

АНДРЕЙ РУБАНОВ ДА РАСНЕШ НА ТОПЛО

Превод от руски: Владимир Райнев, 2008

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ

ГЛАВА 1

1

Прибраха ме рано сутринта на 15 август 1996 година. В Москва.

Бяха двама. Приблжиха се, поискаха ми документите, учтиво ме дръпнаха към колата. Бързо и коректно, с портиерски жестове ми отвориха вратата, но оттам нататък ме набутаха вътре без церемонии.

Първият, който миришеше на лук и партенки, бързо се намести зад волана, обърна се към мен и лъсна зъб от евтино злато:

— Казвай сега къде е район Лефортово в тая вашата Москва. Че не сме оттука.

Смаях се. Какъв номер. Един вид току-що заловеният престъпник трябва лично да упъти копоите за пътя до затвора? А и защо направо в затвора? Не трябва ли първо да са доказателствата?

Столицата на Империята не е град като другите. Тук няма моментално да се струпа тълпа от любопитни. Гражданите бързаха по своите си задачи и извърщаха погледи. Само един, по-младичък, забави крачка и приведе глава, за да надзърне през прозореца на автомобила към преbledнялата физиономия на арестувания човек. Но една длан плесна отвътре стъклото:

— Върви си по пътя!

Любопитният младеж се стресна и забърза нататък, подръпвайки в движение сакото си. Моето сако струваше, кажи го, четиринайсет пъти по-скъпо.

— На светофара свивате надясно — отвърнах навъсен — и после все направо покрай реката...

Така жертвата упъти палача за посоката към дръвника. Само страхът ми попречи да се насладя на абсурдността на момента. Все пак за първи път в живота ме прибираха. И сега пътувах минимум към много сериозен разпит. А максимум — от свободата към несвободата.

От света на японските компютри, кубинските пури, френските коняци, португалските вина, швейцарските супер часовници, златните

бутонели, шумолящите климатици, лъскавите реклами, двестадоларовите парфюми, ленените панталони, куфарчетата от крокодилска кожа, копринените ризи, светските списания, бронираните стъкла, лъскавите лимузини, седемцифрените банкови сметки пътувах право към дажбите клисав хляб и буламачите.

Впрочем това, че ме пипнаха, изобщо не означаваше, че ще пипнат и парите ми.

Бяха ме търсили два месеца. По подозрение за присвояване на милион щатски долара от държавната хазна. И ето че ме сгащиха.

Не бях крал този милион. Не обичам да крада, пък и не умея. Затова не губех смелост. Минаха ония времена, когато прибираха невинни зад решетките. Отдавна минаха, господо! Мъкнеха ме към Лефортовския затвор, а наоколо бучеше и бълбукеше нервното и горещо лято на деветдесет и шеста година. Преди броени седмици страната беше преизбрала за втори мандат първия си президент. С което направи избор в името на демокрацията. А в демократичните държави, доколкото ми беше известно, единствено съдът може да отнеме някому свободата.

Случихме на ясно и много топло утро. Дълго пътувахме из пробуждащия се град, който постепенно се напипаше, през трепкащия въздух, през жълтата слънчева светлина, пронизваща косо пращните корони на крайпътните дървета. Колата, затънала в разноцветното автостадо, се движеше бавно; седях на задната седалка сам и спокойно можех да скоча в движение; да се опитам да избягам, да се стопя в малките улички и дворчета; но от къде на къде? Нищо не съм сторил! Ще им обясня всичко и още до обяд ще се върна в своя кабинет, където на блещукащите екрани се появяват и чезнат, движат се, леят се и се множат парите.

По пътя се държах грубо, нарочно. Говорех ми на „ти“ и аз моментално ги срязах. Ченгетата се вбесиха и млъкнаха за известно време.

Колата дълго се въртя из улиците. Накрая хлътна в някакъв двор и закова пред масивна сграда без надписи.

— Май че е тук...

Единият тутакси се обърна към мен и силно стисна носа ми със свити пръсти. И ръката му, и моите ноздри бяха влажни от потта, така че жестоката хватка успя само наполовина: дръпнах се рязко и се

освободих от захвата, но внезапната болка и унижението ме докараха до сълзи.

— Като влезем сега там — чух го да казва, — ще видим кой на кого ще говори на „вие“.

Зад масивните порти се разкри просторно преддверие. Замрежена с метална решетка амбразура в стената. Иззад решетката любопитно ме изгледа бледолик служител със сива фуражка.

— Към стената! — разпореди делово оня, който бе извършил покушението срещу носа ми. — С лице към стената! По-живо! — ухили се на бледия дежурен и кимна към мен: — Я виж какъв Рокфелер пипнахме!

Очевидно ставаше дума за костюма ми. И панталонът, и самото изглеждаха доста скъпи, пък си и бяха.

Поведоха ме из сложно преплетени коридори. Набутаха ме в една стая — голяма, но извънредно задушна. Насядалите по столове и маси няколко намръщени мъже с навити ръкави интензивно пушеха. Всички бяха по-възрастни от мен и доста по-едри. Почувствах се дискомфортно.

Отекна хор от прегракнали гласове:

— Охо! Сгащихте го, а?

— А ти как мислиш? Всякакви сме хващали, та тоя ли? — и пак към мен: — С лице към стената!

— Абе даже не сме го претърсили — угрижено рече другият от двамата, които ме бяха задържали. — Ами ако носи оръжие?

— Вярно бе! До стената! Разкрачи се! — това пак беше по мой адрес.

Застанах, както ми бяха наредили. Разкрачен.

Стената хич не ми хареса. Гола, неравно измазана, боядисана с блажна зелена боя, тя изглеждаше позорно, почти неприлично. Стена, заслужаваща песен на „Пинк Флойд“...

Опитни пръсти чевръсто измъкнаха от джобовете ми три мобилни телефона, паспорт, бележник, тежка връзка ключове и около половин кило пари в различни валути. Запратиха парите на най-близкото бюро с искрено равнодушие. Но бележникът ми предизвика голям професионален интерес. Без да спират да се стимулират с никотин, ченгетата набързо прелистиха ценното вещественно доказателство, предавайки си го от ръка на ръка, а после го отнесоха

нанякъде — явно за по-детайлен анализ на координатите на моите приятели, познати, сътрудници, роднини, делови партньори, клиенти и всякакви други мъже и жени, въввлечени в орбитата на моя безгрижен живот.

— Седни на стола!

Вратата се отвори и вътре забързано нахълтаха още двама, след тях трети. Явно бяха дотърчали да се полюбуват на заловения престъпник.

— Най-сетне! Нямах представа, Андрюха, какво тичане беше, докато те хванем!

Мълчах.

— Какво си се разпищолил? — креснаха в лицето ми. — Да не си си в офиса?! Седни насам! Към светлината!

Успях по някакъв начин да се абстрахирам и видях тези хора като някакви забавни чудовища. Те се мъчеха да изглеждат страшни. Дрънчаха с белезниците и изжулените си пистолети „Макаров“. Трополяха насам-натам из кабинета, разперили лакти, сякаш под мишниците им висеше по някой допълнителен комплект мъжки атрибути. По едни отляво и отдясно. Така се движат „старите кучета“ в казармата. Или каубоите в класическите уестърни.

Уважавах тоя простичък и честен нерв на тяхната работа, наистина. За тях бях говно, пале, младок, безсрамно и лъжливо копеле. Лош човек. Любител на лесните пари, мерцедесите и достъпните момичета. Държавата не плащаше на своите слуги и те изпитваха класова омраза младоците новобогаташи.

— С тоя всичко е ясно — обсъждаха помежду си, сочейки ме с пръст. — Тоя е вътре, и то задълго. Само така!

Тоест, плашеха ме със затвор. А аз отдавна се бях приготвил за там. И сега изпитвах не страх, а някаква странна смесица от възторг и ужас.

Най-интересен детайл от обстановката ми се сториха пепелниците. Изработваха ги затворниците от кибрити, облепени със станиола от цигарените кутии.

Бързо стана ясно, че цялата следствена група се състои от командировани провинциалисти. Бяха докарали в столицата оперативници и следователи от Саранск, Пенза и Челябинск, бяха ги натикали в общежитие и ги бяха впрегнали да работят. Да търсят

виновните за присвояване на държавни средства. По този начин, като събираше чужди хора в общ екип, милиционерското началство възнамеряваше да изключи възможността за подкупи. Понеже местните московски кадри си бяха корумпирани. Бяха се сраснали в системата от роднинства, приятелства и изгодни познанства. А новопристигналите не се познават с никого, на никого не са близки. Освен това провинциалистът, когото си командировал в центъра, работи като изоглавен — разчита, че ще го оценят и няма да го върнат обратно в Пенза.

Резултатът бе, че сега върху мен се изсипваше цялата им ксенофобия — дълбокото презрение към сития обитател на преситената столица.

Аз обаче нехаех: аз самият бях пристигнал в този град едва преди пет години, същият като тях пришълец. Другоселец. Гост. Син на учители, израснал на село.

Тежки попържни уверено оплождаха атмосферата на голямата мрачна сграда. Яката селска псувня отекваше и в коридорите, и в самия кабинет. Жаргон, прост като мъжки удар с брадва, терзаеше слуха ми и ме дразнеше.

Определих темпото на събитията като доста средно. Тук допуснаха грешка, фиксирах наум. Такива момчета като току-що арестувания заподозрян трябва да се цакаат бързо, веднага. Раз-два — и клиентът вече дава показания!

Но не. Те се въртяха около мен. Мереха, преди да режат. Ту влязат в стаята, ту излязат. Влезе един, навика те грубо, скрита те и изчезне набързо; друг те успокои, подпита те нещо хитричко, потупа те по рамото, подаде ти цигарка, ама и той току хлътне из съседните помещения, трети изникне енергично като звяр, пръска те със слюнки, навежда се ниско, крещи и говори простотии, устата му мирише и виждаш изгнилите му зъби и циреите по лицето...

Дълго, прекалено дълго си подмятаха заловения злодей. А трябваше да ме пречупят още през първия половин час. Да ме смачкат веднага! Да се направят на гестаповци. Вратовръзки, бели ризи, умни и страшни въпроси. Лампата в лицето. Никакво време за мислене, за анализ на събитията. Кой? Къде? При какви обстоятелства? Фактите! Истината! Цялата истина! По същество!

Но не, те изгубиха време, предоставиха ми възможността да понаблюдавам, да съпоставя, да си направя изводите. И да си изясня, че слугите на закона знаят за мен доста, но не всичко. И не най-важното.

Защото не бяха хванали точния човек.

2

Аз съм на двацет и седем.

Бизнесмен съм. Банкер. По-точно съдружник в банка. Още по-точно: младши съдружник. Богат съм. И току-що съм арестуван за финансова злоупотреба.

Моята банка е много малка, известна е на малцина, но най-важното е, че е напълно самостоятелна и стабилна. Освен това, което е още по-важно, тя расте бързо. Роди се от нищото преди някакви си три години. Моята банка. Моята рожба, моята плът и кръв, смисълът на целия ми живот, мелачката на моето време и нерви, изворът на баснословни доходи. Името ѝ не е изписано по билбордове, не звучи от екраните, произнесено от топмоделки със сочни устни. И слава Богу.

Всъщност шефът на целия бизнес, основателят, фигурата номер едно не съм аз, а друг човек. Моят старши съдружник, босът, началникът. Михаил Николаевич Мороз.

Именно той договаряше трансфера на този пусти милион. Аз съм само подчинен. Служител. Технически изпълнител. Беше ми наредено и свърших работата. Осъществих волята на боса.

Моят шеф и началник Михаил също е бил арестуван. Днес. Половин час след мен. На входа на банката. Разбрах го от откъслечните разговори. Но боса ще го пуснат. А моята задача е да направя всичко, всичко, всичко, за да го пуснат на всяка цена. Да поема вината.

Арестът, разпитите, възможната присъда са част от моята работа. И аз ще си свърша и тази работа, както всяка друга — качествено. Босът плаща за изпълнението на задачата. Вече ми е платил много прилична сума. И ще плати още. Босът Михаил е много по-богат от мен, той е доларов милионер и може да си позволи услугите на специалист като мен.

Един ден преди около три години се запознахме с Михаил, разприказвахме се и разбрахме, че гледаме еднакво на живота и на неговите ценности. И заработихме заедно. Взаимноизгодно. Босът Михаил търсеше и успяваше да намери клиенти: хора, които искаха да укроят парите си от данъци. Аз пък му помагах. Прикривах гърба му. Имах грижата за подробностите. И се готвих някой ден, когато удари часът, да отговарям според цялата строгост на закона. Защото укриването на данъци от държавната хазна е углавно престъпление.

Какво ме заплашваше в случай на залавяне и крах? Три години за укриване на данъци, година или две за фалшифициране на документи. Но аз не съм някой лумпен. Не съм осъждан. Имам добра биография. Имам семейство и малко дете. При добро стечение на обстоятелствата може дори да се отърва само с условна присъда. А това си е направо нищо. За пари човек поема и по-големи рискове.

Може би някога, преди много години, съм вземал решенията си твърде прибързано, разсъждавал съм твърде цинично, може да съм надценил своята смелост. Но днес е глупаво да си припомням всичко това. Отдавна вече съм в бизнеса, с двата крака съм в него. А пък бизнесът не признава Наказателен кодекс.

Обвинението за злоупотреба с държавни средства, естествено, ще отпадне, и то много бързо. Нито аз, нито моят бос сме завличали държавата. Представете си, че някой купува нещо от другого. Превежда парите. Получава стоката и изчезва. Година по-късно се изяснява, че парите били крадени. Купувачът е спестил тази подробност. Сега той се укрива. А продавача го арестуват като съучастник.

На някого, разбира се, може да му се стори притеснително, че всъщност продадената стока е малко необичайна: зелени пачки долари в брой. Тоест аз просто съм осребрил банков превод. Но това не променя същността. Готов съм да отговарям пред закона в цялата му строгост за това, че съм осъществил забранена сделка, броил съм банкноти на злодеи и съм нарушил финансовото, валутното и данъчното законодателство. Но няма да допусна да ме изкарат крадец на държавни средства.

Не съм по-аморален от стотина хиляди същите като мен млади хора, които упорито въртят своя бизнес в теснотията и задуха на московските офиси и канцеларии. Те с лекота нарушават глупавите и

остарели държавни правила на деловата игра, но никога не биха си позволили явна кражба. Те не ламтят за чуждото — държат да спечелят своето.

Аз не съм някое говедо, което си мечтае да гепи големите пари и да ги профука по жени и пиене. Аз съм капиталист, ясно ли ви е? Вярвам в силата на парите в брой, както децата вярват в Санта Клаус.

3

Докато споделях тези хаотични мисли с развълнуваните ченгета, забелязах, че всички те сякаш очакват нещо. Те ту ми се присмиваха, ту ме обиждаха; ту ме слушаха внимателно, ту ме прекъсваха още на първата сричка; ту се шегуваха почти приятелски, ту подритваха крака на стола ми; ту ме потупваха по рамото, ту бълваха ругатни — но всички тези въоръжени хора с евтини износени обувки не бързаха с протоколи, описи и прочее зловещи книжа. Досетих се, че се очаква да пристигне началството.

Арестуваха ме към осем сутринта. В момента златният ми „Лонжин“ сочеше почти десет. Тъкмо време да се появят хората, от които зависеше всичко — висшестоящите ръководители.

Най-сетне откъм коридора се чу тежко трополене, някой изкомандва: „Мирно!“, после — малко по-тихо: „Свободно!“ Дочух отвън бързо приближаващи се възбудени, наслагващи се гласове.

— Генералът — каза един от оперативниците и угаси цигарата си.

Влезлият с твърда и енергична крачка възрастен мъж веднага събуди у мен симпатия. Сакото и вратовръзката му, студеният поглед на прозрачните му очи, прошарената коса, застиналите сухи устни, изваяните китки на ръцете, демонстративно приведените под бремето на високата отговорност рамене — всичко сочеше, че този човек принадлежи към кастата на господарите на живота. Ченгетата тутакси се стегнаха в не толкова небрежни пози и замръзнаха в готовност. Един от тях — онзи, който най-много крещеше и простееше, чевръсто довлече един стол от стената в средата на стаята и високопоставеният чичко бавно седна, прехвърлил крак връз крак, та да видим всички прекрасните летни обувки от светъл велур (моите струваха най-малко

три пъти повече). После размърда пръсти и всички без мен мълчаливо напуснаха стаята; последният внимателно затвори вратата.

Големият милиционерски тежкар лъхаше свежест като храст френско грозде, окъпан от утринна роса. Благоухаеше на одеколон. И това рязко го различаваше от неговите подчинени, които разпръскваха миризми на здрава мъжка пот и вакса. Генералът, изглежда, беше пристигнал в службата, прекосил задушния, влажен московски август в автомобил с климатик, направих логическото заключение. Следователно познава вкуса на комфорта. И това е много добре. Това може да ни сближи. Аз също разбирам и ценя удоволствията на живота. Дали да не му предложи пари, ей така от воле, докато сме само двамата? Не — рано е. Първо трябва да изслушам всичко, което ми каже. Може пък да ме пусне и без рушвет. Човекът е толкова възрастен, солиден, изглежда толкова разумен и явно опитен, той не може да не разбира, че не съм крал нищо...

Генералът преспокойно запали цигара. Бавно и много внимателно ме разнищи с поглед през завесата тютюнев дим. Особено дълъг и втрещен поглед побелелият шеф заби в челото ми, сякаш се мъчеше да прочете какво става там.

— Приятелче — обади се най-сетне господарят на живота с тих, приятен баритон, — загазил си го. Накиснал си се в лайната до гуша. Една думичка накриво и ще лежиш, докато свят светува. Схващаш ли?

— Да — отвърнах и се пристраших да противопоставя своя поглед на погледа на милиционерския тежкар.

Но не успях.

— Обвинението е повдигнато от Генералната прокуратура — просвети ме тихо генералът. — Правителството ми иска всекидневни доклади за хода на следствието. Това схващаш ли го също?

— Да...

— Чудесно — доброжелателно кимна белокосият и кръстоса крака на обратно. — Естествено, не си ти, който е откраднал парите. Откраднал ги е високопоставен чиновник, човек от администрацията. Министър. Разбира се, не от федералните. Републикански. Провинциален. Но в крайна сметка министър. Влязъл е в престъпен сговор с брат си, а пък той — с търговеца на медикаменти. Гласувана е била огромна сума. Уж за закупуване на лекарства. А пък аптекарят вече е влязъл в сговор с теб. Така ли е?

— Не! — разпалено възразих аз. — Не е така! Аптекаря има, но не сме влизали в сговор!

Генералът присви очи.

Изведнъж пак ми се стори, че той се опитва да прочете нещо, написано над веждите ми — някакъв надпис на челото на следствения, до този миг скрит, но изведнъж лумнал с ярки и едри букви.

— Значи при теб е идвал именно аптекаря?

— Да — признах след пауза с тих глас. — Но не при мен.

4

Фактът, че от воле издадох на генерала най-важната част от информацията — назовах името, пропях, — не ме вкара в никакви угризения. Човекът, означен току-що като „аптекаря“, беше изложил на удар и мен, и моя бос, и нашия бизнес. Накисна ни. Плати ни мръсни пари. Защо да го прикривам?

Бях виждал аптекаря само два пъти. Първия път се запознахме: ръкостискане, усмивка, размяна на дежурни любезности. Втория път му дадох на ръка милион долара. Всички останали въпроси движеше и уреждаше босът Михаил.

Изобщо моята задача не е да мълча. Мога да говоря или пък да не говоря, но задължително трябва да постигна целта си. Да отклоня всички тия ченгета, оперативници, следователи, дознатели и генерали от простия въпрос: кой точно стои начело на моя бизнес.

5

Големият тежкар отново потъна в облаци жълто-сив пушек. Погледът му натежа и от тоя поглед аз се усетих в небрано лозе — насмалко да се паникьосам. Чувството беше абсолютно ново за мен. За първи път — на двайсет и осмата година от живота ми — усетих какво е истинското, силно, искрено човешко презрение.

До този миг бях предизвиквал у хората съвсем други емоции, предимно положителни. Интерес. Уважение. Понякога завист. Хората искаха да са ми приятели. Вземаха пример от мен. Първо в училище.

После в университета. А и в казармата. И в редакцията на вестника. И в банката, естествено.

Година след година, от самото си детство, непрекъснато получавах доказателства, че съм един от най-добрите, че съм необходим на човечеството, както слънцето и въздухът. И ето че един възрастен чичо, обгърнат от аурата си на могъщество, ми даде да разбере, че нещата изобщо не са такива.

В очите му нямаше злоба — тогава те щяха да проблеснат. Нито пък отвращение — тогава лицето му щеше да се изкриви в гримаса. Не, усетих презрението в най-чистия му вид. Откровено като порнофилм.

Оттук започна моят затвор, състоя се моменталният преход от единия живот към другия. Генералът ме вкара зад решетките с един поглед. В мига, когато той влезе и седна, и запали цигара, и започна да говори, все още бях свободен човек, задържан по недоразумение. Сега, попил високопоставената вражда, осъзнах, че съм загазил и че след разговора с побелелия милиционерски бонза няма да се прибера в офиса или у дома при жената, ами ще ида право в килията.

— Мисли — проскърца моят събеседник с неочаквано старчески глас. — Може да влезеш задълго. И твоят Миша също.

Изстинах. Генералът и неговият отряд имаха всички шансове да ме окошарят. Но боса Михаил Николаевич, или просто Миша Мороз, трябваше да опазя, каквото и да ми струва това!

Бяхме се разбрали с Михаил предварително. Споразумяхме се, че пред следствието — ако се стигне дотам — твърдо се обявявам за шеф на цялата далавера. А босът остава настрана, спасява и опазва капиталите и употребява тези капитали с цел наказанието ми да бъде максимално смекчено. За да ме освободят или да лежа кратко и в пълен комфорт. Тоест аз пазя неговата свобода и сигурност, а той пази моите пари. Красиво, просто и ефективно.

Да! Гордеех се с това, че аз и босът Михаил бяхме предвидили всичко отрано. Разпределихме ролите ясно и обмислено. Това е признак за висшата организираност на нашия бизнес и бизнесът си струваше, той беше донесъл на двама ни цели състояния за две години упорита работа.

Но ако не успее да отърва боса — отиваме и двамата.

Усетих силна и много неприятна тръпка в коленете и в ръцете и наруших паузата:

— Извинявайте, как сеее...

— Генерал Зуев!

— Другарю генерал! — изстрелях световноизвестната вълшебна думичка „другарю“ бързо, на една сричка, гълтайки средата, както го правят всички минали през казармата, всички, на които се е налагало всеки ден многократно да изговарят: „драй ктан!“, „драй майор!“, „драй сшна!“

Само който е носил автомат на гърба и пагони на раменете, е способен да изстрелва така кратката, енергична дума „другарю“, придавайки същевременно на гласа си необходимия пиетет към старшия по звание.

— Другарю генерал! Та това е смешно! Не съм крал никакви пари! Не ми е необходимо! Аз имам с какво да храня жената и сина си. Нека ми се наложи глоба! Независимо от размера...

Така с едно припряно изречение успях да съобщя на тежкарят Зуев, че пред него седи човек, минал през казармата (тоест не някое интеллигентско мамино синче), че този човек е семеен (следователно стабилен и предпазлив) и че е готов да плати за свободата си.

— Да чуем, да чуем — разреши генералът, който ме наблюдаваше с интерес.

Пооперих се.

— Тоя... дете го наричате „аптекаря“... той нищо не ми е казвал, не е споменавал, че парите му са крадени!

— Не е казал, естествено — великодушно се съгласи с мен белокосият бос. — Защо ще ти казва?

— Ами нали разбирате, че не съм виновен? — извиках щастлив.

— Разследването ще покаже...

Цената на въпроса опираше до дълги години лишаване от свобода. За незаконните финансови операции ме заплашваха три години условно, но за кражбата на милиарди от федералния бюджет — десет години ефективно. Разтреперих се още повече.

— Виждам, че си свястно момче — одобри генералът и запали трета цигара за последните десет минути. Ще постъпим така. Сега ще дойде следователят. Ти ще му издиктуваш показанията си. Най-подробно. Кой, как, кога, с кого и тем подобни. Следователят ще

запише всичко. На базата на протокола от разпита аз като ръководител на групата ще взема решение относно по-нататъшната ти съдба. Ясен ли съм?

— Общо взето, да.

— „Общо взето“... — имитира ме гнусливо генералът. — Не прави глупости, момче! Най-малкият намек за лъжа, за усукване — и край с тебе. Завинаги. Изчезваш безследно. Ще лежиш, докато си жив. И не забравяй да подпишеш протокола...

— Протокола? — попитах след кратка пауза. — Няма проблеми. Но ще имам нужда от адвокат.

— Той вече те чака — рече строго генерал Зуев. — Повтарям: не си и помисляй да лъжеш, нито думичка!

— Обещавам — излъгах го аз.

ГЛАВА 2

1

Грубият оперативен работник, който беше донесъл стола за генерала, стисна болезнено лакътя ми с железни пръсти и ме изведе в коридора.

На изтъркания балатум на пода видях наредени няколко обемисти кашона, натъпкани догоре с купища всевъзможни документи и компютърни дискети. И едните, и другите неща до вчера бяха лично мои и се пазеха в кабинета ми. В офиса.

Значи е имало обиск. Всичко е иззето! Я ги гледай ти псувачите копои колко бързо умеели да работят! Значи вече нямам офис. Изтърбушен е. Документите са изнесени. Компютрите — пломбирани. Сътрудниците — в шок. Разпитали са всички, хич не се съмнявам. Работата на фирмата е парализирана. Загубите са в кърпа вързани.

Представих си моите помощници, мениджърите Семьон и Сергей, кротки компютърни генийчета, изправени с лице към стената с вдигнати ръце и в разкрячен стоеж — и проумях, че се случва нещо много, много гадно. Някаква абсолютна мръсотия. Когато всичко отmine и ме оставят на мира, ще отидат седмици и месеци, докато възстановя всичко... А кой ще ми плати щетите? Как може така безцеремонно да разпердушният работното място на бизнесмен? Безобразие! Няма да им се размине...

Ето така, напласен, но и наперен, те докарват в следствения корпус на Лефортовския затвор и там изведнъж виждаш всичките си книжа. Документи, изработени и подписани собственоръчно от теб. В твоє отсъствие, без твоє разрешение някакъв внимателен човечец ги е събрал изрядно в кашони, за да ги разучи от игла до конец. И те спождават странни чувства. Усещаш, че тук свършва някакъв важен за теб период от живота; и че в същия тоя кратичък граничен миг стартира някакъв друг, също толкова важен кръг от спиралата на

съдбата ти; прелиства се страницата — и къде е онзи късметлия, на когото все му вървеше? Изчезнал е и повече не ще се върне.

Имах време само колкото да хвърля тъжен поглед към имуществото си, преди железните пръсти да ме повлекат нататък — през вратата, лашната със сила, към бедно обзаведена стаичка, пронизана от слънчеви лъчи. Въпреки ярката светлина помещението ми изглеждаше непоносимо мрачно. В такива помещения ти се приисква чистосърдечно да си признаеш най-разнообразни правонарушения, а след това да си тръгнеш и да забравиш за случилото се, сякаш е било просто някакъв страшен сън.

Примижал от ярката светлина, успех да видя двама измъчени от жегата мъже. Те моментално извърнаха към мен влажните си лица. Единият беше адвокатът ми Максим Штейн — рано напълнял млад мъж с огненорижа грива и воднисти очи, в които се четеше категорична липса дори на наченки на съвест.

2

До този ден бях виждал адвоката само веднъж — в деня, когато се запознахме. Бяхме седнали в офиса тримата с него и боса Михаил. Всъщност тъкмо той организира срещата.

Всеки сериозен banker винаги е готов да купи — и купува — информация за себе си. Не че я търси специално: самите осведомени люде се появяват в нужния момент, за да съобщят за очертаващите се милиционерски акции. Срещу възнаграждение.

Така че босът овреме научи, че младшият му съдружник е издирван от прокуратурата. И спешно откри опитен защитник. И свика съвещание на шест очи.

Въпреки приблизително еднаквата възраст и произход — и тримата около трийсетгодишни интелегенти — събеседниците се държаха по различен начин. Bankерите страдаха от нервен тик: на мен ми играеше бузата, на Михаил — рамото и ченето; и двамата палехме цигара от цигара, мръщехме се и прекалено афектирано въртяхме в пръстите си скъпите запалки и писалки. Големите момчета с големите пари и големите проблеми.

Адвокатът, напротив, се държеше съвсем добродушно и пухкавите му бузи, бузи на човек, който никога не се притеснява за глупости, току потръпваха в дискретна усмивка.

— Това е Андрей — рече Михаил, сочейки ме с масивната си квадратна брадичка. — Дясната ми, дето се вика, ръка. И лявата. В смисъл, като се има, дето се вика, предвид кръгът от задачите му, по-скоро е лява. Но и дясна също...

— Ясно, ясно — побърза да кимне Рижия и опипа идеалния възел на скъпата си вратовръзка.

Моята струваше поне три пъти повече.

Босът се намръщи. Абсолютно не понасяше да го прекъсват. Общуването на Михаил с околните неизменно протичаше под формата на монолози (нали затова беше босът). Монолозите започваха винаги трудно, несвързано. Но с напредването на мисълта фразите на шефа ставаха по-закръглени и прецизни.

— Веднага щом го приберат — Михаил отново изпъна брадичката си към мен, — се залавяте за работа. Започвате, дето се вика, да действате. Без оглед на средствата. Като казвам средства, имам предвид както непосредствено платимите в брой кинти, така и всички действия, които ще предприемете за незабавното освобождаване на моя човек. Дебело подчертавам: длъжен сте да предприемете всички мерки! — босът повиши глас и изброи: — Жалби!... Ходатайства!... Обаждания от височайши кабинети!... Статии по вестниците!... Телевизионни репортери с камери!... И тъй нататък включително до улични митинги с плакати и скандиране на лозунги...

Рижия ми хвърли заинтригуван поглед. Какво ли е това момченце, заради което трябва да се претрепя от работа? Запомних неговото любопитство — остро, някак животинско. Така плахо, но и с възторг посетителите на зоопарка гледат дребния звяр, който кръстосва тясната си клетка и шляпа наляво и надясно със силната си опашка.

— А сигурен ли сте, че ще го приберат? — попита адвокатът.

— Видях копие на разпореждането за задържане — измърмори Михаил. — С очите си го видях.

Рижия се поумълча.

— А не би ли могло да се размине?

Босът изсумтя. Имаше съществен недостатък: смяташе се за по-умен от всички останали шест или колкото там бяха милиарда човешки

същества. Той присви бледите си устни и настоя:

— Хайде недейте ме успокоява! Хайде недейте! Завършил съм Московския университет. Имам диплома за психолог. Цяла година съм работил в „телефона на доверието“. Успокоявах, дето се вика, разни самоубийци...

Адвокатът сведе поглед.

— Ако исках да се успокоявам, дето се вика — продължи да опява босът, — щях да се успокоя сам! Така че, Максим, вземете го успокойте по-добре него. — И той пак посочи към мен.

Изведнъж се ядосах. Говореха в мое присъствие за мен, сякаш ме нямаше.

— Той — събщи тихо босът — прокара цялата сделка с мръсния милион... Той подготви и подписа договорите и другите книжа... Прокуратурата се интересува най-вече от него, не от мен. Аз съм напълно чист. Официално в тая фирма съм господин никой. А той е вътре, и то яко вътре...

Максим Штейн изведнъж демонстрира решителност. Изправи се и закопча всички си копчета.

— Незабавно ще се запозная с вашия случай — рече сухо той. — И аз имам някои връзки. Ще говоря с по-опитни колеги. Ще прегледам литературата. Още довечера ще съм готов за повторен, по-подробен разговор. А сега, ако не възразявате, ще си вървя...

— Хукна да мисли — предположих, след като рижият юрист излезе и с усилие затвори стоманената врата.

— Да — кимна Михаил. — Хвана го шубето, дето се вика...

— Не трябваше да разговаряме тук...

Нашето мазе беше с опърпани стени и издран под, мебелите бяха евтини и остарели. Но до стената се бяха наредили четири чисто нови банкнотоброячни машини „Магнър“, грижовно затулени с пластмасови капаци, до другата стена — две машини за унищожаване на документи. Всяка от тях за секунда правеше на ситни конфети неделния брой на вестник „Комерсант“ (лично го бях проверил). До вратата светеха два огромни монитора с изводи към шестнайсет камери за външно видео наблюдение. Стоманената врата с титаново покритие по периметъра тежеше двеста и петдесет кила. Срещу вратата се беше кротнал сейф, който тежеше три пъти повече. Бяха го вкарали тук четирима хамали със специална количка с хидравлика.

Операцията струваше колкото три чифта от обувките, които носех. Наложих се да платим на хората малко повече, за да си държат човките затворени.

Озовал се на такова място и чул приказки за откраднат милион, дори и печен човек, дори и адвокат по наказателни дела ще се замисли. Дали си струва рискът?

— Той май така и не разбра кой съм аз.

— Хм — реагира босът. — Ами ти самият схващаш ли кой си ти?

— Естествено! Аз съм млад и перспективен руски предприемач. Финансист. Плюс далавераджия. Освен това съм човекът, който ти пази задника.

Михаил ме погледна без усмивка. Бяхме приятели, но приятелството ни се развиваше като отношения между зрели и сериозни хора. Фамилиарността беше изключена. Особено в работно време.

— Хубаво — кимна босът. — Като тръгнеш да пееш в милицията, не споменавай, че си далавераджия. И за моя задник също недей да говориш. Съсредоточи се върху факта, че си финансист и... как го каза... млад и начинаещ.

— Перспективен — поправих го аз.

— Да, и това да не забравиш.

Такива шеги си разменяхме в средата на лятото на деветдесет и шеста година, когато вече бяхме наясно, че сме на мушката.

Ето една обикновена история. Двама юноши, които не се познават помежду си, бяха пристигнали в главния град на страната, за да учат. Беше им провървяло. Бяха приети да следват в най-добрия университет на света. Но през последните десет години от хилядолетието всичко в страната се обърна нагоре с краката. Престижните някога хуманитарни професии на журналиста и психолога не можеха вече да гарантират нито някакво материално благополучие, нито дори къшея хляб. И младежите с характерната за тях дързост зарязаха работата по специалността. Те започнаха да търсят нови точки за прилагане на своите сили и възможности.

Че как иначе? До вчера си бил студент, спортист, начетен и весел симпатяга, гадже на красавица с копринена коса, а днес някакъв бръснат врат качва приятелката ти в кола със затъмнени прозорци и я кара в някаква тежка кръчма.

Общо взето, желанието за обогатяване надделя над желанието за съвкупяване. Още повече първото гарантираше второто.

По време на един здрав запой, който можеше да се нарече студентски, ако практически всички участници не бяха решили да зарежат следването, две момчета, Михаил и Андрей, си разказаха сходни истории за приятелките, заменили ги с бръснати затъмнени копелета. Дватамата изпитаха взаимна симпатия. Михаил се стори на Андрей много злъчен, но Андрей си обясни този недостатък с възрастта на събеседника. Новият му приятел беше по-възрастен. На двайсет и две още е допустимо да нямаш доходна професия, висок статут и приличен панталон, но на двайсет и шест вече нещо те яде отвътре. Кой съм аз? Какво постигнах? Какво свърших? Проклети въпроси, безмилостни остриета, нараняващи младежкото самолюбие.

Андрей разбра Михаил, а Михаил — Андрей. Както единият, така и другият искаха от живота нещо по-добро, нещо адекватно на вложените усилия, енергия, талант.

Какво искаха Михаил и Андрей ли?

Какво искахме всички ние, студентите, младите мъже с блестящи дипломи и дупки по овехтелите пуловери, тогава — през деветдесет и първа?

Всичко, и то веднага.

Успех. Победа. Движение напред. Непрекъсната лична експанзия. Абсолютна реализация. Чест. Слава. Статут. И пари.

Искахме да се прочуем. Да ощастливим човечеството. Да усъвършенстваме Вселената. Да конвертираме личния си гений в доказателства за неговото съществуване. Да открием тайната формула, която да гарантира щастието на всички хора по света. Да получим съответно Нобел, Оскар, Букър, Пулицър. И пари.

Искахме жени, автомобили, коняци. Искахме приключения, битки, опасни пътешествия. Риск. Хитроумен ход. Сполука. И пари.

Искахме да си сервираме планетата като гореща пържола алангле, да я разкъсаме и да я изядем.

Да я прокараме с вино.

Който на двайсет години не е бил поне една идея мегаломан, на трийсет ще е никой.

За по-нататък изобщо не мислехме.

Откачена банда полудиви провинциалисти, ние почти бяхме покорили столицата. Бяхме влезли от воле в най-добрия университет. Беше ясно, че и занапред ще е така. Нагоре и само нагоре. Катери се, не се съмнявай, не спирай. Не се отпускай, не спи, не се бави...

Нито Андрей, нито Михаил с всичките им дипломи, тренирани интелекти и тела нямаха никаква представа какво и как да направят. Но един ден Михаил го измисли.

Той взе за партньор Андрей и подхвана покупко-продажба на пари.

Три години упорита работа отидоха, докато се завърти бизнесът и се понатрупа опит.

И ето че нещата започнаха да стават. Ето че дойде първата печалба. Ето че всичко нарасна. Ето че се смени сферата на общуването, нараснаха претенциите; ето че скъпи часовници украсиха китките; ето че печалбите станаха свръхпечалби и най-качествени аромати пръснаха острите адамови ябълки, и взе да ни се струва, че ВСИЧКО Е ВЪЗМОЖНО; и всичко, освен парите мина на заден план — свободното време, жените и децата, приятелите, отпуските, здравето, интересите, хобитата, а парите за награда благодарно се множаха, растяха, набъбваха и се искаше само да си постоянно наблизко, за да проверяваш и да контролираш...

А ето че сега задвиженият бизнес можеше да рухне, да стане на нищо. Какво им оставаше на Михаил и Андрей? Само мрачните шегички.

3

... Вторият човек в стаята за разпит от четирите крачки разстояние изглеждаше като начинаещ пенсионер. Беше докаран с дебела карирана риза, панталонът — доста износен, но чист и старателно изгладен. Дълбоки хоризонтални бръчки разсичаха челото му. На носа му бяха закрепени масивни очила с дебели стъкла и черна рамка.

Но пристъпвайки напред, видях, че сбръчканият цайс е на не повече от четирийсет, а преждевременното остаряване на кожата е предизвикано най-вероятно от заседналият живот.

На масата пред карирания непознат имаше лаптоп, до него портативен принтер със зареден лист хартия. Между двата механизма невинно беше полегнала тънка папчица, светлосива, със следи от пръсти по краищата.

Четири тлъсти черни букви образуваха върху картона кратка зловеща комбинация:

ДЕЛО.

Следваше някакъв многоцифрен номер.

Бръкнах в джоба, напипах кърпата и изтрих обилната пот по челото си.

— О! Здравсти! — дружелюбно и спокойно каза повехналият мъж, насочил в мен цайсите си. — Ти трябва да си Андрей, доколкото разбирам.

Кимнах предпазливо.

— Аз пък съм следовател от Генералната, такава, прокуратура. Твоят.

— Моят? — не повярвах на ушите си.

— Да, твоят. Казвам се Степан Михайлович. Фамилията ми е Хватов. Ще работя с теб.

Хватов, казах си горчиво. Ха така. Просто идеално. Хватов значи, а? Имах си личен шофьор и личен масажист, сега си имам и личен следовател. И се казва Хватов.

Кого ли е хващал далечният ти пралядо, уважаеми Хватов? Такива като мен сигурно.

— Няма нищо за работене с него — небрежно наглед, но категорично се изказа адвокатът и ми намигна ободрително. — Трябва да го разпитате и да го пуснете. Това е! Хайде да започваме, за да не си губи времето човекът. Той си има бизнес! Работа до гуша! И без това заради вас е загубил половината ден!

— Не възразявам — моментално отговори цайсът и ми направи гостоприемен жест. — Заповядай, седни...

Посочи стол без облегалка, закрепен неподвижно пред бюрото му, и аз седнах. Странично.

Всеки банкер знае, че на разпитите се седи в профил към началника. Това е психологически похват. Клиентът е насаден настрани, той се чувства неудобно, налага му се да мърда, да гъне снага, по-трудно му е да се съсредоточи и съответно да заблуждава следствието.

А пък аз — седнал в оскъдно мебелираната, но с висок таван стая, до кафявото изжулено бюро, търкайки кльоцавия си, но твърд задник по завинтения за пода стол, изтъпанен пред следователя от Генералната прокуратура в стаята за разпити на Лефортовския следствен изолатор — бях решил да лъжа.

— Ама че жега е в тая вашата Москва — неочаквано се оплака следователят. — И шум. Ужасен...

— Москва не е моя — отвърнах рязко. — Дори и адресна регистрация нямам...

— Ами вие? — Хватов обърна стъкла към адвоката. — Също ли не сте местен?

Рижият юрист с достойнство сви рамене.

— Как да не съм. Кореняк. Трето поколение.

— А ти, такава, как я караш тука без регистрация? — учуди се Кариания, отново вторачил цайсите в мен. — Не те ли проверяват?

— Проверяват ме постоянно — отвърнах миролюбиво. — Но аз си плащам и ме пускат. Не съм стиснат. Винаги си плащам според тарифата. А московчани и аз също не ги обичам. Всъщност откъде сте, Степан Михайлович?

— От Рязан.

— А стига бе! — възкликнах. — От Рязан?! Че ние сме почти земляци!

Следователят присви очи недоверчиво.

— Земляци?

— Практически да. Район Серебряние пруди — представих се аз. — Крайният юг на Московска област. Едно време се е водил към Рязанска област. Там съм израснал...

С това съобщение, че с набръчкания произхождаме от една и съща социална група, а именно провинциалистите, целях да събудя неговата симпатия и май не се бях излъгал. Сега вече не само генерал Зуев, но и следователят бяха наясно, че съм готов да плащам за

свободата си. Според тарифата. Спечелих първата си малка победа и запалих цигара.

— Началството — Хватов тикна към мен картонен пепелник, същия като в предишния кабинет — каза, че си готов, такова, да даваш показания...

— Самата истина — побързах да отговоря, тръскайки пепелта от £воя ментол лайт. — Правдиви и изчерпателни! Давам показанията и незабавно напускам вашето кошмарно учреждение.

— Това генералът ли ти го каза? — недоверчиво попита Карирания.

— Лично!

Следователят се умисли. Отвори папката ДЕЛО, надзърна вътре, прелисти няколко страници, натрака нещо на клавиатурата и въздъхна.

— Ясно. Добре, да започваме. Всичко ще зависи от твоите, такова, показания. Защото ти си ни, такова, заподозреният. Почнеш ли да лъжеш и мажеш — отиваш в килията...

— Момент! — рипна от стола си Рижия. — Каква килия? Това е психологически натиск! Заплаха! Моят клиент е честен човек! Той си плаща данъците! Той създава работни места! Той е banker! А банките са кръвоносната система на икономиката! След разпита той при всяко положение се прибира у дома!

Хватов се усмихна.

— Ами ако, такова, си признае? Чистосърдечно?

— Кое?! — възкликнахме едновременно двамата с адвоката.

— Присвояването.

— Не е имало присвояване!

— Имало е — възрази рязанският чичка и отново забодестъклата си в мен. — И не само е имало, ами и откраднатите пари са минали, такова, през институцията, която си контролирал лично ти, Андрей. Събрали сме, такова, доказателна база. Платежни нареждания. Банкови извлечения, разни други бумажки. Документите са с твоя подпис...

— Покажете ги! — грубо го прекъсна Рижия.

Следователят се намръщи.

— Всички документи, такова, ще ви бъдат предоставени своевременно. По установения ред.

— И защо да отлагаме? Давайте да решаваме проблема веднага! — адвокатът пак седна на мястото си. Усмиваше се, но наблягаше на думите си. — На мен и на моя клиент ни е кристално ясно, че е станало някакво недоразумение. Решаваме го, стискаме си ръцете и заминаваме кой откъде е.

„Добре работи — мислено похвалих Максим, а заедно с това и своя далновиден бос, че ми беше намерил не някое побеляло старче, ами млад и енергичен момък, който вършеше работата си твърдо и с мерак. — Но това не оправя моето положение. Аз изобщо не съм най-законопослушният гражданин. Вътре съм и с двата крака. Многократно съм въртял незаконни финансови сделки. Фабрикувал съм чужди подписи. Изготвял съм фиктивни документи. Въвлякъл съм в тия безобразия мнозина външни лица. Рязанският чичка с големите диоптри никак не ми се вижда профан. Докато се усетя, ще ми е лепнал укриване на данъци, подправяне на документи, а може и други работи...“

Изведнъж нещо в гърдите ми захладня, сви се и ме прониза. Под скъпото сако усетих тръпнене, а баровската копринена риза не успя да задържи миризмата на телесна влага, избиваща през яката. Мъката и срамът се оказаха прекалено силни, дощя ми се веднага да скоча и да избягам от това страшно място. И никога повече да не нарушавам закона. Да работя на твърда заплата, да гледам сина си, да бъда весел и спокоен, да забравя веднъж завинаги честолюбивите си мечти и да не се озъртам — за да не виждам онези, които са успели да задоволят своето честолюбие.

Но разкаянието ми не доби нужната енергия. Всичко се отече за няколко мига. Стиснах зъби, още веднъж изтрих със смачканата кърпа мократа си напрегната физиономия и си наложих да не забравям, че най-важното в моя живот в момента са парите.

„Я се успокой, лайнар! — заповядах си мислено. — Пусни една усмивка, недей да дърпаш тая цигара като компресор. И седни като хората!“

— Знаете ли, гражданино следовател — попитах, — кое е най-важното условие за правилното функциониране на мозъка?

— Не — отговори неуверено Хватов. — Кое?

— Изправеният гръбнак.

Следователят автоматично изправи гръб и изпъна рамене.

Това е любимата ми шега; домашна заготовка; винаги ми е помагала да установя контрол над разговора и дори да потисна донякъде психиката на събеседника, който и да е той. Фактът, че номерът мина дори сега, на разпита в легендарния и страшен Лефортовски затвор, почти ме развесели и ми вдъхна нови сили.

— Как ще протече, такава, разговорът? — попита Хватов след кратка пауза. — Как ще даваш показанията? Във вид на въпроси и отговори?

— Трябва да си помисля — отвърнах.

— Мисли — позволи следователят и затрака по клавиатурата. — Само да не е много дълго. А засега да уточним, такава, биографията ти...

Двайсет и седемте години на моя живот се вместиха в пет минути. Роден. Завършил училище. Работил на строеж. Влязъл в университет. Изкарал казармата. Зарязал университета. Оженил се. Започнал бизнес. Избрал за сфера на действие финансовия пазар...

Най-сетне дойде моментът, в който трябваше да спомена боса. Нали тъкмо Миша Мороз ме бе докарал на този пусти финансов пазар. Босът Михаил ме беше научил на всичко. Показа ми кое как става. Разясни ми правилата. Взе ме за съдружник в печеливш бизнес. Отпусна ми пари. Превърна ме от парий в бляскаво столично юпи.

Напрегнах се. Гърлото ми пресъхна. Затрепкаха тънки мускулчета ниско в областта на корема. Тялото протестираше срещу предстоящата лъжа. Включваше защитния си механизъм. Наложих се да мобилизирам цялото си самообладание.

За всеки момент на истината има момент на лъжата. Критична точка. Праг, който трябва да прекрачиш. И аз прекрачих. Не споменах за човека, който трябваше сега да седи странично на твърдия стол вместо мен.

— През хиляда деветстотин деветдесет и трета година аз — изкашлях се и дръпнах от гадния пушек, — аз... значи така, основах финансова компания. Тя... се занимаваше с операции на фондовия пазар. Днес, след три години работа, компанията е в процес на реорганизация. Предстои да се превърне в пълноценна търговска банка...

— И вие сте, такава, едноличният ѝ собственик?

— Естествено — отроних тежко и дръпнах още от дима.

— А какви са функциите — монотонно избъбра Карирания, — които изпълнява, такава, във вашата структура Михаил Мороз?

Успях много естествено да извия вежди. Обърнах се към адвокатата. Той отлично пое ролята: също сви рамене в недоумение.

— Той пък какво общо има? — попитах.

Нищо на този свят не е толкова гнусно и отвратително от съзнателната лъжа и отново се почувствах като скован. Страхувах се, че ръцете ми ще затреперят или че потта ще рукне по челото ми. Но в кабинета беше такава жегга, че ние и тримата — и аз, и Рижия, и карираният рязанец — се потяхме обилно, мачкахме в ръцете си носни кърпи, бършихме с тях мокрите си вратове и чела и пыскахме тежко. Това ме спаси — маскирах нарастващото вълнение с дребни движения на ръцете, смачках в юмрук влажната кърпа, сплесках цигарата в дъното на пепелника, издърпах от кутията нова, запалих я и хвърлих към адвокатата красноречив поглед, разбирайки с облекчение и ужас, че пътят назад вече е отрязан. Най-важното е сторено. Ударът е отклонен от боса.

Техниката на разпита е дисциплина, която се изучава с години. В специални милиционерски училища. Преподават я като сложна наука. Правят контролни и пишат оценки. Светли умове, истински мислители движат тази дисциплина, развиват я.

А обвиняемите и заподозрените, наивните престъпници и лекомислените боклуци не умеят да се противопоставят на научните методи. Не са създали своя наука за противодействие. Откъде започва всичко? Как да се държиш? Как да изслушваш въпросите, как да формулираш отговорите, каква мимика трябва да имаш в този момент? Ами жестовете? Ами позата на тялото? Тембърът на гласа?

— Отговори на въпроса, Андрей — каза следователят.

Разперих ръце:

— Михаил Мороз е мой сътрудник... Нещо като домакин. Какво, и него ли сте арестували?

— Да.

Разиграх весела изненада. Плеснах се с длан по коляното.

— Ама че глупости! Моите подчинени нямат нищо общо! Защо прибирате абсолютно невинни хора? Миша Мороз купува факсове и ксерокси за банката! Оргтехника. Това му е работата!

Хватов примирително сви рамене.

— Ако е така, ще го пуснем. А сега да се върнем на присвояването...

Рижият юрист подскочи от седнало положение и зина да се намеси, но аз го спрях с жест и отсякох надменно:

— Повтарям! Не знам нищо за никакво присвояване! Не се занимавам с кражби от държавната хазна! Не харесвам този бизнес! Той е свързан с прекалено висок риск и морален дискомфорт! Достатъчно ли съм ясен?

Следователят кимна хладнокръвно. Правеше впечатление на изключително уравновесен човек.

— Никога няма да успеете да ми припишете присвояване — продължих с гордо вдигната глава. — Поради простата причина, че никога не съм го извършвал! Всеки умен човек ще го проумее за три минути разговор. Вместо да арестувате мен и моите подчинени, вместо да опустошавате кабинета ми, където не допускам дори чистачката, можехте просто да дойдете в офиса и да зададете всичките си въпроси...

— Твоят кабинет си е твой кабинет — назидателно натърти Хватов. — А моят кабинет е моят кабинет...

И той обходи стените с честолюбив поглед, който показваше, че е напълно доволен от работното си място. Макар че мен ако питате, изобщо нямаше с какво да се гордее. Металната каса от късната брежневска епоха, напуканата боя по перваза, олющената мивка, разкривената врата, мръсният балатум, немитите стъкла на прозорците, висящите във въздуха пращинки, които светеха сребристо в слънчевите лъчи — всичко това изглеждаше наистина отблъскващо.

— Да, като заговорихме за твоя кабинет — отбеляза човекът от Рязан. — По време, такова, на обиска там са иззети ключове и документи за три леки автомобила. Всичките регистрирани на твое име. Но никъде не открихме шофьорската ти книжка...

— Ама вие — попитах тихо — да не сте разбили сейфа ми?

— Естествено — разпери ръце следователят. — Това е наше, такова, задължение и го разбихме.

Сейфът струваше двойно повече от къща в град Рязан и фактът, че са го разбили (за броени часове), ме ядоса и наскърби. Продавачите на стоманеното чудовище ми бяха гарантирали, че разбиването е

напълно невъзможно. Реших, че още днес ще се обадя и ще вдигна скандал. Да си ми върнат парите.

— Не сте имали право да разбивате сейфа — заявих. — Ще подадем жалба.

— Четири жалби — вметна Рижия.

— Да, да, разбира се — разсеяно кимна Хватов. — Но за друго питах. Не намерихме книжката ти.

— Точно така — кимнах и аз. — Нямам.

— Че тогава как, такава, си карал?

— Така си карах — ухилих се безгрижно. — Без книжка. Когато ме спираха, си плащах според тарифата. Нали ви казах, не съм стиснат. Знам и тарифата. Освен това имам личен шофьор.

— Той къде се намира в момента? — попита моментално Карирания.

— Няма да ви кажа — парирах със задоволство. — Че ще вземете и него да приберете като домакина...

Легендата за „домакина“ съчинихме с боса Михаил около две седмици преди ареста. На две-три чаши „Чивас Ригал“. Титлата „домакинът Мороз“ звучеше доста смразяващо. Направихме със задна дата заповедта за постъпване на работа, трудова книжка, съставихме ведомостта за заплатата и осигурихме пропуски със снимка и печат, както си му е редът.

— Не го мисли него — успокои ме следователят. — Нищо му няма на твоя домакин. Макар че според наши данни и той е свързан с присвояването...

Изстинах, но успях да накарам устните си да се разтеглят в усмивки.

— Ще ми е интересно да видя... тия ваши данни...

Следователят внимателно погали с кокалестите си пръсти папчицата.

Веднага ми се дощя да му предложи най-високата тарифа, за да ми разреши поне да разлистя съдържанието на това ДЕЛО. Но се усетих овреме. И ударих с ръка по бюрото.

— Майната му на домакина! Друг ще си намеря. Да не губим време! Днес в пет имам важна делова среща, така че да побързаме...

— Приятно е човек да си има работа с тебе — замислено промълви Хватов. — И с какво конкретно се, такава, занимаваше

твоята финансова компания?

— Моята финансова компания — отвърнах — се занимаваше с операции на финансовия пазар.

Следователят преглътна тая подигравка абсолютно спокойно.

— Значи така записваме — потропа той с пръсти по клавишите.
— За какви точно операции става въпрос?

— Предимно препродажба на ценни книжа — акции, облигации и полици. На борсата и на вторичния пазар.

— А по-подробно?

— Подробната информация — отвърнах грубо — е вътрешна информация. Представлява търговска тайна. Не подлежи на разгласяване в никакъв случай!

— Добре — кимна Хватов. — А какво ще кажеш за, такова, изнасянето на капитали от страната? Кешовите трансфери? Укриването на данъци?

— И такива неща са се случвали — признах си невъзмутимо и отново обърсах изпотения си врат. — Съществувам в конкурентна среда. За да оцелявам, съм длъжен да предложа на клиентите пълен диапазон от услуги, дори и да не са най-законните.

— Тоест — уточни с хитър поглед Карирания — всеки би могъл да ти предложи банков превод и да вземе насреща, такова, пари в брой?

— Не „всеки“. Не бих дори разговарял с „всеки“. Работя само в своя кръг.

— Значи — присви око Хватов — имаш формиран кръг от клиенти измежду предприемачите, на които редовно правиш, такова, незаконни финансови услуги?

— Безобразие! — подсмихна се адвокатът. — Какви са тия въпроси? Това е твърдение!

— Няма страшно — благородно разреших аз. — Всичко е наред. Диктувам отговора, бавно: в началния етап на моята дейност, преди около две-три години, понякога, в извънредни ситуации, съм правил споменатите услуги на две или три лица. Вече не си спомням подробностите за тези сделки...

Адвокатът се размърда на стола си, но аз дори не погледнах към него.

В крайна сметка така или иначе ще кажа всичко, което искат да им кажа. Генерал Зуев ми даде да го разбера още преди час в съседната стая.

Да, имаше такава фигура, аптекаря, чието лице излъчваше приятно семитско обаяние. Да, той ме беше помолил за услуга и ми беше превел от сметките на никому неизвестна фармацевтична компания няколко милиарда рубли. Аз трябваше да обърна тези рубли в долари и да ги преведа в няколко европейски банки. В Латвия и в Австрия. Половин милион да му дам на ръка. Точно това и направих. Като си удържах комисионите.

Според закона трябваше да платя сериозни данъци върху тази операция. Аз не ги платих. За което Наказателният кодекс предвижда наказание до три години лишаване от свобода. Но аз не възразявам. Парите са по-важни. Ще излежа максимум една година, после ще ме освободят предсрочно. За добро поведение, дето има една дума. През цялата тази година босът ще ми пази работното място. Ще се завърна на още неизстиналия си стол, запазил отпечатъка на моя задник, пред бюрото си, зад волана на колата си с климатик и грамадни гуми. Ще се върна в сауните, ресторантите, джакузитата, ще се гмурна в питиетата, ще скоча в панталоните си „Кензо“ и обувките „Лойд“ и ще заживея предишния си живот. Тази логика ми изглеждаше пределно ясна и проста.

Може би разсъжденията ми са неморални. Но аз не съм се возил винаги на меките седалки в разкошната каляска. Когато се преместих в столицата на Империята, започнах тук от нулата. Спях по приятели, на пода. Храната ми беше макарони с маргарин. За пет години навъртях хиляди километри в столичното метро. И си спомням как един ден в подземните му коридори се появиха плачещи старици, протегнали съсухрени сбръчкани шепи.

Те се появиха веднага щом паднаха комунистическите вождове. И оттогава не си отидоха. Там са и досега.

По-добре е да поизстрадаш една година, докато си млад, отколкото двайсет години на старини, си рекох веднъж, пускайки поредната монета в трепереща ръка. По-добре е да се втурнеш, да рискуваш, но да предпазиш и себе си, и родителите си, и децата си от бедността. Дори затворът е за предпочитане, само да не е мизерията, да не е гладната старост... Опазил бог, по дяволите.

Аз надълго и нашироко разказах на следователя Хватов колко голям бизнесмен и колко свястно момче съм всъщност. След това се отплеснах за парите, семейството, политиката, закона и справедливостта — за какво ли не, само и само да набутам чак на дъното на разговора темата за „домакина Мороз“. Лъжех убедително, речовито, аранжирах дрънканиците си с цифри, подробности и пословици от типа „сговорна дружина слепи ги ражда“. Ръкомахах, усмихвах се, дипломатично свеждах поглед. За половин час вложих всичко от себе си в тази най-върховна лъжа в живота ми.

Кариерия обаче изобщо не се трогна от сладкодумния ми монолог — точно по средата му той изведнъж стана, извини се и излезе. На вратата моментално се очерта силуетът на одевешния грубиян оперативник. Копоят скръсти ръце на гърдите си и мълчаливо наблюдаваше как адвокатът долепи главата си до моята и трескаво зашепна:

— Не се притеснявай от нищо!... Доколкото разбирам, нямат нищо срещу теб. Никакви доказателства. Но според закона могат да те задържат до трийсет денонощия, без да ти повдигнат обвинение...

— Трийсет денонощия?! — възкликнах отчаян. — Цял месец! Къде ми отива бизнесът? Това е катастрофа! Всичко ще се сгромоляса! Не мога да влизам за цял месец! Върви се разбери с тях, измисли нещо!

Юристът само тъжно поклати глава. Изпсувах грозно.

— Всъщност — попита тихо Рижия — ти доколко си запознат със спецификата на наказателното производство?

— В най-общи линии — избърборих ядно. — Доколкото ми е известно, са длъжни да ми повдигнат официално обвинение. Подписано от прокурор. И същевременно да ми наложат мярката за неотклонение. Или подписка, което ще рече, че се разхождам на свобода, но щом ме привикат, се явявам на разпити; или пък задържане под стража: тоест лежа в затвора и следователят ме вика от килията...

Адвокатът подръпна маншетите на ризата си. Моята струваше поне седем пъти повече.

— Не в затвора — поправи ме той. — В следствения изолатор.

— Да не би да има някаква разлика?

— Честно казано, никаква — призна Рижия.

— Значи ще им лежат трийсет дни, а после те ще ми повдигнат обвинение, така ли?

— Да.

— Аха! — изкисках се, почувствах известно облекчение. — Но аз не съм извършил присвояване на държавни средства! Доказателства няма и не може да има! Могат да ме обвинят само за укриване на данъци. А този член не е от тежките. До три години! Едва ли ще тикнат такъв обвиняем в изолатора!

— Прав си.

Ръцете и лицето на адвоката бяха много бели и целите в лунички.

— Трийсет денонощия! — ужасих се отново. — Месец?! През това време кантората ми ще рухне! Клиентите ще се разбягат и ще идат при конкуренцията! Леле, какви загуби!

— Ще ги съдим — предложи Рижия.

— Кого?

— Прокуратурата.

— Аз да подам иск срещу Генералната прокуратура на страната? Стига смешки.

— Да, май пак си прав.

Трийсет денонощия затвор! — помислих си горчиво. За какво? А къде е справедливият съд?

Имах един недостатък, който ме сродяваше с боса: смятах се за по-знаещ от останалите шест — или колкото са там — милиарда човешки същества. Затова следващия въпрос го зададох малко засрамен:

— Ама не е ли решение на съда къде ще се намирам по време на следствието — на топло или на свобода?

Адвокатът тъжно се усмихна.

— За жалост по този въпрос нашето родно правораздаване... как да се изразя...

— Буксува?

— В общи линии, да — Рижия пак отри пот от челото. — В момента вкарват хората в изолатор само с прокурорски подпис. И там, в изолатора, следственият чака да се реши съдбата му. Може да лежи цяла година, докато се точи следствието, и още година или две, докато си чуе присъдата. Съдилищата са препълнени. Голямо чакане. Подсъдимите са много. Съдиите са малко. Говори се, че скоро щели да

променят законите. Но нас с тебе това не ни топли. Теб те лишава от свобода не съдът, а чиновник от прокуратурата. А той ще постъпи така, както е удобно за него. Ще си съчини постановление, в него ще се казва, че оставен на свобода, може да се укриеш от правосъдието...

— Че аз имам бизнес! — креснах; ченгето на вратата трепна и смени позата. — Имам семейство! Дете! Майка старица! Къде ще избягам?

Рижия вдигна длан.

— Освен това, оставен на свобода, може да окажеш натиск върху свидетелите и да попречиш на хода на разследването. Само ти цитирам официалните формулировки.

Изръмжах от яд, но се овладях и попитах дрезгаво:

— И какво ме очаква?

— Засега един месец.

— А после?

— Ще те пуснат — отвърна уверено Максим. — Ще ти лепнат неплащане на данъци, ще ти друснат три години условно и край...

— Добре. Като ще е месец — месец да е. Ще го излежа.

Обърнах гръб към вратата и няколко пъти силно притиснах с палец и показалец очите си, за да се зачервят и да ми се подуют клепачите. Когато Хватов се върна, се оплаках от умора и неразположение. И деликатно помолих да приключим разговора.

— Добре — почти равнодушно кимна сбръчканият цайс.

— Утре ще продължим. А сега, да прощаваш, ще трябва, такава, да ви оправим формалностите...

— На кои?

— На тебе и твоя домакин — делово разясни Карирания. — Съгласно указа на Президента за борба с организираната престъпност и, такава, бандитизма — временно ви задържаме за трийсет денонощия!

— А домакина за какво?

— За компания.

Изправих се.

— Тоест ще ме приберете, така ли? — попитах след пауза и усетих как последната слаба надежда се къса и чезне някъде вдясно и надолу от сърцето ми.

— Ще те приберем — спокойно рече Хватов.

— Това е незаконно! — войнствено извика моят юрист и също стана прав. — Ще подам жалба. Още днес. И не една.

— Това е ваше право — Хватов само дето не се прозя. — Ти, Андрей, недей да се тръшкаш толкова. Ще полежиш, такава, ще си отспиш, ще си починеш...

— Тая нощ — заявих мрачно — вас, гражданино следовател, ще ви мъчат кошмари. Вкарвате в затвора невинен човек!

— Поначало съм зле със съня в тая кошмарна Москва — усмихна се Карирания. — Много е, такава, шумно... Колите бибиткат... А ти си помисли тая нощ дали да не дадеш истински показания. Подробни. Защото по същество дотук си казал само няколко думи...

— Разберете ме правилно — наперено възразих аз, — въртя бизнес. В моя кабинет, както и във вашия, става какво ли не...

— Повтарям! — засегна се Хватов. — Дай да не бъркаме, такава, твоя и моя кабинет!

— В моя кабинет — продължих аз — са идвали такива хора, за които никога на никого нищо няма да кажа. На никакви разпити. Нито във вашия кабинет, нито в нечий друг. Инак ще ме надупчат, преди да съм се усетил. В килията или в бараката — няма значение. Такъв живот живеем. Понякога излиза по-изгодно да лежиш...

И ме поведоха. Да лежа.

4

По онова време се носеха страшни легенди за бизнесмените, влезли в затворите. Разправяха, че криминалните не припознали комерсантите. Разправяха, че престъпният свят — организиран, споен от обичаи и убеждения — се отнасял към новите съкилийници с голяма неприязън. Разправяха, че предприемачите ги биели и унижавали. Отнемали им храната и дрехите. Разправяха, че богатият човек, който се е озовал зад решетките, сред крадците, убийците и насилниците, попада в атмосфера на всеобщо злорадство, че го съсипват от подигравки, че го презират и отбягват.

Впрочем същите неща се приказваха по различно време и за осъдените милиционери, и за войниците дезертъори, и за чужденците.

С две думи, докато крачех между двамата решителни оперативници към дълбините на Лефортовския замък, не се ядосвах кой знае колко. В края на краищата с мен са моите долари! И моят адвокат! И босът! И влиятелните приятели! С мен в крайна сметка съм и самият аз — стегнат, читав, умен, непоколебим, единствен по рода си. Бедният като мишка студент, издигнал се за няколко години до непредставими висини, до милионните договори. Реализиран и самостоятелен. Затвор ли? Нека е затвор: карцер, килия, зандан, каторга, лагер — каквото ще да е.

Аз правя най-важното нещо на света — пари. И ще премина по пътя си през всякакъв затвор, както ножът минава през маслото.

ГЛАВА 3

1

Първите сериозни мисли за затвора ме споходиха много отдавна. Не че съм размишлявал по въпроса още от дете, но ми беше интересно. Учреждението с решетки по прозорците винаги ми е изглеждало най-страшното място на света и този страх ме изпълваше с вълнение.

Детските ми години преминаха във веселата, невинна като маргаритка страна Совдепия^[1]. На нейната територия престъпността бе победена физически, морално и нравствено. Ако някъде в затътената провинция кретени ограбеха спестовната каса, това се приемаше за извънредно произшествие в мащабите на цялата Империя. Вестниците, естествено, мълчаха — но на всички по високите етажи на милицията, държавната сигурност и администрацията на територията, където бе осъществен бандитският акт, моментално им изстиваха местата.

Когато двама братя на име Грач създадоха престъпна група, набавиха си автомат и убиха с него един милиционер, това прогърмя като чудовищна сензация. Нечуваният случай дори стана основа за игрален филм.

Тоталитарните режими унищожават всяка сериозна престъпност, да не говорим за организираната престъпност. Мусолини за кратко време почти унищожил цялата сицилианска мафия. Факт, известен на всеки историк.

Вождовете на Совдепия тръгнаха по подобен път. Хитри като същински византийци, те решиха изцяло да лишат своите поданици от каквато и да било информация относно криминалните типове и местата, които обитават. Официално престъпността се водеше ликвидирана. Старателно, задълбочено се насаждаше култура, изчистена напълно от престъпни идеи. Герои на книги и филми, на радиопредавания и театрални постановки ставаха честни, изключително положителни мъже и жени без никаква склонност към

авантюри. А престъпният свят се представяше във вид на шепа крайно изпаднали, некадърни, дълбоко нещастни люде, всеки втори от които копнее да се поправи и да стане примерен член на обществото.

Градските деца през ваканцията отиват при бабите си на село, докато аз, селянчето, напротив, всяко лято пътувах в насрещна посока. От жегата и праха — към прохладата, към града, към цивилизацията. Десет кина, три стадиона, библиотека с читални зали, градски парк и в центъра на цялото това великолепие — апартаментът на баба. Просторен, с прозорци към тихия двор. В двора — гипсова балерина, в бабината библиотека — десетте жълти тома „Детска енциклопедия“, издадени през 1958 година. Можеш да почетеш от тома „Наука и техника“, а още по-добре от тома „Морета и океани“, а после да яхнеш велосипеда, да се завъртиш пред киното, да разучиш таблото „скоро на нашия екран“, да си купиш сладолед за седем копейки и да го изядеш, да препускаш из съседските дворове и да се върнеш при моретата и океаните. И така — всеки ден.

Детето усещаше щастието като нещо вечно.

Но тук говорехме не за моретата и океаните, а за затвора и престъпниците.

За пръв път ги видях именно в града, през ваканцията. Във всяко населено място в моята страна има едни специални места — затънали в боклук и храчки изпотъпкани тревни площи пред входовете на магазините за алкохол и зад пунктовете за приемане на амбалаж, — където най-изпадналите граждани се събират на групички, за да се карат и да си искат дребни стотинки назаем. Тъкмо на такова място щастливият хлапак със сладоледа в ръка видя веднъж необикновени хора. Шумни, безцеремонни, с развлечени потници, които демонстрираха на публиката щръкнали татуирани рамене. Ръбати, нечисти, смърдящи на долнопробно вино същества с избити зъби. Особено неприятни изглеждаха техните приятелки — невероятно груби и кресливи жени с подпухнали, мазно гримирани лица.

Затворници, досети се ужасеното хлапе и натисна педалите на лъскавия си велосипед. Затворници! Престъпници! Злодеи! Лоши, нечестни хора! Носи ме веднага надалеч от тях, мое бързо колело!

Аз самият бях от тези момчета, дето намерят ли портфейл с пари, веднага закачат на оградата обява: „Намерен е портфейл с пари.“ Моята честност, принципност и почтеност бяха безмерни като необятната вселена. Тогава бълнувах за космос, полети, скафандри, лазерни оръжия и тем подобни измишльотини.

На тринайсет и половина бях решил твърдо да стана писател фантаст и да надмина по майсторлък най-любимите ми автори, братя Стругацки. Гениалните братя ми бяха открили, че смисълът и щастието на човешкия живот са в съзидателния труд, в творчеството, в опознаването на света и в развитието на личността.

Най-решително се захванах за работа. От самото начало си наложих правилото да съчинявам текстове всеки ден. Най-малко по два часа. Още толкова време прекарвах в градската читалня. Проучвах световната литература и упорито хабях хартията. Връстниците ми вече натискаха момичета по входовете, а аз само се подсмиввах — аз градях своето бъдеще. Седнал на писалището, изпипвах подробностите на своето секретно оръжие, необходимо, за да покоря света.

На шестнайсет години вече бях напълно формиран писател: знаех, че ще съм автор на елегантна и хаплива сюжетна проза. Смешна и горчива. Точна и независима. Бях решил, че всички пичове и мадами ще се зашеметяват от моите книги като гимназистка от първа цигара. Бях си обещал, че ще работя без сън и почивка, до припадък, до премала — но ще надмина всички. Ще стана най-добър. Велик. Безподобен. Ще вържа на фльонга цялата хилядолетна световна словесност. Всички като луди ще четат книгите ми, ще се смеят и ще плачат, книгите ми ще бъдат екранизирани и обилно цитирани. Моите романи ще избухнат като бомби. Ще променят хората. Ще изведат човечеството към светлината.

Оставаше само да натрупам житейски опит.

И аз отново се сетих за затвора и за престъпниците.

Исках да вадя екстремни, шашкащи истории. Те от своя страна изискваха екстремен материал. За целта се хванах като за начало на работа в строителството — разбивах земята с пневматичен чук на минус трийсет градуса. След работа лицето, врата и ръцете ми до лактите бяха в машинно масло. Но не открих там нищо извънредно. Общо взето, с лекота издържам на физически труд. Научен съм от малък. През обедните почивки пишех повест, в която фигурираха

героят кофражист Коля и героинята учителка в ПУЦ по прякор Черната дъска. В същото време трупях опит, който да ми помогне по-късно във факултета по журналистика на Московския университет. Съчинявах енергични репортажи за многотиражката на строителното управление, лист формат А2, седмичник с образното наименование „Строителен пламък“.

Веднъж фотографът донесе портрет, щракнат в някакъв изкоп: чернокос работник с ясно, открито лице, с високо чело, лъснал белозъба усмивка, с романтично разкопчана нова брезентова роба и симпатична каска. Снимката можеше да краси всяка изложба или корица на столично списание.

Решихме да пуснем портрета на първа страница с кратък очерк. Моментално се обадих в бригадата, където се водеше човекът, и нахвърлях трийсетина реда.

— Не става — отказа главният редактор след консултация с цензора. — Тоя красавец е осъждан.

Завърших училище невинен като момина сълза, влязох в университета от раз при бройка по седемнайсет кандидати за място. Перспективите изглеждаха бляскави. Пред мен се отваряше широк и светъл път, по който предстоеше да мина с лекота и удоволствие. Учение, после трудна, но интересна работа в редакцията. Лично израстване и тъй нататък. Затворът не се вписваше в тази картинка.

Възможно ли е обаче да проумееш хората и процесите в обществото, ако не си опознал самото му дъно?

Мислите ми постепенно се оформиха в нещо като план. Възнамерявах да се гмурна зад решетките за кратко време — за половин година, да речем, — за да опозная и изуча и самия затвор, и престъпната идея като цяло. А после да се движа мрачен сред хората, излъчвайки загадъчна мощ и тайна! Добре че не се стигна дотам.

Скоро след това родината ме подсети, че е време за ботушите и пагоните. Наложих се да платя воинския си дълг в пълен размер. Кихнах си двете годинки като едното нищо. Армията на Совдепия представляваше най-обикновен колхоз. И тук не събрах никакъв подходящ материал за книгите си. В годината на уволнението ми, осемдесет и девета, двама или трима млади писатели едновременно пробваха да се наложат с казармените си мемоари. В тях много емоционално се пробутваше темата за унижението, на което едни

въоръжени и еднакво облечени момчета подлагаха други, същите като тях. Но аз усещах, че правенето на подобна проза е грешка. Насилието в казармения му вид е дълбоко безинтересно за човечеството. В крайна сметка по време на службата си не съм се бил и не съм си отнасял боя по-често, отколкото преди казармата. Нищо ново в момчешкия свят.

Времето показва, че съм бил прав. След няма и година в Совдепия дойде видеото, а с него и обширната световна кинокултура. Народът изгледа Кубриковия „Пълно бойно снаряжение“ и загуби интерес към плитките военни творения на начинаещите столични автори.

Успоредно с видео културата се наложи и световната престъпна идея, представена от филмите шедеври на прочути майстори. Същността ѝ е елементарна. Човекът е добър и свестен само когато се е наспал, стоплил и нахранил. Понечите ли да му отнемете живота, храната, комфорта, женската — и ще видите как той се превръща в озъбено свирепо животно, което не бръсне закона за нищо. Тоест всеки от нас, толкова добри и честни наглед, става престъпник, щом се стекат обстоятелствата.

Несъмнено престъпната идея е важна. Тя винаги е оцелявала и ще оцелява. Тя има своите апостоли, мъченици и евангелисти. Тази идея не позволява на обществото да забрави, че то се състои не само от добри, ами и от лоши, малодушни, порочни хора. Всеки знае, че вляво и вдясно от Иисус Христос са били разпнати двама престъпници. Престъпната идея е вопълът на истински нещастните хора: на лишените от съвест и състрадание, на безволевите и слабохарактерните, на психопатите, убийците, манаците, насилниците, душегубците, мошениците, бандитите, психично болните, невярващите, некадърните и бездарните. Не забравяйте, че хомо сапиенс е несъвършен! — крещи тази идея на всеки, който се изживява като гений и гледа на човечеството като на поле за отглеждане на подобни нему.

В Совдепия престъпната идея се премълчаваше. Нито последователите, нито критиците ѝ имаха думата. И затова затворите в моята страна още дълго ще бъдат претъпкани.

Когато си тръгнах през портала с червените звезди, пред мен се разкри разтърсваща с голата си красота гледка: бонбонената поляна на моето детство беше изгоряла и изпотъпкана. Страната на калинките и подмосковните вечери, комичната Совдепия беше пукясала. От нейния

разлагащ се труп мощно напираше новата държава: жестока, цинична, но изпълнена до краен предел с настроение и жизнена енергия. Досуц като моите ненаписани романи.

Само че бях взел решение да оставя временно литературата на втори план. Бях замислил първо да спечеля милион. Всички мои връстници бяха се захванали да правят милион. Някои успяваха.

Американските финансисти имат една поговорка: „Преди да купуваш акции, купи си къща!“ Тоест, помисли първо за себе си, а чак след това за своя авантюризм. Първо се подсигури, после рискувай. Аз съчиних за себе си подобен лозунг: „Преди да пишеш книги, направи пари!“. Подсигури себе си и своето семейство, след това си драскай на воля...

Правенето на пари е крайно рисковано занимание и пак си спомних за затвора. Неведнъж и не дважд. В началото на деветдесетте обстановката в столицата на моята родина беше много близка до бойната.

Така се извървяха дълги пет години. Всеки път, когато дейностите ми бяха в застои или оставах без работа, но пък със свободно време — веднага сядах зад бюрото и започвах да пиша. Писателят Тургенев е обрисувал тази ситуация така: „В дни на съмнения и тежки размисли ти единствен си моя надежда и опора, о, велик и могъщ руски език!“. Впрочем Тургенев е бил дворянин и никога не е бил изправен пред въпроса откъде да намери пари за прехрана. Бързо си намирах работа или занимание и затова не успях да завърша нито един от започнатите текстове.

Никога не треперех над ръкописите си, нямах си нарочна папка, в която да ги съхранявам. На дваждсет и две или дваждсет и три години не можеш да твориш проза, можеш само да се упражняваш. Постепенно разказите и повестите се губеха при преместванията, по онова време смених десетина квартири.

В крайна сметка си намерих занимание, на което да се посветя изцяло, и това занимание, господа, ми донесе злато! Самият процес на забогатяване ми се стори толкова интересен, че запратих литературата в девета глуха. Има време! А сега ми ваят от небето и парите, и материалът за романи и сценарии! Бизнесът! Ето ги страстите и драматичните колизии! Ето ги и персонажите, и характерите! Москва през деветдесетте е по-интересна от Чикаго през трийсетте, там са се

трепали за едното къркане, а тук битката се води за нефт, газ и недвижими имоти...

Ноците си прекарвах в компанията на великите сенки на Балзак и Драйзър. И аз като тях живеях сред банкери, индустриалци и лихвари, сред звън на монети и шумолене на банкноти, в свят, където старият морал загиваше, стъпкан в калта, а на мястото му тържествуваше нов: прост, разбираем и жесток.

Всеки месец си давах тържествено обещание да започна най-сетне нов текст. Гениален. Превъзходен. Потресаващ дори и за най-обръгналия читател. Трябваше само да заделям по няколко часа седмично. Главата ми преливаше от замисли. Но часовете някак отказваха да се заделят. Нервната енергия, необходима за творческия труд, се изразходваше до последна капка в офиса. Вечер душата и тялото искаха отпускане, разтоварване. Най-малкото във вид на дозата алкохол. Абсолютно не можех да си наложя да се абстрахирам от моментните търговски проблеми и да се замисля сериозно за първия си велик роман. Освен това с романи не се изкарват добри пари. А всеки опитен бизнесмен ще ви каже, че е глупаво да се хаби скъпоценно време за производство на стока, от която не се изкарват добри пари.

Естествено, нито един от петдесетината ми делови партньори не знаеше, че всъщност не съм никакъв бизнесмен, ами писател, който събира материал. Ако бях обелил и думичка за нещо подобно, никой нямаше да работи с мен. В бизнеса обичат твърдите реалисти, уважават яснотата и конкретността, тук няма място за съзерцатели, фантазори, драскачи и прочее люде без връзка с действителността. Това импулсивно, нестабилно племе понякога е на издръжка от бизнеса, но всъщност е безкрайно далеч от реалностите му. Затова се спотайвах, давах си вид на категоричен и енергичен бизнесмен с калкулатор вместо мозък.

Постепенно бизнесът се разрасна. Забогатях. Дългоочакваният мечтан милион се очерта пред мен на една ръка разстояние. И се понесох към него с покапала лига от мерак. Натоварването се увеличи. Ограничих съня до пет часа на нощ. Навъдиха се врагове, конкуренти и просто завистници. Понякога сериозно се притеснявах да не взема да превъртя от този заплетен бизнес.

И накрая тресна финалът: арестуваха ме. На половин крачка от милиона.

Така и не успях да започна романа.

Всичко се набърка накуп — и милионът, и затворът, и литературата.

[1] Алюзия за „съветите на работническите, войнишките и селските депутати“, на които, според ранния Ленинов лозунг, трябвало да принадлежи цялата власт. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 4

1

Специалният следствен изолатор № 1.1 се позиционираше като най-доброто от всичко, което родната затворническа система можеше да предложи на публиката. Нещо като VIP апартаменти.

Тук красиво и функционално се въплътяваше самата *идея* за изолацията. Изолацията тук тържествуваше. Цареше. Достигаше до абсолюта, до великолепия си апотеоз. В карцерите на тази крепост всеки клиент биваше изолиран напълно, тотално — така че, ще не ще, го изпълваше уважение към държавата, разполагаща с толкова мощен и хитроумен затвор.

В прохладно помещение, облицовано със зелени пластмасови плоскости, ме подканиха да сваля всичките си дрехи. Много учтив човек на средна възраст с пагони на прапорчик на слабите рамене прецизно изучи гардероба ми, възлестите му пръсти опипаха всички шевове. После ми позволиха да си обуя гащите и ме оставиха сам. Следващите почти два часа, изтормозен от смътна мъка, чаках да видя какво ще се случи.

Неочаквано прапорчикът се появи отново, съпроводен от друг, облечен с бяла престилка. Той навлече ръкавици, с фино отработено движение на опитен патолог опъна гумата да изплющи на китките му и ме напътства да се наведе и да си разтворя задника.

— Как е там? — попитах, след като изпълних молбата му. — Вижда ли се амнистия?

Прапорчиците не се засмяха — вероятно бяха чували тази шега многократно. А може би мислено се попитаха: дали този ще продължава да се смее след две седмици, прекарани в единичната килия? Ще се смее ли някога изобщо? Или пък оттук нататък цял живот само ще се смее?

Взеха ми връзките от обувките, колана и часовника. Оставиха ми само носната кърпа. Когато обух отново панталона си за петстотин

долара, той тутакси тръгна да пада от кльощавия ми таз. Наложих се да го крепя с лакът.

— Ръцете зад гърба! Напред!

Още на първата крачка панталонът отново се свлече надолу, а обувките насмалко да ми се изхлузят. Наложих се да се вкопча в плата на задника си с хванатите отзад ръце и да го изтегля нагоре; да разперя, доколкото можех, пръстите на краката, за да удържа обувките от бягство, с две думи, някак да се пригодя.

Подкараха ме по широкото стълбище към втория етаж, оттам към третия. От време на време конвойният дрънчеше по железните перила с връзка ключове, грамадни като кухненски ножове. Дочул някъде отгоре аналогично почукване, каза:

— Спри. С лице към стената.

Завъртях се. Стената приличаше на онази в кабинета. Дебел, щедър слой неравна мазилка, обилно и немарливо замазана отгоре с тъмнозелена тревиста блажна боя.

Няколко чифта обувки прешляпаха покрай нас.

— Напред.

В полутъмна стаичка с мирис на сапун получих дюшек, одеяло, два тесни чаршафа и калъфка за възглавница с огромни черни печати във вид на черна петолъчка в правоъгълник. За последен път бях виждал такива печати преди десетина години, в казармата. Още тогава заподозрях, че Империята още по Сталиново и Хрущово време е произвела неизброими количества исполински сатенени гащи, наполеонки и кърпи за лице на вафлички според установения образец, за да има, за да стигнат за десетилетия. Безусловно военният гений на държавните водачи през онези години е провиждал далеч напред през годините.

— Ще се къпете ли? — попита ме поредният прапорчик, склададжията.

Поклатих глава.

— Бъркате. Следващата баня е в четвъртък. След пет дни. Е хайде, добре дошли...

Ето че прекрачих във вътрешността на световноизвестния Лефортовски замък. Зърнах светла и широка галерия, която сякаш нямаше покрив, стените се издигаха високо над мен. Не ми забраниха да се въртя насам-натам и с няколко бързи погледа видях четири равнища, четири редици врати. Пред тези етажи имаше стоманени рампи, обградени с перила. Хоризонтални стоманени мрежи разрязваха затворническата вселена на няколко нива. Необходимостта от мрежа е ясна — ако не е тя, някой отчаян затворник може да скочи от високото с главата надолу.

На първото и второто равнище на няколко места пред вратите се виждаха облечени в зелено фигури.

Качих се на втория етаж по металните стълби — обувките с вирнати езици, панталонът аха да падне, лакътят придържа навития на руло и постоянно изпадащ дюшек. Тук желязната рампа беше застлана с мокетена пътека. Звукът от крачките ми отекваше на всички страни и нагоре. Вървящият зад гърба ми служител напротив, стъпваше съвсем безшумно.

— Спри — чух отново командата.

Този път се извърнах с лице към стената без подсецане.

Мощно, дълбоко, на три такта изтракаха стоманените съчленения на ключалката. Ехото отекна под сводовете. Отдалеч тихо се обади врабче — врабчо, който непременно се заселва под покрива на всяко огромно помещение. Птичийт възглас се повтори и потрети. Беше нещо като поздрав за новопристигналия или съболезнование, или просто кратко съобщение: не се тревожи, друже, дори тук, в занданите, има живот и даже чуруликане.

Не срещнах никакви страшни криминални типове.

Килията беше празна; много светла, много чиста и красива. Каменният под — кафяв, трите празни метални легла — яркосини, стените — жълти. В близкия ъгъл до входа съгледах оригинален нужник — конусовидна чугунена тръба, разширяваща се нагоре до размерите на средностатистически човешки задник.

Постлах дюшека и се стоварих на леглото. Обърнах се към стената, за да не гледам кафяво-синьо-жълтата красота. И веднага разчетох малки букви, изписани с химикалка: „Човек — това звучи горко.“ По-долу подпис: „Максим Горки.“

И веднага издрънча отварящият се правоъгълен отвор във вратата, „хранилката“. Надзирателят, наричан от затворниците „вертухай“, тресна всичките си ключове в желязната повърхност.

Иска внимание, досетих се аз и надигнах глава.

— Наред ли е всичко? — дочу се през отвора.

— Да, наред е.

— Забранено е лежането с лице към стената! Забранено е завиването с одеяло преди отбоя! Забранено е завиването презглава! — изрече надзирателят с нервен глас на дисциплиниран грубиян.

Не отговорих. „Хранилката“ хлопна с варварски трясък.

— Ей, шефе! — подвикнах. — Черпи една цигара!

Нито звук.

Светлината и въздухът проникваха в килията през амбразура в стената. Полюбопитствах за устройството ѝ. Самата стена на това място беше дебела най-малко метър и половина. В бетонираната стоманена рамка имаше правоъгълно парче дебело непрозрачно стъкло, армирано отвътре със стоманени нишки. Отвън в ярката светлина на привечерното слънце ясно се очертаваше масивна решетка: вертикални трисантиметрови пръти, препречени с мощни плоски рейки.

Мразя решетките, рекох си тъжно наум.

Панти на горната част даваха възможност прозорецът леко да се открява. Хванах се за ръба на рамката и се набрах, за да видя дали горе има отвор и дали през този отвор може да се види нещо извън сградата — но зад гърба ми отново изгромоля метал.

— Забранено е катеренето по прозореца! — провикна се дежурният.

Скочих обратно на пода. „Хранилката“ се затвори с оглушителен шум.

А ти какво очакваше, попитах се мислено. Мокетът не е сложен пред вратите за красота, ами за полза. И обувките на надзирателите са специални — не са ботуши, не са и кубинки, а нещо като маратонки. Всичко е направено, за да може да се движи от врата до врата съвсем безшумно. Крачи внимателно, приближава се нечутно, беззвучно отмества капачето на шпионката и гледа. После се прокрадва към следващата врата.

Поразмислих и реших, че в бизнеса на надзирателя също има интересни страни. Надничайки тайно, контролорът може да наблюдава ту някой натъжен прясно заловен шпионин, ту сериен убиец, ту високопоставен чиновник, завлякъл милиарди. Изолаторът „Лефортово“ е предназначен за елита, за суперзлодеите, за особено опасните, за онези, чиято съдба е важна за държавата. Историите за населението на този затвор разтърсват цялата страна. Вертухаят гледа поредните новини, а после ходи да надзърта как героите на телевизионните репортажи си кльопат дажбата, играят домино със съкилийниците или замислено акат.

Точно над вратата открих икономично изработен детайл от черен ебонит — оказа се копче за радио, врътнах го и сред жълтите стени отекна приятен баритон:

— Предаваме ви сигнала за точно време!

Точката излъчваше държавната радиостанция „Маниак“^[1]. Не бях слушал нейните предавания от петнайсетина години, откакто в ефира се появиха частните FM радиа.

— Началото на шестия сигнал — продължи с фини модуляции говорителят — отговаря на петнайсет часа московско време!

Почувствах, че се усмихвам. От радиоточката усетих дъха на страната от моето детство, забравената разноцветна Совдепия. Пиянски дъх, старческо подсмърчане, оригня на кренвирши, картофена салата с цвекло, мариновани гъби, гадно вино и цигари без филтър „Беломорканал“. Радиото на отдавна изчезнала страна продължаваше да говори с все същите идеологически устойчиви гласове в съпровод на все същата тежка, бодра музика. Бавно, многозначително, с акценти, с паузи.

Незабавно завъртях копчето. Още преди петнайсет години бях осъзнал, че не мога да слушам тези слабоумни и напрегнати хора, които се опитват да разкажат нещо на останалите слабоумни, сънени, нерешителни граждани на родната Совдепия. След малко отново засилих звука.

— Нашият кореспондент — жизнерадостно провъзгласи женски контралт — наскоро посети дома на заслужилия деятел на изкуствата, лауреат на многобройни конкурси, професор...

Ужасен, изключих звука отново. Нищо не се беше променило. Информацията се поднася съвсем бавно и тържествено. Радио за хора

с умствена недостатъчност.

Обгърнат от тишина, седнах на дюшека (собственост на затвора), после полегнах — и неочаквано заспах. В края на краищата в последно време рядко ми имах възможност да спя повече от пет часа на денонощие. След известно време вертухаят ме събуди със силно тропане по желязото на вратата и попита нещо за вечерята, но аз само врътнах глава и пак заспах.

След това група охранители с камуфлажни униформи нахълта в килията ми през отворената врата, събуди ме с вик: „Проверка!“, накара ме да заема вертикално положение, информира се всичко ли е наред и незабавно изчезна.

Легнах си пак. Но сега светлината ми пречеше да заспя. Станах, намерих ключа на стената и го щракнах. Лампата на тавана продължаваше да свети. Щракнах още два-три пъти. Без резултат.

Амбразурата във вратата оживя отново.

— Какво има? — попита строг глас. — Натиснахте копчето за повикване.

— Мислех, че е лампата. Моля ви да я изгасите.

— Забранено е.

Наложи се да закрия очите си с длан.

Този път спях до сутринта и се свестих едва когато ме сви стомахът от глад.

3

Едва дочаках закуската. Чух отдалече шума на количката. Кратки гласове и дрънчене на желязо придружаваха движението ѝ по металната настилка. Когато най-сетне стоманената пластина на врата падна под прав ъгъл, аз вече бях застанал пред нея, стиснал деформирано алуминиево канче.

— Закуска — долових гласа на дежурния.

Отвън на фона на далечната отсрещна стена стоеше бодра жена с бяла престилка. Тя ми хвърли заинтригуван поглед, завъртя голям черпак из нещо мощно излъчващо пара в циклопската тенджерата с грубо изписан инвентарен номер. Грабна подадената от мен съдинка, напълни я догоре и ми я върна. Последва хлябът, после захарта.

Отстрани на вратата в ъгъла на килията беше напъхана дървена маса. Сложих дажбата отгоре, дочаках да се затвори хранилката и побързах да си сервирам трапезата.

И тъй, дами и господа, прословутата „баланда“, пандизчийската храна!

Цветът на продукта беше сивкав. На пръв поглед приличаше на мляко с грис. Подуших. Мирисът не вдъхваше оптимизъм. Но храната беше гореща, а хлябът достатъчно пресен. Изядох всичко.

Трябва да кажа, че съм абсолютно непридирчив към храната и смятам, че този чисто практичен подход е единствено правилният. Ако се съмнявате, предлагам ви да направите следния простичък опит. Вземете един доброволец и го оставете да гладува, да речем, два дни. После сложете пред него черен хляб и вода — колкото му душа иска. Нека се наяде на корем. Да се тъпче, колкото поеме. Само хляб и вода, нищо повече. В мига, когато опитното зайче въздъхне със задоволство и остави недояден къшей, му предложете богат обед: и огнен бульон, и мръвка идеално изпечено с ароматни подправки месо, и сирена, и десерт, и кафе. Как мислите, какво ще се случи? Точно така, доброволецът ще откаже. Ще заяви, че се е нахранил. Примамливите миризми няма да възбудят апетита му, парата, която вдигат ястията, няма да напълни устата му със слюнка. Нахранен с хляб и вода, човек не търси нищо повече. Тоест гастрономията има всички белези на лъженаука и на нея трябва да се гледа единствено като на забавление за безделници и сноби.

След като похапнах на държавни разноски, усетих душевен и физически подем. Много ми се пушеше, но моята кутия цигари свърши още вчера. Претърсих цялата килия в търсене на някой фас, но не извадих късмет. Нищичко. Нито прашинка тютюн.

Това търсене, внимателното надничане по ъгли и дупки постепенно ме докара до размисли на тема къде всъщност съм се озовал и по какъв начин мога да напусна това място. Калпав е затворникът, който не гради планове за бягство, дори и да е само заради умствената тренировка. Естествено, не смятах да бягам. За какво ми е, щом след четири седмици ще ме пуснат на законно основание?

Но не бива да изключваме и вероятността тези двацет и осем дни да станат низ от издевателства, мъчения и побои. Ако се вярва на

книгите на Шаламов^[2], от властите на Империята може да се очаква абсолютно всичко. Така че е просто необходимо да изградя маршрут за изтегляне оттук.

Прехвърлих в ума си няколко варианта и бях принуден да призная пред себе си, че бягството от Лефортовския замък е немислимо. Стената с прозореца е дебела. Отсрещната, където е вратата, е същата. Логично е да се предположи, че и другите две стени са непробиваеми. Почуках по едната с кокалчетата на пръстите — глух звук, направо жалък. Ударих силно няколко пъти със свит юмрук, после с длан — резултатът бе нулев. Със същия успех можех да тропам по Хеопсовата пирамида.

Оттатък, от съседната килия, не се обади никой. Минах отдясно и повторих опита си. Без отговор. Или стените са прекалено дебели, или, което е по-вероятно, съседните килии са празни.

Добре щеше да ми е съсед оттатък стената моят бос, помислих си изведнъж. Щяхме бързо да установим контакт и да почукваме по стените, изпрацайки си поздрави по азбуката Морзе или някоя друга система от сигнали...

Но моментално ме свестиха: пред вратата нещо изскърца, изшумоля тихо и през дупката в мен се вторачи човешко око. Веднага седнах, демонстрирайки с позата си примирение и абсолютна покорност на обстоятелствата.

Как да избягаш? Как да духнеш при положение, че те наблюдават през минута и половина — две? Как да изчезнеш, като си под постоянен контрол. Как да се спасиш от клетката, където е забранено дори да се завиеш с одеялото презглава, където си длъжен постоянно да демонстрираш на вертухая лицето си?

Не, рекох си аз. Тази монтекристовщина може само да ми навреди. Бягство няма да има! Ще има друго: след четири седмици, на 15 септември, ще дефилирам тържествено през главния вестибюл официалните книжа в ръка, които ще удостоверяват, че свободата ми е дадена на законно основание.

Язык за костюма „Кензо“. Ще се наложи да го изхвърля. Да се разхождаш на свобода, облечен в затворнически дрехи, е много лоша руска поличба.

Може да ме пуснат не точно след месец, а малко по-късно. Възможно е да ме задържат за още някой и друг ден. Но това е

максимумът! Накрая пак ще ме пуснат! Първо ще пуснат мнимия домакин Михаил. А после и мен. Аз съм необходим на моя бос. Нали сме партньори. Съдружници. Един без друг сме за никъде.

Сега моят приятел е някъде тук. Може би един и същ надзирател ме гледа през шпионката, после прави няколко безшумни крачки и вижда боса. Гледа го как страда без цигари и се притеснява за себе си, за мен, за парите, за бизнеса...

Пуснах чешмата и доколкото можах, измих канчето със студена вода. По сивия метал останаха мазни петна. Гледката на мръсния съд ме погнуса и насмалко да го запрата в стената.

В известна степен на боса сега му е по-трудно, отколкото на мен. Първо, той няма адвокат. Бяхме го предвидили. Откъде домакин на малка търговска фирма ще има пари да плати услугите на качествен професионален защитник? И най-важното: *за какво му е адвокат на домакина?* Домакинът не знае нищо. Той е невинен априори. Работата му е да купува хартия и тонер за принтерите. Флумастери, моливи, бензин за автомобила — това е неговата епархия.

Така че босът Михаил не знае нищо. Не му е ясно какви показания е дал Андрей. Ами ако Андрей е клекнал и веднага чистосърдечно си е признал всичко? И сега не кисне в изолатора, ами си кара кефа в някой ресторант?

Представих си как босът обикаля в кръг и се тормози. Босът е твърд и опитен човек; той безусловно е обмислил нещата от всички страни и е предвидил и най-лошите варианти. Ами ако — кошмар! — Андрей играе своя собствена игра? Ами ако е стоварил всичко върху Михаил, пък той се е изкарал целият в бяло? И сега е даже не в ресторант, ами в офиса?! За да присвои всичките капитали?! А Михаил отива зад решетките за осем години?

Жалко, че не съм телепат. Бих изпратил на боса мислено съобщение, кратичко и просто. Не се тревожи, бос! Прикрих те! Заявих официално, че не си никакъв бос, ами домакин. И подписах протокола. И съм в кафеза.

Така че — излизаш. А после ще направиш така, че да изляза и аз.

Новият ден докара нов вертухай. Запознанството започна от мокър парцал, подаден през отворената „хранилка“.

— Избършете шпионката, ако обичате.

— Глей си работата — отвърнах непринудено. — Шпионката си е твоя, ти си я бърши.

— Де карцер де — равнодушно рече она.

Взех парцала и мълчаливо го прекарах през прозрачния плексиглас на масивната дървена врата, облечена в листовата стомана.

— Благодаря — учтиво рече дежурният, наврял в правоъгълника на „хранилката“ бледо остроносо лице с пламнали от двете му страни големи прозрачни уши.

— Моля, пак заповядай — успях да вмъкна, преди „хранилката“ да се затвори.

Никога не оставяй последната дума на противника.

Горд с малката си словесна победа, закрачих по най-дългия маршрут — от вратата до края на металното легло в дъното на килията. Цялото разстояние беше пет широки енергични мъжки крачки, четири и половина в обратната посока. Половин крачка отиваше за обръщането.

„Давайте, момчета, давайте! Напред! — подканих безгрижно своите опоненти. — Какво сте ми подготвили? Решетките, ключалките, стените? Вратите с шпионки, за да ме наблюдават? Баландата? Друго? Не са позволени вилици и ножове? Трябва да се спи на лампа? Това ли е всичко, с което възнамерявате да ме победите? Да ме смажете? Да ме пречупите? Не ме е страх от вас! Не ме е страх от вашия затвор!

НЕ МЕ Е СТРАХ ОТ ВАШИЯ ЗАТВОР! НЕ МЕ Е СТРАХ ОТ ВАШИЯ ЗАТВОР!

НИКОГА, НИКОГА НЯМА ДА МЕ СПРЕТЕ!

Ще видим какви ще ги дъвчете след месец! — хилех се и плясках с ръце. — Не, след двайсет и осем дни! Когато излезе моят приятел, шеф и бос, когато той организира и плати за натиск от всички страни, когато срещу вас се нахвърлят адвокати, депутати и репортери! Моите приятели и моите пари за секунди ще ме измъкнат от килията! Никой няма да устои пред смазващата сила на доларите в брой! Ще ви корумпирам така, че светът ще потръпне! Всички ще подкупя!

Вярно е, че засега не ми е известно как изглежда самата процедура на подкупа. Няма учреждение, в което да можеш официално

да внесеш на каса сумата, която ще осигури личната ти свобода. Не знам какво конкретно трябва да предприема, за да си я купя.

Но ще науча. Ще го обмисля и ще го измисля. Ще открия човека, от когото зависи моята съдба. Който и да е той — милиционерски генерал, високопоставен чиновник или министър, — аз ще се разбера с него. Ще му дам толкова, че ще изпадне в шок. Ще го зарина с пари. Ще му дам пет пъти над сумата, която си поиска. Десет пъти!“

Та това е просто игра. Те ме хващат, получават си своето и ме пускат. Те винаги са в играта. И който го забравя, е пълен идиот. Никога не бива да се забравя, че са в играта. Те имат семейства, деца. Жени, които са алчни за скъпи кожи и злато. Внуци, за чието обучение трябва да снасят. И тъй нататък...

Аз уважавам закона. Ще корумпирам неговите представители с цялото си уважение. Ще ги корумпирам не защото съм злобар или мръсник. И не защото съм престъпник. Ще ги корумпирам, понеже са затворили невинен.

А после някакъв невидим, грамаден и строг, леко, но много доловимо оскърбително ме удари по челото: в затвора си, ей! Вкараха те! Опандизиха те! Заподозрян си за нещо ужасно! Ела на себе си! Какъв бизнес? Какви пари? А за семейството си помисли ли? За близките? Как ще го приемат? Какво ще стане с жената и със сина ти? С майка ти и баща ти? Как ще се оправят без теб? Каква я свърши? Каква я свърши? Каква я свърши?

[1] Авторът пародира наименованието на популярната в годините на социализма радиoproграма „Маяк“ („Фар“). — Б.пр. ↑

[2] Варлам Шаламов (1907–1982), автор на един от най-известните цикли разкази за съветските лагери. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 5

1

За последен път видях жена си два дни преди да ме арестуват.

Тогава се скарахме. На вратата, в антрето на тристайния апартамент, който бях наел за колосални пари от оправна пенсионерка, фанатична обожателка на Сталин и на киселото мляко.

Така и не бях купил собствено жилище въпреки всичките си свръхпечалби. Нямах време.

— Ти не се прибираш! — обвини ме Ирма. — Или си идваш по малките часове и все поркан! Ходиш по курви!

— Не ходя — възразих; гледах да дишам встрани.

— Ходиш!

— Не ходя.

— Ходиш!

— Не ходя! Не ходя!

Винаги се опитвахме да поддържаме висок стандарт в отношенията си. Бяхме се разбрали още от първите дни на семейния живот, че сме най-прекрасното семейство на света. Различно от всички останали. Не сме се събрали за доживотни занимания с пелени и тенджери, а в името на великата, най-великата, безкрайно великата любов — това беше нашият лозунг.

Само че пътят към великите чувства се огласяваше от не толкова велики кавги. Гълчавата на семейния живот ехтеше на километри. Упреците и взаимните претенции се лееха като поток от двете страни, аранжирани със звънящи шамари, заплювки и ужасни проклетия. В някои особено бурни случаи бях пробивал с юмрук вратата на банята, докато жена ми си падаше по стрелбата с газов пистолет през прозореца или наглите присвоявания на пари, които кътах в томче на писателя Едуард Лимонов.

Понякога в късна доба съседите — Господ здраве да им дава — се опитваха да ни озаптят с плахи почуквания по тръбите на парното.

Не смееха да предприемат по-категорични действия. Понеже аз, макар да произхождах от интелигентно семейство, винаги се носех като бандит: ходех с черни кожени дрехи, зализвах си косата с гел назад и не се бръснях по три-четири дни. Добронамерените граждани, които живееха с всеобщите шаблонни представи, се страхуваха да си имат работа с толкова съмнителен субект. Ами ако измъкне пищов от колана и гръмне?

— Изобщо не е вярно, любов моя! — подхванах вдъхновено, разперил ръце с жест на крайно миролюбие. — Какви курви! Изобщо не ми е до курви. Укривам се! Милицията ме издирва!

Жена ми уморено махна с ръка. Имаше нещастен вид.

— Теб все някой те издирва! Или ще е милиция, или ще са бандити, или ще са кредитори, или други идиоти, с които постоянно се обграждаш! Уморих се от всичко това! До гуша ми дойде от шпионските ти игрички!

Гордо изпънах гръб. Алкохолът ми замайваше главата.

— Да, аз живея пълноценно!

— Това не е живот — каза Ирма. — Не те виждам със седмици. А когато те видя, ми се повръща от пиянското ти хъркане!

Разговаряхме с груб, свистящ полушепот. Оттатък в стаята спеше нашето дете.

— Разбери — продължавах търпеливо, — ние се подчиняваме на природните инстинкти. Аз трябва всяка сутрин да излизам, за да убия мамут. А ти — да го изпечеш. Това е всичко. Ако в процеса на преследване на мамута съм останал до късно на работа или съм изпил някоя чашка — какво толкова? Изобщо този спор е банален. Стига вече.

С усилие на волята си наложих да не хлъцна.

Жена ми се омъжи за мен осемнайсетгодишна. Със средно образование. Фризьорка. Няколко години беше твърдо убедена, че „банален“ е неприлична дума със смисъл на „нещо като банан“. От друга страна, нейната природна пробивност и жизнелюбие компенсираха неосведомеността ѝ по някои въпроси. Да не говорим за външния вид. През петте години семеен живот тя навакса доста, речникът ѝ се обогати съществено, така че енергично ми възрази:

— Банални са точно тия твои приказки за мамутите! Не ме мисли за тъпа! Като хойкаш, имай смелостта да си признаеш!

— Не хойкам.

— Хойкаш!

— Не хойкам!

Наведох се, за да стегна разхлабената връзка на обувката. От всичките ми джобове се заизсипваха пари — на стегнати с ластици пачки и във вид на отделни смачкани и слепнали накуп банкноти. Точно това бяха парите, за които един ден жертвах и своята, и на жена ми нервна система. Моята спътница в живота ядосано скрита с пантофа най-дебелата пачка.

Помислих си, че ето такива жени трябва да се хвърлят по противника вместо ядрени бомби.

— Махай се — рече Ирма енергично, но донякъде театрално, което доста принизи патоса на директивата ѝ.

— Точно така — кимнах хладнокръвно. — По принуда... Ще си намеря някъде леговище за следващите седмица — две, а като се успокои обстановката, ще се върна... Нали ме познаваш... И Миша... Ще си платим колкото трябва и ще ни оставят на мира...

— Там е работата — скръбно се усмихна жена ми. — Ти на всички си плащаш, за да те оставят на мира. Ти и на мен ми даваш пари, само и само да те оставя на мира!

Почувствах вина.

Не ще и дума, разрушителят на любовта, семейството и на самата идея за брачен съюз в крайна сметка винаги е мъжът. Защото той си е разрушител по природа. И който не разбира тази простичка мисъл, изобщо не е мъж. След всеки скандал винаги аз бях пръв започвах помирението, поднасях извинения, молех за прошка, падах на колене, тичах за цветя и тъй нататък. Внасях и мощна глоба в твърда валута.

Но всеки следващ път все по-трудно и по-трудно постигах реабилитацията. Всичките ми нерви и сили оставаха в работния кабинет. Колкото повече пари се трупаха в сейфа, толкова по-малко душевна енергия ми оставаше за семейството. Разбираше го не само жена ми, но и осемнайсетмесечният ни син — майка си имаше за майка, а татко си, който се появяваше по един-два пъти седмично, възприемаше като самоходна атракция. Клоун, понесъл торба с подаръци.

— Махай се — твърдо повтори жена ми и се разплака, пълните ѝ устни се разкривиха грозно. — Върви си. Върви си!

Посегнах да я прегърна, но тя рязко се отдръпна, обърна ми гръб и тръгна към стаята, влачейки крака по дебелия нов персийски килим. Аз не помръднах от мястото си, мушнах ръце в джобовете и се облегнах на вратата.

Опасно беше да оставам тук. Милицията като нищо можеше да ме издебне пред входа. Босът Михаил още оня ден ме бе предупредил за очаквания арест и недвусмислено разпореди временно да се скатая: да спя само в тайната квартира, да не излизам от офиса през деня.

Все пак влязох в стаята — по пътя се наведох и събрах разпилените пари — и тихо казах:

— Много ми е мъчно за теб. Зная, че ти причинявам болка... И мен ме боли... Но с теб не можем другояче...

Ирма мълчеше. Очите ѝ бяха вперени в черния прозорец, раменете ѝ трепереха.

— Добре — предадох се смирено, стиснал в ръце раздърпаните разноцветни пачки. — Аз съм виновният. Аз съм този, който не може другояче. Не ние с теб, а лично и само аз. Но ти трябва да ме разбереш. В момент като този трябва да работя много. Колкото повече, толкова по-добре. Денонощно! Реализирам свръхпечалби. Всеки ден осигурявам една година от нашето бъдеще. Това бъдеще само ни идва на крака! Щом спечеля толкова, от колкото имаме нужда, ще зарежа всичко и изцяло ще се посветя...

Жена ми запуши ушите си с длани. Млъкнах, оставих купчината смачкани банкноти върху най-близката хоризонтална повърхност и тръгнах обратно към вратата.

Отидох си и оставих разплаканата жена насаме с парите.

Смених едното с другото.

2

Легнал на твърдия лефортовски дюшек, възстановявах подробностите от последния ни разговор с жена ми и се проклинах с най-страшните средновековни проклетия. Сграбчих рошавата си коса, вече доста омазнена, прехапах до кръв долната си устна и преглътнах

осолената от кръвта слюнка. Петдесет пъти се нарекох измет и още сто пъти — свиня, надут имбецил и арогантен лайнар.

Какво направих? Защо предадох най-близките си хора? Ами ако заседна тук за дълги месеци? Или дори за години? Как ще живеят без мен? Жена ми не е научена да се оправя с нищо. Тя от седемнайсетгодишна е свикнала, че аз решавам всички проблеми, аз нося парите и храната у дома. Какво ще прави сега? Ще ѝ се наложи да мине през ада. Аз бях нейната опора. Съградих за нея и около нея кристален дворец. Дадох ѝ комфорт. И за какво? За да я оставя сега сама? Сред цялото сборище от хитри и жестоки гадини, наречено „околен свят“?

Чудовищното чувство за вина пред любимите ми хора ме погълна изцяло. Когато се върна у дома, заклех се пред себе си, всичко ще се промени. Повече никакви запои. Никакви среднощни бдения пред блещукация монитор. Никаква работа по сто часа седмично. Само такъв роден идиот като мен, и то жесток идиот, може да причинява болка на собствената си жена.

Но сега вече съм умен, излекувах ме с лекарството, наречено „решетки“ — щом се върна, ще подредя живота си наново и всички ние — и жена ми, и синът ми, и сестра ми, и майка и татко, — всички, които обичам, ще заживеем чудесно.

В стената на моето обиталище, над умивалника, имаше вградено малко, не по-голямо от човешка длан огледалце. Отидох до него, надникнах и видях плувнала в жълтия бульон на електрическата светлина бледа небръсната физиономия. Долната ѝ устна беше разкъравена.

— Глупаво е да даваш клетви — каза онзи жълтолик глупак. — Недей да се кълнеш. Не се заричай. Никога за нищо не се заричай.

Да бе, знам. Обещанията са глупости. Така смятат сериозните хора. Но аз съм длъжен, просто не мога да не си обещаая — точно тук и сега, в следствения затвор, в единичната килия, — че ще се завърна при семейството си съвсем друг човек. Спокоен, весел, внимателен.

— Първо се върни — засече ме жълтоликият.

Мушнах ръце в джобовете на постоянно изхлузващия се панталон и закрачих от едната до другата стена. От време на време се спирах и стържех с нокти бодливата си буза. Или ядосано халосвах с

юмрук каменната стена на килията. Стената каменно ми се противеше.
Добре де, ще видим кой кого.

Имам мозъчни гънки, имам пари — остава да измисля плана.

ГЛАВА 6

1

За последен път дадох рушвет на представител на закона шест часа преди да ме арестуват.

Тази последна вечер с боса се наквасихме здраво. Направо в офиса. В бронираното, охранявано, защитено със сигнализации и видеокамери мазе на стара московска богаташка къща на километър от Кремъл. Отляво — Генералният щаб, отдясно — храмът „Христос Спасител“, а точно по средата между тях — тя, нашата нелегална банка. Фирма без табелка и лиценз, без реклама и наименование.

Ако човек прекосеше няколко преходни помещения (вратите на всичките бяха стоманени, с ключалки тип банков сейф), щеше да види в последната стая на мазето, разпростряло се на петстотин квадрата, няколко кресла, облицовани с евтин скай, и черна офис маса, отрупана с празни и полупразни чаши за кафе, огромни пепелници и още по-огромни калкулатори. На такава разхвърляна маса спокойно можеш да си качиш изморените крака, да се отпуснеш в креслото, да си налееш необходимото количество алкохол за душата и да се отдадеш на заслужен и ползотворен релакс.

Подметките на обувките ми са яркожълти, практически девствени. Къде да ги изтъркам, като навсякъде има килими и пътеки, персийски и обикновени — и в офиса, и у дома, и в колата, и на вилата?

Пък и масата не беше просто разхвърляна. По нея бяха разпилени запалки „Зипо“ и „Дънхил“. Пакети цигари „Парламент“. Кутии с пури „Давидоф“. Имаше бутилки „Чивас Ригал“. Буквално навсякъде всичко най-примамливо, господа. Най-известните, най-престижните, най-лъскавите етикети се мяркаха навсякъде по нашата маса.

Като ме видя на нокти — а хората, чиито снимки, с надпис „издирва се от милицията“, всеки момент ще бъдат налепени

навсякъде, обикновено са на нокти, — моят бос и съдружник Михаил ме посъветва да мръдна по курви.

— Върви да се разтовариш — рече босът, отпивайки голяма глътка скъпоструващ ирландски алкохол. — Това ще те освежи. Прекалено много пиеш.

— Ти пиеш повече — отбелязах.

— На мен ми е позволено — Михаил сръбна отново и парче лед изпраця между зъбите му. — Аз, дето се вика, съм главният тук. Първоосновател.

Наложи се скромно да сведа поглед към чашата си. Босът ме огледа и не откри на лицето ми и следа от някакъв протест, бунт или несъгласие.

Ние изобщо си пийвахме доста прилично. Михаил обаче беше човек с голяма телесна маса, с характер, със силна воля — такива хора пият много, но рядко се напиват. За него не беше проблем да удари седемстотин и петдесет за една вечер. И при това да не се размаже. Съответно и аз се стараех да не изоставам. Но босът всеки път ме оставяше да му дишам праха.

— Аз пия колкото искам, където искам и както искам — каза той равнодушно, но много твърдо. — А ти не бива да пиеш толкова. Смени допинга. Мини на женско.

— Ами жена ми? — възразих пиански.

— Жена ти няма нищо общо.

— Съмнявам се.

— Както искаш. Мой дълг е да те посъветвам като по-опитен...

Босът често съветваше. През трите години съвместна работа бях изслушал може би хиляда съвета.

Михаил Мороз беше четири години по-голям от мен, двайсет и пет килограма по-тежък, десет сантиметра по-висок, три университетски курса по-образован и милион долара по-богат. Освен това той със сигурност беше с повече бизнес талант. Алчен, суров, умен — той владееше изкуството да подчинява хората. Аз не го владеех.

Ясно, че босът имаше пълно морално право да ми дава съвети как да действам, за да се отърва от напрежението и страха, от неприятната, глождеща ме отвътре празнота.

Между двамата банкери се беше настанил общият им страх.

Всеки момент може да ни арестуват. Папката ДЕЛО вече се пълни. Издирват ни. Трябва незабавно да закрием бизнеса, да си вдигнем партакешите и да изчезнем. За две или три години. Да се укрием в дълбоката провинция. А най-добре в чужбина.

Нещата стигнаха твърде далеч. От наивни отчаяни глупаци, чопващи оттук–оттам по някоя хилядарка, бяхме се превърнали в глупаци от друг вид — опериращи с милиарди. Ако ни отнемат нашето — иди–дойди, ще се върнем отново там, откъдето бяхме започнали. Тоест, от нулата. Ами ако отидат не само нашите, но и чуждите пари? Тогава какво остава? Само куршум в главата.

Но ние, вместо да бягаме, работим по шестнайсет часа на ден, защото нито аз, нито босът имаме сили да се дръпнем от конвейера, по чиято широката шарена лента се носи златният поток.

Всяка сутрин потапяме в този поток отрудените си длани и до вечерта сме извадили два килограма, сметнато по четиристотин долара за тройунция. И така всеки работен ден. Естествено, дори самата мисъл да пуснем кепенците ни се струваше толкова безумна, че никога не я бяхме обсъждали дори на шега.

— И у дома ли пиеш? — равнодушно ме попита босът, играейки си с крайчеца на вратовръзката си.

Неговата вратовръзка беше поне три пъти по-скъпа от моята.

— Постоянно — отвърнах. — Изобщо не си лягам трезвен.

Михаил вторачи в мен мътен поглед.

— Много ли пиеш?

— Да.

— Направо не мога да те гледам. Не си ми нужен такъв, ясно ли ти е? Почивай си, дето се вика, със същата интензивност, с която бачкаш. Пълна програма. Курвите са задължителни.

— Разпиши ми отпуска.

Шефът се усмихна злобно:

— Веднага! Грабвай кувара, Андрей! Таити, Мавриций, Гоа, Барбадос, Сейшелите — където речеш! Върви си купувай акваланг и хавайска риза. Само че заминаваш след като ченгетата ни се махнат от главата... Нито ден по-рано. Ясен ли съм? А засега, дето се вика, те съветвам да си направиш малък Мавриций в местни условия. Ще те освежи.

— Не съм сигурен.

— Отпусни се — просвети ме босът. — Олаби се. Повикай си мацка. Две мацки. Три мацки! Прескочи, дето се вика, до центъра и си вземи най-готините от всички! Върха вземи! В който и нощен клуб да влезеш, ги има със стотици. Те, дето се вика, си казват цената. Кихни им двойно отгоре, даже тройно — и ще си получиш и отпускането, и охлабването.

Докато говореше всичко това, Михаил изобщо нямаше вид на съблазнител — напротив, беше мрачен и се мръщеше като от някаква остра вътрешна болка.

— Ясно — рекох и не се сдържах, прозях се. — А защо да плащам отгоре?

— Важно е, малкият. Момичетата, дето се вика, се изненадват приятно на двойната или тройната надница и полагат всички усилия. Три четвърти от клиентелата им са грубияни, бандити и извратени типове. Но момичетата предпочитат културните и щедри мъже. И ще бачкат. Ще бачкат яко. За да ти хареса. И да потърсиш следващия път пак тях.

— Интересна мисъл — кимнах аз.

Дали пък да не взема наистина да опитам?

— А откъде ги знаеш тия работи? Да не ходиш по нощните клубове?

— Ходя понякога — призна босът. — Когато се скараме с моята. Сдърпаме се и — в клуба.

— Че там гъмжи от бандити! Нали ги мразиш!

— Вярно е — потвърди Михаил и пак жадно отпи. — Мразя ги. До дън душа. Но ги търпя. Какво да се прави? Където са мацките, там са и бандитите. И обратното.

Не коментирах.

— Повярвай ми — каза босът. — Когато човек от нашата черга се кара с жена си, общуването с професионалистка е едно от най-мощните средства да си успокоиш нервите. Всички се продават. Всички. Включително и съпругите.

— Напълно е възможно.

— Това не е тайна за никого. Просто отиваш и научаваш степента на тяхната продажност... Всички обичат парите! — Михаил разпери ръце и се протегна така яко, че кокалите му изпукаха. Гръдният му кош се изду като бъчва. — В страна, където жените и

представителите на закона се продават на всеки ъгъл, не можеш да вярваш в нищо, освен в парите! Вярвай в тях, Андрюша, и се успокой! Два милиона са ни в джоба! Ще ги купим всичките, всичките! До един! Ето, вкиснал си се: ах, какво ще стане, издирват ме, дето се вика, ще ме приберат — стига си се втелявал, успокой се! В най-лошия случай ще ти друснат една година. Хайде да е година и половина. Ще си ги излежиш като на курорт. Деликатеси, книжки, списания... То да ида аз да ги излежа, ама как? Кого да сложа тука вместо себе си? Тебе ли? Ще съсипеш бизнеса. Прекалено си импулсивен и добричък...

— Недей да вибрираш — отроних великодушно. — Ще си излежа и ще се върна. Само бизнесът да оцелее...

— Да — убедено каза Михаил. — Това е най-важното.

— Колкото до мацките обаче, не си прав. Жените са продажни, докато има мъже да ги купуват.

— Да бе, да.

Разтърках си силно очите и ухапах следващата цигара.

— Ами жена ти — изведнъж от само себе си ми изскочи въпросът — знае ли, че ходиш по курви?

— Не съм сигурен — изскърца босът. — Досеща се, предполагам. Да не е тъпа.

Той ценеше жена си. Много пъти го бях забелязвал. За разлика от мен босът Михаил никога не крещеше на жена си по телефона и не я нагрубяваше, ако тя се обадеше в неудобно време.

— И какво? — попитах аз.

— Ами нищо. Примириява се, следователно...

— Моята не би се примирила.

— То си е ваша работа — тегли чертата босът. — Ставаме и тръгваме.

— Чакай да си допием.

— Не. Стига толкова.

— Последно, а?

Изобщо не се помръднахме. Бяхме напълно смазани от четиринайсетчасовия работен ден. Имах чувството, че главата ми е от чугун, а краката от памук.

— Ставаме — каза босът.

— Допиваме — предложих аз.

— Ставаме!

— Допиваеме!

— Ставаме!

По-големият победи както винаги. Той пръв преодоля моментния пристъп на физическа слабост. Скочи: изправи се рязко, мощно, с едно енергично движение. Не стана, а именно скочи. Давайки пример на слабака подчинен. На сополанкото, когото някога измъкна от калта и му даде хляба в ръцете.

Но опитът на боса да тръгне неочаквано завърши с несполука — той залитна, размаха ръка с надеждата да се вкопчи в нещо здраво и рухна на пода с всичките си деветдесет килограма. Завтекох се да помогна, но Миша Мороз вече си бе възвърнал самоконтрола. Беше се изправил и изтриваше с ръка влажните си устни. В този момент осъзнах, че той е пиан като талпа, тотално, и само силната воля го държи да не падне без съзнание.

През последния месец старшият съдружник и първоосновател забележимо сдаде. Изпосталя. Спря да ходи на фитнес. Пушеше много. Придоби нови жестове — например започваше от време на време да дири безпощадно с нокти брадясалата си адамова ябълка. Изглеждаше много първобитно, животинско. Даже гласът му се промени. Допреди месец това масивно широкоплещесто същество ръмжеше с гърлен началнически бас, а сега от устата му излиташе писклив фалцет. Да, рекох си тъжно, май яко се е наплашил от ставащото и явно се страхува от затвора много повече от мен. Доларовият милионер, собственикът на банката, деветдесеткилограмовият боксьор Михаил се страхува.

Пияни, изморени, със скъпите си, но страшно измачкани сака, захапали цигари, търкайки с пръсти бузи и чела, се изправихме пред масата и се умислихме.

Пред нас се трупаха камари ключове — много връзки ключове. Всяка от тях беше украсена с някаква тъпа, но голяма и запомняща се висулка, необходима само за ориентиране в купищата изрязан никелиран метал. Всеки ключ беше за конкретна врата, конкретно пространство зад тази врата, конкретна собственост. Важното беше да не се объркват.

Ето ключовете от апартамента, където е семейството, ето за квартирата без семейството, ето за вратата на офиса, а ето го и от втората врата на офиса, ето и от третата, най-важната врата на офиса.

Ето ги ключовете от колата, от гаража, от другата кола, от личния сейф, от корпоративния сейф, от кабинета, от личната касетка в банката, от фирмената касетка в банката. Ето ги ключовете от архива. Там има цял тон документи и аз отговарям с главата си за всеки от тях. Това са ключовете от жилището на самия архивар. Ето ключовете от вилата — моят син на година и половина това лято има възможността да диша не изгорелите газове на мегаполиса, а чистия въздух на Подмосковието.

Накрая открих нужните ключове и се упътих към изхода. Сбогувах се с охраната. Двама усмихнати юначаги с тапии на слушатели в Академията на генералния щаб, със звания от капитан нагоре, мъже с боен опит — офицери в руската армия, ми кимнаха в отговор и отново се вторачиха в екраните. Шестнайсет екрана. Шестнайсет гледни точки. Отдясно, отляво. Откъм фасадата. Отзад. Отваряйте си очите на четири, момчета. Да не дава Господ, ще вземе да се промъкне някой злодей, някой престъпник, който иска да ни отмъкне родните милиардчета.

В крайна сметка използвах в топлата, ухаеща на най-прекрасните аромати, електрически звънтяща градска вечер. Колко е хубаво да я прекосиш с белия си ленен панталон! Колко е приятно да се разходиш в гъстата и сладка московска тъмнина. Колко е хубаво също да теглиш една хубава майна на боса Михаил, който с небрежен жест те праща в затвора, пък и на целия този бизнес, който ти изпива душата, размазва ти съвестта, а тя и без това е цялата раздрана...

Но не, няма начин, не мога, не смея. Пионките нямат заден ход. Те или загиват, или се превръщат в могъщи царици.

Отключих колата, качих се и потеглих. До улица „Тверская“ са две минути бързо каране из полупразните улици.

Всички ме пращат по курви — и жена ми, и босът. Добре, хайде да опитам.

2

А нататък си беше жив комикс, господа. Гол, неподправен кич. Сочен и чевръст. Нещо като японските манги, пичове, само че по-яко. Бързата кола понася към дълбините на блесналия от реклами град

полупиян самодоволен кретен с пълни джобове с пари. Не е много мускулест, но присвитите му очи гледат хищно, на устните му е изписана цинична усмивка. Той плюе по нагорещения асфалт. Атмосферата е изпълнена с напрежение. Всеки момент нещо ще се случи: или ще го арестуват, или ще му духат.

Съглежда групичка от търсените тела. Навирили дупета и пушат. Една или две са ги навирили професионално, останалите са некадърни, но се стараят. Обаче всички са с изваяни фигури, дълги крака, умопомрачителни токчета. Циничният новобогаташ набива със скърцане спирачки. Моментално се появява „мамчето“ — регулировчицата на елементарния процес на размяната „тела срещу злато“. Дебело, грозно, възрастно женище с анцуг адидас — менте.

Улицата е шумна и тя почти вика. Клиентът също, тъй като, докато е карал, се е омагьосал със силна музика почти до безсъзнание.

— А? Кво? — дере се жената. — За два часа — сто и петдесе! За цяла нощ — триста!

Клиентът кима солидно, но безцеремонно, натиска газта и изчезва в тъмнината.

Ура! Първата крачка е направена — ориентирах се в цените.

Продължавам към центъра, надолу по Тверская, отдясно остават хотел „Интурист“, Централният телеграф, завиваме наляво, покрай хотел „Москва“, минаваме отдясно на Большой театър и нагоре към Стария площад... Десен завой покрай Политехническият музей, към отбивката за хотел „Россия“, пред него, пак надясно и ето ме на крайбрежната. Отляво е черната вода на Москва река, отдясно — червената кремълска стена. Пред Големия каменен мост продължавам нагоре.

Край мен се плъзва чугунената ограда на родния, легендарен, фантастичен, единствен на света Факултет по журналистика.

Навремето се гордеех, че съм негов студент. Сега всичко е другояче. Много отдавна, в предишния живот, по совдепско време, работата във вестник се смяташе за престижна, беше добре платена. Днес репортерът е голтак и мъченик. Зарязах любимата професия — защо ли не ми е жал? Защото вече не е доходна? Значи съм обичал не професията, а парите? За пореден хиляда и първи път си признах, че не си представям живота си без пари и успех, ядосах се и натиснах газта до дупка.

Обаче — опа-ла! — противникът не дремел. От мастилената нощ изскача синя фигура, размахва раирана палка. За удобство на участниците в движението палката е светеща. Не е възможно да остане незабелязана. Спирам послушно и енергично се измъквам от колата.

В наши дни е модерно да се постъпва по американски: седиш си зад волана и не мърдаш, чакаш инспекторът да ти дойде на крака, след което разговаряш с него през отворения прозорец. Блюстителят на закона тъпче от крак на крак, шофьорът се проснал на меката седалка. Но ние не сме в Калифорния, ние изповядваме другия стил на общуване — имперския. Ние уважаваме и закона, и неговите слуги. Ние сме винаги готови с цялото си уважение да снесем на тези юначаги с обветрени червени физиономии известна сума пари. Освен това съм пиан.

Широко отворената врата на автомобила хитро и неусетно проветрява колата от алкохолните изпарения.

Но чичкото със синята униформа не е никак глупав; веднага усеща и схваща всичко.

— И какво сега, другарю водач? — отправя той забележка. — Пили сме, а?

Улицата е шумна. Стражът на закона почти вика и заловеният нарушител също. Тъй като, докато е карал, се е омагьосал със силна музика почти до безсъзнание.

— Виноват! — разкайвам се, изпъчил мъжествено гърди. — Стават грешки, другарю капитан! Ще си платя глобата на място. Според тарифата.

Офицерът върти документите ми в ръце.

— Ами шофьорската книжка къде е?

— Не разполагам!

Стражът на реда се ухилва хищно.

— Върви в колата — нарежда ми той и сочи гъстата сянка зад гърба си, откъдето се появи преди минутка.

Там, на неосветено място в тясна уличка между две сталински пететажни кооперации, най-сетне съглеждам хитроумно скритата от шофьорските очи милиционерска жигула. Лекичко се приближавам. Вътре е другият инспектор. Диалогът се повтаря почти дословно.

— И какво сега, а? Управляваме транспортно средство след употреба на алкохол? В състояние на алкохолно опиянение?

— Случва се, другарю майор.

— Аз съм лейтенант. Книжката къде е?

— Не разполагам.

Те всички много харесват това отсечено „не разполагам“. Щом си готов да си плащаш според тарифата, трябва да говориш кратко и по същество.

Колкото до опиянението, наивният пазител на реда е в дълбока грешка. Опиянение — да, но не и алкохолно, в никакъв случай. Опияняваше ме не алкохолът, а парите. Днес спечелих шест-седем хиляди. Точната сума ще изчисля през уикенда. Хубав ден, сполучлив — винаги приключвам такива дни с по чаша уиски с боса. Нашият бизнес е много нервен. Затова пък печеливш. Тази печалба, която непрекъснато се материализираше в нашите каси и джобове във вид на тлъсти пачки банкноти, предимно американски, ме опияняваше, вдигаше ми адреналина, дърпаше някакви особени, потайни, тънки вътрешни струни, замъгляваше съзнанието ми по-силно и качествено от какъвто и да било алкохол.

— Какво ще правим?

— Ще си платя глобата според тарифата.

Последва размисъл. Блюстителят свали фуражката от едрата си глава, измъкна изпод околошката тънко навита бяла кърпа, която очевидно служеше да попива прекомерната пот, преобърна я така, че да легне на челото му откъм сухата страна.

— Тя глобата си е едно на ръка... — избъбри пазителят. — Ама как да те пусна нататък в такова състояние? Там има още един патрул пред „Метропол“, и по-нагоре по „Тверская“ също... Пък си и пиан, и книжка нямаш... Или парите са ти в повече?

Без да губя време, му показах специалната, подготвената точно за подобни случаи дебела пачка дребни долари, предимно петарки и десетарки. Банкнотите бяха до една нови-новенички. Само няколко стотарки, а изглеждаха много внушително.

Инспекторът огледа чуждите парични знаци с копнеж, но без да опетни честта на мундира. Месечната му заплата се равняваше на моя доход за приблизително половин час работа. И двамата го разбирахме, затова случващото се ни изглеждаше повече от справедливо — както на мен, сополилото юпи, така и на него, петдесетгодишния слуга на закона.

— Вмъкни се навътре в потока, момче — дружелюбно ме напътства той на сбогуване. — И карай внимателно...

В името на справедливостта трябва да признаем, че в кръговрата на проституиращи същества също се спазваше определен имперски ред. Докато стадата достъпни жени пасяха на известно разстояние — близо километър — от кремълските укрепления, представителите на властта действаха по-смело и открито си изтръскваха полагащото им се сухо само на стотина крачки от прословутата кула, където светлината в легендарното прозорче на другаря Сталин не гаснела нито денем, нито нощем.

3

... Полека-лека размислите на лефортовския арестант относно корупцията кривнаха към мръснишките, но ярки спомени за търсенето на сговорчиво момиче.

Но реалността нахълта и ме наказва страшно — и за постъпките, и за мислите ми.

Отвори се люкът във вратата. Женски глас попита:

— Рубанов?

— Да — отвърнах.

— Имате пратка. Ето...

Някой ми подаде списък. Видях почерка на жена ми.

През правоъгълната амбразура започна подаване на пакети, торби и торбички, както и отделни вещи. Поел в ръцете си поредния транш, аз го мятах върху голия син метал на по-близкото легло и бързах за нова порция богатство. Суетях се. Тичах, бързах и броях. Следваха торбичка след торбичка. Всичко беше по женски изрядно опаковано: захарта и чаят, кафето и цигарите бяха за по-сигурно прибрани в по два найлонови пликосе стегнати старателно със здрави възли. Подаваха ми се плодове и бельо, кибрити и бележници. Получих анцузи, панталони и чехли, посуда и сапун, тетрадки и химикалки, както и всякакъв вид храна, разрешена за хората зад решетките. Включително плодове. Получих сланина и хляб, лук, чесън и салам, сирене и ябълки, портокали и банани.

Последното пакетче, най-малкото, завързано с два възела, съдържаше няколко носни кърпички — дантелени, женски, съвсем мънички, бледорозови; разкъсах със зъби прозрачното фолио и долових аромат на парфюм — нейния, на моята любима, парфюм, — остър, тежък, горчив.

Не издържах. Зарових посивяла, напрегната мутра в този аромат и се проклех, и завих от безсилие да поправа нещата, да прелистя обратно този дяволски комикс, от невъзможността поне да се разрева над тези мили финтифлюшки, докосвани само преди някой и друг час от ръцете на моята жена.

Но Бог не ми даде сълзи.

Аз съм похотлив гадняр. Гадина. Проклет вандал. Псе. Животно. Апокалиптичен кретен. Измет човешка. Загубен тъпанар. Безумен нещастник, който безспирно лети към дъното на собствената си подлост.

Аз съм екзалтиран тъпанар. Първобитен бунак. Продавач и купувач на собствената си безсмъртна душа. Амбициозен скотоложец. Тиквеник, мършояд и изрод. Неподмито диване. Маймуна. Влечуго. Лигаво мекотело. Глупак и подлец.

Аз съм последният сред последните. Обезценен самия себе си докрай. Предадох своята любов и заедно с нея всичко най-светло и най-скъпо. Мястото ми е в ада.

Ако рискувате през някоя празнична лятна вечер, както се разхождате из алеите на парка на което и да е провинциално руско градче, да се отбиете до обществената тоалетна, ще видите многобройни купчини лайна. Те са огромни. Неизбежно ще ви споходи пристъп на гордост за националния ни генофонд — такива чудесни, мощни лайна изпражняват само много здрави и силни млади организми. Екскрементите застилат всеки квадратен дециметър от пода. Върху старите, вкаменени, почти изфирявали фекалии, забулени в специфична сива плесен, се наслояват нови, меки и по-светли. Над тях живописни говна, напълно достойни за четката на Тулуз-Лотрек, кръжат мухи: две или три големи мухи лайнарки с гланцови изумрудени тела и десетина обикновени, черно-кафяви и по-подвижни.

Та исках да кажа, че аз съм нещо по-гнусно от тези многослойни разноцветни лайна, много по-гнусно. Толкова по-гнусно от лайната, колкото самите лайна са по-гнусни от чистотата.

Чудовищни са дълбините на моето падение и самият аз съм чудовище.

Аз не просто зарязах жена си на произвола на съдбата, следствен и затворен тук в килията. Аз я предавам допълнително, като седя и се развличам със спомените за любовните си похождения като бонус към престоя на топло. Не просто продадох своята любима жена, аз я предавам двойно, на квадрат, на куб. Предавам я и в делата, и в мислите си. Предавам я така, както никой никога никого не е предавал.

4

Изведнъж всичко изчезна. Човекът лайно замръзна. Очите му, шарещи безсмислено по купчината дрехи и храни, изведнъж се натъкнаха на извънредно привлекателно пакетче — плътно натъпкано, весело лъщящо с изпънатия си целофан.

Не спрях да се обсипвам с проклетия. Но това вече ставаше някак от само себе си, автоматично — вниманието ми прикова пакетчето с кафяво съдържание. Втурнах се към масата, където бяха съдинките, напълних с вода канчето и пъгнах вътре матовосивата спирала на бързовара. После рипнах обратно към пакетчето, взех го и известно време го въртях в ръцете си, заслушан в шумоленето на малките гранулки. И усетих как устните ми сами се разплуват в суха усмивка.

Кофеинът е един от най-добрите ми приятели. Употребявах го най-редовно шест години. Отначало по три пъти на ден — сутрин, обед и вечер. По чашка. После си изградих някакъв вкус, пък и се сдобих с пари: вече не пиех нес кафе, а само кипнато по турски; купувах си пакети кафе на зърна и си го смилах лично. Сутрин си правех по две чашки, една след друга, на обед пиех още по две, вечер — още една. Преди лягане също задължително изпивах по малка чашчица. На този етап се нанесохме в офиса. Имах си своя стая, своя врата, свое бюро, стол, каса, компютър, телефон. Нямаше как да не присъединя кафеварката към този комплект. Дозата нарасна рязко — включвах машинката през половин час. Нещата не спряха дотук: след две години пиех със същото темпо, само че пак турско кафе, правеше ми го секретарката. Наредих ѝ да брои изпитите през деня чаши.

После проучих статистиката. Научих, че се наливам с отрова в конски дози. Но това не ме спря.

След още една година, работейки от осем сутринта до десет вечерта, с еднаква ненаситно се наливах и с турско, и с нес кафе през петнайсет–двайсет минути. Сутринта и късно вечер, у дома, си правех особено мощна смеска — забърквах двойна доза ситно мляно кафе с минерална вода и в този вид го кипвах, вместо захар сипвах сол; напитката ставаше убийствено горчива, но ми жегваше нервите като камшик. Нали е стимулатор.

Зъбите ми станаха кехлибареножълти. Този налеп не се махаше с никаква паста за зъби. Дори като уринирах, долавях мирис на кафе.

Щедро сипах от стимулатора в металното канче, разбърках с лъжичка димящата течност със снежнобяла пяна на повърхността, пузнах в тази пяна четири бучки захар, вдъхнах с тръпнещи ноздри любимия аромат и се закисах от копнеж.

Отпих веднага няколко големи глътки. Пресуших половината канче. Сърбах отварата, все едно че е вода. Отлетяха няколко напрегнати секунди и ето — милион малки иглички се забиха в мозъка ми. Зави ми се свят, по челото ми изби пот. Причерня ми пред очите. Напипах стената, подпрях се на нея и седнах. Пред очите ми се завъртяха десетки разноцветни ярки звезди — те искряха и оставяха подире си зигзагообразна моментално гаснеща следа.

Кофеинът е най-добрата отрова от всички, които съм пробвал. Не е нужно да го вдишваш във вид на дим, да си съсипваш бронхите и белия дроб. Не го поемаш през ноздрите. Не те превръща в ограничено животно, както алкохолът, нито във вцепенено растение, както канабисът. Той не е халюциноген, който ще те отнесе в заплетени многосмислови пространства. В направата и употребата му има благородство. Ако някой ден някой светъл ум направи периодична таблица на отровите, кофеинът ще е в златната среда.

Отровата моментално възбуди психиката ми. Запрепускаха като шумни влакове разни полезни мисли. Възникнаха и тутакси изчезнаха някакви идеи. Хванах се за последната от тях, зарових из лъскавите пакетирани съкровища, открих химикалка, тетрадка, откъснах шумно няколко листа, отстраних празното канче, настаних се сравнително удобно и написах:

„До началника на следствената група генерал Зуев“

Малко по-долу, след размисъл — мислите в мозъка ми препускаха бясно — изписах едро:

„Лично!

Другарю генерал! Обстоятелствата ме карат да Ви помоля за среща, на която смятам да Ви предам важна информация относно ръководеното от Вас криминално разследване.“

Реших да изпратя това заявление след двайсет и осем дни. Когато изтече месецът, за който съм задържан. Възможно е генералът да ме пусне и просто така, без лични разговори, без подкуп — просто поради липса на доказателства за вината ми. Но ако пусне само боса, а мен остави зад решетките, заявлението още на следващия ден ще бъде на бюрото му.

Генералът ще се пресегне към телефона и ще нареди да докарат арестувания.

Ще ме докарат и аз ще подхвана, да речем, със следните думи:

Другарю генерал! В една хубава песен се казва: „Отнийде няма избавление — ни бог, ни цар, ни господар...“

Спомням си песента, ще отвърне тежкарят Зуев благосклонно. Продължавай, синко.

А по-нататък се казва: „В нас е нашето спасение, в ръката, даваща с жар.“ И тази ръка ще дава. Яко ще дава, с истинска жар!

Не, рекох си. Не така. Погрешно е да подхващам отдалеч. По-добре да карам по същество.

„Знам, че не съм прав! Много пъти съм нарушавал законодателството и съм готов да си понеса наказанието. Ще си платя глобата. Не ме интересува в чий джоб ще отиде. Нито ме интересува, нито имам време да мисля за това. Мога да снеса в два джоба, мога и в три. Дали ще е за

държавата, за частно лице, в някой фонд или по сметка в швейцарска банка — за мен няма значение. Аз искам само да ме оставят на мира...“

Да, кимнах си, опитвайки със затворени очи да си представя цялата сцена. С генерала трябва да се държа като с катаджия, който взема моите банкноти, за да прояви снизходителност. Предложението трябва да се поднесе директно, конкретно, в достъпен вид, с дружелюбни проблясъци в очите.

Не издържах и си направих втора доза кафе. Изпих я на големи жадни глътки. Металът на канчето ми пареше на устните, духах, плюех, но не се спрях, докато не изсърбах всичко до дъно. И веднага запалих цигара. За подсилване, както казват любителите на отровни субстанции. Вкарваш в организма си една отрова и веднага след нея — друга.

Продължаваме: гледам го само в очите! Дали да се усмихвам, или не? Ще преценя на място. Непременно трябва да вмъкна някоя шегичка. Но не от вратата. Да не си помисли генералът, че му се слагам. Жестикулацията — енергична, но умерена.

Огледалцето на стената беше съвсем мъничко — налагаше се да си навирам носа в него, за да видя отражението си и да разбере дали съм убедителен, или не.

Може ли да изглежда убедително човек, на когото му падат панталонът и обувките? Младото арестантче с вид на мизерен и жалък клоун от пътуващ цирк? Ами ако в очите на генерала не си никакъв твърд, безкомпромисен капиталист, ами изпаднал небръснат младок със сплъстена коса?

На всеки няколко минути чувах откъм вратата леко скърцане и потропване — капачето на шпионката се отваряше и дежурният надзирател ме поглеждаше през дебелия прозрачен плексиглас.

Разбира се, преди да тръгна за разговора със Зуев, трябва да изпия три-четири канчета кафе. Нищо че ще изглеждам превъзбуден. Нека ми треперят ръцете и гласът. Няма страшно. Точно така трябва да изглежда младок, който е дръпнал някакви кинти и предлага рушвет на големия милиционерски началник.

Толкова ли не разбираш, генерале, че в крайна сметка ще ти дам пари? Ако не на теб, на твоите подчинени. Или на подчинените на твоите подчинени. На васалите на твоите васали. Сред вас непременно ще се намери някое говедо, което ще вземе парите ми и ще облекчи моята участ. Ще ви предаде срещу сума в брой. И аз ще търся този мръсник — активно, но предпазливо, неспирно, неуморно — и ще го намеря. Моят бос също ще търси. И адвокатите, приятелите, покровителите също ще търсят. Не съм направил парите си сам, на необитаем остров. Аз съм част от системата и системата ще ме подкрепи.

Не беше редно да се държиш така с мен, другарю генерал! Аз не правя пари, за да ги профуквам по Ници, Барбадоси и прочее Флориди. Не си падам по сладкото. Даже нямам международен паспорт. Не пътувам в чужбина. И няма да духна. Нито ще си изхвърля парите на вятъра. Всичките да ми ги вземеш — ще си спечеля други. Не се притеснявай, Зуев. Капиталите ми бяха и ще бъдат влагани тук, в моята страна, буквално под носа ти. Моите пари ще останат в Русия, понеже искам моите деца и внуци да имат много и истински приятели и единомишленици, с които да им е интересно и които да говорят с тях на един и същ език! Така че аз не съм мръсник, не съм измет. Бъркаш, генерале. Затова вземи парите и ме остави да си вървя.

Така в клетви, в съмнения, в мъглата на излишните мисли, в угризения на съвестта премина моят първи пълен ден в следствения изолатор.

ГЛАВА 7

1

Плюя на този затвор. Аз съм силен и здрав. Прекалено съм здрав за стерилните като родилно отделение лефортовски килии. Това ми стана ясно още на третия ден.

Затворът, който толкова е впечатлявал брадатите класици на руската литература, се оказа практически санаториум. Всекидневно ми даваха каша, варена с мляко. Пожелавах ми „лека нощ“. Донесоха ми каталог за книгите от местната библиотека. За разходката ме возеха от втория до четвъртия етаж с нарочен асансьор. Кабината беше разделена на две с дебела стоманена мрежа. От едната страна се намираще конвойният, от другата — аз.

Можех да спя по цели дни. След като се наспах окончателно — отне ми приблизително денонощие, — разбрах, че нямам никакво занимание. Единственият достъпен вид дейност беше размишляването и по-голямата част от времето се разхождах по гащи и чехли, потънал в мислите си, напред–назад из своето заключено пространство. Весело си казвах, че за трийсет дни ще се наспя и ще си почина за години напред. За някого може да е затвор, но за мен Лефортовският следствен изолатор си е чиста почивна станция. Тихо, слънчево. Пий чай, пуши, свиркай си. Гради планове.

Ако се бях озовал в някаква средновековна тъмница преди шестстотин години, провесен на дибата, половите ми органи захванати с нагорещени клещи, сигурно щях да клекна. Но бяхме в самия край на двайсети век. Затова в килията ми се появяваше прокурорът по надзора и деликатно ме питаше дали нямам оплаквания и претенции. Аз се усмихвах от неудобство. Прокурорът беше на петдесет и пет години, аз — на двайсет и седем. Той беше слуга на закона, а аз — новобогаташ и шмекер. В пратките, които получавах, имаше пушени меса и филета от съомга, банани и киви. Направо ми идваше да поканя прокурора да сподели скромната ми закуска.

Прокурорът е опитен човек и явно разбира, че заслужавам строг подход. Че трябва да ме мъчат, търпеливо и умело. Трима, дори четирима души, които усърдно се отдават на тайнството на инквизицията. Да ми изтръгнат ноктите. Като за начало на ръцете. После, ако се наложи, и на краката. Да ме ритат в лицето. Да ми пилят зъбите. Да ми бият серум на истината. Тогава може би ще издам нещо. Ще снеса на следствието необходимата информация. Ще си призная. Ще пропея. Ще дам показания по същество.

Но не би. Всичко е другояче. Слугите на закона са усмихнати и културни. В шест сутринта дежурният надзирател ми казва „добро утро“, в десет вечерта — „лека нощ“.

И аз им отвърщам с взаимност. Лесно ми е. Та този вашият затвор просто не е затвор...

2

На сутринта отворът на вратата зейна.

— Името? — чух оттам.

— Рубанов.

— Повикване!

— Моля?

— Обуйте се и излезте.

— Къде?

— Повикване.

— Къде бе, шефе? Кой ме вика?

— Без приказки! С лице към стената!

По стоманената рампа на второ ниво стигнах до средата на коридора. Тук той прерастваше в зала. Отвисоко видях центъра за управление на целия затвор. Човек с камуфлажна униформа беше се подпрял с лакти върху масивен пулт от сивкав метал като челюст на древен мамут; грозен, целият в грамадни разноцветни бутони, този пулт е бил изработен преди поне половин век. Яка ръчно изработена совдепска техника. Бутони от супер здрава пластмаса, всеки с големината на конско око. Дебели проводници от чиста мед. Клеми с размерите на партийна членска книжка. Такава апаратура е предвидена да работи вечно. Няма да се повреди, дори да я залееш с вода, с кръв, с

бълвоч. Всяко осемнайсетгодишно войниче може да се научи да я управлява. Няма начин да не улучи бутона. Дори ако отвън в лефортовския парк гръмне атомна бомба, пак ще има ток в проводниците, за да се блокират ключалките на вратите. Че къде дават така — враговете на държавата да се разбягват при всяка мижава атомна война!

От коридора се озовах в абсолютно празна стая без прозорци, където бях подложен на подробен обиск. Контрольорът опипа цялото ми тяло през дрехите, накара ме да сваля чехлите, омачка ги и ги проучи, най-внимателно опипа ластиците на гащите и на анцуга, всеки поотделно, а накрая дори надникна в устата ми.

Жегата упорито не желаше да напуска големия град, нагорещаваше паветата, стопяваше и сгъстяваше въздуха, натежаваше в главите на хората. Конвойният излъчваше мирис на потно тяло. Вяло течение пронизваше коридора на следствения корпус и аз можах да подишам малко, но в кабинета всичко сякаш трептеше, гънеше се и бавно се свличаше надолу. В задушната мараня плуваха физиономии на двамата мъже, които в момента бяха най-важните за мен хора на света. Единият имаше за цел да ме вкара в затвора, другият — да ме спаси. Единият се усмихваше с професионална любезност, другият самонадеяно се хилеше, за да обнадежди мен, клиента си.

Клиентът обаче не бързаше да се обнадеждава.

— Наред ли е всичко? — веднага ме попита Рижия.

— Окей е — отвърнах, сядайки на чорчик. — Отспах си за три години напред. А вие отспахте ли си, гражданино началник?

Хватов присви устни.

— Недей, такава, да се заяждаш. Не съм ти враг, Андрей. Може пък да не си ти в дъното. Възможно е да са те прекарали. Няма да те лъжа: не разполагам с големи, такава, улики срещу теб. Но затова пък си имам, такава, началство. То ми заповядва и аз работя, нали ти е ясно? Моята работа е да сложа, такава, протокола на бюрото. И да съобщя изводите си.

— Това не е заяждане — възразих, — ами въпрос. Защо лежа в затвора? Защо ме тикнахте зад решетките? За да не избягам? Ами няма

да избягам. Аз храня семейство, малко дете, баща, майка. Няма къде да бягам...

През широко отворения прозорец с решетките, който очевидно гледаше към вътрешния двор на сградата, нахлуваше горещ вятър и долитаха звуци от стопанската дейност на затвора: някакви хора си подвикваха, палеха се автомобилни двигатели, оглушително лаеха прегракналите конвойни кучета, с громолене се отваряха и затваряха врати.

Изведнъж ми се стори, че лежа не трето денонощие, ами много-много отдавна и ми предстои да излежавам още не един месец, а дълги години, чак до старост. Тези ехтящи отдалеч псувни, изжулените бюра, грапавите первази на прозорците, тъмните и унили цветове — кафеникаво-зелен, мръсно жълт, светлокафяв, — скърцащото дюшеме, разсъхналите се каси на вратите, ревът и трясъкът на остарелите двигатели, всичко това беше продължение на същата вселена, която бе родила и мен самия.

Дремещата, скърцаща Азия. Наплесканата с дивашки багри Совдепия.

— Кажете ми, Степан Михайлович — емоционално попитах аз, — защо трябва да ме опандизите! Та това е просто неизгодно. Сметнете сумите, които липсват в бюджета. Добавете глобите. И аз ще си платя всичко. Това може да струва всичките ми пари, до последната копейка, но майната им. Ще спечеля други. Защо да ме вкарвате в затвора? Да ми отнемате свободата? Като ме приберете, нали няма да върна нищо! Нищичко, разбирате ли? Според Наказателния кодекс моите грехове са за три години при общ режим. Ще ги изтърпя някак. И ще изляза — озлобен, опозорен, но с пари. Тогава окончателно ще се превърна във враг на тази държава, във вечен противник на администрацията, в злобен, отявлен негодник. Защо да ме пращате в затвора?

— Защото се налага — търпеливо отвърна Хватов. — Според мен си напакостил за повече от три години. Упражнявал си дейност без лиценз. Това си е, такава, отделен член. До пет години, между другото...

— Да — съгласих се мрачно. — За това не бях се замислил...

— И няма нужда. Всичко е, такава, измислено без теб. Пет години. — Хватов ме погледна. — И защо, такава, не взе лиценз? С

тези твои, такова, пари?

— Лиценз за банка ли? — учудих се аз. — Че за какво ми е притрябвал? Цената е десетки хиляди долари и се вади цяла година с обикаляне на кабинети и събиране на подписи. Много по-лесно и по-евтино е да фалшифицираш документите. Да се престориш, че не си никаква банка, ами продаваш памперси и кроасани. Ако търча с години по инстанциите да събирам лицензи и разрешителни, нищо няма да спечеля...

Рязанецът неодобрително поклати глава.

— Ама, такова, не може така! Съвсем нищо да не платиш на държавата, да правиш всичко чрез подставени лица! Веднъж, такова, стомна за вода...

— А, ясно — усмигнах се насреща му. — Ядосвате се, че не съм си купил навреме позволително. Царска тапия! Не съм си платил пая. Не съм кихнал. Добре де, ето, хванахте ме, пернахте ме, болезнено ме пернахте, моите уважения. Сигурно така е трябвало. Сигурно съм бил по-алчен, отколкото ми се полага. Но какво правите сега? Вместо да си вземете от мен всичко с лихвите, вие ме държите под ключ. За какво?

Изпълних погледа си с честност и откритост, излъчих положителна енергия, постарах се да изпратя с очи право в челото на кариерния си земляк заряд от радостна сила и увереност в правотата ми.

Не можеш да излъжеш никого, към когото си в профил. Оня ден, на първия разпит, видях зор. Но сега открих между външната стена на бюрото и моя закован за пода стол без облегалка тясна, малко по-широка от цигарена кутия цепнатина и набутах в тази цепнатина десния си крак от коляното надолу. Слава Богу, че мъжете в нашия род са слаби, сухи, с минимум месо по тънките кости. Сега долната част на тялото ми беше разположена не странично, а обърната наполовина надясно. Оставаше да извъртя горната част на тялото още половин оборот, за да постигна целта си: да седна фронтално срещу събеседника. Както седят пред обектива телевизионните говорители.

Заел необходимата поза, вече можех да реализирам лъжата с всички удобства: да разгърна рамене в позиция „нямам нищо за криене“, а също така да сложа дланите си на бюрото — следователят непременно трябва да ги вижда. С китките се пращат тайни сигнали. За целта дланите се подпират ребром перпендикулярно на бюрото, и

през цялото време се разперват и се побутват в посока към събеседника, сякаш загребваш въздух, сякаш местиш към него голяма топка. Натикваш лъжата си в пространството, добаваш на звуците на своя глас допълнителен импулс. При това не забравях да упражнявам допълнителен натиск не само с ръцете, но и с горната част на тялото — навеждах се към Хватов, приближавах лицето си към неговото.

Устата му не миришеше. Това подсказваше, че умният чичка никога не пропуска навреме да закуси и да обядва. Следователно е спокоен човек, знае си мярката, склонен е към ред и мозъкът му е същият — действа точно, без да се отклонява от поставената задача.

И този мозък — признах пред себе си, настръхвайки вътрешно — е опасен. Той ще изобличи ужасните ми лъжи, щом допусна и най-малката грешка.

— Кажете на този, който взема решенията — продължих с дрезгав глас под напрегнатия поглед на рижиия адвокат, — че следственият Рубанов вече е готов. Че иска да напише чистосърдечно признание във връзка с укриването на данъци от имперския джоб. И е готов незабавно да изплати всичко, дори ако това го превърне в просяк. Но едва когато излезе на свобода!

Хватов кимна официално.

— Ако смятате обаче да ме накиснете за присвояване от хазната — това няма да стане — рекох твърдо, за пореден път загребах с длани и се приведох напред, забих в следователя поглед, с лека усмивка го хипнотизирах, внушавах, втъквах в съзнанието му думите си. — Не съм знаел нищо. Накиснали са ме, и толкова!

ДЕЛОТО, оставено на бюрото, ме примамваше.

Веднага се помъчих да си припомня колко долара съдържаше дебелия пачка, която оставих на жена си. Трябва да имаше десетина хиляди. Ако рижиият адвокат още днес се види с Ирма, още днес вземе от нея парите и още днес ги даде на Хватов, аз още утре ще прочета всичко, което ми трябва. Дали да не предложи на този флегматичен рязански кърчо този план сега, веднага? Най-елементарна сделка: тази вечер пет хиляди долара кеш, утре през деня — пет минути насаме с документите.

Не, рекох си, трябва да се оправям сам, а не да измъквам последните пари от семейството. Босът ще излезе след двамазет и седем дни и тогава долларите няма да са проблем.

— Ще даваш ли показания? — деликатно попита Карирания.

— Никакви показания — отвърнах. — Това е окончателното ми решение. Измъкнете показания от тези, които са ме накиснали. Министъра, аптекаря, от когото искате. Аз съм пас.

Хватов помълча.

— Ти, Андрей, си, такава, печен. Прегледахме твоите файлове, такава... проучихме документите. През теб всеки ден са минавали милиарди. И как така някой се е престрашил точно теб да накисне? Някак си не ми е ясно. Аз лично, такава... бих се опасявал да влизам в конфликт с притежателя на толкова милиарди...

Въпросът беше остър, неприятен и аз отново оцених трезвия и рационален ум на милиционера — бидейки, общо взето, доста далеч от нравите на столичния бизнес, той съвсем правилно си го представяше като глутница хищници, в която всички се опасяват от силните, но разкъсват безмилостно слабите.

— Да не преувеличаваме — побързах да отвърна. — Моите милиарди не сам мои, ами чужди. Моята работа е да ги движа, да ги влагам сполучливо. Инвестиции, валута, депозити, държавни ценни книжа и тъй нататък. Парите обичат да се въртят. Дотърчи някой — откупи запис на заповед. Друг дойде — смени марките за лири стерлинги. Трети иска да преведе джобни пари на дъщеря си в Англия. Четвърти се сдърпал със съдружника и иска дела си веднага, кеш, в брой и на ръка.

Не лъжех. Точно така стояха нещата. Глупаво е да се отрича очевидното. Можех с часове да предъвквам подробностите на работата си. Лъжата се криеше в самата тема на разговора. Темите трябваше да подхвърлям аз. Една след друга, без паузи. В противен случай Хватов най-сетне ще стигне до въпроса дали съм работил сам, или в комбина с някого.

— Не ме изкарвайте чак толкова печен — усмихнах се аз. — Такива като мен в тоя град са няколкостотин. Може и да съм печен, но не съм незаменим. Никой не ми пази гърба. Такива е най-лесно и евтино да ги закопаеш.

Хватов кимна делово и започна да си събира нещата.

— Ето че ти отговори на собствения си въпрос — каза той неочаквано.

— На кой от всичките?

— Защо да те държим под ключ. Може пък, такава, тук за теб да е по-безопасно? За това помисли ли?

Озадачен, поклатих глава за „Не“.

Адвокатът изстреля:

— Разполагате с конкретна информация?

Следователят внимателно взе ДЕЛОТО с две ръце и прецизно, с ъгъла напред, го прибра в своята получанта-полусак от изкуствена кожа.

— Не, естествено. Но на мястото на Андрей бих бил по-предпазлив... Това е за днес, господа! Оставям ви, такава, сами. Десет минути стигат ли?

Двамата с Рижия кимнахме с еднакво нетърпение.

3

Размишлявайки как по-сполучливо да праметна човека и държавната машина зад гърба му, която по идея защитава честните хора, ни най-малко не се чувствах мръсник и пресметлив мерзавец. Те искат да ми отнемат свободата, аз пък ще се отбранявам с всички сили. Да не сте очаквали нещо друго, момчета? — питах мислено своя опонент, който ме наблюдаваше през очилата си с угрижен поглед на присвитите очи. Какво очаквате от човек, когото сте запратили в дранголника ей тъй на, без обвинения? Той никого не е убил, ограбил, изнасилвил — той само е прекалено млад за парите, които е направил. Такъв човек ще се брани. С ръце, с крака, със зъби и нокти. Ще ръмжи като псе, ще се мъчи да ухапе като змия. Ще приложи ловкост и ще се уповава на логиката. Той ще се мобилизира до краен предел, за да се спаси.

Не чакайте от мен да ви улеснявам живота, не.

4

Останали насаме, с юриста разменихме усмивки: аз крива, а той — с ненужна жизнерадост.

— Как си?

— Лежа в затвора — подхванах тона му.

Рижият пак се ухили. Тъй де, как да е човек в затвора?

Максим Штейн ми бе харесал от пръв поглед. Според мен този умен и доста решителен млад мъж имаше само един сериозен недостатък: московското жителство. Роден в десетмилионното сити, чисто преметена, ярко осветена, добре охранявана столица, той нямаше как да проумее докрай онази кръвожадна страст към парите и хубавия живот, която изпитвах аз, неговият клиент.

Той от дете бе живял в богат европейски град. Целият му облик го подсказваше. Дрехите, маниерите и изразът на лицето. Докато аз идвах от заспало и прашно провинциално градче, където в продължение на стотици години основните развлечения на младежта бяха скоросмъртницата, побоищата и семките. Рижият Максим не беше беглец от затънтени краища. Той не бе пристигнал в центъра на държавата със сак, в който два-три чифта чорапи и гащи си правеха компания с две-три мъдри книги. Не бе гладувал, не беше си обещаващ със стиснати зъби, че ще направи всичко, за да пробие на новото място.

Гледах Рижия и все едно виждах вариант на самия себе си — само че не зарязал ученето поради безпаричие, а дипломирал се преспокойно и започнал работа по специалността. Ако не бях напуснал преди пет години университета, досега можеше да съм станал солиден автор и да кося същите като на рижия адвокат дискретни изискани костюми. Да съм с японски часовник и да гледам в бъдещето с хладнокръвен оптимизъм.

Да, в началото на деветдесетте години, когато и аз, и шефът Михаил, и още десетки хиляди млади хора пристигнахме тук, в столицата, можеше да се намери работа; схватливият и храбър пришълец винаги би успял, прилагайки малко хитрост, да си намери прилична работа. Но тя се заплащаше винаги неофициално, „в плик“. Парите стигаха точно колкото да си плащаш наема. Хазаите и работодателите сякаш се бяха споразумели. Който искаше да живее самостоятелно, оставяше на хазаина всичките си пари. Москва плащаше, но веднага си прибираше парите обратно!

Пришълците, всички до един, копнееха да се измъкнат от омагьосания кръг. Младите и самотните образуваха групички, събираха се да живеят по двама или трима накуп. Семейните, особено

семейните с деца, стенеха и плачеха, но си плащаха наема като едното нищо.

Докато адвокатът — ето го пред мен, бузест, румен, перфектно избръснат, облечен приятно и свежо, върти в пръстите си скъпа писалка — никога не е бил измъчван от въпроса: откъде пари за наема? Откъде? Откъде? Как да осигури тези проклети двеста (впоследствие триста, четиристотин) долара? Той беше фактически мой връстник — две или три години по-голям, но така или иначе от моето поколение, — а изглеждаше като уравновесено създание със свободни, даже леко лениви движения. Спокоен. А пък аз — сух, тъмнолик, изтощен от битката за оцеляване, го гледах с присмех, но и със завист. Започнал се със същата заплата като мен, той не плащаше на никого и нищо за възможността да живее в столицата. Прибираше кинтите в джоба си. Купуваше си вкусна храна и красиви дрехи. Водеше момичетата на танци. Снабдяваше се с книги и музика.

А в същото време живеещият някъде наблизко мрачен провинциалист Андрей Рубанов, израснал и осъзнал се като човек в село Узуново, изпит, костелив, изнервен, скърцаше със зъби и се хващаше за всяко предложение, обнадяващо поне малко да издуге джоба. Рискуваше, тормозеше се и се хвърляше във всяка битка.

Но редовно пълнеше гушите на своите хазаи.

Те всички бяха бодри пенсионери с леки коли и вилни места. Може да бяха и родителите на този адвокат. Обикновено харчеха — много рационално част от парите за себе си, част за извънградските си латифундии. Даваха и на децата. И не пропускаха да ми напомнят, че съм наемател и нямам право дори един пирон да забия в стената на тяхното жилище.

Аз кимах, съгласявах се, правех невъзможното, за да внеса парите навреме. И полека-лека, от година на година озверях.

А моят защитник — дори жълтата, с цвета на вратовръзката, кърпичка, която се подаваше от горния му джоб, ми изглеждаше като знак за принадлежност към избраната група стабилни обитатели на метрополията — напротив, се е чувствал идеално. Не му се е налагало да решава моментни задачи, а е гледал напред. Завършил е юридическия факултет и е започнал работа в адвокатска кантора за никакви пари, но с възможност за израстване в кариерата. И бе израснал! Бе отдал на това десет години, но бе стигнал до градската

адвокатска колегия, а тогава се появи и сериозната клиентела: такива като мен и моя съдружник, млади и нахъсани, от социалните низини, от слоя на бедната или изпаднала в пълна мизерия руска интелигенция. Жестоки, активни, готови да рискуват, да лъжат и да подкупват, на всичко готови, само и само да докопат златото.

Адвокатът търпеливо изчака Хватов да затвори вратата, поклати глава, ококори очи и пошепна:

— Имай предвид — тук всичко се подслушва.

Кимнах.

Юристът се наведе още по-близо.

— Какви ги вършиш? Защо го дразниш? Това е стратегически неправилно! Следователят е девета дупка на кавала, той не решава нищо. Той е дребна риба, не ни е нужен. Не си хаби нервите с него. Отпусни се и почивай. Повечко търпение...

— Има ли някакви новини? — попитах, игнорирайки съвета му, също шепнешком.

Рижия мълчаливо поклати глава.

Сигурен бях, че кабинетът се подслушва от и до. Щом видях главния пулт за управление на мястото за лишаване от свобода, проумях добре това чистичко, добре организирано, тихо учреждение. Нямах никакви съмнения — стаята се подслушва съвсем професионално, от няколко места. Слухтят добрите стари въгленови микрофони, изработени ръчно, с поялник. Здравата техника на шестдесетте върши своята работа в следствения кабинет на Лефортовския замък. Горедолу с такъв микрофони Елвис пее „Лав ми тендър“, а Мерилин Монро — „Хепи бърдей, мистър президент“.

В наши дни подобна апаратура — здраво изработени микросхеми, радиолампи, дебели проводници — се продава като „хай-енд“ и струва луди пари.

— Само от жена ти — пошепна Максим и измъкна от куфарчето си писмо.

Прочетох го. На последната, втора, страница Ирма беше обрисувала с контур ръчичката на сина ни. Пет пръстчета на осемнайсетмесечно бебе. Душевната болка, която усетих, беше толкова силна, че кръв изби в очите ми. Ако не ги бях стиснал силно, щяха да потекат кървави сълзи. Но не потекоха.

— Искам новини от Михаил — изговорих само с устни.

Адвокатът кимна. Погледът му ме фиксира за миг, после той сведе очи и се замисли, но веднага ме погледна пак — доброжелателно и със съчувствие. Разбрах, че не проумява как така и защо клиентът му се тревожи не за себе си, а за съдружника си.

Много просто — Михаил Мороз има голям шанс да се измъкне цял и невредим от ръцете на правосъдието. Аз нямам никакъв.

Аз вършех цялата мръсна работа. Всички нишки водят към мен. Такъв беше замисълът от самото начало. Шефът и босът е неприкосновен, понеже той умее да прави пари и ги прави. От главата на такъв спец косъм не бива да падне. Чисто азиатски подход. Самурайски. Но и Москва не е европейски град. Това е огромен монголски стан. В който всеки роб си търси господар и е готов да се бие за него до смърт.

Веднага щом пуснат боса Михаил, той ще събере парите — което ще стане максимум за два-три дни, — аз ще поискам среща с тежкарят Зуев и той ще ме пусне. Ще стане съвсем лесно. Генералът, който си пада по климатиците, не може да откаже пари!

Да, вярно, вкараха ме в затвора. Но това беше замисълът, това се предвиждаше, беше обсъдено, бяхме се уговорили относно възможните линии на поведение, кой какво трябва да прави в неприятната ситуация. Ние двамата — и аз, и Михаил — разсъждавахме конкретно и делово: имаме бизнес, който ни носи големи печалби, който ни направи богати. Той е свещената ни крава. Той е кокошката, която снася златни яйца. Той е нашето всичко. И те — кокошката, кравата — трябва да оцелеят на всяка цена. Бизнесът юбер алес.

Не е необходимо Рижия Максим да знае всичко това. Пък и не би го разбрал. Той не е пристигнал в този град от дън горите тилилейски, където нощем вият вълци. Той няма представа какво е да се катапултиращ нагоре. Той възнамерява да добие всички житейски блага, без да рискува нищо. Нима подобно нещо е възможно? Не и тук, в столицата на Империята. Не и сега, не и за мен.

— ... Значи никакви оплаквания? — още веднъж попита прокурорът по надзора.

Вече се бях досетил, че младите хора не са чести гости в най-строгия политически затвор. И прокурорът ме гледаше с голямо любопитство.

— Съвсем не! — рапортувах бодро.

— Заявления? Молби?

— Молба.

— Каква ви е молбата?

— Пура, вана и коняк!

Прокурорът запази мълчание, но бързото движение на зениците и лекото потреперване на бузата изрази отрицателни емоции.

— Много искаш! — отвърна грубо, вирна брадичка и ме напусна, стъпвайки тежко с износените си светли летни обувки по кафявия циментов под.

Правотата бе на негова страна. Тъжно признах пред себе си този факт, плъснах задник на одеялото и оброних глава в шепите си. Ами ако наистина много искам? Ами ако наистина е трябвало да си остана гладен и честен репортер? Ами ако не съм прав? Ами ако действително съм калпав човек?

ГЛАВА 8

1

А с пурите нещата стояха така: за последен път си бях мечтал за пура три години преди да ме арестуват.

През пролетта на деветдесет и трета, през топлия, сладно влажен московски май с приятеля ми Михаил, благодушно настроени, физически здрави начинаещи капиталисти (аз бях на двайсет и четири, той на двайсет и осем) седяхме в паркиран до тротоара автомобил и чакахме да дойде нужният ни човек. Слушахме касетофона. Звучеше един от химните ни в онова бурно време — „Хотел Калифорния“ на американската група „Игълс“.

„Добре дошли в хотел «Калифорния»!“ — кънтеше тенорът на солиста, чийто леко дрезгав глас подсказваше, че поканата не е за всеки, а важи само за най-печените, дръзки, рискови, сериозни, силни, уверени в себе си, хладнокръвни и при това с фини сетива мъже. Ние с Михаил се имахме за точно такива.

Търсехме си офис. Необходимо ни беше помещение. Стая. С телефон. С врата, която се заключва. С отопление. На прилично разстояние от метрото. Отнякъде изскочи посредник, който обеща да ни намери нещо подходящо. Тази сутрин се беше обадил. Каза адреса. Определи часа за среща.

Пристигайки на място, преценихме, че този вариант напълно ни устройва. Разбира се, не беше калифорнийски хотел. Но в общи линии представляваше точно това, което търсехме. Сградата — сива бетонна седеметажна кутия — беше на някакво научно учреждение. Във времената на Совдепия науката процъфтяваше невероятно. Съветските учени работеха в светли стаи с големи прозорци. Днес просторните зали и кабинети, в които трябва да е било същинска наслада да решавааш проблемите на неорганичната химия или ядрената физика, се даваха под наем на предприемачи, чиито умове бяха заети от други въпроси: „денгуби“ и „магазинаж“, „фактуриране“ и „отстъпка“,

„вътрешни“ и „външни“ цени, „франко граница“ и „минаване на митница“ — това беше стандартният кръг проблеми, които днес се решаваха усилено под високите тавани на бившия храм на науката.

Всички алеи около сградата бяха заети от скъпи превозни средства. Насам-натам делово сновяха млади мъже с небрежни възли на вратовръзките и угрижено напрегнати лицеви мускули. Лъщяха златни часовници, гривни, пръстени и рамки на очила. Наблизо оправни представители на дребния уличен бизнес бяха хвърлили своята мрежа във вид на павилион за цигари.

След цял час чакане осъзнахме, че няма да дочакаме нищо — нито посредника, нито помещението.

Далеч не всички участници на пазара на недвижимите имоти спазваха тогава деловия етикет. Това важеше само за работещите със солидна клиентела. За онези, които търсеха паралиите. Докато ние с Михаил не се позиционирахме като паралии. Естествено. След като не си реален паралия, няма смисъл да се позиционираш като паралия.

Иначе ние — и по-специално Михаил — познавахме вкуса на парите, умеехме да се държим на висота и се обличахме съвсем прилично.

Но брокерът ни праметна.

През две хиляди и някоя този непочтен човек очевидно щеше да звънне на мобилния и най-малкото да се извини пред клиентите за провалената сделка. Но тогава, през трескавата деветдесет и трета, на мобилна връзка се радваха само избрани единици. Паралиите. Останалите голтаци като мен и моя приятел Михаил ползваха уличните телефони.

Брокерът не се появи.

Двамата с Михаил недоумявахме. Уж на първата среща с посредника бяхме направили всичко както трябва. Бяхме изпипали и най-дребните подробности. Бяхме докарани с якета от дебела черна кожа и черни дънки. Стягахме ченета. Очите ни святкаха със стоманен блясък. В ръцете ни тежаха дипломатически куфарчета. Но шибаният брокер все пак разпозна в нас начинаещите. Позамогналите се провинциалисти. Младите тъпанари.

И сега с моя приятел Михаил, седнали в скромния салон на скромния си автомобил, мълчахме и размишлявахме поотделно по един и същ въпрос.

Беше ме яд. Брокерът ни беше пренебрегнал. Това означаваше, че четирийсетгодишният чичка, който си въртеше главата като птица, изобщо не се беше трогнал от бруталните елементи на гардероба ми: клубарското сако, обсипания с метални капси колан, островърхите каубойски ботуши в убийствен малинов цвят. Потропвайки с пръсти по протрития волан, аз угрижен си дадох сметка, че моят скъпоструващ боен камуфлаж, който преди година убеждаваше публиката, че съм абсолютно печен, вече не върши работа. Всеки поне малко поиздигнал се предприемач, дори и дребен брокер на недвижими имоти, с лекота разпознава в мен бедняка.

Подобни въпроси, сигурен бях, тормозеха и Михаил, моят надежден партньор и бъдещ бос. На двайсет и осем той вече изглеждаше много солидно. Тежеше почти сто кила. Говореше басово. С елементарна вратовръзка родно производство придобиваше вид на голям човек, поне бивш секретар на областен комитет на комсомола. Ако пък връзката беше италианска, а сакото от туид — целият свят му сваляше шапка. Още преди да беше станал бос, Михаил вече изглеждаше като такъв. Гледайки го, осъзнавах чудноватата истина на родната бизнес система, пък и на всяка бизнес система като цяло: искаш ли да станеш баровец, първото, от което трябва да започнеш, е да се облечеш като бароците и да започнеш да говориш като тях.

Обаче впечатляващият туид на Михаил изобщо не беше омаял брокера. И брокерът не се появи за преговори.

Беше осъзнал, че няма да изкара прилични комисиони от Михаил и неговия приятел Андрей.

Всъщност Михаил и Андрей не се и бяха засилили да плащат никакви комисиони. Те възнамеряваха да прецакат брокера. От воле. Да не му платят пукната пара. Много просто — трябваше само да се престорим, че предлаганото помещение не ни харесва, да се сбогуваме учтиво и да си тръгнем, но след час да се върнем и да сключим договора директно със стопаните на сградата.

Брокерът не беше сбъркал. Интуицията не го беше измамила. А Михаил и Андрей сега киснеха да чакат, в покрусата мълчаха и се ядосваха.

— Давай да тръгваме — рече най-сетне Михаил. — Умряла работа е тая.

— Съгласен — врътнах ключа и извих волана аз.

Може би щяхме да изпсуваме, да разтоварим злобата си по акустичния метод — но наоколо налагаше силата си и се вливаше през полуотворените прозорци на колата разкошният градски май, топлите му повеи ни галеха и отляво, и отдясно, умиротворяваха сърцата ни, смекчаваха душите ни и ги изпълваха с вяра в доброто, в любовта, в човечеството, въпреки че то отчасти се състоеше от недобросъвестни брокери на недвижими имоти...

Неочаквано огромна немска кола засече неугледното ми возило и тежко закова на два метра отпред. Лъскавото тяло на градското торпедо се разклати, масивните му врати се отвориха и на асфалта стъпиха двама — млади на години и маркови в одеянията.

Единият, грамаден като цистерна, се измъкна от колата с усилие. Той бавно, на няколко етапа, се разгъна и пролича, че ширината му съвсем малко отстъпва на височината, почти няма шия, а само кръгла обръсната глава, разнообразена откъм фасадата с малко личице тип Квазимодо.

Вторият екземпляр представляваше модернизирана, по-адаптирана към обстановката и по-бърза версия на първия. Здравата му фигура, приятните златни гривни, анцугът с лампази и плавната, леко пружинираща походка бяха впечатляващи. Но най-голям ефект произведе пурата: дебела, светлокафява, с гъсти кълба дим. Тъкмо в момента на излизането си от кожените недра на купето спортният младеж дръпна и тютюневият цилиндър ръсна по асфалта солидна доза пепел. Носовете и на двамата бяха размазани, ушните хрущяли сплескани.

Младите лъвове бяха пристигнали по някакви свои въпроси. Те нямаха нищо против мен или Михаил. Опасната им пътна маневра бе израз на най-обикновена простащина.

Ярките създания със сигурност не бяха идиоти, те явно разбираха, че са нарушили не само и не толкова правилата за движение, колкото неписания шофьорски етикет: не бъди нахален! Не прецаквай всички останали! Затова любителят на пури хвърли поглед към нас и дори леко мръдна брадичка, въпросително: някакви претенции? И пак изпуфка облак пушек. Колата му беше десет пъти по-скъпа от моята, гледаше така, както трябва да гледа млад лъв — с превъзходство.

Размърдах в отговор глава, врат и рамене, общо взето — враждебно. Смисълът на пантомимата лъсна ясно: по-тежките момчета бяха попречили на не толкова тежките.

Квазимодо и неговият приятел се насочиха към будката за цигари.

Двамата с Михаил много остро усетихме крайната унизителност на момента: наоколо — карамелено сладка столична пролет, момичета с миниполи потропваха с токчета, ухаеше на млада зеленина, душите се извисяваха към синия простор — и наред това буйство на живота двама кретени с нагли мутри ни предизвикваха към конфликт.

— Дай да им набием канчетата — решително предложи изведнъж Михаил.

Налятият му западнославянски врат се зачерви. Той дори протегна ръка, за да отвори вратата.

Замислих се. Приятелят ми имаше разряд по бокс средна категория. Нямахше съмнение, че може да просне Квазимодо с няколко юмука в ченето. А аз през това време ще си премеря силите с втория. Той е по-висок от мен и дрехите му са по-удобни, но е явен наркоман. Ръцете му висят като въжета. Движенията му са като развинтени. Затова пуши пура — за разлика от обичайните потребители на никотин той се нуждае от по-голяма доза отрова. Може и да успеем. Ама ако имат оръжие?

— Тия са бандити — рекох и потеглих.

Напускането на района на несъстоялия се въргал трябва да става бавно, с достойнство. Полезно е дори в последния момент да натиснеш леко спирачката и да се обърнеш назад, сякаш все още се съмняваш: струваше ли си да прощаваш обидата? Дали пък да не се върнеш и да се сбиеш? Нека потенциалният ти противник се поизнерви за няколко секунди — така постигаш ако не морална победа, то поне морално реми.

— Бандити ли? — попита предизвикателно Михаил. — Че какво от това?

— Бандитите са си бандити — отвърнах философски. — Престъпници. За какво са ни.

— Не — възрази Михаил. — Не е така. Да си обръснеш кратуната и да се размотаваш из града с краден мерцедес — не е престъпление. Това е тъпанарщина. Престъпници! Че аз още утре ще

си купя същия мерцедес! Като събера всичките си пари и взема малко назаем, ще си купя без проблеми! Че и ланци, дето се вика, ще си закача. Златни! И кубето ще лъсна. И ще прибирам парсата на дребните улични рибки. Това ли им е голямата доблест?

— Скива ли му пурата? — попитах, включвайки на трета.

— А ти скива ли му анцуга? — Михаил се размърда на седалката, сякаш му пареше. — Евтино кретенче, което иска навсякъде и във всичко да минава тънко! В такъв скъп автомобил се вози такъв евтин тип! Драйфа ми се от такива гледки! — приятелят ми яростно въртна ръчката и се изхрани през прозореца. — Мутри — изригна той с отвращение — Анцузи. Вратове. Бухалки. И през цялото време се разхождат все едно знаят нещо, което аз не го знам! Вярно го е казал Кончаловски: няма по-страшен звяр от човека!

— Той е режисьорът на филма — поправих го аз. — Направил е „Влакът беглец“, но финалният цитат е от Шекспир.

— Какво значение има! — злобно, бясно се развика Михаил. — Не говоря за Шекспир и Кончаловски, а за шибаняците и гадовете! Говоря за моралното право! Какво морално право може да има наглият простак? Никакво! Какво като си е обръснал празния череп и ми се прави на велик? Не може да ме уплаши. Не се разправям с тия помияри само защото не ща да си губя времето! Иначе го пречуквам като стой, та гледай, хич не ми пука за шибания Шекспир! Обръщай колата, мамка му!

Беше ни писнало. И двамата имахме богат опит в общуването с представителите на престъпния свят. Начинаещият бизнесмен няма как да избегне срещата с професионалните изнудвачи, по-известни като „бандити“. Тези изнудвачи издебват смелчагата във входа или на пътя. Но в някакъв момент начинаещият престава вече не е съвсем начинаещ — той израства, наема си офис с охрана на входа и бръснатите вратове престават да му досаждат. Разбихах, че Михаил си изтърва нервите не заради поведението на самодоволния глупак с пурата, а именно заради несполуката с наемането на офиса. Ако брокерът си бе държал на думата, вече щяхме да бродим из нашата си стая с висок таван и френски прозорец и да преценяваме къде ще са кафе машината и факсът.

Но уви, бяхме все още на улицата. И бяхме принудени да преглъщаме оскърбления от нейните груби обитатели.

Липсата на кабинет с бюро, стол с колелца, компютър и телефон тежеше на по-големия ми приятел. Той постепенно израстваше от разряда начинаещи. А пък аз разчитах, че ще изтегли нагоре и мен.

Нямах други приятели в света на бизнеса, освен Михаил.

— Ама не, скива ли каква пура пушеше? — попитах отново в желанието си да вдигна настроението на приятеля.

Михаил обаче не миряса.

— Аз, дето се вика, съм с висше образование — изръмжа той. — С диплома! Психолог! Имам разплащателна сметка! Бизнес, мамка му! Само през миналия месец съм изпрал почти сто хиляди! Разширявам се, търся си офис, разкъсвам се! Ето на, даже човек назначих! Тебе! Но не карам мерцедес. Не ми е дошло времето. Знам си мястото! А той какъв е? Какво има, дето се вика, освен крадената си кола? Какви познания има? Какви умения?

— Не си толерантен — казах. — И затова си фрустриран.

— Охо! — разпали се Михаил. — Какви звънливи термини чувам! А може би ме мъчат базални тревоги? Или съм просто подсъзнателно потиснат? Или може би съм изпаднал в състояние на емоционална аназогносия^[1]?

Не му отговорих.

— Не си размахвай интелекта си, хлапе — поучи ме моят приятел. — Да не изпаднеш изведнъж в реактивно състояние. Философстванията ги остави за пред бандюгите.

— И такива ли се очакват? — побързах да попитам.

— Не е изключено.

— Тогава за теб е по-добре да не присъстваш лично.

— Защо така?

— Прекалено презираш бандитите.

— Да, вярно е — рече с омраза Михаил. — Те са животни. Същества без мозък и култура! Боклуци!

— Те са санитарите на обществото — възразих аз.

— Баба ти е санитар!

— Защо викаш?

— А ти защо философстваш?

Свих рамене.

— Извинявай — смънка моят приятел след секундна пауза.

Михаил наистина беше доста нервен, можеше да те обиди, да те засегне, но благодарение на силната си воля и доста доброто възпитание винаги намираще начин бързо да се овладее.

— Истинските санитарни сме ние — каза той вече по-спокойно, с тежък, нисък глас. — Когато направим пари, ще разчистим и ще облагородим пространството около себе си. Там, дето се вика, няма да бъдат допускани идиоти със златни ланци. Колкото са повече богатите хора в едно общество, толкова по-безопасно е то. Това е пряка зависимост. Тръгвай, Андрей, давай да правим пари! Давай! Ето тук завий. Да се отбием у един интересен пич. Предлага, дето се вика, доста тлъст вариант...

— Къде да карам?

— Ще ти кажа. Тук — наляво. Знаеш ли нещо за финансовия пазар? За банкерския бизнес?

— Почти нищо.

— Ще научиш — увери ме Михаил.

Пристъпът на меланхолия и депресия се смени с бясна активност. Упоритият човек, със силен характер, възприема поредното поражение като повод да удвои усилията си по пътя към победата.

Натиснах газта и завъртях волана. Двигателят изрева. Колелата изсвириха.

Така секна този низ от последователни събития, всяко от които беше причина за следващото: бандитите се бяха наложили за наша с Михаил сметка, после Михаил ме навика и се наложи за моя сметка, на мен ми остана да се наложи за сметка на колата си.

— Не, ти скива ли каква пура пушеше тоя?

— Не го мисли. Скоро и ние ще пушим от същите!

Завъртях копчето да засиля звука и купето се изпълни със страстните призови на американския певец, който канеше всички дръзки, смели и силни хора в калифорнийския хотел.

2

Същата вечер, след като непълнолетните бандитчета ни бяха засегнали, си купих пура от един луксозен магазин.

По онова време мислех, че презирам мечтателите, а уважавам само ония, които желаят и постигат желаното. Влязох в един немислимо скъп супермаркет и взех най-голямата, най-дебелата и най-дълга „Хавана“, каквато успях да открия. Изръсих се и за специална метална кутийка. Можеш да попушиш, да угасиш пурата и да я прибереш в джоба си за следващия път. Угасените пури смърдят ужасно, но все пак не по същия начин, както цигарените фасове.

Останаха ми пари за кутия пелмени и шоколадова вафла за жена ми. Джобовете ми останаха празни. Но вече имах нещо, което щеше да подсили имиджа ми. Да ми придаде тежест. Да ме направи по-солиден. Без добра пура нямаш работа на финансовия пазар.

[1] Игнориране, отричане на болестно състояние. — Б.р. ↑

ГЛАВА 9

1

На петнайсетия ден в единичната килия за първи път започнах да си говоря сам. Отначало шепнешком, а после и на глас. Всъщност това не беше диалог на първото ми „аз“ с второто. Иначе бих осъзнал, че клоня към шизофрения, а това изобщо не влизаше в плановете ми. Както казва Салвадор Дали, номерът е да не откачиш. Не — аз започнах да разказвам истории от своя живот.

Обръщах се например към умивалника с думите:

— Сега, приятелю, да ти разправам какви коли съм карал.

Или:

— Искам да ти разкажа за любимите си книги.

Или:

— Глей сега, брато, как направих първата пачка.

Следваха ярки устни трилъри с разкриване на най-различни подробности — интимни, сърцераздирателни и нешаблонни. Налагаше се, естествено, от време на време да сгъстявам боите и да послъгвам. Героят на историите, моят протагонист, веселят, винаги леко пийнал, остроумен, облечен в „Кензо“ Андрюха новобогаташа, беше много по-голям късметлия и по-умен от автора и всеки път излизаше сух от водата. Без хепиенд не върви. Винаги е полезно да допълниш истинската голяма достоверност с малка порция измислица.

Умивалникът си траеше, но беше много внимателен. Избрах за събеседник този полезен емайлиран цилиндър, монтиран здраво в стената, по една проста причина. Практически всичко, което ме заобикаляше, беше от женски или среден род: стената, леглото, решетката, вратата, масата, шпионката. Аз пък исках да общувам именно с мъж. С нещо като приятел. Мъжете, които заедно страдахме в заточение, бяхме общо петима: аз, умивалникът, чайникът, бързоварът и дюшекът. Останалите — възглавницата, калъфката,

одеялото, метлата, хавлията, сапунерката, четката и пастата за зъби — не влизаха в джентълменския ни клуб.

Подът и таванът също се водеха мъжкари. Но ние им бяхме дали статут на кандидати. Истинският клуб винаги има действителни членове и кандидати. Така изглежда по-внушително. Кандидатите са с изпитателен срок, минават проверка дали са достойни и чак тогава на специално събрание се приемат за редовни членове.

— Надявам се, господа — провъзгласявах аз след паузата за обяд или за вечеря, — че не съм ви досадил с приказките си. С ваше позволение, предлагам да продължим.

Аудиторията запазваше безмълвие, но шестото чувство ми подсказваше, че слушателите, както членовете, така и кандидатите, очакват продължението. От чучура изведнъж се процеждаше бавна капка и деликатно тропваше по метала.

— Няма страшно! — подхилвах се понякога наред поредната историйка. — Скоро ще ви освободя от своето присъствие. Още две седмици и всичко ще се промени! Ще пуснат моя приятел и бос и той незабавно ще ме измъкне отук. Ние с него имаме много пари, страшно много. Ние сме богаташи, чатките ли? Богати сме не по местните, руски мерки, ами по световните! Ние сме неприлично богати! За спасяването ми ще бъдат хвърлени стотици хиляди долари! Това не е шега работа!

Господата мълчаливо се съгласяваха: вярно, каква ти шега? Изобщо не е шега. Стотици хиляди — за какви шеги може да става дума?

Няма по-търпеливи и благодарни слушатели от неодушевените предмети. Жалко, че не задават уточняващи въпроси.

На всеки три или четири минути пред вратата тихо прошумоляваше контрольорът — отваряше шпионката и наблюдаваше как се разхождам из килията, бърборя нещо с ораторски жестове. Не му обръщах внимание. Говорех обстойно. Изпилвах подробностите. Стремях се към точност, лекота, достъпност. Не лъжех, но и не изричах цялата истина. В това според мен се състои изкуството на късия разказ. Или на показанията в следователския кабинет.

Вечерно време в нашия клуб посрещаме важен визитър, винаги един и същ: генерал Зуев. Без особено мисловно усилие си представях милиционерския сановник, седнал насреща ми, обвит в тютюнев дим. Прозрачните му очи винаги гледат надолу или настрани. Всеки голям началник постоянно гледа нанякъде, но не своя събеседник. Тежат му грижите за съдбините на държавата, той мисли за най-важното, за основополагащото. Не го интересуват особено bankerите и прочее алчни търгаши, докарали се до криминално разследване. Съгласен е да ме изслуша, но бърза и аз схващам, че трябва да изразя мисълта си максимално кратко и ясно. Затова започвам:

— Другарю генерал!

Естествено, той не ми е никакъв „другар“. Какъв „другар“ бе! Той е генерал от МВР, а аз съм директор на нелегална банка. Накиснал се в съмнителни игри спекулант. Но униформените, чиято младост е преминала в благословената Совдепия, изключително много обичат това обръщение. Кажи на някой възрастен, побелял, обременен с голямо семейство катаджия: „другарю старши лейтенант“, и той подсъзнателно те обиква. „Господин инспектор“ дразни слуха му. Кодовата дума „другарю“ е по-проста, по-разбираема, тя установява контакт, напомня за героично минало. Мирише на праха, вдигнат от тачанките, и на дима от танковите двигатели, и на подвизи, и на комисари с прашни шлемове. Тя сама по себе си е парола.

И аз ще изрека тази парола.

— Другарю генерал! — ще кажа аз. — Защо съм в затвора? За какво са тези единични килии, решетки, за какво са дажбите, баландата и всичко останало? Да не съм някой убиец, бандит, грабител? Или съм някой сексуален маниак, който с потекла лига изнасилва момиченца по мазетата? Или пък съм терорист? Брадат резняк, слязъл от планините, за да стреля с гранатомети в името на Аллах, да се свети неговото име? Не, аз съм скромен труженик! Работя по петнайсет часа дневно! Да, нарушавал съм законодателството, не съм снасял, не съм плащал в ковчежничеството на родината, но ще си поправа грешката. Защо точно аз да лежа в затвора?

Ще ви платя колкото трябва — ще продължа тихо, по възможност — шепнешком, забил поглед между веждите на другаря генерал. — Ще дам. Ще платя. Ще внеса според тарифата. Ще

депонирам на посочено от вас място. Без проблеми ще споделя личните си, заработени, изключително скъпи на душата ми парични знаци. Само и само да изляза от затвора, да се върна у дома. Кажете колко и къде, на кого и в какъв вид, долари в брой или лири стерлинги по банкова сметка. Само кажете и смятайте работата за свършена...

Генералът се замисля. Заинтригуван е.

— Разбрах мисълта ти — произнася той тихо, но твърдо, и тонът му показва, че дистанцията между нас си остава същата, тоест огромна; той е генерал, а аз — дребен лайнар. — Много скоро ще ти съобщя моя отговор. Ясно?

— Тъй вярно.

Генералът бавно се стопява във въздуха.

Знам, че непременно ще го придумам.

3

Всеки вторник и четвъртък ме викаха за разпит и тогава аудиторията ми търпеше качествени изменения: съчинявах в рели-некипели вече не за дюшека или бързовара, а за живо и мислещо същество, следователя Хватов.

Така и не дадох показания. Невъзмутимият рязански чичка притури към ДЕЛОТО един след друг четири еднакви листа с четири отказа. С подписите на обвиняемия и на неговия адвокат.

Но без протокол в слънчевия пращен кабинет в Лефортовския замък се казаха много интересни и разнообразни неща. Принципът се спазваше: смесвах подробности, интересни факти и фактчета, добавях някой виц или гег и на финала провъзгласявах базовата мисъл, звучаща като гневно възклицание, адресирано до цялата вселена:

— И как така се случи, господа, че Андрюха — умно, свястно момче, енергичен и активен атом на обществото, съпруг и баща, воин, журналист и банкер, далеч не най-долният гражданин — се озова зад решетките? Тук ли му е мястото?

Колкото повече приближаваше края на едномесечния ми срок, толкова по-високо и мелодраматично звучеше този въпрос. Но никой не ми отговаряше на него: нито одушевленият следовател, нито железният умивалник.

Само във вторниците и четвъртъците общувах пълноценно с живи хора. Наблюдавах реакция на събеседници. Два пъти седмично. Десетина минути разговор със следователя, след което също толкова кратък разговор с рижия адвокат. Час и половина за петнайсет дни. През останалото време разполагах с толкова безмълвие и самота, колкото можех да издържа — но вече започвах да разбирам, че едва ли ще издържа.

Утрото започваше с едно тъпо „стани!“. След час се чуваше „чай!“ и аз пях през отвора втория си приятел, железния чайник, и го получавах пълен догоре с гореща, прозрачно кафеникава субстанция, на вкус и мирис наистина много подобна на чай. Скоро след това вратата с мощно метално дрънчене се отваряше цялата и влизаше предницата на малка стоманена количка с ламаринена бака за боклук. Зад количката полусънненият ми поглед разпознаваше мрачната физиономия на дневалния затворник. Той казваше или „боклука“, или „помията“. Тръсвах в баката пластмасовото си кошче с отпадъците от моя килиен живот: няколко огризки от ябълки и десетина фаса.

После идваше „закуската“.

Между осем и девет сутринта вратата отново се отваряше и влизаше старшият надзирател — от младшите го отличаваше по-демократичният, за да не кажа откровенно разхайтен вид, както и червената лента на ръката с надпис ДПНСИ, което означаваше „дежурен помощник-началник на следствения изолатор“.

— Всичко точно ли е?

— Точно е.

И отново оставах сам.

След час до час и половина тишината се пропукваше от думата „разходка“, следваха „обяд“, „вечеря“, между осем и девет отново проверка — втори за денонощието и последен диалог във вид на същия въпрос от шест срички и също толкова равнодушния отговор. Накрая в десет часа следваше финалът: „отбой“.

Получавах още някакви живи сигнали от живи хора, докато ме извеждаха на разходка („стой“, „с лице към стената“, „върви“) или веднъж седмично при похода до банята, но като цяло затворът общуваше с мен, използвайки не повече от десетина кратки команди.

Радио „Маниак“, което според стопаните на дранголника трябваше да спасява обитателите от нервния стрес, свързан със

самотата, просто не можеше да се възприема адекватно. През повечето време държах силата на звука на минимум. Понякога рискувах и го засилвах, за да се разсея. Честно се опитвах да изслушам някой репортажен откъс. Но най-късно след няколко минути с ужас отново завъртах копчето обратно на часовниковата стрелка. Някогашната общосъюзна радиостанция звучеше плоско, бездарно, ужасяващо вяло. Само допреди десет години този същият „Маниак“ монополно владееше аудитория от триста и трийсет милиона души — а ето че се беше превърнал в нещо прашно и скучно до отвращение.

4

Прозорецът на килията ми гледаше на запад. От пладне чак до вечерта слънцето успяваше дори през двуслойното матово стъкло да нажежи предметите, въздуха, че и мен самия. В дни, когато нямаше вятър, ставаше истинска жега. Лягах си само по боксерки, без да се завивам.

Но на двацет и първото утро се събудих много рано, още преди съмване, разтреперан от студ. Побързах да се завия с чаршафа и задряхах, но не за дълго. Скоро температурата падна още. Зад прозорците зазвуча монотонният шум на обилен дъжд. Вмъкнах се под одеялото, стоплих се и спях до късна утрин. Едва когато чух „разходка“, се събудих.

Вратата вече се отваряше, а аз още си обувах анцуга; на излизане успях с бързо движение да пусна чешмата, да гребна малко вода и да си наплискам натезжалите клепачи.

И чак когато се озовах в карето за разходки и окончателно дойдох на себе си, видях и осъзнах, че лятото беше свършило. Просторът бе прохладен и свеж. Ръцете и раменете ми моментално измръзнаха. Широки плитки локви покриваха нащърбената настилка на двора. Есента бе дошла. Задаваше се и зимата, а след нея и Нова година!

Ако си млад, здрав, силен и сигурен в себе си, отлитането на поредното весело лято се изживява леко като мимолетна тъга, като безболезнен повеи на някаква далечна тревога. Но през онази есен, моята двацет и осма есен, която посрещах толкова оригинално на

толкова страшно и романтично място, зъзнейки, обгърнал с длани раменете си, прекрачвайки локвите, отразили яркосиньото небе, което сякаш бе затиснало квадратите на горната решетка — бях принуден да призная пред себе си, че младостта ми отива към финала си. Пред мен все по-близо се възправя суровата трийсета годишнина. Превалът! Как ще го достигна? Като какъв? Какъв ще бъда?

Когато се върнах от разходката и огледах членовете на клуба, очакващи поредния разказ за подвизите на неуловимия Андрюха, осъзнах, че ми беше писнало да забавлявам чайници и тегелирана вата. Нямах повече остри сюжети. Нямах настроение.

Нещата не са наред, осъзнах през този първи есенен ден. Събитията не се развиват според очакванията ми. Моето мълчание по време на разпити не тревожи никого. Следователят равнодушно прибира в папката празните листове. А вече съм изкарал две трети от моя срок. Те разполагат само с девет дни, за да открият улики, които да ме изобличават за кражбата от хазната. Но вместо интензивно, форсирано дознание, вместо всекидневни многочасови интелектуални сражения, вместо натиск, увещания и заплахи — само учтиво равнодушие; четири рунда по десет минути. Това ли е всичко?

Нещо не е както трябва.

Есента добре прояснява разума. В горещите дни умът отказва да работи. Губиш много влага, уморяваш се и мозъкът не произвежда добри идеи. Но щом температурата падне, налягането се вдигне, а небето стане по-синьо, разумът осъзнава ясната и проста догадка: те вече са решили всичко без мое участие.

— Добре де — въздъхнах аз. — Майната ви, джентълмени. Ето ви още една история.

Дюшекът и умивалникът се зарадваха беззвучно.

— Ама да се разберем, няма да ме прекъсвате!

ГЛАВА 10

1

За последен път бях общувал с лице от другия пол пет часа преди ареста.

След раздялата с катаджията, в чийто джоб потъна платеното от мен според тарифата, запалих нова цигара, отново се качих нагоре по Тверская, пред паметника на Маяковски направих обратен завой през всичките ленти на движението, грубо нарушавайки правилата за безопасност и плюейки на пътните инспектори — и се плъзнах към тротоара, населен с полуоблечени жени.

— Момиче ли търсите?

— Да — отвърнах нахакано. — Момиче.

— Каква ще искате?

Изхвърлих фасата през прозореца.

— В смисъл?

Сводницата уморено смръщи лице:

— По-слабичка? По-пълничка? Блондинка? Брюнетка? По-възрастна? По-млада?

Най-позорно се забавих с отговора, не бях очаквал чак толкова високо ниво и разнообразие на новия за мен пазар на нелегални интимни услуги.

— Нормална — формулирах най-сетне и ухапах следващата цигара.

— Два часа — сто и петдесет долара! Цялата нощ — триста! Без...

— Знам — прекъснах небрежно. — Без анален секс и садо-мазо.

— Предплаща се.

— Както кажеш.

Бутнах в ръката на „мамчето“ банкнотите, които бяха моментално изучени и опипани с опитни пъргави пръсти. Парите изчезнаха. След кратък консилиум от голямата сбита група девойки

към мен се запъти с почти нахална походка младо същество с ластични шорти, опънати на мижавия ѝ ханш. Впрочем шийката ѝ си я биваше, а усмивката беше чаровна.

Преодолях неудобството и бутнах вратата да я отворя.

— Добър вечер — поздрави културно момичето, моментално изпълнило купето със силен мирис на сладък парфюм. — Аз съм Нина.

— Здравсти — рекох. — Ама не се качваш правилно в колата.

— А как е правилно? — попита временната ми приятелка.

Едва ли беше на повече от двацет. Като я разгледах повнимателно, стигнах до извода, че и дума не може да става за платено съвкупление. На лявото тъничко бедро на жрицата на любовта, което беше откъм моята страна, личеше обширна синина, а на врата ѝ пламтеше прясна драскотина.

Произходът на тези белези и следи от насилие е ясно. С юмрук и нож сутеньорите държат в подчинение трудовите си колективи.

— Първо дупето се полага на седалката — усмихнах се мазно, — а после се извърташ цялата наляво, същевременно вкарваш в купето главата и свитите крака.

— Леле! А аз какво направих?

— Тръгна да влизаш в колата като в бърлога. Първо главата, после краката и накрая останалите части на тялото.

— Глей ти! И къде отиваме?

— Никъде — отвърнах. — Ще се повозим, ще си побъбрим, това е. Не искам от теб нищо повече. Заклевам се.

Това не я учуди.

— За какво ще си приказваме?

— За каквото кажеш.

— Много си напрегнат.

— Винаги съм такъв.

— Какво ти е, няма с кого да си общуваш ли?

— Напротив.

— А женен ли си?

— Да. От пет години.

— Леле! И не ти ли е омръзнала жена ти?

— Щом ми омръзне жена ми, ще си пръсна мозъка.

Жрицата се разхили немузикално.

— Ще прощаваш, разбира се, ама това съм го чувала много пъти. Всички казват така. На жените си де. И на себе си. А после търчат да си купуват момичета.

— Лично аз го правя за пръв път.

Временната приятелка недоверчиво ме изгледа с кръглите си, силно гримирани очи.

— Леле! За пръв път си купуваш жена?

— Да.

— Не може да бъде!

— Защо, какво те учудва?

— Е — тя сви рамене. — Такъв солиден мъж и толкова яка кола...

Само ме четкаш, помислих си. Сигурно не съм се виждал в огледалото. Там се отразява каквото си поискаш, само не и солидност. Във вълшебното стъкло напоследък съзирам бледосива, подпухнала, общо взето, доста несимпатична муцуна. Виолетови торбички под помътнелите очи. И тънка, едва ли не дистрофична шия, изподрана от прибързано бръснене. И кафяви отекли клепачи, под които два пъти дневно се капе визин. И зъби, пожълтели от кафе и непрестанно пушене. У болнави ъгълчета на малката изкривена уста. И дълги дълбоки бръчки покрай ноздрите.

Уви, въпреки огромните си доходи, външно и до днес не приличам на респектиращо юпи, а на това, което представлявам в действителност — евтин ебалник от провинцията.

Употребявайки силния термин „ебалник“, имам предвид хора, които поради своята младост и разгорещена природа непрекъснато желаят всичко, и то веднага. Целта им е незабавно, в същия този момент да забогатеят. Имат внимателни очи с постоянно движещи се ириса. Бузите им са хлътнали, вратлетата тънки, раменете слабички. Често се обличат като бандити. Обожават черния цвят.

Жаждата за пари ги тласка напред. Те се стараят, търпят, полагат усилия. Понякога успяват да постигнат нещо.

Ебалникът е с много сериозен, обикновено мрачен израз на лицето. Ъгълчетата на устните са обърнати надолу. Общата картина подсказва, че тоя пич отива или на погребение, или на бандитско сборище. Или на двете мероприятия последователно. Докато всъщност отивах до детската градина да взема сина си, а оттам — на пазар.

— Значи ти смяташ — направих нов десен завой и тръгнах по крайбрежната, — че всички солидни мъже си купуват момичета?

— Всички! — със звънлив глас отвърна малката. — Изключено е да имат пари и да не са опитали поне веднъж.

— Аз пък познавам маса богати хора, които изобщо не изневеряват на жените си.

Жрицата ме погледна и се усмихна.

— Леле, какъв си глупчо! Само разправят, че не изневеряват! Реклама си правят! А иначе използват всеки удобен момент. Мъжете до един са потайни! И лъжци при това. Като почнат да разтягат — само стой, та гледай!

— Да — отвърнах предизвикателно. — Мъжкарят трябва да е хитър. Без хитрост няма как да гътнеш мамута. Не може да не умееш да лъжеш в тези неспокойни времена.

— Бе вие и за лъжци не ставате! — разсмя се момичето. — Ама хич! Ей го на, един, всеки петък е при мене, пристига с хубава кола, ланецът му ланец, всичко му точно. А денем лепва на покрива табела „такси“ и кара... Щом изкара двеста долара — веднага пристига. Сваля табелата — и при Светочка...

— Коя е Светочка?

— Аз, защо?

— Нали каза, че си Нина?

— А за него съм Света — спокойно се поправи момичето. — Баси, има значение? Мен ме лъжат и аз лъжа...

Помълчахме.

Нощна Москва е красива и своенравна. През деня или вечер в почивни дни, докато крачиш из центъра ѝ, с фасадите, ярките витрини и чистите тротоари може да мине за нещо съвсем европейско. Но нощем, гледан през прозореца на автомобила, този град разкрива истинското си лице. Той е огромен, плавно извит, застроен много богато, но хаотично. Щедро залят с електрическа светлина — и веднага следва непрогледен мрак. Обширно пространство, навсякъде леко изкривено — ами че Азия, господа! Проклет да съм, ако това не е Азия.

— Не се коси — бодро провъзгласих към посърналата ми събеседничка. — В моя бизнес всичко е точно по същия начин. Пристига ми един на гости да прием кафе, движи с мерцедес за сто

хиляди. В края на разговора вземе назаем петдесетак. След две седмици стриктно ги връща. Пак кафе, пак приказки, това-онова. След месец иска сто. И пак ги връща. И това продължава вече втора година. Има си двацет такива като мен, обикаля всичките подред и от това живее. И той сигурно си мисли, че е най-хитрият...

— А пък на мен веднъж ми се случи — леле... един познат изкара при мен три дни и три нощи. Готин чичка, свестен, не беше някой гадняр. После разправяше как се върнал при жена си след тридневен запой, пиян, от джобовете му валят презервативи и жетони от казиното. Знаеш ли какво казал на жена си?

— И какво?

— Че го отвлекли бандити, а после нарочно го напили и му напъхали по джобовете всички тия боклуци, за да не му повярва жена му... Леле!... При това жената надушила моя парфюм, а той вика — и това са бандитите, нарочно ме заляха с дамски парфюм! Тя му вика: такъв парфюм струва много пари, за да го купуват бандити! А той — това са, вика, много печени бандити, яко кинти имат... Леле!... И тя го пуска да се прибере! Гепва се на тия щуротии! На тая тъпня! Даже и в милицията не се обадила. Гледаш ли какви работи стават! Ти ще ми кажеш! — не изневерявали...

— Моите клиенти — потвърдих — не са по стока от твоите. Един пристига за парите си задължително с метрото, със стар анцуг и съдрани кецове, носи пазарска мрежичка, нали се сецаш, с каквито пазаруваха през седемдесетте, тъпкана със стари вестници, и между тия вестници си крие пачките. Така си заминава. А пък е собственик на голям супермаркет, между другото...

— Леле! А една моя близка приятелка има един много богат и културен клиент, та той, можеш ли да си представиш, свършва само ако тя в най-върховния момент с все сила го тресне по голия задник с горещо пиле на грил...

— И откъде — потресох се аз — взимат пиле на грил? В най-върховния момент?

— Купуват го предварително, а после го топят в микровълновата.

— Хитро — усмигнах се. — А пък друг един мой клиент, впрочем също богат и културен, веднъж дойде да си вземе петдесетте хиляди долара заедно със сестра си, а тя — сто кила живо тегло, ако не

и повече! И на ширина — метър и половина обиколка... Наброих му парите, а той вика: извинявай, дали не би могъл да излезеш за момент? Доколкото схващам, петдесетте хилядарки, всички пачки, са ги напъхали в сутиена й...

— Леле! А пък друг мой клиент...

Аз изведнъж изтрезнях и констатирах, че вместо да си спя кротко в съпружеското ложе, разкарвам из нощния град някаква уличница. Самопрезрението прониза душата ми като страшен меч.

— А за мен — прекъснах я — също ли ще разправяш смешки на другите глупаци?

— Не — засегна се момичето. — Не разказвам на всички... Ако човекът е свестен, и аз съм свята... Пък ако се случи някой бандит, с него приказката въобще не върви...

— И често ли се случват?

— Кой? Бандитите ли?

— Да.

— Често — въздъхна момичето. — Много често. Просто ужасно често. Те се довличат тук, в столицата, от цялата страна... — тя захвана тънките си ръце. — Добичета... Мразя ги...

— А, моят бос същото казва. Той презира тази паплач.

— Ами ти?

— Аз — нормално. Според мен е за предпочитане да бъдеш бандит, злобар, но деен, отколкото да станеш затлъстял еснаф и да гниеш пред телевизора с бира в ръка...

— Бъркаш — рече малката. — Не е за предпочитане.

— Това е моето лично мнение. Може някой ден да се промени...

— Освен това погрешно сравняваш моите и твоите клиенти. Ти не работиш на терена. Седиш си в банката на мекичко. Изобщо не може да се сравнява.

— Недей да завиждаш — казах поучително. — Само отвън изглежда толкова хубаво. Банката, колата за двайсет бона, часовника за три, костюма за два... А вътре всичко си е същото. И в моя бизнес бандитите не са малко. Ти, да прощаваш, продаваш само нещо от тялото си, а аз продадох закуп и душата, и тялото, и всичко останало. Продадох се веднъж — но нацяло, в комплект. Две в едно...

— Все тая, добре е да си богат.

— Тъхъ. Първите два месеца. После се свиква. И само опъваш каиша.

— Защо тогава не я зарежеш тая работа, не си намериш нещо по-приятно?

— Да я зарежа ли? — изумих се аз. — Невъзможно е. То е нещо като затвор... Къде да те оставя?

— Имаш ли още петнайсетина минути?

— Да.

— Тогава ме откарай дотам, откъдето ме качи, става ли?

— Там навсякъде гъмжи от ченгета, а аз съм пиан.

— Ще им цакаш пари...

Бях изгубил напълно интерес и към събеседването, и към събеседничката.

— Цаках вече. Стига им толкова. Край. Днес и без това се изръсих яко. Всеки божи ден им снасям и краят му се не вижда. Нали ти разправям, то е все едно затвор... — нашият ловец на мамути силно разтърка подпухналата си муцуна и бръкна в джоба. — По-добре... такава... ще ти дам на теб... чакай... — Дръпна от пачката първите две или три банкноти, горната се скъса, момичето погледна парите тъжно, а него със съжаление. Ебалникът пусна хартийките върху голите колене на своята спътница. — На да платиш на някой мърльо с табела. Ще те закара, където кажеш.

— Е, чао тогава! — много мило рече Нина, която беше Света. — Благодаря за приятната вечер!

Кимнах, без да я погледна, запалих поредната цигара и отпратих, напушен като локомотив. Локомотивите, се знае, отдавна са остарели: произвеждат много шум, но малко тяга. Нисък коефициент на полезно действие. С други думи, въздух под налягане.

Пет часа след този разговор се озовах в истински затвор и разбрах, че погрешно съм оприличавал своята златна клетка на каменните. Парадоксът излезе лековат.

И отново възнамерявах да дам пари. За да ме оставят на мира. Да ме пуснат от своя тъп затвор в моя. Който беше същият.

ГЛАВА 11

1

На двайсет и осмия ден чух нова, непозната до този момент команда.

— Името?

— Рубанов!

— Според сезона! — долетя през разтворената уста на вратата.

— Какво?

— Според сезона!

Скочих от дюшека и отърчах до „хранилката“.

— Какво е това?

Контрольорът се усмихна снизходително.

— Навън — поясни той търпеливо. — Ще пътувате навън. Вземете си дрехи излизане, разбирате ли?

— Не — отговорих. — Къде навън? Защо ще пътувам навън?

Уплаших се буквално като заек.

— Там ще ви кажат.

— Къде?

— Там, където отивате. Стягайте се. Десет минути!

Докато нахлузвах трескаво маратонките, изпитах недоумение, прерастващо в тревога, а оттам — в страх. Защо „навън“? Какъв „сезон“? Къде? За какво? Защо не ми казват нищо като хората? Какво да си взема? Ще се върна ли в тази килия и изобщо в този затвор? Или излизам на свобода? Може би могъщият бос Михаил е предприел някакви радикални действия, за да реши участието ми? Дяволска неизвестност! Ето го най-страшното от всички мъчения! Да не знаеш какво ще ти се случи след час — това не е ли истинска мъка?

Уютният джентълменски клуб приключи своето съществуване. Светът, който си бях събирал парченце по парченце, рухна. Пръсна се. Жалките му остатъци се разпиляха със звън. Длъжен съм да се

подчиня на нечия тежка воля. Аз съм никой. Нямам думата. Не решавам нищо. Животът ми се намира в чужди ръце.

Поведоха ме по дълъг път из полутъмни стълбища и коридори. Внезапно се озовах в онази част на сградата, от която бе започнало запознанството ми с лефортовската тъмница: в късото коридорче с десетина врати. Две-три бяха откренати. Прекарах известно време в същия бокс, където преди четири седмици затворническите служители изучаваха дебелото ми черво. После ме изведоха навън и вместо гърчавия надзирател видях двуметров юначага с нова камуфлажна униформа и черна маска. Автоматът с късо дуло се губеше в огромните му длани. На бедрото му се поклащаше кобур с пистолет. Воинът шумно дишаше през носа.

До него изникна друг, по-леко въоръжен. Той с жест на факир извади белезници, ловко закопча ръката ми за своята и без много приказки ме помъкна напред. Автоматчикът с дрънчене се запъти подире ни.

Порталът се отвори. Слънчевата светлина ме удари в лицето. Крачейки, вдъхвах свежия въздух и видях на три метра отворената врата на ръбат брониран бус. Двигателят му равномерно бучеше. Забравеният мирис на изгорели газове ме шибна в носа. Отляво и отдясно, заели стабилна разкрячена стойка, стояха още двама воители, въоръжени до зъби. През дупките на маските ме гледаха немигаци, напрегнати очи. Палците бяха положени върху ръкохватките. Оръжията ми хванаха окото — бяха абсолютно нови, направо току-що разопаковани АКСУ със сгъваеми приклади. Ако ми е писано днес да бъда застрелян, ще ме гръмнат с най-доброто оръжие на света.

— Напред!

Твърда длан силно подпря врата ми, в същия миг друга силна китка изви ръката ми назад и аз не влязох, не се вмъкнах, ами се гмурнах с главата напред в полумрака на затворническата кола — първата през живота ми.

„Катафалката“ отвътре се оказа комфортна като затвора. Работеше климатик. Стоманеният под беше застлан с чисти гумени килимчета. Половината пространство заемаха две стоманени клетки метър на метър и половина. Всяка от тях се затваряше със собствена тежка врата, облицована с черна мека дебела гума. Тази врата с глух

тропот се затвори зад гърба ми. Озовах се в полумрак и тишина. В клетката не можех да стоя прав, нито да си опъна краката.

Тръгнахме.

Къде ме карат? Какво ме чака? Убийство? Инквизиции? Разстрел? Или ще ми вземат всички пари? Или с извинения ще ме пуснат на свобода?

Не пътувахме дълго, шофьорът караше бавно и постоянно спираше. Тялото на бронирания миниван потрепваше. Стигнахме за около час. Отвориха клетката, леко въоръженият отново скова китките ни с белезниците и ме затегли навън от утробата на „катафалката“.

Скочих на топлия тротоар и се озовах наред улица. Неочаквано ме връхлетя острото чувство, че заобикалящото ме пространство е неправилно — усещах го прекомерно голямо. Изпаднал в паника, потърсих обичайните близки стени, но не ги открих. Нямаше и таван — вместо него върху ми стремглаво се срутваше бляскавото небе.

Някакви мирни граждани с пъстри дрехи се спряха и се загледаха в мен с любопитство. Ехото от множество гласове изпълни мозъка ми. Пронизаха ме хиляди силни енергии. Непоносимо блеснаха десетки стъкла на прозорци. Градът — жив, подвижен, излъчващ влага, с мирис на бензин, зеленина, парфюми, кучета, котки, тютюн, печени пилета, нагорещен асфалт, похлупен отгоре с колосален син купол — ме обкръжи наведнъж от шестнайсет страни. Заболяха ме долните зъби, всички едновременно.

Оглушал, ослепял, дезориентиран, с буца в гърлото, аз залитнах и насмалко да падна, но конвойният ме задържа за рамото.

— Леко, леко — успокой ме той, както трезвен успокоява пияния. — Какво, отвикнал ли си? Отдавна ли си вътре?

— Месец.

— Нищо работа. Един беше лежал половин година, като го изкарахме на улицата, се издрайфа.

Масивна двойна врата.

Има такива врати — три метра височина, от полирано тъмно дърво, позахабени, с огромни дръжки, толкова тежки, че трудно се отварят, — които човек, бил той banker или домакин, щом ги погледне, моментално разбира, че тук много лесно се влиза, ама излизането ще е много, много по-трудно. Тази врата беше от въпросния вид.

До нея на стената имаше табела. Жълти букви на черен фон: „Генерална прокуратура на Руската федерация“. Вътре охрана. Просторно фоайе. Навсякъде сноват хора със сака. Бели ризи, червени папки под мишница. Леко въоръженият ме помъкна нагоре по стълбите. Автоматчиците отцепваха тила ни. Две или три сиви сака се притиснаха до стената, за да пропуснат процесията ни.

Леко въоръженият учтиво потропа на една вата, вкара ме вътре и видях познати лица: рижия Максим и Хватов. Присъстваха и непознати: в ъгъла някакъв тип с мръсни дънки се занимаваше с видеокамера върху триножник, а на столове до стената бяха седнали още двама, които тръскаха пепелта от цигарите си в общ пепелник.

— Да седне при тях — нареди на моя придружител Хватов. — На средния стол.

От следващите реплики — възбудена на следователя и успокояваща на Рижия, разбрах, че съм попаднал на мероприятие, наречено „очна ставка“, където предстои да играя главното действащо лице. Двамата унили пушачи бяха статисти, от трима ни свидетелите предстоеше да изберат един — мен.

Значи разстрелът с новеничките автомати се отлага — поне за днес. Дотук добре.

Хватов — изглежда по повод филмирането — днес беше облечен не с избелялата си карирана риза, а с доста приличен вълнен пуловер. Той се прокашля, разпореди да се включи апаратурата и на висок глас прочете срещу обектива датата и часа.

Операторът направи панорамна обиколка. Когато кристалното око се насочи към мен, толкова ми се доця да се изплезя насреща му, че чак ми изтръпнаха скулите от напрежение. Но се овладях.

По всички правила на визуалното изкуство панорамата завърши в точката, от която беше започнала, тоест върху лицето на Хватов в едър план. Той проблесна с очилата си и провъзгласи:

— Започваме, такова, да викаме свидетелите!

Рязанецът забързано излезе в коридора и доведе свежа девойка с походката на почти отличничка, извикана на дъската. Тя прехапваше от време на време устна, но се държеше доста независимо. Скромният ѝ делови костюм с панталон леко висеше и се бръчкаше, криеше, в конкретния случай, не недостатъците, а достоинства на нейната фигура. Естествено, свидетелката е била предупредена, че властите я

викат да разпознае опасен престъпник, и тя се беше облякла по-скромно, за да не я зяпат нахалниците.

— Познавате ли някого от тези хора?

— Да — кимна невръстното същество, прехапало розова устна.

— Кого точно?

— Този по средата...

— Ако обичате, приближете се и посочете с ръка. Не се притеснявайте...

Девојката наистина се притесняваше, но руменината на малките ѝ кръгли бузки подсказваше, че ѝ е интересно, че е развълнувана, и всички мъже в стаята го усетиха; всички, включително опърпаният оператор едва доловимо се усмихнаха снизходително.

— Този...

Бях виждал младата особа с панталона само веднъж — това се случи преди повече от година и разговорът ни с нея не продължи повече от десетина минути, и всичко бе станало набързо, на крак, в коридора на данъчната служба. Момичето работеше там, а на мен ми трябваше спешно справка или нещо от сорта. Приемните часове бяха свършили, обаче аз успях да придумам портиера да ме пусне в сградата, открих вътре младото създание, което тогава носеше скромна блузка, и го бях убедил да ми издаде незабавно необходимия документ, позовавайки се крайната спешност и важност на момента.

И сега, четиринасет месеца по-късно, инспекторката ме посочи безпогрешно. Беше притеснена, но разглеждаше хората и обстановката в кабинета с явно любопитство. Ситуацията много ме изненада и аз направих за себе си два важни извода. Първият: приказките, че момичетата бързо забравяли, са далеч от истината. Вторият, по-значим: в престъпния бизнес за мен няма място, ама никакво, щом случайно срещнати хора, с които съм си казал десетина думи, с години пазят в паметта си моята физиономия...

Нататък нещата се ускориха. След като даде необходимите пояснения, момичето с видимо облекчение, но и с известно разочарование излезе в съседния кабинет, а мястото му бе заето от друго, почти от същия вид.

Свидетелите до една се оказаха свидетелки, седем или осем на брой. Всички те ме посочиха, без да се колебаят нито секунда. Как ще съберкат: влизат, озъртат се с уплаха и виждат седнал на стола между

двама гладко избръснати статисти един негодник — мрачен, с измачкан анцуг. Небръснат, вперил взор пред себе си. Преди два часа са го измъкнали от единичната килия, където е прекарал четири седмици, напъхали са го в желязна кутия и са го докарали тук под дулата на автоматите. С две думи, от всички присъстващи тук тъкмо аз изглеждах като най-изпечения мръсник.

Върнете ми моите „Кензо“ и „Валентино“, и „Лойд“, и „Лонжин“, заведете ме на бръснар и на солариум — едва ли тогава пръстчетата им ще ме сочат с такава сигурност.

То когато всички те сочат с пръст и казват „той е, познах го“ — направо започваш да се чувстваш виновен за всички престъпления на света и убийството на президента Кенеди включително.

Не бях сторил нищо лошо на никого от тези хора, но сега изпитвах ужасно неудобство. Спомням си, че бях си приказвал с разпозналите ме дами по десетина минути за най-различни работи и те ме вземаха за почтен човек, а сега излизаше, че съм гадина и че общуването с мен може да ти сервира призовка от милицията за даване на показания.

2

Многобройните дами (всички, освен първата, данъчната инспекторка) бяха представителки на популярната сред столичната младеж професия „мравки“. Бизнесът им се състоеше в събирането на всевъзможни разрешителни, свидетелства, лицензи и прочее красиви документи с монограми, с водни знаци, със златни кантове от държавните инстанции.

Без пълния комплект подобни разрешения никой гражданин не може дори да мечтае да започне някаква дейност. Обиколки из препълнени с хора полутъмни държавни разрешителни учреждения, многочасови опашки, бъркотия очакват проходащия предприемач, рискувал след мъчителни размисли да стартира бизнеса си.

Веднъж посетил някой филиал на Държавната регистрационна палата, изяснил си, че хората тук се редят на опашка от четири сутринта, а към обяд се струпват стотици и често се стига до бой, новоизлюпеният бизнесмен обикновено се вкисва. Обаче отваря

вестника, намира съответната обява и си наема мравка за решаване на проблемите.

Взела възнаграждението си, мравката лично регистрира юридическото лице. Лично виси по опашки или по-често си плаща според тарифата за ускореното преминаване на книжата през поредицата от кабинети. За услугите си взима тлъстичка сума — три-четири лекарски или учителски заплати. Бизнесменът в това време се занимава с по-насыщни дела. Само веднъж трябва да се яви с паспорта си. Понякога и само паспортът върши работа. В някои случаи е достатъчно и ксерокопие на паспорта. През ръцете на горките държавни служители дневно минаваха стотици новородени фирми. Никой не обръщаше внимание на дреболии. Фамилно име? Рубанов. Наименование на фирмата? „Вася и сие“. Държавните такси платени ли са? Следващият!

След месец щастливият предприемач получава от мравката чисто новите си свидетелства, справки и кръгъл печат. И вече може да върти бизнеса на законни основания. Държавата официално е одобрила неговите намерения. Е, ако новакът възнамерява да не е обикновен търговец, а да купува и продава пари, нефт, газ, дървесина, тютюн, алкохол, диаманти, автомобили, недвижими имоти, лекарства, оръжие — иначе казано, ако претендира за що-годе значителна роля в този живот, — му се налага да се изкачи на следващото равнище на разрешителната пирамида. Да вземе специален лиценз. Това означава да се измине нов кръг: отново мравка, само че по-скъпоструваща, отново чакане; а пък стойността на документа и другите съпътстващи разходи за дълго време превръщаха всеки предприемач в необщителен и изнервен тип.

Както и да е, идваше момент, когато новороденият бизнес се завърташе. Хората богатееха, държавата получаваше своя дял във вид на данъци. И ето че нашият хитър бизнесмен (който не искаше да заделя за държавата) един ден измисли следния прост трик. Той заряза току-що създадената компания „Вася и сие“ и веднага регистрира чрез поредната мравка друга — „Ваня и сие“. После се появиха „Гриша“, „Саша“, „Наташа“ и тъй нататък. Като завъртеше няколко изгодни сделки, хитрецът торпилираше поредната „Саша“ и „Наташа“ и ги заместваше с отдавна подготвените „Маша“ и „Лена“.

За да избегне проблемите с властите, хитрецьт предприемач криеше от данъчните инспектори своята адресна регистрация. Веднъж го потърсиха, но не го откриха и го забравиха.

Към средата на деветдесетте години на миналото столетие на всеки данъчен инспектор в столицата се падаха приблизително по осемстотин фирми. Бирниците физически не смогваха да търчат подир всеки недобросъвестен данъкоплатец.

Многобройните мравки развиваха своя сектор от пазара. Те започнаха да предлагат срещу заплащане готови комплекти документация и разрешения. Пълнеха си папките с регистрирани компании, дружества, корпорации. Продажбата на готови фирми носеше добри печалби. Сега хитрият търговец можеше да дойде в офиса на мравката, да остави на бюрото нечий паспорт и докато си пие кафето, за половин час да се превърне от обикновен бизнесмен в бизнесмен, за чийто бизнес отговарят съвсем други хора.

Хитроумният млад капиталист също не остана на едно място. Той се развиваше, започваше да върти големи сделки и съответно плащаше повече за своята финансова сигурност. Само след две години вече купуваше фиктивни корпорации на кило. Всички те се регистрираха по изгубени или откраднати паспорти. Не липсваха и доброволци, зиц^[1]-председатели. Столицата на Империята в средата на деветдесетте години беше задръстена от напълно отчаяни, абсолютно безпарични тъпанари. Срещу петдесет долара те си слагаха подписа върху какъвто и да е документ.

Нашият предприемач изобщо не посещаваше данъчните служби. Никога. Той вече не съществуваше за техните компютри. Ако някой ревностен чиновник понякога, подтикван от служебна стръв, пожелаеше да открие собственика на една или друга съмнителна фирма, той обикновено стигаше до някой първокурсник-студент на всекидневна висока доза чист хероин — лице, добре известно на военното окръжие и на кварталния отговорник.

Всичко вървеше добре до момента, когато хитрият търгащ, задвижил бизнеса, се напъха в явно съмнително и смърдящо отдалеч начинание, свързано с превеждането на едри суми по сметки в европейски банки. Внезапно го споходи ужасно прозрение: новите му солидни делови партньори са крадци от държавната хазна. А пък

„Маша и сие“ е регистрирана на фиктивен адрес и официалният ѝ собственик и директор е подставено лице, хлапе, наркоман!

На предприемача му се стъжни. Ситуацията от ден на ден ставаше все по-застрашителна. Аферата се разкри, прокуратурата взе да търси изчезналите пари. Изплува и фирмата „Маша“ (или може би „Вова“, кой да каже, ловкият финансист имаше зад гърба си над сто фирми едnodневки). Откриха директора. Щом ченгетата съзряха надрусания осемнайсетгодишен лонгур, подозренията им прераснаха в сигурност: тъкмо тайнственият създател на кухнята фирма е един от мозъчните центрове на бандата! И фиктивната корпорация е била предварително създадена тъкмо за да улесни кражбата на бюджетните милиарди!

Ето че сега този тайнствен създател седеше в прокуратурата на твърдия стол, облечен в изкуствена кожа, усещаше на врата си приятното течение от прозореца и пребиваваше в дълбок размисъл.

Беше платил много хиляди долари на подставените директори, глупаци и наркомани. Не се беше мяркал от години в данъчната инспекция. Само веднъж през тези дълги четири години се беше отбил там за половин час и бе допуснал да го запомнят. Та при първа възможност да го разпознаят.

Най-бездарните престъпници са интеллигентите. Прав е най-марковият автор на руската романистика Ф. М. Достоевски.

3

Въпреки неугледната си рязанска външност Хватов проведе очната ставка бързо и качествено. Докато го гледах как снове до съседните кабинети, откъдето довеждаше и където отвеждаше дамите мравки, докато слушах как тихо дава указания на оператора, си помислих, че късогледният следовател сигурно е отметнал стотина такива мероприятия. Много пъти Степан Михайлович от Рязан е изправял очи в очи престъпника и свидетеля. Много пъти е откривал истината по ДЕЛОТО.

Късметлия — той знае как да стигне до своята истина. Де да можех и аз.

Разпитът на десетината свидетели отне малко повече от час. После ме изведоха в коридора. Седнах на стол до вратата. Леко въоръженият ми пазач седна до мен и моментално потъна в полудрямка.

Едва успях да се наместя по-удобно, и дочух тропот от крака зад ъгъла. След малко се появи и бързешком ме отмина процесия от двама автоматчици и арестант, набит възрастен мъж със закопчани китки. Спогледахме се. Злодеят (анцугът му струваше два пъти колкото моя) неочаквано ми намигна. Не успях да дам ответен знак. Докато обмислях какво би могло да означава дружелюбното намигане на непознатия, от дясно на ляво мина друг мини конвой, задържаният също беше едър побелял мъж с лампази на анцуга. Той също ме поздрави с приятелско кимване.

Когато след минута се зададе третият — небръснат, с уверен поглед, — аз пръв го погледнах и изпреварих с намигането: той ми отвърна с бърза горчива усмивка.

Така си седях в коридора на Генералната прокуратура — престъпник, който се поздравява със своите събратя, — когато мина генерал Зуев. Трепнах. Спешно трябва да кажа нещо, рекох си угрижен. Нещо умно и интересно. Да подхвърля някакъв тънък намек, че в най-скоро време ще поискам среща с генерала на четири очи.

Вдругиден изтичат трийсетте ми дни. Спасеният от мен бос Михаил ще излезе. Това е ясно като бял ден. Не той, а аз купувах от момичетата мравки тяхната стока: напълно готовите за използване официално регистрирани, снабдени с комплектувани документи и син печат нови-новенички фирми: корпорации и всевъзможни дружества с отговорност. Днес разпознаха мен, а него, боса, няма да разпознаят никога.

След като загърби желязната врата, босът ще завърти някой и друг телефон и ще нареди спешно да се осигурят парите в брой — като за начало двеста хиляди. Още същата нощ се събере консилиум от юристи. Там ще се вземат всички решения: на кого да се кихне, колко и кой ще води преговорите. Босът не може да влиза в диалози, той официално няма нищо общо. Обикновен домакин и точка! Оставаме аз и рижият адвокат. И Максим Штейн ще дотърчи на следващата сутрин на свиждане в затвора с разпорежданията от боса: какво и как да правя.

В отговор ще предложи своя план: с генерал Зуев ще преговарям аз.

— Добър ден, другарю генерал! — казах, вложил в гласа си максимум солидна бодрост и увереност в собствените сили.

Понечих и да се надигна от стола за лек поклон. Но конвойният се сепна, стресна се и ме тласна с ръка в гърдите, така че надигането стана бавно и благородно, а обратното движение — позорно, паднах и плешките ми изплющяха в облегалката на стола.

Големият милиционерски тежкар ме изгледа с недоумение и отмина, без дори да забави крачка. Стъпваше меко и твърдо, беше прегърбен като старец, но местеше крака с необичайна бодрост и дори леко подрипваше в движение, та кокалестият му задник подскачаше на всяка крачка.

Изпратих го с очи, докато не изчезна зад чупката на коридор, и си помислих, че май отдавна не бях се чувствал такъв глупак. Бях готов за всичко. Размишлявах напрегнато четири седмици. Всичко обмислих. Гениално предвидих най-дребните нюанси. Всяка вечер пред очите ми ясно се очертаваше една и съща картинка: генерал Зуев седнал в своя генералски кабинет, пуши, хитро примижал пие чай от стъклена чаша със сребърна поставка и чака следствения Рубанов да се придоми за разпит.

Но се оказа, че генералът беше забравил следствения. Напълно.

Безсилен да се овладее, забих лакти в коленете си, отпуснах лице в дланите и завих — незабележимо, без звук, само въздухът се изтръгна със скърцане от пресъхналото ми гърло. Зуев не ме позна! Аз трета седмица репетирам диалога си с побелелия милиционерски кръстник, а той, моля ви се, забравил за моето съществуване! Аз обмислях всяка дреболийка, подбирах нужните думи и интонации и ето че го виждам с очите си, моя обект за атака — а той дори не си спомня за мен!

Без да искам, се изсмях на глас.

— Какво ти става? — попита ме с подозрение леко въоръженият.

— Нищо — отговорих. — Пустите нерви...

Тъпако, самообвиних се. Наивен, самонадеян тъпако! Ти си отдавна забравен, не си интересен на генерала. Може би дори никога не си му бил интересен. За него ти си само един от стотиците! Четири седмици минаха, генералът отдавна се занимава с други ДЕЛА. Може

междувременно да е заловил десетина едри престъпници, а може да са и няколко десетки! Той отдавна е забравил за теб! Изхвърлил те е от мислите си! Те тук работят на конвейер — търсят едни, хващат други, подготвят ДЕЛАТА на трети, — как да си спомняш всеки негодник? Даде ли показания? — хайде, изчезвай към килията, следващият! И всички негодници, не се съмнявай, всички до един! — копнеят да платят за свободата си според тарифата! Как и за какво ще си приказваш с милиционерския началник, при положение че пред очите му се извървява парад от нечистоплътни милионери?

Страна голяма, народ безчет. Едни искат да правят бизнес, други — да присвояват от хазната. Трябва да успяваш да следиш всички, да ги контролираш, при необходимост да ги стреснеш, а някои и да накажеш за назидание.

Така че тези хора със сиви сака, с червени папки и с демодирани вратовръзки просто нямат време за всеки банкер поотделно.

[1] От немски sitzen — седя, дума, която в руския се използва за „излежаване на присъда“; зиц-председател е един от героите на Илф и Петров в „Златният телец“, който срещу скромно възнаграждение оглавява фирмата на Остап Бендер, за да излежи полагащата се присъда в затвора, когато му дойде времето. — Б.р. ↑

ГЛАВА 12

1

Вън, на свобода, беше прозрачен топъл септември.

Тук, вътре, той се долавяше само с крайчеца на съзнанието — като крехка еманация на неясна тъга. По този начин влиза в човешките души очакването на смъртта, а в природата — предчувствието за зима.

Днес ще ме пуснат, мислех си аз, вдишвайки през пролуката на прозореца фините аромати на отиващото си лято. Хванах се за горния край на стоманената каса, набрах се, забих крака в долните ъгли на перваза — и носът ми започна да долавя най-слабите и далечни миризми.

Това е влажно пране — на балкона в съседната кооперация са изнесли и закачили някакви чаршафи.

Това е сладък дим. Гори шума.

Това е машинно масло. Това е котешка урина. Алергичен съм към животинската козина. Усецам живите твари отдалеч. Присъствието на кучета и котки в заобикалящото ме пространство никога не остава скрито от мен.

Това е парфюм.

Боя за обувки.

А това несъмнено е водка, която някакви юнаци са си отворили на тефERIC, съвсем наблизо, на някоя пейка в Лефортовския парк...

Утре всичко това ще се завърне при мен. Остава да издържа съвсем мъничко.

Посрещнах утрото на последния ден в приповдигнато настроение, почти като празник. Нахлувайки с бяло-жълтата си светлина през прозореца, идваше един от най-важните дни в двайсет и седем годишния ми живот. Залогът беше огромни пари и човешки съдби. Да, точно така! Залогът беше семейства — майки, жени и деца; както и бизнесът, погълнал три години изпепеляващ труд. Залогът беше всичко, заради което си струваше да се живее.

Пуснах чешмата докрай и дълго се мих, плисках с вода гърдите и раменете си. Старателно се избърсах с два пешкира: тялото подсуших със затворническата груба кърпа, а лицето — с меката хавлия, изпратена от жена ми. Пристъпих към бръсненето. Стоплих вода с бързовара, попарих с нея твърдата кожа на бузите, насапунисах ги и бавно, на три пъти, ги изчегъртах със самобръсначката. Пак измих физиономията си — дразнеше и щипеше на местата, където се бях порязал, на едно място на гърлото дори беше избила розова кръв, но това само придаваше допълнителен суров чар на положението ми. Скочих в новите боксерки и осъзнах, че съм готов.

Подът наоколо беше вир-вода. Струва ли си човек да почиства килията в деня, когато я напуска?

— Естествено — избърборих тихо.

В такъв важен момент нека всичко около мен е чисто и красиво. И самият аз, хладнокръвен, твърд и усмихнат, ще посрещна достойно всеки удар на съдбата...

На това място ми се наложи да се скарам на вътрешния си надут глупак Андрюха, безразсъдния инфантил, любителя на лозунги. Хванах парцала и усърдно възстанових реда.

Не дрънкай, Андрюха! Върши си работата!

Разкъсах на парцали една от старите си фланелки и измих със сапун и канчетата, и самата желязна плоскост на умивалника. Кипнах още вода и попарих всичко. Нещо като дезинфекция. Утре тук ще заселят нов човек и той ще се учуди. Ще си рече — в тази килия преди мен е живял добър човек — и ще се окуражи.

След това се захванах със стените. Пъшках от усърдие, енергично заменях замърсените парцали с чисти, тичах от чешмата до всяко кътче, лазех под стоманените плоскости на трите легла — и се успокоих. Процесът ме погълна. Откривах мръсотия на най-неочаквани места. Тя подлежеше на тотална ликвидация. Ще оставя след себе си на това място бляскава чистота, все едно че е операционна или кухня на милионер.

— Името?

— Рубанов — отвърнах, почиствайки от прах ъглите на перваза на прозореца.

— Повикване!

Странна работа, рекох си. Трябваше да е друго. „С багажа!“ — така е, ако се вярва на книгите на Солженицин. С багажа! Грабвай цялото си имущество и се пригответи да напуснеш килията! Но не ми се каза нищо за багажа. Значи нещо не е както трябва. Може би няма да ме пуснат днес? Какво сега, следователят ще ми го съобщи и ще нареди да ме върнат обратно? Добре де, много скоро ще разбере.

На прага се обърнах. Бог знае кога друг път ще ми се отвори възможност да видя отвътре легендарния Лефортовски затвор! Но веднага си казах, след внимателен оглед на помещението, че килията е най-неромантичното място на целия свят. На вид, на цвят, на мирис — най-обикновен затвор. Място, попило смъртния страх на стотици хора. Смазващо с енергията на страданието. Усетих пристъп на отвращение първо към затвора, после към себе си, задето се накиснах в такива неприятности от младежка глупост — хванах си ръцете зад гърба и прекрачих навън.

2

Влязох в кабинета за разпити със силно сърцебиене. Присвих очи. Слънчевата светлина заливаше оскъдно обзаведеното помещение. Декорът на моята свобода беше ярко осветен.

Хватов седеше на обичайното си място зад бюрото. До него беше седнал с ръце в джобовете непознат мъж: късокрак, много набит, с износена кожена куртка в забавен портокалов цвят и черен, също кожен панталон. Кръглата му късо подстригана глава клюмаше напред сякаш от собствената си тежест.

Озърнах се, не открих моя адвокат и се стегнах.

— Здравсти, Андрей — меко изрече Хватов, очилата му блеснаха. — Заповядай. Сядай.

— Бе то аз вече лежа, та ще сядам — пошегувах се аз.

Коженият човек мълчаливо ме изгледа как правя няколко крачки напред и сядам на закрепения стол. След това извади ръце от джобовете. В дясната му ръка видях червено удостоверение. Той ме доближи отстрани и отвори документа пред очите ми, сякаш щеше да ме приспива с парцал, напоен с хлороформ. Дланта му впечатляваше — огромна, червена, със силни пръсти и жълти нокти на селянин.

Стисната яко, тази исполинска длан вероятно се превръщаше в юмрук с внушителни размери и твърдост. Такъв чук като нищо ще проломи жалкия ми гръден кош, мина ми бързо през ума, докато очите ми прегледаха червената книжка — снимка, печат, фамилия, длъжност, наименование на организация от множество дълги думи, всичките изписани с главни букви. Интересно, дали някой обикновен гражданин е в състояние да схване и една дума от милиционерско удостоверение в момент, когато му го представят?

— Капитан Свинец — представи се масивният непознат с приятен, малко приглушен глас. — Криминална милиция...

— Как? — не зацепих от първия път.

— Свинец — повтори коженият чичо. — Има такъв метал^[1].

— Аз да изляза ли? — попита Хватов.

Капитанът от криминалната благородно махна с късото си дебело ръчище.

— Няма нужда. Първо, аз нямам тайни от никого, а второ, съвсем за кратко съм. Ще си побъбрим пет минутки и ще бягам. Нямам време. Жена ме чака, нали разбираш. Ще ви оставя да си търсите милиардите...

— Че къде ще ги намерим вече — оплака се Хватов. — Отидоха паричките...

Ставащото най-малко приличаше на процедура за освобождаване на задържан. В главата ми се сгъсти мрак. Значи оставам? Няма да ме пуснат? Или е рано още да се тръшкам? Календарният месец изтича в шест часа вечерта. Това ми каза вчера адвокатът (беше дошъл специално да ме подкрепи морално). А сега още е утро. Да, имат време да поработят с мен.

— Чувай, този... Андрей — рече капитанът с металната фамилия, който продължаваше да стърчи до рамото ми. — Кога вижда за последно Генка Фарафонов?

Напрегнах паметта си, но току-що прозвучалото име не ми говореше нищо.

— За първи път го чувам — отвърнах искрено.

Панталонът на Свинец изскърца, той се разходи до стената, обърна се и зачудено ме изгледа. После лицето му се вкамени и той уморено рече:

— Гледай сега какво става. Още не сме започнали да си приказваме като света и ти вече искаш да ме праметнеш...

— За какво ми е да ви премятам? — възразих доста нервно. — От къде на къде? Наистина не го знам тоя ваш Фафаронов...

— Фарафонов.

— Да, именно!

Коженото ченге скри колосалните си длани в джобовете и изтропа с крак по пода няколко бързи такта.

— Има си наслада в лъжата — заяви той изведнъж и ми смигна.

— Не съм се замислял по въпроса — излъгах.

— Има, има — Свинец се усмихна. — И то каква! Почти като в секса! А може и повече. И ти го знаеш прекрасно. Повтарям въпроса си: познат ли ви е гражданинът Фарафонов, Геннадий Сергеевич?

— Не.

— Не?

— Не!

— Чудесно. А може ли да се напънеш и да си спомниш?

— Едва ли.

— Защо така? Не вярваш на собствената си памет?

— Не познавам никакъв Рафа...

— Фарафонов!

— Да!

— Не го познаваш?

— Да! Не! Не го познавам!

— Да или не? — гръмна капитанът. — Говори по-ясно!

— Не го познавам! — изпухтах аз.

Капитан Свинец стана морав и направи две резки крачки към мен. Разтреперих се.

— Паспортът на Фарафонов — ревна ченгето като йерихонска тръба — е открит в твоя офис! Заедно с документи на фирма, регистрирана преди петдесет дни! На негово име! А самият гражданин Фарафонов, трийсет и седем годишен, с висше инженерно образование, от половин година не е сред живите! Убит е! С удар на тъп предмет по главата! Говори, защо и как си регистрирал фиктивна корпорация с документите на убит човек?!

Усетих истинско облекчение.

— От това ли било! Да, не е изключено да е имало и такъв паспорт. Сред другите паспорти. В долното чекмедже на бюрото ми имаше трийсетина разни паспорти... Вече обяснявах тук за какво ми бяха. Без протокол. Да разкажа ли още веднъж?

Квадратният капитан шумно издиша. Не гледаше към мен.

— Давай — разреши той.

— Без протокол — уточних мрачно.

— Както кажеш.

— Всеки месец — започнах — се създаваха петнайсет или двайсет фирми. По каналния ред, официално. Винаги използвах чужди паспорти. След това отварях сметка на фирмата в банка. Всеки желаещ можеше да преведе пари по тези сметки, а после да получи насреща пари в брой. Кеш. Тоест винаги е ставало дума за превръщане на един вид пари в друг. Рублите — в акции. Акциите — в долари. Доларите — в полици. Полиците — в облигации. И така нататък.

Свинец, който ме слушаше много внимателно, присви малките си сиви очички и уточни:

— Значи си един вид сараф?

— Точно така.

— За какво са ти тогава подставените лица?

— За да си нямам работа с вашата система. С административния апарат.

— И какво толкова не ти харесва системата?

— Прекалено бавно работи — отвърнах веднага. — И ми прибира прекалено много. Принуждава ме да плащам огромни пари за всевъзможни лицензи и разрешителни. Да чакам с години. Не желая да издържам тази система. И няма да я издържам...

Свинец кимна.

— Ясно, ясно. Но нали би трябвало да са те проверявали, какво ще кажеш? Всичките му там данъчни инспекции и тем подобни... А?

— Проверявали са го — вметна Хватов, който до този момент мълчаливо галеше с пръсти клавиатурата на своя компютър. — В нашата страна всяка новородена фирма е задължена да се отчита пред държавата три месеца след регистрирането си.

— Три месеца? — недоверчиво попита капитанът и пак се заразхожда из стаята, огласявайки я с гръмкото скърцане на бруталните си твърди гащи.

— Да — отговорих аз. — Три месеца бачкай, а после бъди така добър да се отчетеш и да снесеш в хазната... Четири тримесечия. Четири пъти годишно плащай.

— Кофти закон — Свинец поклати глава, погледна към следователя и онзи кимна в знак на съгласие. — Че как можеш да задвижиш бизнес за три месеца? Аз познавам доста бизнесмени. Години им отне да потръгнат нещата и да заработят...

— Вие се чудите — рекох аз, — а на мен ми е мъка. Ето заради този закон и заради някои други, също толкова откъснати от реалността, стигнах дотук...

— Само че неговите фирми — продължи с разясненията Хватов, кимайки към мен — са съществували броени седмици. След това той ги зарязва, източва сметките до копейка и ги оставя на произвола на, такава, съдбата. Като дойдат на проверка, данъчните инспектори откриват руини. Фирмата е налице, но не работи, няма нито офис, нито телефон за връзка, директорът е в неизвестност, пощенският, такава, адрес е невалиден и такива ми ти работи...

— В неизвестност — проточи Свинец. — Ами тия твоите директори, подставените — как ги навиваше да се включват в толкова кофти истории, а?

Разперих ръце.

— Не съм ги навивал. Дори никого не познавам лично... Това беше работа на посредниците... Плащах добре за всеки документ...

— Колко?

— Според тарифата. Някои паспорти се купуваха, други се предоставяха за временно ползване. Винаги можеш да се снабдиш за стотина долара с чужд документ, който собственикът е изгубил или пропил.

— Къде?

— На черния пазар.

— Ах, този прословут черен пазар... — умислено рече човекът от криминалната. Внезапно се усмихна, оголил златен зъб, и моментално стана като класическо клише за криминален престъпник: същите присвити очи и потрепваща от крива усмивка буза. — Що не ми даде някой адреса на тоя прочут пазар! Каж ми го, а?

— Знаете го и без мен.

Едрото ченге изведнъж отново се накърви.

— Слушай, мърльо! Не си прави шегички с мен! Аз не съм ти някой добър чичко от отдела за борба с икономическите престъпления! Аз гоня убийци, ясно ли ти е? От кого взе паспорта? Име! Адрес!

Добър въпрос, мина през ума ми. Пряк. Явно се предполага и отговорът да бъде същият.

— Трябва да си спомня.

— Спомни си!

— Може ли да запаля?

— Запали!

— Покажете ми паспорта.

Свинец бръкна в дълбините на кожените си доспехи и измъкна силно измачкан съветски документ със златните щипалки върху корицата в тъмно бордо. Щипалките бяха приклезили здраво, макар и внимателно, в прегръдките си цялото земно кълбо. Прелистих го набързо, върнах го и казах полугласно:

— Нямам никакъв спомен.

Ченгето шумно издиша, което май трябваше да е прелюдия към истинското вбесяване, затова побързах да добавя:

— Но в личния ми компютър се пазят всички данни за паспортите! Той със сигурност е при вас! Иззет е при обиска! Ще ви дам паролата и името на файла. Няма да разберете нищо там, понеже текстовете са шифровани. Ще трябва да разпечатате целия файл. Няма да са повече от пет странички. Донесете ми тези страници и аз пред вас ще намеря записаното за Ферапонтов.

— Фарафонов.

— Да де, за него.

Свинец направи пауза.

— Ако ме лъжеш, ще те попилея.

— Досещам се.

Капитанът направи още една пауза. Изглежда мен, после безмълвния Хватов, отново мен.

— Впрочем казаха ми, че днеска... един вид... може да... излезеш. Затова аз ще те потърся за следващата среща. И хич не прави опити да се криеш — моментално ще те обявя за издирване като заподозрян в убийство...

Душата ми в пристъп на възторг разкъса гърдите, направи салто във въздуха и отново се върна на мястото си.

Ще ме пуснат! Може да ме пуснат още днес! Един вид.

— Впрочем — продължи Свинец — ти, Андрей, нали си богат?

— Сравнително. Защо?

— Отбираш ли от дрехи, обувки, вратовръзки, одеколони?

— Средна работа.

Капитанът пак мушна ръце в джобовете:

— Я ми кажи как изглеждам? Става ли? Да не се изложя. Че имам среща след два часа. Време ми е да се женя! Намерих си приятно момиче, умно, хубаво... Бюст трети размер, между другото... Естествена блондинка...

— Честито.

— Та какво ще кажеш?

— В какъв смисъл?

— Как изглеждам, а?

— Прилично — излъгах с гигантско удоволствие. — Но с някои минуси. Прекалено много кожа. Въпрос на вкус, естествено... Освен това — чорапите.

Свинец подхвана с циклопските си пръсти скърцащата кожа на панталона и я изтегли нагоре.

— Така ли? — изумен погледна той към краката си. — Какво им е нередното?

— Бели са.

— И?

— Забравете белите чорапи завинаги. Изхвърлете ги и не обувайте бели чорапи никога повече. Белите чорапи са уместни на едно-единствено място — тенис корта. Да продължавам ли?

— Тъхъ.

— Следващото: не пъхайте пуловера в панталона.

— Ама ще стърчи изпод якето!

— Носете ризи, а не пуловери. Пуловерът е простотия.

— Ясно.

— Сменете одеколона, този не става. Хубав аромат струва най-малко петдесет долара. И часовника сменете. И още нещо — прекалено ви е къса прическата. Според мен...

— Стига — изръмжа капитанът и погледна разкритикувания от мен часовник. — Разбрах всичко. Следващата седмица ще се видим и

ще продължиш лекцията. Надявам се, не възнамеряваш да сменяш домашния си адрес?

— Нека първо се прибера у дома.

— Това няма да ти избяга — обнадееди ме желязното ченге, стисна ръка на Хватов и напусна кабинета.

— Какво става? — незабавно отправих въпрос към прицелените в мен рязански очила.

— Нищо особено — последва отговорът. — Следствено мероприятие.

— А какво става с прибирането ми у дома?

— Решението още не е взето — с виновен глас каза Хватов. — Началството, такова, ще реши привечер. Така че засега се прибирай. В килията. И недей да се нервиш. Вече повикахме адвоката ти. Лично аз съм на твоя страна. Всичко ще е наред...

— Благодаря — рекох съвсем искрено.

Следователят кимна и бръкна в чантата си. Измъкна блистер с някакви таблетки, извади една, пречупи я, мушна я в устата си, отпи от малка пластмасова бутилка.

— Обезболяващо? — попитах.

Хватов кимна и преглътна.

— Много е шумно тук — оплака се той съвсем приятелски. — Как живеете тук, в столицата на нашата родина? В тази шумотевица?

— Свиква се.

Следователят свали очилата си, измъкна от задния джоб на панталона чиста носна кърпа, захвана да бърше стъклата и изведнъж остави всичко на бюрото.

— Абе какъв е този вашия живот тук? Всеки втори няма нито документи, нито регистрация, престъпен начин на живот, съмнителни муцуни, аварии на всяко кръстовище, всички крещат, всички търчат...

— Голям град — бях лаконичен.

Хватов се усмихна тъжно.

— Градът голям, но хората — не. Върви си в килията, Андрей. И чакай. Аз, естествено, не съм, такова, сигурен, че си чист... Не е изключено нещата да си останат така. Няма как да те превърнем от обвиняем в свидетел. Но поне ще се явяваш пред следователи и съдии от къщи.

По обратния път наблюдавах действителността леко изопачена. Нещо неприятно и горещо ми трептеше отвътре в гърдите. Вместо да си ходя у дома, се озовах на някакъв безобразен разпит с крясъци и навиквания, а сега ме прибират обратно в зандана! Където съм принуден да чакам, докато генерал Зуев вземе решение! Защо съдбата ме измъчва така?

Докато крачех по металната рампа покрай поредицата еднакви врати, малко се поуспокоих, бързо си припомних най-хубавите, най-многообещаващите фрази „днес ще те пуснат“, „всичко ще е наред“, „ще се явяваш пред съда от къщи“. Докато вляза в лъсналата от чистота килия, вече се бях усмихнал.

3

Само няколко часа ме делят от свободата! — уверено заявих пред себе си, решително си приготвих голяма чаша кафе, изпих я, разходих се насам–натам, включих радиото. Наситено дамско сопрано изпълняваше някаква класическа канцона или оперна ария. Звучеше много чувствено. Записът беше концертен — чуваше се шумоленето на прелистваните от певицата ноти и мощните ѝ вдишвания.

Неочаквано в главата ми отекна малка приятна експлозия, последвана от още няколко. Сведох очи и видях, че желая свободата физически. Като жива жена.

Веднага се подхванах с лявата ръка и започнах да действам. Възбудата ми беше толкова по-силна, понеже се случи за два кратки мига, сякаш всичката кръв едновременно се устреми от мозъка към слабините. Като се видях посред килията с отворена уста и смъкнати гащи, се разкисках беззвучно, застанах с гръб към вратата и продължих. За по-удобно с палеца на дясната ръка издърпах по-надолу ластика на анцуга; подложих лицето си под слънчевата светлина и затворих очи — слънцето направи клепачите ми полупрозрачни, затова виждах не тъмнина, а алено, обагрено от бавни пламъци пространство, населявано от появяващи се и изчезващи стотици големи и малки черни точки.

Покорен на моите желания, от алената дълбина изплува и се разгърна екран, върху него се появи картинка, после още и още.

Хитрият мозък ми пробутваше най-яки сцени — цветни, подвижни. Виждах похотливи голи тела, лица със залепнали на челата изрусени коси, полуотворени влажни устни, лакирани нокти, прохладни плъзгащи се верижки. Запрепускаха розови извивки, разширени помътнели зеници и матови нозе, и устни, и чаршафи, всичко горещо, влажно и лепкаво. Разумът извая и звуците — стонове, викове, пъшкане, и особено възбуждащи подробности като стъклено проблясваща струйка пот между гърдите. Включи се и подходящата музика — Стинг, после Шаде. Мек буржоазен саунд, който те предразполага да обладаеш жената с премерена грубост, умело, но без акробатики, и после да гледаш как в пристъп на последната дива наслада тръпнат вътрешните страни на разтворените бедра.

На това място стиснах шепа малко по-силно и увеличих линейната скорост. По принцип може да се действа и с два пръста — палеца и показалеца. Дори само с възглавничките на пръстите. Всичко зависи само от напрежението в мрежата. В моя случай беше много голямо, джентълмени.

Не бях се самозадоволявал от много години. Последният случай датираше от осемдесет и девета година: служба не оставаше, хормонът бушуваше в двацетгодишното тяло — това бяха мощни, експлозивни мастурбации, истинска уво-чекия. Не трогателното момчешко дърпане на питката, а яростно съвкупление с придобиващата реални очертания мечта за самостоятелен зрял живот.

Естествено, подобни акции не може изобщо да се сравняват със същинския секс и когато се добрах до истинско топло тяло, аз за дълго време забравих, че ръката може да послужи като заместител на жената. Но мастурбацията е нещо като карането на колело — научиш ли го веднъж, оставаш майстор за цял живот. Възстанових си навиците за две секунди — галех, стисках, дърпах и търках, докато не постигнах затопляне в необходимия участък от тялото.

Възвратно-постъпателните движения на шепата ми подадоха на оголените ми топки колебателен импулс и те се заклатиха равномерно, закачайки прохладната синтетика в горната част на анцуга. Това допълнително изостри усещанията. И ето че през цялото ми тяло премина поредица от изумителни трепети.

Чуках целия свят. Днес ще ме пуснат. Днес, сега. Ей сегичка. Ето я моята свобода. Вече е съвсем близо.

Някога в отминалия живот, седем години преди да ме арестуват, седнал на табуретка в служебното мазе на военното летище, вдигнах слушалката на телефона и чух, че утре сутринта си заминавам вкъщи. Изревах от възторг като Тарзан. И още същата вечер, току преди отбоя, се уединих в отдалечените храсти, прибързано разкопчах сложния дюкян на военния панталон с безброй копчета и извърших див любовен акт с цялата вселена. Изчуках самия живот: не от агресия, не за да го подчиня — от любов.

Бяха изминали седем години. Вероятно бях изминал пълен кръг. Бях се върнал в същата точка. Отново съм зад високи стени и отново си играя с онази си работа, представяйки си как ще се махна от това място.

Срамното действие излезе кратко, двайсетина вдишвания и издишвания. Всичко изведнъж се разду, засвятка, заблестя с ярки краски, след което се устреми към една точка и първият спазъм премина през тялото ми от долу на горе.

Но не било писано! Отзад издрънча метал, изскърцаха пантите и в ушите ми се заби гласът на надзирателя:

— Какво правите?

— Бия чекии! — отговорих натъртено, с омраза.

Спермата изхвърча директно в предвидливо подложения затворнически пешкир.

— Обърнете се с лице към мен!

Обзет от ярост, изместих крак назад и се завъртях, прикрил слабините с пешкира. Надзирателят ми хвърли презрителен поглед, позабави се малко, но накрая люкът хлопна.

Така излезе, господа, че все пак изневерих на жена си — но не с друга жена на мека постеля, а с призрака на голата свобода в единичната килия на затвора.

Отказах обяда. Защо да обядвам в затвора, при положение че ще вечерям в ресторант? Скоро точният „Маниак“ издудна прочутия си скеч за положението, когато в Москва е три часа, а в Петропавловск-Камчатски — полунощ. След още час усетих, че изнемогвам. Вече не оставаше време. Едва ли генералът ще мисли за моята скромна персона чак до късна вечер. Със сигурност всичко ще бъде решено, преди да стане шест, официалният край на работния ден.

В седемнайсет и трийсет бях на ръба на вменяемостта.

В седемнайсет и четирийсет пак прозвуча „повикване“. Извиках, че съм готов отдавна. Конвойният отключи вратата и ние почти бегом препуснахме към следствените помещения.

4

Този път видях своя адвокат — обаче сам. Лицето на Максим Штейн наподобяваше древногръцките маски на оплаквачките.

— Оставаш тук — каза юристът. — Не щат да те пускат...

Рухнах унило на стола.

— Ще ти донесат постановлението за мярката за неотклонение „задържане под стража“ в килията. Това ще стане някъде към осем часа. Аз дойдох специално по-рано, за да ти кажа всичко... — зашепна юристът. — А сега добрата новина...

Стегнах се. Адвокатът посочи с палеца зад гърба си, след което показа с показалеца и средния пръст крачецо по масата човече. Това означаваше, че моят бос Михаил е пуснат от затвора и вече е на свобода. Следователно след няколко дни и аз излизам.

Пред силата на нашите пари няма да устои никой и нищо.

Ще бъде купено всичко. И всички.

На едро и на дребно, на големи и на малки пакети, на борсата и на вторичния пазар нашите дилъри и брокери ще изкупят всичката свобода.

За мен.

[1] Свинец (рус.) — олово. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 13

1

— И какво стана после? — попита човекът с Белия пуловер.

— После всичко свърши. Край — отговорих аз. — Михаил (посочих с пръст неподвижния, пребледнял Михаил, бившия си бос) го освободиха от изолатора и той моментално избяга. На първо време предполагам, че се е криел из наети квартири... После се е окопитил, минал е през развалините на нашата банка, успял е да позакърпи положението, събрал е всичките пари, които е успял да докопа, и забягнал. Напуснал Москва. И Русия напуснал. Закотвил се в родната си Белорусия. Тя вече е отделна страна, там си имат свои закони...

— Остави законите — намръщи се моят събеседник. Намръщи се така, че веднага пролича какво дълбоко пренебрежение изпитва към законите. — Значи какво, не ти е помогнал с пари? Не само не ти е услужил с неговите, ами е забърсал и твоите? Тоест ти си търкал нарове, поемайки цялата вина за престъплението, а той през това време е прибрал общите мангизи и е изчезнал? И оттогава не се е обаждал? Толкова години?

Разперих ръце.

— Ами да.

— Мен пак не ми е ясно — рече третият участник в разговора, чийто вид подсказваше, че отдавна всичко му е ясно. — Значи вие двамата — ти и той — заедно сте направили нелегална банка, така ли?

— Така.

— Без лиценз, без обявяване, така ли?

— Точно така.

— Ами това е афера!

Присъстващите потвърдиха с тихи възгласи.

— След това вихващат и ти решаваш да поемеш цялата вина...

— Не — отвърнах търпеливо и любезно. — Това, че именно аз влизам в затвора, се бяхме разбрали още от самото начало. Още през

деветдесет и четвърта. Когато нещата ни потръгнаха. След близо година бачкане разбрахме, че можем да изкараме бизнеса на невероятни висини. До милиони. Имаше за какво да се борим, нали разбирате?

— Да, да — отново кимнаха всички.

Всички, освен Михаил.

Облизах пресъхналите си устни.

— Обаче в такъв бизнес нямаше как да не нарушим законите: криминалните, административните, валутните, данъчните и всичките останали. „Пари в плик“, „пране на пари“ и тем подобни приказки се отнасят именно за нас. Михаил като собственик, като старши, като главен, като първоосновател не искаше да върши „мръсната“ работа: да търси чужди паспорти, да създава фирми едnodневки, да изготвя фалшиви книжа — всичко това беше мое задължение...

Фразата прозвуча доста канцеларски. Вторият участник в разговора леко се намръщи и сбърчи сухия си малък остър нос, хвърли ми бърз пренебрежителен поглед — беше разпознал интелигента.

— Продължавай — позволи Третия с вид на човек, който би могъл и той да продължи вместо мен.

Наместих се по-удобно и се прокашлях.

— В случай че правоохранителните органи ни нагазеха, аз трябваше да се провъзглася за началник. Всички нишки водеха към мен. Посредниците и клиентите получаваха парите от мен. На всяка очна ставка свидетелите биха разпознали само мен и когато се стигна до очни ставки, се случи точно това. Според нашия план аз трябваше спокойно да вляза в панделата, а той трябваше да опази парите и бизнеса. Парите бяха много. Дори шофьор или лекар не биха ги заработили за десет живота...

Като цяло беседата протичаше съвсем прилично. Никой не крещеше, не тропаше с крака. Събеседниците произнасяха кротки лаконични тиради, търпеливо изчакали предходният оратор да свърши.

Участниците бяха петима.

Този, който веднага бе разбрал всичко — именно той водеше разговора, — беше дребен, тялото му беше изцяло разрушено от годините, прекарани по затвори. Костите опъваха кожата на лицето му под тъпи ъгли. Седналият до него втори участник изглеждаше като прегърбена и обезводнена версия на Третия. Техните изподрани от

тютюневия дим и цифира^[1] гърла издаваха скърцащи, грачещи звуци. Тъмните болнави лица току се сгърчваха в мъченически гримаси.

Присъстващите изглеждаха нелепо облечени. Дълго се вглеждах, преди да разбера. В тоалетите на моите приятели странно се съчетаваха съвременни дрехи с отдавна демодирани неща. Основният оратор например беше се докарал с модерен панталон образец две хиляди и втора и риза, остаряла още преди пет години.

Тези хора явно си купуваха облеклата в паузите между излежаваните присъди приблизително по четири-пет години. После от отделните подробности на гардероба се скалпваше нещо като за пред хората.

Впрочем собствените ми дрехи не изглеждаха много по-добре. Костюмът ми беше износен. Краищата на ръкавите мазни. И сакото, и панталонът висяха върху ми като на закачалка; престоят зад решетките ми беше коствал дванайсет килограма живо тегло и през следващите три години свободен живот по кокалите ми не се закачи нито грам месо.

Белия пуловер изглеждаше различно от двамата си приятели — той олицетворяваше по-съвременния тип отракан бандит: отвсякъде напъваха мускули, красноречиво се открояваха кафявите, напукани, загрубели кокалчета на юмруците, които говореха за близко познанство с боксовата круша. В ръцете си държеше не цигара, а кутийка с енергийна напитка.

При запознаването ни преди около два часа те всички си казаха имената, но аз моментално ги забравих. Не запомням имена и цифри. Професионален репортерски недостатък — веселият рицар на мастилницата записва всички факти в бележника си, изобщо не си задръства главата с тях, те са му абсолютно непотребни. Освен това целият този тежък, нервен и дълъг разговор беше толкова важен за мен, че аз още от вчерашния ден, докато се подготвях за него морално и физически, се потопих в нещо като нирвана. Напълно се изолирах от всякакви подробности. Забравих и да вечерям, и да закуся. Бях развълнуван.

Срещата с Михаил трябваше да насочи съдбата ми в по-добро русло. Чаках я три години. Искрах напълно и всецяло да се концентрирам върху диалога. Да мобилизирам стопроцентово интелекта си за доказване на моята правота.

Бях посветил трите години да издиря бившия си бос, избягал с моите (нашите) пари.

Босът се беше укрил мъдро, но в крайна сметка го открих в столицата на Белорусия — Минск. По това време той беше станал съвсем почтен гражданин, собственик на фризьорски салон. Московският banker милионер се бе превърнал в мински коафьор.

— ... и през цялото това време той ме крадеше — обади се Михаил, който досега седеше безмълвен и унил в края на големия диван.

Изведнъж човекът в бяло с две леки крачки се озова до него, замахна леко и строши мобилния си телефон в главата на бившия ми бос.

Ударът бе по-скоро символичен. Обаче апаратът не го издържа. Разхвърчаха се части и микросхеми.

Михаил търпеливо понесе насилието.

— Ти изобщо схващаш ли какво си направил? — натърти Белия пуловер, игнорирайки изказването на Михаил за моите кражби. — Ти наясно ли си как се нарича това, което си направил? А? Или не си наясно? Какво? Нямах какво да кажеш, а?

Михаил не обели и дума.

— Почакайте — каза тихо вторият човек с леко отежена гримаса на кокалестото лице. — Не бива така. По-полека...

— Точно така бива! — възрази човекът с пуловера.

— Точно така, за подобни работи се реже живо месо! — емоционално се изказа Третия. — Човекът е бачкал за него! Влязъл е в кауша заради него! Здравето си е оставил там! Всичко е свършил! И какво е получил? Един по-дебел?

— Какво ти е на здравето? — поинтересува се Белия пуловер, който се обърна към мен и ме огледа от главата до петите.

— Не се оплаквам — казах навъсен.

— Казвай какво е положението.

— Ами три зъба оставих там, а си докарах сколиоза. Менингит изкарах. И охтика, естествено.

— Естествено — потвърди кокалестото лице.

Третия също кимна, беше наясно с нещата.

— И аз лежах в затвора — вметна изведнъж тихо Михаил.

Четиримата останали се засмяхме. Кокалестия се обърна към Михаил:

— Къде? В кой? Един месец в „Лефортово“ — на това ли му викаш „лежах“? Какви ги разправяш, приятел? Никога повече на никого недей да разправяш такива работи. „Лефортово“, моля ти се! Ама че затвор!

— Между другото — попита Третия, — какво викаш там, че бил „крал“?

— Имам документи — изговори на пресекулки Михаил. — От тях, дето се вика, си личи, че Андрей... е попипвал. От общия ни, дето се вика, бизнес... Лично за себе си... Точно затова не му дадох нищо.

Бившият ми приятел вече се бе опитал да разкаже тук тази история. Бъркаше и се поправяше, пелтечеше и се потеше. Не знам кога я беше измислил. Може би още преди три години. Или напротив, вчера, в нощта преди разговора.

— Да ти кажа ли къде да натикаш тия документи? — попита човекът с Белия пуловер.

— Дай да не се нагрубяваме — дружелюбно провъзгласи Кокалестия. — Няма нужда. Не сме дошли да си оправяме сметките в края на краищата. Дошли сме на приятелски разговор.

Миша отърси парчетата пластмаса от ушите и врата си.

— Андрей крадеше от парите ми — упорито повтори той.

— Добре де, нека да е така — рече Кокалестия и по тона и тембъра на гласа му веднага си пролича, че има почти безгранично търпение. — Нека си прав. Нека смятаме, че Андрей те е крал. Много ли открадна?

— Според моите сметки излиза тъкмо тази сума, която му дължах. Тоест — Михаил преглътна — аз отначало честно смятах да му изплатя неговия дял, но после случайно изясних, че моят човек полека-лека е покрадвал... през всичките тези три години...

— Тоест сметките ти не излизат — резюмира с разбиране Третия.

Михаил обнадежден закива с глава.

— Дааа... — проточи Втория. — Добре де. Покрадвал. Така да е. Хайде сега ни разкажи... — във въздуха увисна и звънна кратка пауза — ако обичаш... — втората пауза беше почти непоносима — следното: къде дяна оцелелия милион? Нали сте имали двамата цял милион?

— И половина! — отвърнахме едновременно с Михаил, с еднакви горделиво-ревностни интонации.

Криминалните типове се усмигнаха.

— И къде е сега този милион и половина? Къде го дяна?

— Изгубих го — промърмори Михаил след кратка пауза.

— Изгуби го? — повтори с учудване Белия пуловер. — Как така? Изтървал си го някъде по улиците, така ли?

— Вложих парите в няколко сделки и навсякъде... дето се вика... с една дума, милионът замина.

— Разкажи — предложи Кокалестия. — И недей да спестяваш подробности, не се страхувай, тук всички сме свои. Само недей да ни лъжеш. Нас не можеш ни излъга лесно. Ние самите сме такива. Измамници, престъпници. Аз въртя афери. Той — изкривен пръст с тъмен нокът посочи Белия пуловер — с насилие отнема имоти и пари от хората. Бандит. А пък той — пръстът се премести върху Третия — краде. Цял живот. Нищо друго не прави. Краде и лежи. Щом излежи, излиза и пак краде... Така че недей да ни лъжеш, друже, става ли?

Михаил въздъхна — тихо и ужасно позъорски.

Веднага ми стана ясно, че играе. Протака. Изпаднал в ступор от страх, той бе решил, че ще изтърпи неприятния разговор до края. И щом завърши — ще драсне.

— Шестстотин хиляди — подхвана бившият ми приятел — инвестирах... в имоти... нежилищни помещения в Москва. Тези, които въртяха нещата, обещаваха бърза печалба... Но после стана ясно, че цялата операция е блъф. Парите изчезнаха.

— Всичките шестстотин хиляди? — уточни Третия.

— Да.

— Добре — кимна Втория. — И какво направи с тях?

— С помещенията ли?

Белия пуловер нададе тежък стон, изправи се и закрачи из стаята.

— С хората! — поясни леко ядосан Кокалестия. — С тия, които са те изпържили! С тия аферюги, с тия лоши хора, дето са те оставили без къшей хлебец — какво направи с тях? Уби ги? Наряза ги на парчета? Зарови ги? Закопча ги с вериги в мазето?

Михаил сведе поглед.

— Не направих нищо.

Мълчаливият Трети мрачно всмукна през зъби.

— Ясно — кимна Кокалестия. — Ами останалото? От един милион като извадим шестстотин, остават четиристотин. Тия четиристотин къде са?

— Ами и те — измънка бившият бос — изчезнаха.

— И как точно?

Михаил смени позата и подсмръкна.

— В Белорусия — каза той почти шепнешком. — При мен дойдоха едни хора — познавах ги от много години — и ми предложиха да купя, дето се вика, голяма партида текстил. Платове. Обещаха помощ за бързата им продажба на сметка. Смятах, дето се вика, за месец или два да удвоя сумата.

— И после?

— Оказа се, че стоката била, дето се вика... неликвидна.

— Пробутали са ти залежали парцали за четиристотин хиляди долара, така ли?

— Нещо такова.

Белия пуловер престана да ходи от стена до стена. Той рязко се приближи и попита:

— А ти, прощавай, разбираш ли нещо от платове?

Моят бивш шеф обори глава.

— Сега вече разбирам.

— А тогава?

— Тогава почти нищо не разбирах.

— Може би си продавал, а? Платове, викам. А? Произвеждал си?

Шил си блузи и сутиени?

— Не.

— Тогава защо си се напъхал?

— Исках, дето се вика, да спечеля.

— И спечели ли? — ухили се Кокалестия.

Бившият ми съдружник поклати глава. Абсолютно очевидно е, че никога не е изпитвал такова невероятно публично унижение, помислих си аз и с усилие на волята отпъдих жалостта.

Пуловера пак въздъхна и изпсува шепнешком. Кокалестия му се закани с пръст и погледна Михаил в лицето.

— И какво направи ти, приятелю, с тези, които така жестоко те преметнаха? С цели четиристотин хиляди?! Четиристотин, ей! Това е гигантска сума, цяло състояние! Четиристотин хиляди долара! След

неполоуката с московските имоти сигурно си бил страшно ядосан, нали? И си си рекъл: край, стига толкова, вече нито една гад няма да си прави бързик с мене! — Кокалестия звънливо плесна длани и енергично ги разтри. — Хайде, разкажи ни сега, да чуем колко жестоко си наказал аферистите. Разправяй как си ги драл живи тия мръсници. Представям си какво си им сторил! Представям си как ти е притъмняло пред очите от ярост! Какво им направи? Какво?

— Нищо — прошепна Михаил.

— Че защо така?

— Тия хора... дето се вика... се укриха.

— Потърси ли милицията?

— Да. Неофициално, естествено... направих справка... Там ми казаха, че съм се забъркал с професионални мошеници. Че те имали фалшиви паспорти, Интерпол ги издирвал и тъй нататък...

— А платове?

— Платовете си останаха у мен. Но те... Не вървят. Дори преоценени. Дето се вика... отдавна били демодне. Никой не ги иска.

— Заложил ги в банката — обади се мълчаливият до този момент Трети.

Михаил простена слабо.

— Пробвах. Не става. Банката вика експерт, за да оцени, дето се вика, залога, и експертът...

— ... казва, че стоката е боклук! — завърши Кокалестия. — Прав ли съм?

— Да.

— Хайде сега да видим какво излиза! — изведнъж надигна глас Третия. — На тоя, дето ти е откраднал шестстотин хилядарки, не си му направил нищо.

— Простил си! — басово отрони Белия пуловер.

— Да, простил си — продължи Третия. — Махнал си с ръка! Или те е било шубе да повдигаш въпроса! Минава време и отново те премятат. С четиристотин хиляди. И ти пак нищо не им правиш. Пак им прощаваш! Майната му, викаш, момчета, гледайте си кефа! И на тия си простил, и на ония! Само на него, на Андрей, не си простил нищо! Той е работил за тебе. Лежал е вместо тебе. И ти решаваш, че те е лъгал и го изхвърляш на улицата, обираш го, правиш го просяк! И какво си тогава, а?

Неочаквано проумях, че и бледата физиономия на бившия ми приятел, и самият разговор не ми носят никакво задоволство.

Само преди пет минути се хващах, че злорадо се подсмивам, а сега гледката на жестоко страдащия човек ми се стори крайно отблъскваща. Бившият бос седеше, притиснал гръб в ъгъла на дивана, и криеше китки между прилепените си колена. Измъкваше разтрепераните си ръце само за да изпуши поредната цигара. Палеше ги през минута (аз също ликвидирах за два часа цял пакет; останалите дискутираци, включително стопанинът на къщата, се вълнуваха много по-малко и не димяха толкова активно, Белия пуловер пък изобщо не пушеше).

Лицето на Михаил, едно време бледорозово, с изобилни плътни бузи, с ярки устни, сега можеше да представлява посмъртната му маска, дори и цветът съвпадаше — гъсто сив с жълти оттенъци. Криеше очите си от всички. И изобщо се стараеше да запази самообладание.

Намираше се сред хората, които цял живот беше ненавиждал.

Болно ми беше да го гледам, станах и излязох от стаята. Отидох в кухнята.

Престъпният свят на нашата страна никак не е богат.

След излизането от затвора ми останаха някои познанства сред криминалните среди. Не че ми бяха толкова необходими, по-скоро от любопитство. След като изкарах няколко вечери в компанията на крадци и бандити, открих с известна изненада, че парите не са никак чести гости в джобовете им.

Браточките де факто мизерстваха, господа.

Мнозина не разполагаха с пукната копейка. Едно по-възрастно и по-късметлийско малцинство балансираше около прага на низшата средна класа: градски апартамент, кола, понякога и гараж. Наистина, автомобилите впечатляваха с комфорт и разкош, но произходът на огромните лъскави „мерчовци“ и „баварци“ не беше тайна за никого. Крадени, пребоядисани, с пренабити номера, тези лъскави брички създаваха на собствениците си повече главоболия, отколкото удоволствие от експлоатацията им.

Някои по-млади групировки изобщо не разполагаха с друга собственост, освен колективно придобитата кола, живееха по няколко души в квартира под наем, развличаха се с пиене и видео; не виждаха никаква реална перспектива.

Бяха настанали тъжни времена. За въоръжени грабежи друсваха по двайсет години. Обирите по домовете се усложниха: богатите къщи, оборудвани със сигнализация, стоманени врати, портиери, вече не бяха лесна плячка. А най-важното — предприемачите, проклетите паралии, престанаха да търсят покровителството на браточките. Бизнесът не желаше повече да си плаща рекета. Гражданите станаха по-умни, по-предпазливи, по-опитни и по-добре защитени.

Домът, в който гостувах и в който се опитвах да убедят моя бивш приятел, че е абсолютно неправ, не представляваше, разбира се, някакво бандитско свърталище. И все пак в малкото жилище (в периферията, до метростанция „Тъплий стан“) не личеше благосъстояние. В много скромното антре много скромно висеше самотно съвсем скромното палто на домакина. Стаята, където се провеждаше разговорът, беше обзаведена доста бедно. Кожените фотьойли, изкърпени на няколко места, изглеждаха почти жалки. Куп полупразни винени шишета бяха наредени на перваза на прозореца.

— За какво си се размечтал? — Белия пуловер, който нечуто изникна зад гърба ми, не се усмихваше. — Поне тук да не беше пушил — рече ми той с укор. Изхвърлих току-що запалената цигара през прозореца. — Недей да хвърляш през прозореца — помоли моят събеседник още по-укорително. — За какво си се размечтал?

— Мисля си.

— Какво има да му мислиш? Всичко е ясно. Всеки момент ще приключваме.

— Смяташ ли — попитах тихо, — че ще върне всичко?

Мускулестият бял човек се протегна така, че ставите му изпукаха, широко разпери ръце, сякаш искаше да прегърне наведнъж цялата заобикаляща го сурова действителност, след което се потупа по широките гърди.

— Че къде ще ходи?

Пекторалните му мускули бяха като багерни кошове. Пръстите му излъчваха забравен мирис на оръжейна смазка.

— Ще ви излъже — казах. — Излъга мен и вас ще излъже, всичките. Ще се измъкне. Той е абсолютен мошеник, повярвай ми, Игор.

— Казвам се Егор.

— Извинявай.

— Няма нищо.

Белият момък Егор отвори нова кутийка с нарисуван бик, отпи внимателно и ми я подаде, но аз отрицателно поклатих глава и той отпи още една глътка.

— С две думи, хич не се притеснявай — успокой ме той.

— Всичко ще направим. Той е наш, така че за нас, с две думи, е въпрос на чест да измъкнем от него твоите пари. Така че, с две думи, твоите действия са следните: седиш си кротко у дома и чакаш да ти се обадим.

— Той няма да върне нищо — повторих аз. — Или ще драсне, или ще иде в милицията.

— Какво? — Егор се разсмя безгрижно. — Каква милиция? — обърна се и тръгна обратно към стаята с вик: — Братоци! Чухте ли?

— Кво?

— Андрей вика, че нашият приятел Миша щял да иде в милицията.

Дочух всеобщ весел смях. Възползвайки се от самотата, моментално извадих нова цигара.

— Ти да не искаш да се оплачеш от нас на милицията? — долетя от стаята.

— Не — много тихо отвърна Михаил.

— Слава Богу! Че то ще е чиста комедия! — скърцащият глас весело трепна. — Първо въртиш всевъзможни афери. После караш момчето да се гърчи заради същия тия афери! После го завличаш с пари! И сега ще ходиш в милицията? Комедия, вярно ви казвам!

Думата „комедия“ се произнасяше с акцентирано „о“, което придаваше на казаното допълнителен хумор. Пак дочух силен кикот и пряко волята си също се усмигнах.

В този миг на касата на вратата пак се очерта мощната фигура. Наложих се спешно да смачкам цигарата в пепелника, а самия пепелник да изпразня в кофата за боклук.

В кофата, освен многобройните фасове имаше пресни обелки от картофи и целофан от кренвирши.

Хората тук живееха скромно. Ядосано си помислих, че опитният Михаил го разбира не по-зле от мен. Скромната квартира се населява от скромни обитатели, доходите им не са високи и следователно те не са постигнали реален успех в живота. Може би няма да успеят да се справят с него?

— Защо киснеш тук? — добродушно ме попита Пуловера.

— Мисля — рекох.

— И да мислиш, и да не мислиш, все там. С какво се занимаваш иначе?

— С нищо — признах си.

— А как живееш? От какво?

— Абе някак — отвърнах уклончиво. — Взех назаем от стар познайник. С тия пари храня семейството. Понякога някой приятел ми отпуска някой и друг стотак.

— Така ли? — Пуловера заинтересовано вирна вежди. — Някой от твоите приятели не може ли и на мен да ми отпусне стотина-двеста?

Схванах, че се шегува.

— Едва ли. Те всичките са ми длъжници.

— Значи имаш и други длъжници, освен Михаил?

— Половин Москва — честно си казах.

— Вярно?

— В деня, когато ме прибраха, от офиса в неразборията са изчезнали около двеста бона...

— Долари?

— Естествено. Парите са прибрани и скрити от случайни хора. Техническият персонал. Сътрудниците.

— Ти притисна ли ги?

— Разбира се.

— И те кво?

— Всичките си признаха, че парите отдавна ги няма. Изхарчени са. Изразходени. Завъртени в някакви търговски проекти, сделки, операции, бизнеси... И навсякъде са изгърмели...

— А ти?

— Казах им: „Вие изберете как ще ги връщате.“

— Връщат ли?

— На части.

Културистът се замисли.

— Така по̀ бива — отсъди той. — И все пак, с две думи, можеше да ги притиснеш. Едно на ръка. Задето са взели чуждо и са го ползвали, а накрая го омели до последната шушка. Нали така е станало? Докато ти си лежал, те са ги ползвали! И после са загубили всичко! Бе те са длъжни веднага да ти тропнат кинтите на масата. Цялата сума! В същата валута! Щом ти е попаднала случайно чужда ценност — ще я пазиш! И ще я върнеш веднага, при първа възможност! Още повече като са големи пари...

— Така е — кимнах. — Взели са чуждото и са го похарчили за себе си. Само един човек, един-единствен, направи точно както го казваш. Само един човек сложи на масата пред мен пачката и каза: „Това си е твое, непипнато, вземи го.“ Само един човек.

— Кой?

— Жена ми.

Огромният бандит помълча с уважение.

— Ще рече — каза той след паузата, — де факто ти е провървяло в живота, братле.

Той с голяма симпатия ме хвана за раменете, без усилие ме приповдигна (стъпалата ми се отделиха напълно от пода) и веднага внимателно и бързо ме пусна обратно.

— А парите ще ги имаш, аз отговарям! Хайде, ела да си кажем чао. Ако трябва някога да си прибираш нещо от някого, свиркай без проблеми. Окей?

— Окей — отвърнах тъжно.

Те пуснаха Михаил да си ходи. Дадох му две седмици да събере парите.

Дочаках обаждането на десетия ден вечерта. Разказаха ми накратко, че като излязъл от страшното място, моят бивш приятел, бивш бос и съдружник Михаил веднага отишъл в милицията. Заявил, че бил отвлечен от изнудвачи. Само чудо му помогнало да се изтръгне от лапите на престъпниците.

Бандата била незабавно арестувана. Но тъй като не били намерени никакви улики, потвърждаващи изнудването (откъде да се вземат?), злодеите веднага били освободени.

Моят бивш приятел и бос изчезна без следа.

Това беше краят на тази азиатска история.

Ако някой някога ме попита в кой момент от живота съм изпитвал най-голямото възхищение, ще му разкажа, че един ден ми бе демонстрирана ослепителната прелест на човешката подлост. И видях, че няма на този свят нищо по-прекрасно от подлостта — откровена и химически чиста.

[1] Чифирът е изключително силен чай. Сухи листа за трийсет и повече порции чай се запарват в канче. Пие се без захар, врял, максимално бързо и предизвиква състояние, подобно на наркотично опиянение. Виж глава 15. — Б.пр. ↑

ВТОРА ЧАСТ

ГЛАВА 14

1

Точно в шест сутринта отворът над желязната врата изригна някаква помпозна музикална фраза. Радио „Маниак“ оповести цялата страна за началото на новия есенен ден.

Обитателите на килията в Лефортовския изолатор се размърдаха. Почти със затворени очи те вяло изпълзяха от леглата си, надве-натри вътъгнаха тънките сини одеяла под степаните дюшеци, нахлузиха шаячните панталони и отново се излегнаха — сега върху одеялата. Увиха се с куртките си. Почесаха се, засумтяха и отново утихнаха.

„Правилата за поведение на задържаните под стража и осъдени лица“ позволяват на всеки арестант да спи, ако иска, по два-сет и четири часа в денонощието. От шест сутринта до десет вечерта обаче постелята трябва да има приличен вид. За неподчинение се полага карцер.

Единият от тримата жители на килията не заспа. Мрачен, той седна на леглото и се вторачи в една точка със спрял, почти обезумял поглед. Косата му стърчеше. Лявата буза с отпечатък от плоската и твърда затворническа възглавница, беше леко отекла. После няколко пъти тръсна глава, за да прогони остатъците от съня, и с боксьорско движение удари с длан главата си над слепоочието, предизвиквайки екот и болка в черепа. Така си стимулираше нервите.

Той мушна стъпалата си в замръзналите през нощта пластмасови чехли и се изправи. Наля ледена вода в емайлираната чаша и бързо я превърна в гореща с помощта на електрически бързовар; после старателно си изми с нея очите, обилно наплиска клепачите, а след това и цялото лице, като редуваше врялата вода от канчето с ледената от чешмата, и с рязко сменяне на топлината със студ докара мозъка си до звънлива яснота.

Този жилав, но с тънки кости и рамене два-сет и седем годишен субект, някой си Андрей Рубанов, съвсем доскоро, буквално допреди

няколко дни, възнамеряваше да подкупи със замах целия правозащитен апарат на страната. А след това весело и делово да изскочи от следствения изолатор, както богатите юпити изскачат през разтворения люк на личния си аероджет, с едната ръка пъхат бакшиша в суетиена на стюардесата, а с другата потупват пилота по рамото.

Той високомерно се надяваше на парите си и на своя приятел — съдружник и бос Михаил. Босът излезе на свобода преди пет дни. Изглежда, наистина го бяха взели за домакин, а не за banker. Не успяха да съберат сериозни улики срещу него. И го пуснаха да си ходи. Главата на нелегалната банка се размина с наказателното преследване и остави вместо себе си специално подготвен за целта човек. Своя васал. Своя зиц-председател. Момче за пандиза.

Радиото издудна приветствения сутрешен мотив, бодро поздрави гражданите — с наситен, изключително добре балансиран мъжки баритон, изпълнен с невероятен оптимизъм — и съобщи датата: двајсети септември деветдесет и шеста година.

Субектът, познат в този текст като А. Рубанов, се пресегна и хвана с мократа си ръка химикалка от рафта. Влачейки крака, отиде до стената и драсна по самоделния календар — лист от тетрадка, залепен за стената с хлебна гума. Зачерта датата 20. Отстъпи крачка назад, огледа резултата от положения труд, отново се приближи и удебели зачертаването.

Месецът изтече на петнайсети септември. Освободиха боса Михаил от следствения изолатор. А на неговия васал, на момчето за пандиза, връчиха официален документ, където пишеше, че момчето е обвинено в тежко престъпление и остава зад решетките още поне два месеца.

На следващата сутрин следственият бе преместен от килия № 87 на втория етаж на затвора с жълтите стени и прозорец към запад, в килия № 33 на първия етаж, ъглова, със зелени стени и северно изложение. Тук вече имаше двама арестанти. Рубанов стана трети.

Преместването стана веднага след закуска, а непосредствено преди вечеря следственият бе извикан на свиждане с адвоката.

Рижия юрист разпери ръце: Михаил излезе и веднага изчезна. Никой не знае къде е. Местонахождението и телефонът му не са известни. Но се появи вчера, съобщи Рижия с напрегнат шепот. Дойде у дома. Даде ми бележка за тебе... Ето я...

Малкото яркожълто листче (от онези, разноцветните, които са разхвърляни по бюрата на бизнесмените и служат за моментално фиксиране на някоя важна мисъл или сума) беше само с две написани със замах думи: „МЪЛЧИ ЧАКАЙ“. Почеркът принадлежеше на боса.

Рижия адвокат не беше разбрал кой знае колко. Според думите му Михаил Мороз се бил държал като човек, изключително силно напласен от събитията. Отбил се у адвоката късно вечерта, едва ли не в полунощ. Звъннал от колата по мобилен телефон с молба да се видят отвън. Целият разговор продължил трийсетина секунди. Адвокатът стоял на тротоара, Михаил бил на волана, говорил през наполовина отворения прозорец, без да гаси двигателя. Отслабналият и посивял в лицето Михаил съобщил, че щял да отсъства известно време, щял да се обади веднага щом се появи, подал бележката и моментално потеглил с мръсна газ.

Нито информация, нито пари, нито инструкции. Нищо. Мълчи. Чакай.

Оставаше надеждата, че след впечатляващото и разтърсващо преживяване с едномесечния престой в следствения изолатор фалшивият домакин просто е решил да вземе таймаут. Да се натряска до безсъзнание, да се наплюска с пържоли и да ги полее с бира, да се надрусва с кокаин в някой нощен клуб или просто да се усамоти с жена си — по някакъв начин да се възнагради за всички страдания и мъки.

Но мина ден, втори, трети — босът не се обаждаше. Работата май отиваше натам, че босът и приятелят Михаил е предал своя верен човек, своето момче за опандизване. Тъжната догадка все по-често изплуваше от дълбините на подсъзнанието на А. Рубанов като гаден октопод от солените океански гълбини.

Босът и приятелят май няма да финансира усилията по освобождаването на своя човек от затвора. Босът и приятелят се е уплашил и е изчезнал.

За мобилизиране на психиката — още веднъж измиване на лицето. Веднъж със студена вода, веднъж с гореща. И така няколко пъти.

А ето и една картинка от миналото. Цветна. Комиксът е нарисуван изключително майсторски. На картинката виждаме офис, вечер, двама млади мъже без сака броят пари. И двамата току подсмърчат. Лицата им са потни. Жега е. Парите са много. Само долари. Хвърчат физиономии на американски президенти с перуки. Процесът трае втори час. Димят цигари и чаши с кафе. Перките на вентилаторите се въртят.

Единият от двамата е по-едър и тежък, вторият е сериозен, но поривист, суетлив, понякога дори театралничи. Двамата капиталисти нямат много буржоазен вид. Ризите им са разкопчани, скъпите вратовръзки отпуснати и увиснали настрани. Мърдат небръснати скули. Броенето е мълчаливо, съсредоточено и сърчно. Бързи пръсти, изцапани от черно и зелено, извършват чевръсти мошенически движения.

В атмосферата в просторната стая има някакво безумие. Огромният телевизор работи, но на екрана се виждат само танцуващи сиви точки. Циклопичният сейф зее. Пълен е със зелени пачки.

— Един милион, триста четирийсет и пет — тежко издиша босът.

— И аз ги изкарвам толкова — кима младшият съдружник.

— Хубав ден.

Младшият свива рамене без никакъв ентузиазъм.

— Добрият край оправя всичко.

Босът се мръщи.

— Без нерви.

Младшият се усмихва тъжно.

— Не умея.

— Научи се.

— Как?

— Чрез отстраняване на причината за безпокойството — изрича босът. — Няма да лежиш дълго. Ще ти друснат три години. Ще излежиш година и половина, най-много две. Осигурявам ти, дето се вика, всички удобства. Най-добрата храна, книги и тем подобни. Защо да си нервен? Няма, дето се вика, да успееш да мигнеш, и ще си на свобода...

Перките на вентилаторите се въртят с бръмчене. Разхвърляните пачки американски пари излъчват вълшебно изумрудено сияние.

Пепелникът на младшия съдружник е задръстен с угарки, главата му — с тежки мисли. Какво го очаква? Успех? Милион? Лимузина? Яхта? Луксозна къща на Рубльовско-Успенското шосе? Слуги филипинци? Платинена карта „Америкън експрес“? Или решетки, баланда, приятели с татуировки и златни зъби?

Младшият улавя погледа на боса. Спокоен е.

Те са заедно от три години. Започнали са от нещо малко и са дорасли до голямото. До големите сделки, до сериозните суми, до клиенти сред нефтените крале и политическите играчи. През цялото това време босът е внушавал на младшия основополагащата истина на техните занимания, главния закон, базовото правило: бизнесът юбер алес.

Заради бизнеса трябва да се поеме всякакъв риск. Бизнесът е онзи труд, който е превърнал маймуната в човек. Реализацията на претенциите. Онова, което те храни. Което ще осигури Сорбоната и Оксфорд на децата, благородна старост на родителите, вечна младост и красота на съпругите.

Старшият и младшият се споглеждат. И двамата са млади, умни, богати. Скоро единият от тях, младшият, ще влезе в затвора. Така трябва. Има моменти, когато имперският Молох иска своите жертви и те трябва да му се принесат. После вторият, старшият, кротко, с рушвети, ще измъкне своя съдружник и всичко ще се оправи...

Какво ще речете, господо, трепач е комиксът, нали? Познавателен и жизнерадостен.

Ако си плиснеш на очите ледена вода, а после гореща, мъждукащата картинка става контрастна, изключително ярка, лицата на героите се издължават, издуват се карикатурно. В старшия се проявява хитрият и алчен стръвник, в младшия читателят ще разпознае наивния романтичен глупак.

3

Не, нямаме нужда от такива картинки, рече си арестантчето, действайки интензивно с четката за зъби и оглеждайки се в миниатюрното огледалце. Оттам го зяпаше неговото собствено

яростно оцъклено по конски око. Необходими са ни пълно спокойствие и изключително хладнокръвие.

И така, плановете за подкуп на генералите рухнаха. Блицкригът се провали. И дума не може да става за бърза победа над затвора. Но банкерчето бе свикнало да се възприема като твърд и неотстъпчив човек. Нямахше да се откаже от намерението да надвие затвора.

Тогава, преди пет дни, останал насаме с адвоката в стаята за разпити, той беше помолил за лист и химикалка и написа писмо до жена си. Кратък текст, в смисъл че ще се върне, непременно и много скоро.

Момчето преживя мъчителни мигове, докато пишеше писмо на своята любима. Той си нямаше по-близък човек от тази перната креслива блондинка с огромни зелени очи. Един ден я беше поканил в своя луд живот, като ѝ обещаваще велика любов. Не обещаваще пари: тогава, през 1991 година, цялото му имущество се свеждаше до изтъркано кожено яке, „каубойски“ ботуши и раздрънкан автомобил. И бонус: твърдо стиснати устни и поглед, изпълнен със студена решителност да се постигне желаното. Осемнайсетгодишното момиче се съгласи.

Сега, озовал се зад решетките, следственият хлапак разбираше, че е длъжен много внимателно да подбира думите. Първият вариант на бележката се разхвърча на парченца. Вторият също. И третият. Рижият юрист търпеливо чакаше и деликатно гледаше встрани. В края на краищата правилните изречения бяха намерени.

В послеписа имаше признание, излязло от дълбините на душата му.

„Обичах те, обичам те и винаги ще те обичам, мое единствено, скъпо, любимо момиче.“

В края на писмото следваше списък с необходимите книги и молба да бъдат изпратени колкото може по-скоро.

Човекът беше доста упорит. След като излежа трийсет и пет дни, той разбра, че е предаден, но не само не се отчая, ами усети, че силите му нарастват десеторно.

С боса или без него, с пари или без, ще излезе от затвора. Той коригира тактиката и стратегията си. Беше замислил да запълни принудителното бездействие с непрекъснати, изтощителни, трудни тренировки на тялото и мозъка. Възнамеряваше да се закали. Да се превърне в непобедим боец.

„Ще обърна вредата от зандана в своя полза — реши той. — И ще възтържествувам над решетките, над стените, над вертухаите, над баландата и необходимостта да се спи на запалена лампа, над всичките наивни мръсотии на това заключено учреждение!“

„Не ме е страх от вашия затвор! — шепнеше си той, а най-често дори не шепнеше, ами си повтаряше наум. — Ще го преодолея! Ще го игнорирам!“

Той смъкна ризата, наплиска с няколко шепи вода раменете и гърдите си, разтри водата с длани, затрепери от студ и енергично избърса тялото си с тънкия и тесен затворнически пешкир.

Стараеше се да не вдига шум, иначе съседите щяха да недоволстват. Да причинява неудобства на другарите по нещастие не влизаше в плановете му. Проявяваше скромност и учтивост. Беше предпазлив. Често нямаше представа как да се държи. Елементарни ситуации го вкарваха в задънена улица. Но той се учеше бързо, схващаше от половин дума, старателно овладяваше всички тънкости на чудноватото затворническо битие.

Той седна върху тънкия дюшек, собственост на затвора, зае позата „дзадзен“ — задникът върху петите, гърбът идеално изправен, дланите спокойно отпуснати върху коленете — и започна серия от бавни и дълбоки вдишвания и издишвания. Затвори очи и се опита да отдели съзнанието си от себе си, да го очисти от страхове и химери.

Единият от двамата спящи в този момент глухо изстена, мощно изскърца със зъби, за миг отвори безцветните си очи и отново заспа, облизвайки устни. Коленете му се свиха към брадичката, а дребните ходила помръднаха, поради което татуираните при пръстите котешки муцунки се раздвижиха — мустачките им потрепнаха.

Трийсет минути по-късно измаменото момче излезе от състоянието на неподвижност. Усещаше разума си трезв.

Той безшумно взе книга от рафта. Отвори я. Обърна я нагоре с краката. И зачете — бавно, на срички.

Точно по този начин вижда на бюрото пред себе си папката с ДЕЛОТО: два пъти седмично по половин час. Сивата папка набъбва, става все по-дебела, а краищата ѝ — все по-зацапани. ДЕЛОТО трупа актив. Възможно е там да е скрита съдбата на момчето. Може перспективата за мрачния измършавял тъмнокос мъж, бивш достопочтен финансов функционер, а днес обвиняем за тежко престъпление арестант, да е осем или девет години при общ режим. Или напротив, година и половина условно...

Документацията на следователя е важна цел. Кариерният рязански мужик Хватов в началото на всеки разпит вади от чантата и слага пред себе си дебелия том. След това привежда в готовност офис техниката и вторачен с късогледите си очи в екрана, прави поредния протокол. При това постоянно сверява нещо в ДЕЛОТО. Картоненият том по трийсет–четирийсет секунди остава на бюрото отворен. Глупаво е да не се възползваш, да не се опиташ да измъкнеш оттам поне някакво, дори и най-незначително късче информация.

Човек може да се научи моментално да обхваща с поглед цяла страница текст, без значение как я вижда — дали странично, под наклон или надолу с главата, — и да я запамятава дословно. Съществуват специални помагала за целта. Те се продават свободно. Отдавна отминаха времената, когато само шпионите са били обучавани на техниките за бързо четене и запомняне. Днес в страната е демокрация, всяка информация е достъпна, всяка наука е разсекретена. Учебникът, с който момчето разполага, твърди, че всеки що-годе дисциплиниран човек е способен за няколко секунди да фиксира в паметта си страница печатен текст. Главното условие са редовните всекидневни тренировки.

Още в предговора се казва, че тренировките ще донесат максимална полза, ако човек ги провежда по едно и също време, ако проветрява спалното помещение, ако води подреден живот. Това е съвсем достъпно за момчето. Условиата, в които е поставено, са почти идеални.

Излъганото момче се буди, храни се, разхожда се и заспива по едно и също време. Разполага с маса, хартия и химикалка. И с много време.

ГЛАВА 15

1

Те се събудиха в късното утро.

Пръв наруши мълчанието Фрол: той отметна одеялото и с мъчителна гримаса се почеса по хлътналия корем. Татуираната там Богородица с малкия Иисус на ръце се раздвижи. Лицето ѝ сякаш оживя, а младенецът по-здроаво се вкопчи в голата ѝ гърда.

— Добро утро, Демби! — каза той с пресипнал глас. — Какво си се натъжил, братко? Да не ти се е объркал животът, а?

Въпросът се адресираше до втория ми съсед — един извънредно пълен човек на име Вадим, впрочем само аз го наричах по име, Фрол използваше единствено прякора.

Шишкото лежеше мълчаливо, на лицето му беше изписан израз на дълбока тъга.

— Писна ми да лежа — лаконично отвърна той с високия си глас.

— Като ти е писнало — обеси се! — посъветва го строго Фрол. — Вържи си примката ей там, в ъгъла, тихичко. Шнурът на бързовара ще свърши работа. Пък ако не можеш сам да се справиш — потърси помощ, хората са отзивчиви, помагат...

Засмяха се.

Двамата ми съкафезници имаха няколко варианта на подобни черни шегички за размяна. Вярно, смехът беше прекалено пандизчийски: зъл, преувеличено силен, преминаващ в пристъпи на тежка, давеща кашлица. Двамата заедно изглеждаха като стари приятели. Казаха ми, че делят една килия от четири месеца.

— Като спомена бързовара — с прозявка рече Фрол, почесвайки вече бицепса. Татуираният там комар с милиционерска фуражка и майорски пагони се размърда: опита се да прониге с косматия си хобот лакътната вена, по която по дължина се виеше надпис с

готически букви: „няма кръв, изпиха я ченгетата“. — По едно чифирче, господа? Какво ще речеш, Андрюха, подкрепяш ли?

— Не. Аз съм на кафе.

— А аз на салам — заяви дебелият Вадим.

— Както кажете — измърмори Фрол и се изправи.

Утринният му тоалет представляваше сърцераздирателна гледка. Целият татуиран, ужасно прегърбен, кокалестият мъж се подпря с двете ръце на краищата на умивалника и започна бавно, на няколко пъти да изкарва хрочки и сополи, издавайки стържещи звуци с носа и гърлото си. Тихите стонове, псувни и кашлица продължиха няколко минути. След това ръбестият изрисуван чичка напълни устата си с вода и няколко пъти я разкара между бузите — това му заместваше миенето на зъбите.

След като приключи, той скочи върху одеялото си, примъкна се към масата, която е уместно да наречем „кухненска“ (тук държахме посудата и храната, сложени върху няколко слоя вестници) и се вгълби в приготвянето на сутрешния си чифир.

Сипа петдесет грама сухи чаени листа в сто и петдесет грама вряща вода и побърза да захлупи канчето със специален самоделен похлупак.

Да наблюдаваш Фрол, който очаква най-желаната утринна доза, беше жива мъка. Трепереха не само ръцете му, трепереха дори раменете и главата с тънката жилеста шия.

Над двайсет от неговите четирийсет и осем години бяха прекарани по затвори, лагери и изолатори. Той беше „урка“, ще рече, професионален криминален престъпник. Фрол лично ми съобщи основните жалони на своята биография. Още в първите часове на познанството ни. С думи прости. Докато разказваше, той барабанеше със здравите си къси пръсти. Татуираните по ставите им апашки пръстени сякаш святкаха със скъпоценните си камъни, които не съществуваха, но се подразбираха.

... Но ето че напитката е готова. Горещото метално канче потъва между дланите. То излъчва, изпълвайки цялото пространство на килията, този най-горчив, най-гъст, най-силен аромат; ето я и първата глътка, която е най-важна, понеже кофеинът е по-лек от водата и изплува на повърхността на съда.

Запалва се цигара. Отминават няколко мъчителни секунди — и по лицето на изрисувания апаш избива израз на дълбоко, почти библейско страдание. Понеже не съществува отрова, по-горчива от пандизчийския чифир! И тутакси мъченическата гримаса се променя в ухилена — безобразна, влажна, маймунска. Затворникът кореняк вдига към мен насълзените си, лъснали очи и ми намига, както биха намигнали сто хиляди непоправими оптимисти.

— Сега да имаше да дръпнем и по една трева — отронва той с тъга.

— Аха — прозява се Демби. — Хубава, чуйска^[1] трева...

— Ти пък — пръхти Фрол. — Какво разбираш от чуйска трева?

— Служих в КЕЧ-а — пояснява Демби.

— И какво?

— Такова. Почти всички в ротата бяха казахи.

— Ясно.

Новите ми приятели са абсолютно различни. Преди всичко по телесна геометрия. Дебелият Вадим — огромен, безформен, с римски нос и бледосини очи, със следи от всевъзможни пороци по лицето и тялото си — се състоеше от сфери и овали. И главата, и раменете, и задникът, и коленете — всичко изглеждаше прекалено закръглено. Докато тялото на Фрол, напротив, цялото беше конструирано от прави ъгли и призми. Стърчаха и скулите, и ключиците, и брадичката, и носът, и ушните хрущяли, и лактите, и кокалчетата на пръстите му.

Когато те двамата, застанали с гръб един към друг, оправяха леглата си, ми се струваше, че острите ъгли на хърбавия рецидивист всеки момент ще спукат пухкавите окръжности на Демби и той ще се пръсне като балон.

Гласовете им също не се съчетаваха. Фрол скърцаше шумно като ръждясал подемен механизъм, докато Демби тихо извайваше мелодични фрази.

Двамата съвършено различни мъже ги обединяваше само едно: бяха много прегърбени. Наум за себе си ги наричах „кривите гръбнаци“.

Демби се изми шумно, тресейки меса. Взе опакованото в найлон парче луканков салам, обели го и го сложи върху чистия вестник.

— Салам! — провъзгласи той. — Има ли желаещи?

Фрол поклати глава — той още изживяваше утринното най-разтърсващо кофеиново надрусване. Аз също отказах.

Демби сви рамене, свали от рафта книга, а от нея извади дълга ивица твърд картон. Тя служеше не за отбелязване на страници, а за линия — по ръбовете ѝ бяха отбелязани сантиметрите. Демби най-внимателно измери месния цилиндър, взе затворническия нож — парче пластмаса, грубо подострено о металната рамка на леглото — отрязва няколко тънички резена от изделието и задъвка. Сутрин той не признаваше нито чай, нито хляб.

Първо сладострастно подушваше полупрозрачното парче салам, после най-внимателно го оглеждаше и чак накрая го слагаше в устата си; устните моментално се затваряха, скулите и брадичката се раздвижваха наляво–надясно, дочуваше се плисък на обилно отделяна слюнка и с няколко мощни дъвкателни движения на ченето зъбите смилаха резенчето салам. Малките сини очички ту се стопляха замечтано, ту напротив, с подозрение обхождаха околното пространство: дали не се е появил някой, способен да извърши покушение срещу нашата главна ценност? Най-подир сдъвканото потъваше в хранопровода след предпазливо, но скоростно преглъщане, съпроводено от гърлен стон, а пръстите вече с любов опипваха следващото тъмнокафяво парче месо, което приличаше на предреволюционна монета.

За разлика от бедния като мишка Фрол Демби в миналия си живот, на свобода, го е раздавал като богат човек, управител на строителен тръст. Неговите колети с храна по нищо не отстъпваха на моите. Анцугът явно не беше купуван от сергия на пазара. Моят, естествено, струваше най-малко два пъти по-скъпо. Но сега тази мисъл, кой знае защо, вече не ме топлеше. Подкарал втория си месец в лефортовските килии, завъдил съседи, потопил се в затвора като в блато, аз се улавях, че започвам да забравям доста неща. Реактивният късметлия Андрюха, сополанкото паралия, беше останал в миналото. Миналото няма повече да се върне. Новобогаташът Андрюха — също. Неговото място в пространството днес беше заето от съвсем различен човек — предпазлив реалист.

... Още през първия ден Фрол с много търпение и такт ми обясни кое как е и как да си уредя бита.

Не беше никак лесно. Трина зрели мъже прекарваха дните си на площ от десетина квадратни метра. Всеки имаше своето бельо, своята посуда, дрехи. Всеки искаше да яде и пие, да спи, да се движи, да се облекчава и да се поддържа чист. Никак не е лесно да се нагласи всичко така, че съседите да не се сблъскват челно в опитите си да се пресегнат за химикалката или пешкира.

Вертухаят, който през две минути поглеждаше през шпионката — „зъркел“ на затворническия език, — можеше да ни вземе за пътници в купе на влак по далечен маршрут. Същите чехли, анцузи, фланелки. Теснотия. Прimitивен и твърд мъжки ред. Тук е пастата за зъби, там е боклукът, тук — съдинките и храната. Само че накъде пътуваше нашият влак?

2

След чифира Фрол се окопоти, стана активен, заизлъчва жизнелюбие и бодрост. В такива моменти той просто не можеше да седи неподвижно.

— Братлета! — изскърца той. — Ще мръдна малко. Възражения?

Щом нямаше възражения, старата кримка се заразхожда напред-назад из тясната ивичка свободно място между леглата: от ръба на далечното легло до вратата и обратно. Пет крачки натам, четири и половина на обратно, половин крачка отиваше за обръщането.

Дори аз бях придобил навика да се движа от стена до стена. Макар че лежах едва от месец. Бях изминал километри по този начин в борба с хиподинамията. Освен това още Ницше е казал, че не може да се вярва на нито една мисъл, която не е родена в свободното движение на цялото тяло.

— Чувай, Демби — обади се Фрол. — Вчера забравихме нещо.

Строителният магнат додъвка финалния саламен резен и сви рамене.

— Вестникът — предпазливо вметнах аз.

— Точно така! — възкликна Фрол. — Вестникът! Браво, Андрюха! Вчера пристигна новият вестник! А ние се сме го чели.

— Прав си — кимна Демби. — Недопустимо е.

Вестникът се намери тутакси. В десетметровото помещение всеки предмет, бил той вестник, книга, пакет цигари или салам, или кутия с чай — се открива на една ръка разстояние. Животът на лефортовския обитател преминава в легнало положение. Стига да протегне ръка, и той вече пуши, дъвче или чете.

Грамадният Вадим зашумоля с черно-белите страници.

— Какво ново? — нетърпеливо попита Фрол, мерейки с крачки своята пътека.

— Телевизионната програма.

— Най-сетне! — победоносно изхриптя урката. — Таман се бях уплашил, че ще ни оставят без програма... Чети, братле!

— Охо — рече Демби, шумолейки със страниците. — Значи вече сме били средата на септември? Ей го кога беше почнало лятото...

— Нали ти казах, че тук времето лети бързо. Е, какво ново? Има ли някой хубав филм?

— Пълно е. В неделя например дават филм за американската мафия. „Кръстникът“.

Без да забавя крачки, Фрол се смръщи:

— Майната им на филмите за мафията!

— Какво не им харесваш на филмите за мафията? — учуди се Демби.

— Майната ѝ на американската мафия — решително отсече Фрол. — Майната ѝ гъзина! Защо са ни тук, в Русия, истории за американската мафия? Знаеш ли какво представлява тая американска мафия?

— Кажй — разпери ръце Демби, признавайки авторитета на опонента.

— Търгаши! — формулира Фрол. — Реални, завършени, стопроцентови търгаши! Спекуланти! Нелегални казанджии! Какво общо може да имат търгаши и казанджии с истинския престъпен свят? Нищо!

Урката стремглаво крачеше напред и назад, вторачил се в нищото, и хвърляше думите, сякаш бяха карти от колода.

— И гледай сега какво излиза: честните граждани гледат такива филми, за тоя кръстник, за гангстерите — и си мислят, че нашият руски престъпен свят живее по абсолютно същия начин, както американските мафиоти от екрана. Аха. По същия начин! Цункат ръка

на кръстника! Ето я вредата! Ето я централната опасност! Забрави филмите за мафията, Демби! Това е менте! В живота нищо не е така! В моята страна никога не е имало кръстници, няма и няма да има. Карай нататък.

— Четвърти канал — цитира Демби. — От пет часа и до късно вечерта предавания за ченгета и престъпници. „Криминал“, после „Чистосърдечно признание“, след новините — „Човекът и законът“. После можем веднага да превключим на трета програма и да гледаме „Петровка, 38“^[2]. А от десет дават „Свобода или клетка“.

— Майтапиш се! — възкликна Фрол.

— Не, честна дума.

— Пет предавания по два съседни канала! Всичките на една и съща тема! Ето ги престъпниците къде са! — възкликна Фрол. — В телевизията! Ето ги безобразниците!

Цялата простичка и радикална космогония на старата кримка се свеждаше до концепцията, че най-големите и страшни мръсници не са в затворите, ами в офисите, правителствените кабинети и редакциите на вестници и телевизионни канали.

— Телевизията няма нищо общо — възрази Демби. — Ти, Фрол, не разбираш. Тя дава картинката, която зрителите искат да виждат. Публиката желае да я наплашат малко с твоята физиономия, но в същия момент веднага да я успокоят: всичко е под контрол, правонарушителят е задържан овреме. И публиката си получава картинката. А в паузите пъхат реклами на прах за пране.

— Ясно, ясно. И всички са доволни — умислено се съгласи Фрол. — Криминалните крадат, публиката гледа и се пере, момчетата от телевизията си прибират паричките... Чувай, приятел, направи ми услуга, почеш ми ето тук, между плешките, по към дясната... да... точно тука... Благодаря. Друго има ли?

Демби обърна страницата.

— Филм за човекоядец.

— За човекоядец?

— Да. Американски. Вдругиден. По втора програма. В двайсет и два нула нула.

— Ето ги безобразниците! Човекоядци, а?

— Защо да са безобразници?

— Толкоз ли не разбираш? Не бива да се дават такива работи! Не, може, естествено. Нали затова е свободата. Аха. Само че не по телевизията. А срещу много пари на специални места. Зад ограда...

— Като порнофилмите ли? — предположи Демби.

— Например. Аха. И по тая ограда да няма никакви ярки плакати, всичко да е с червени надписи!

Демби се усмихна снизходително.

— А кой ще определя кой филм е кофти, а кой става?

Фрол сви рамене.

— Женорята! Нашите сестри и майки. А и поповете. Специална комисия. Нека всичкия тоя боклук — наркотиците, човекоядците, сексманияците, кръстниците — да минава през комисия. Ами че да! Сто уважавани женски и сто попа. Тайно гласуване. Аха. И там решават всичко: ей тоя филм го въртим в обикновените кина, а тоя — в специално закрито кино.

— Ясно — Демби се усмихна още веднъж. — А кой тогава ще подбира женските и поповете за тая комисия, а, Фрол? В киното, ако не знаеш, се въртят пари, ама пари, ти казвам! Полекичка може да си пробутат удобните и нужни хора и те ще си гласуват всичко, както си му е редът, срещу рушвет...

— А за рушвета — разстрел!

— За жените и поповете?

— Да! Да! — страстно се провикна Фрол и се закова на място. — Че как иначе? Не, не мога аз така, ще си извъртя още едно чифирче, пък вие както щете. Трябва да се разстрелва, Демби, обезателно трябва. Публично. Показателно. Аха. И да го дават в новините. Цялата страна да им види позора, да си го носят и децата им...

— Идеалист си ти, Фрол.

— Може и така да е. Но не бива открито да се прожектират откаченияци и катили. Да не говорим пък да се правят филми за тях. Давай нататък...

Демби сведе поглед към вестника и промърмори:

— Чуден човек. Колко си патил от ченгетата, цял живот по затворите, а призоваваш към разстрели...

Фрол го погледна строго.

— Знаеш ли какво ще ти отговоря, приятел? Целият ми живот е лайна и бълвоч. По-добре да ме бяха разстреляли. Войничетата. До

стената, както си му е редът. Де да ме бяха разстреляли! Ей сега, както си знам всичко, да ме питаш — какво избираш, драги, двайсет години затвор на пет пъти или до стената? — веднага избирам стената. Чифир искаш ли?

— Не.

— Ами ти, Буда?

— Благодаря — отказах учтиво и оставих учебника настрана.

Беше дошло време за друга дейност. Измъкнах изпод възглавницата голяма тетрадка, взех от рафта парцалив том на Рекс Стаут (собственост на затвора) и започнах да преписвам книгата на ръка.

— Гнус ви е, а? — пошегува се Фрол. — Ясно. Бабината ви и на двамата. Та ви казвам, братлета: по-добре е да си гризнеш куршума благородно, отколкото цял живот да се мотаеш по лагерите. Когато не са разстреляли, когото са пожалили — той трупа злобата и лайната в себе си и ги разнася по белия свят. Включително като снима вредни филми. За човекоядци и търгаши, за гадове най-различни. Имаше един такъв Ленин, Владимир Илич се казваше, не знам дали сте го чували. В нашия лагер в Потма едно време, през седемдесет и пета, в библиотеката имаше само две пълни събрани съчинения — неговото и на Джек Лондон. И единия, и другия съм ги изчел. Повече разстрели! Това го пише Улянов-Ленин. Във всяка трета статия — повече разстрели! Той е бил гений, виждал е нещата в дълбочина. Причините е виждал. Гнилото семе трябва да се изкоренява до крак. А ти за филмчета ми приказваш...

3

През цялото време, докато траеше този разговор, си мълчах и пишех в тетрадката.

Още от първия ден на затворническия ми живот, щом се сдобих по волята на началството с двама възрастни съседни, петдесетгодишни мъже, си наложих правилото да нарушавам мълчанието само ако някой от тях се обърне към мен с въпрос или молба. През останалото време си държах устата затворена. Откритият от мен принцип на затворническото съжителство имаше проста формулировка: живеј

както искаш, но не пречи на другите. Не докосвай човека и неговите вещи. Не му вреди с нищо. Не се натрапвай със съвети. Не изказвай мнения. Но и самият ти се занимавай само с това, което ти е необходимо, върши си своята работа и никой няма да ти пречи, да те разсейва, ако самият ти не пречиш на никого.

— Андрюха — попита изведнъж Фрол, — какво правиш?

— Преписвам текста — отвърнах дружелюбно. — Защо?

— Преписваш текста от книгата?

— Да.

— Защо?

— Искам да опитам нещо.

— Като например? — настоя Фрол.

— Да си променя почерка.

В сивите очи на татуирания дядка се изписа смайване.

— И как точно искаш да го промениш?

— Изцяло.

— Не, не ме разбра. По какъв начин?

— Много просто — отвърнах сериозно. — Всеки ден преписвам по една страница текст от която и да е книга. В продължение вече на единайсет дни. Но не пиша с обичайния си почерк, а с печатни букви. Смятам да направя така, че ръката ми да забрави. Да отвикне.

— Ясно — леко изхриптя Фрол, спря разходката си и седна на своето легло.

Действието на кофеина отминаваше. Старият лагерист помръкваше пред очите ни. Знаех, че след двайсетина минути организмът му ще изиска нова доза.

— И за какво ти е това?

— За всеки случай — отговорих уклончиво. — Може някой ден да ми се наложи да вдигам дърмите.

— Да се укриваш ли?

— Нещо такова.

Демби смръщи белезникавите си вежди, присви устни и сурово поклати глава.

— Тоя пък се е нагледал на филми. Не се побърквай, синко. На колко си години?

— На двайсет и седем.

Моите съкилийници се изсмяха синхронно.

— Ама ти си още дете! — поклати глава Демби. — Момченце, абсолютно хлапе! А аз скоро ще правя петдесет. Имам пари, къщи, бизнес, всичко на света си имам. При това, забележи, на четирийсет нямах нищо. Нито къщи, нито бизнес, нито пари, нито перспективи. Така че не бързай, не се пали, не тръгвай с рогата напред. И в никакъв случай след затвора не се връщай към старите занимания. Зарежи ги, забрави ги, стартирай наново. Всичко е пред теб. Ще си излежиш присъдата, ще излезеш, ще си намериш някоя нормална работа, пари ще направиш, деца ще гледаш, ще дишаш с пълни гърди. За какво са ти тия шпионски врели–некипели? Да се укриваш, да променяш почерци?

— Ти пък какво му даваш акъл? — прекъсна го Фрол. — Може човекът да е откраднал толкова, че сега половин Москва да го търси под дърво и камък. Аха. Да си се занимава, ако иска.

Демби млъкна. Фрол се обърна към мен.

— И кво, Андрюха, върви ли, върви ли?

— Не — поклатих глава със съжаление. — Оня ден, след девет дни упражнения, се опитах да пиша нормално — никаква промяна.

— Не е лесна тая! — изкиска се Фрол. — Природата не можеш я излъга!

— Ще опитам.

— Опитвай — разреши скептично урката. — Ама аз нещо друго ще ти кажа. Имало едно време един пичага: Ленин, Владимир Илич. Не знам дали си го чувал. След революцията — когато вече взел всичката власт и животът тъкмо влизал в релси — той се поболял и се тръшнал да мре. Тогава много народ забягнал с парите. Изпокрили се всички — кой в Европа, кой в Бразилия. Ония, дето били на власт при Ленин, дето разстрелвали буржоазията и прибирали техните диаманти в джобовете си. Парички, скъпоценни камъни, валута — изпокрили всичко по швейцарските банки. Пластични операции и такива ми ти работи... И почерците си променили. Аха. С две думи — взели всички мерки. После Ленин умрял. Дошъл Сталин... — Фрол направи театрална пауза — и ги сгацил всичките. До един! В Европа, в Бразилия, в миша дупка — открил ги. Докарал ги тук и ги пратил на палачите. Да ги мъчат, да ги кълцат. И прибрал всички пари, върнал ги обратно. С тях направил и стопанския подем, и строежите, и полетите на Чкалов и всичко, което ти дойде на ума...

— Хайде стига, Фрол — намеси се Демби. — Недей да му мътиш главата на момчето. Хем сам го каза — да не му се месим, щом сериозно е решил. Извинявай, брато, няма повече да ти пречим. Просто и ние тука полека се побъркваме. Нали няма какво да правим. Даже и телевизор си нямаме...

[1] Тоест от Чуйската долина между Казахстан и Киргизстан. — Б.пр. ↑

[2] Адресът на Московското управление на криминалната милиция. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 16

1

Тринайсет и половина години преди ареста седях на пейката в съблекалнята на стадион „Металург“ и си връзвах кецовете.

Процесът изискваше сериозно отношение. Лошо вързаният възел можеше да ти направи номер в най-неподходящия момент. В разгара на тренировката. И тогава ще се наложи да спиращ, да губиш много секунди, да си объркаш дишането и безнадеждно да изостанеш от групата. Не исках да изоставам.

Никой от нас, двайсетте момчета, не искаше да изостава от другите.

Почти четири месеца ходех на тренировки по колоездене. Два пъти седмично.

Самите велосипеди, десетина броя, си бяха там. Бяха закачени на стената, за да не заемат място. Но през зимата не се кара велосипед. Дори майсторите на спорта не карат. Зимно време велосипедистът — особено начинаещият — предимно тича. По осем, а дори и по десет километра на тренировка, толкова по-добре. В студа, във вилицата, по снега. До педалите щяхме да стигнем чак напролет, през април, ако не и през май. Когато изсъхне пръстта.

Всички новаци в спортната група, в това число и аз, бяхме запалени колоездачи. Всички си имахме яки двуколесни механизми с тапицирани със заешка кожа седалки и светлоотразители „котешки очи“ между спиците.

Но тези увиснали над главите ни хромирани спортни машини с тънките си колела, с леките рамки, с грациозно извитите волани се различаваха от момчешките „колелета“, както истинските маратонки се отличаваха от китайските кецове, както американският уестърн се различава от индийския, както се различава истинският предмет от неговия сурогат.

Бяхме на единайсет, дванайсет, тринайсет години, но вече умеехме да правим разлика между едното и другото. Макар да бяхме израли в страна, където самото понятие за сурогат беше издигнато в ранг на държавна идея.

Вярно, точно тогава, през същата осемдесет и втора година, нещо важно се беше случило и с държавата, и с нейните идеи. Изведнъж ни напусна несменяемият, практически вечният Генерален секретар на Комунистическата партия Леонид Илич Брежнев. Тревога надвисна над една шеста от земната суша. Лицата на нашите майки и татковци станаха угрижени. Въртяха се телефоните на столични приятели, активизираха се разговорите в кухнята, намеците. Най-трезвомислещите възрастни стигнаха до идеята, че все пак до война няма да се стигне. Комунистическата партия е здрава като диамантите по шапката на Мономаха, като гранита на мавзолея, като стартовата площадка на космодрума „Байконур“. Тя няма да допусне разрушаване на системата. Всичко е под контрол.

2

Днес тренъора ни го нямаше, беше се разболял. Заместваше го вторият по важност човек: дребна стройна девойка със сиви очи. Майстор на спорта на СССР по колоездене на шосе.

— Така — изрече тя, обхождайки със строг поглед разнокалибрената банда възпитаници на спортната школа, от хлапетата с кърпени анораци до няколкото юноши с прилични анцузи. — Старшата група — на тренажорите! Основната група тича. С мен!

Въздишка на ужас пробяга сред подстриганите глави.

— Който пристигне последен — продължи невъзмутимо майсторката на спорта, — подрежда и измива съблекалнята. Старшата група — пазете техниката. Тия тренажори пари струват. Готови ли са всички?

Двайсет детски физиономии — основната група — със завист обърнаха поглед както към старшата възраст, така и към тренажорите, две хоризонтално монтирани на пода рамки с въртящи се гумени ленти. Постава отгоре велосипеда и си върти педалите, без да

напускаш топлото помещение. Гот е да си старши, да имаш спортно колело и двегодишен опит в тренировките! — рече си основната група.

Заподсмърчахме, попрестъпихме от крак на крак, нахлузахме плетените ръкавици и излязохме в двора на стадиона, където якият януарски мраз моментално ни защипа носовете и бузите.

— Минус петнайсет градуса — каза унило някой.

Друг изпсува на висок глас. Така смело и завъртяно псуват само юношите.

Зад оградата на стадиона, във вечерната мъгла, между фабричните корпуси се мержелееха стволите на гигантските комини, опушващи черното небе за нуждите на секретната промишленост. Над входната врата за нашата съблекалня в полумрака на рано угасналия ден се виждаше табела с умопомрачителния надпис: СДЮСШОР.

В превод от съветски джигитайски това означаваше: Специализирана детско-юношеска спортна школа „Олимпийски резерви“.

Така че ние, което мръзняхме пред вратата на спортната школа с тънките си пуловерчета, изплетени от майките ни ръкавички и трикотажни анцузи, не бяхме никакви сополиви новобранци, не бяхме никаква жалка групичка физкултурници. Бяхме зачислени от воле не къде да е, ами в Олимпийския резерв! С главна буква!

Ако всички олимпийци на страната по някаква причина изведнъж излязат от строя, разболеят се, загубят форма, тръшнат се с травми — тогава защитата на спортната чест на родината ще се повери на нас. На резерва. Подобна перспектива въпреки очевидната си невероятност изпълваше с гордост сърцата на двайсетимата сополанковци.

— Защо стърчите така? — провикна се със звънлив глас майсторката на спорта, появила се на стълбището. — Скачаме, разгриваме! Загриваме бедрата, подбедриците!

Двама от старшите следваха девойката по петите. Днес ще тичат заедно с нас. Те са напреднали атлети, които тренират по индивидуални планове.

Хлапетиите се засуетиха. Майсторката на спорта направи няколко икономични загряващи движения с рамене и таз и се затича, шумолейки с шушляковия си анцуг. Дватама старши я последваха в килватера. Новаците се затътрихме подире им.

Тръгнахме весело, в движение приказвахме, ругаехме се приятелски, кашляхме, плюехме в преспите. Но доста скоро млъкнахме, задишахме шумно, краката ни заработиха по-бързо. Девойката наложи добро темпо.

Първата отсечка е най-тежка. Защото е първа. Плюс това маршрутът минава по градските улици, по тесния тротоар. Трябва не само да поддържаш скорост, но и да лавираш между пешеходците. Добре че те, долавяйки зад гърба си общото трополене на множество бързи крака, сами се сецаха да направят път. Освен това зимните тротоари са хлъзгави; разсееш ли се — падаш, удряш се, може да разтегнеш мускул, така или иначе — изоставаш. А никой не искаше да изостава.

Малкото фабрично градче през зимните вечери скучае и се мотае. Тежко въздишащи, вмирисани на алкохол чичковци се събират пред винарските магазини. Младежта, облечена по последната мода — плъстени ботуши, грейки, ярки шалове и скиорски шапки, — търси приключения в топлите входове на блоковете или на опашките за кино. Скърцащи студени автобуси карат от един празен магазин за хранителни стоки към друг празен магазин за хранителни стоки бледи широколики жени, облечени в сиво или черно.

А ние отминавахме на бегом техния блед, сив живот: сбита група усърдно пъшкащи, потънали в пара момчетии. Бързи и силни спортисти. С такива е по-добре да си нямаш работа. Такива няма да се въртят пред щандовете за алкохол. Такива смятат, че е под достойнството им да киснат с часове по стъпалата в топлия вход, изразходвайки младостта си в празни приказки.

Тичахме сурови, задъхани — и уважавахме себе си за тази целеустременост и сила на волята.

Естествено, устремът ми не бе насочен към олимпийските награди. Медалите, лавровите венци и почетните стълбици не блазнаха тринайсетгодишното ми сърце. Бях наясно, че пътят към големия спорт е фактически затворен за мен. Късно е да се започва спортна кариера на моята възраст, вече ми го бяха обяснили.

Преди половин година моите родители се бяха преместили от село тук, в това подмосковно градче сателит. Воден от мечтата си, аз моментално се устремих към ледения дворец, в хоккейната школа. Кънките и стиковите бяха моя страст. Но гърчавото хлапе с тънки

рамене и тесен, астматичен гръден кош не хвана окото на тренъора, а най-важното — не пасна на възраст. Там търсеха осем-деветгодишни. Другите ги бракуваха.

Аз не се предадох. Татко и мама бяха избрали да живеят в особен град. Построен веднага след революцията по заповед директно от върховните вождове, той беше с три стадиона, два басейна и десетина отделни спортни зали за своите сто хиляди жители. Освен това и два огромни завода, които произвеждаха много тайна продукция, за нея не се говореше на глас дори пред будките, където точеха бира. Очевидно партията и правителството бяха решили да понижават равнището на дрънкане сред населението именно с помощта на усилено насажданата физическа култура. Тук процъфтяваха секциите по бокс, борба, футбол и хоккей, волейбол и баскетбол, атлетика — както лека, така и тежка, и плуване — както обикновено, така и синхронно.

Не ми беше трудно да избира своя спорт. Колоездене! Какво може да бъде по-прекрасно от омайния полет по асфалтовата лента, яхнал лъскавия състезателен механизъм, облечен с ярка фланелка с пришити на гърба джобове, в които можеш да пъхнеш бутилка с вода или резервна вътрешна гума?

Кой можеше да предполага, че страстта към яхането на двуколесния приятел ще рефлектира в изтощителни десеткилометрови кросове в дъжд и сняг? Но аз не бях свикнал да се предавам без битки. Точно като оня бузест пионер от заставката за кинопрегледа „Искам всичко да знам“.

Криволичещият път през града с много виражи и смяна на темпо свърши при завоя към околоръстното шосе. Предстоеше ни да тичаме още три километра по твърдия удобен асфалт, след това да свием по черния път за вилната зона, да изминем още километър през гората, после да се обърнем, да изчакаме изостаналите и да изминем дистанцията в обратна посока.

Не мислех за това, което ме очаква. Иначе е по-добре направо да спреш, да се обърнеш, да се върнеш в съблекалнята, да си прибереш партакешите и да се отпишеш от секцията. Да напуснеш славните редици на олимпийските резерви. Защо да мислиш? Трябва просто да тичаш. Да правиш ритмични вдишвания и издишвания, да движиш тялото, да местиш краката. Няма нищо за мислене.

Стъпили на асфалта, девойката и двамата старши с удоволствие увеличиха темпото, но новациите се държаха; никой не напусна групата. Съпроводени от бодрите клаксони от редките камиони, пешаците велосипедисти се носеха като нагорещени живи гюлета. В мастилената тъмнина — че къде и кога в тази страна са се осветявали покрайнините на провинциалните градчета? — святкаха само подметките на бегачите.

На това място основната група се поизмори. Старшите заедно с майсторката на спорта дръпнаха напред. Девойката намали темпото и се провикна назад със звънлив учителски глас:

— По-активно, по-активно действай!

И се засили, естетически безукорно въртейки кръглото си дупе на истинска олимпийска резерва.

Увеличих скоростта, проклинайки наум всичко живо. Само да ми стигне въздухът. Само да не се разхъркам още тук, наред замръзалия път, на първата, най-тежката третина от дистанцията. Астмата е заболяване на нервна почва. Щом престана да вярвам в своите сили и тя отново ще надделее. Ще ме победи, ако се уплаша.

Когато потта започна да разяжда очите ми, а белите дробове заработиха в определен режим, алчно всмукваха порциите парещ въздух, аз по навик започнах да мечтая колко е хубаво ей сега изведнъж да спра. В спорта това се нарича великодушно „незавършил състезанието“. В отчетите за всяко спортно състезание срещу името на последния неудачник равнодушно се пише: „Еди-кой си и Еди-кой си не завършиха състезанието.“

Да не завършиш състезанието — това е нещо нормално, това ще рече, че си същият спортист, както и всички останали, не си по-слаб от другите, просто днес се е случило така, че не си завършил. Няма страшно. Следващия път ти ще си победителят.

Но всяка олимпийска резерва, дори хлапето, вчера започнало тренировките, знае: нищо не бива да се отлага за следващия път. Най-малко победата.

... Може пък — мечтаех си, заковал поглед в равномерно движещите се плешки на тичащия пред мен приятел — да приложат хитрост: да се направят, че съм стъпил накриво, да се спънат, да политнат живописно; да изостанат безнадеждно от всички, да си поема дъх и в лек тръс да се прибере обратно на стадиона, а после да покаже на

треньора синините и драскотините по одраните си колене. Понякога ту един, ту друг дребосък от компанията правеха този номер, ако ножът опираше до кокала. Но треньорът не обичаше шмекерите, а старшите ги гледаха с пренебрежителна усмивка.

На тринайсет години особено болезнено усещаш усмивките на приятелите. И аз не спирах. Бях издържал вече трийсет тренировки. Трийсет пъти бях стартирал и финиширал. Не бях пръв, но не бях и последен! Десеткилометровият крос вече не ми изглеждаше толкова кошмарен, колкото през първия месец. Научих се да дишам правилно и да си разпределям силите. Реших да отпадна от състезанието някой друг път. Не този.

Прокараният в гората с булдозери снежен път беше преграден с червено-бяла бариера. Нататък, в черната мъгла, се мержелееха дървените извънградски къщи. На това място групата спортисти направи кратка пауза. Майсторката на спорта спря на място, но не спря да се движи. Тя подскачаше, тичаше на място, клякаше, шумно вдишваше и издишваше. Всички, които не се бяха откъснали от лидера, повтаряха нейните движения.

Изчакахме изостаналите.

Мразът пращеше в заледената гора наоколо, голите криви клони леко се поклащаха от бавния вятър. Дрезгаво лаеха две-три кучета — отдалеч, от подножията на потъналите в мрак къщи и къщички, чиито собственици бяха преградили достъпа до своя градинско-плодов рай с огромна желязна тръба.

— Не спирай! — командваше неуморната девойка. — Мърдай! Поддържай топлината! Всички ли се събраха?

— Май да...

— Напред, напред!

Колкото и да не се искаше на полумъртвите от умора малчугани, почивката беше свършила. Престоеше да се измине изтощителният маршрут по ледените пътеки и асфалтовите банкети в обратна посока.

Групата все пак се разпадна. Бегачите се бяха разтеглили на поне стотина метра. Майсторката на спорта и двамата старша възраст пак спринтираха, но плътно зад тях се бяха лепнали няколко от най-упоритите и бързи момчета, другите бяха поизостанали, на опашката се мъкнеха губещите сетни сили аутсайдери.

Внезапно установих, че не съм сред последните и дори не по средата, а директно зад гърба на единия от двамата старша възраст. Вярно, престижната позиция ми струваше напрегане на всички сили. Големите пък тичаха без капка напрежение и дори си говореха, сякаш тази адска дистанция беше за тях само развлечение.

Дадох още газ, забих брадичка в гърдите — така по-лесно се мобилизирах — и изпреварих всички.

— Охо! — добродушно се изсмяха големите. — Ситният май се откъсва!

Някой ме замери в гръб със снежна топка, но не улучи.

Лидерството се оказа трудна работа. Много по-лесно е да те водят, отколкото ти да водиш, осъзнах аз. По-лесно е да дишаш на някого в гърба и да се мъчиш да не изостанеш, отколкото да принуждаваш себе си и само себе си да тичаш по-бързо и по-бързо.

След няма и минута големите — без усилия, продължавайки да плямпат в движение — ме настигнаха.

— Що спиращ, ситен? Давай! Главата надолу! Напред!

Направих се, че не чувам и се опитах да местя краката по-начесто.

— Давай! Давай!

Виковете се разнасяха надалеч из черната зимна гора, но аз чувах само твърдото скърцане на снега под гумените си подметки.

Стори ми се, че със се откъснал далеч напред. Доця ми се да се обърна, за да се уверя, но това би ми струвало скъпоценна секунда.

— Пак се разкисна, ситен! — чух в ухото си. — Действай! Напред! Главата надолу!

Смешно им е, осъзнах аз. Те се забавляват. Десет километра по януарския сняг не е нещо особено за тренирания спортист. Големите, ако искаха, можеха да тичат и два пъти по-бързо. Но напредналите атлети не се напругат зиме, само поддържат форма. През лятото им предстои да изминават много по-големи дистанции, ще има да въртят педалите...

— Можеш, ситен, можеш! Давай! Дърпай, ситен, дърпай! Напред!

Големите бяха най-малко на по седемнайсет. Бях видях краката им в съблекалнята — сухи, твърди, с мърдащи под кожата релефни мускули. Приучени към многочасово въртене на педалите.

— Дръпни, ситен! Дръпни! Можеш!

Майсторката на спорта — сценката явно се разиграваше заради нея — не издържа и се засмя мелодично.

— Ще можеш, ситен! — не мириясваше зад гърба ми вдъхновеният юношески бас. — Дръпни! Главата надолу! Действай!

Ускорих. Гласовете взеха да се отдалечават. Още по-бързо! Още!

Не се притеснявайте, ситният ще може! Той можа и предния път, и по-предния, и сега ще успее. Вие, големите, смятате, че малякът е решил да се изтъкне. Решили сте, че това са пози, стойки. Но аз си късам сухожилията не за да се покажа пред някого. Преди година не можех и сто метра да пробягам, без да се сгърча в пристъп на задух. Спирах, навеждах се напред, подпирах длани в коленете и стоях в тази позорна поза с навирен задник по няколко минути, докато ми олекне. Или пък бърках в джоба за лекарството — флакончето аерозол „Астмопент“. Беше се случвало да тръгнем с приятели на разходка и аз посред път да откроя, че съм си забравил пръскалката — от страх моментално развивах пристъп. А сега кекавият астматик надбягва не само здравите си връстници, но и майстори на спорта. Нищо че е за кратко, нищо че е почти на шега — но ги надминавам, надбягвам ги, тичам, не спирам!

В този момент силите изведнъж ме изоставиха. Стана ми абсолютно ясно, че мога да направя не повече от десетина крачки, след което ще се сгромолясам. Направих тези десетина. Но не паднах. Започнах следващите. Още десетина и край, падам. Ускоренията и напрежението бяха изцедили тялото ми. Калориите свършиха. Няма да стигна до края. Губя. Десетина крачки, после още толкова — този път вече последните, окончателните и ще се строполя без дъх край пътя, дето се вие между дърветата. Край. Стига ми толкова. Не съм ви кон. Човек съм. Слабак, неподготвен за големи натоварвания. Опитах и разбрах, че велосипедният спорт не е за мен. Направо ще нарежа тренировките. Ще се прехвърля волейбол. Приятелят ми Николай отдавна ме навива да тренирам волейбол. Прекрасна игра, която не изисква особени физически усилия. Скачай нависоко и удрай топката. Уютна светла зала, мрежа, момичетата пицят — това не ти е десет километра по снежните пътеки...

— Не заспивай, ситен! Дърпай! Давай!

Стиснах зъби и пуснах кикотещите се лекоатлети да ме задминат, продължих зад тях.

— Какво ти става? — изхриптя до мен някой от връстниците ми.
— За кво си съдираш гъза?

— Абе... — успях да издишам.

И пак ускорих крачка. Напук на всички. Напук на себе си.

Още километър от този ад и ще ми олекне. Майсторката на спорта ще намали темпото, за да набере сили преди финалния спринт. А самият финален спринт ще си е чист празник. Защото в края му е топлата съблекалня, сухите чорапи, чайт от термоса. Дълбокото като море усещане за победа. Затвърдено самоуважение. И прибирането у дома.

Победата е съвсем близо. Броени минути ме делят от нея. Неколкостотин метра ураганен бяг по заледения тротоар. Трябва да се ускоря, да се напрегна максимално, да вложя всичките си сили. И всичко ще е наред.

Тичай и ще стигнеш.

И аз стигнах. И този път, и следващите.

Зимата отмина. Астмата ме остави на мира. Към края на март бях напълно забравил за болестта.

През април снегът се стопи. Десетимата новаци — половината беше изпокапала — алчно зяпаха хромираната техника. Всеки момент ще ни я поверят. Всеки момент ще започне онова, заради което бяхме дошли, заради което пет месеца газихме снега.

Приятелите от двора отдавна бяха открили сезона, с наслада препускаха по асфалтовите алеи, покрити все още тук-там с локви от пролетната киша. Аз също изкарах желязното си конче, ръждясало на няколко места. Напомпах гумите, натегнах веригата, вдигнах малко седалката. Естествено, вече ми се искаше не да препускам като децата из градинките, а да се състезавам с истински спортен велосипед. На истинско състезание.

Но в този момент групата се напълни с новаци, цяла тълпа, всички до един здрави, хитри, осъзнали още на дванайсет години, че през зимата колело не се кара. Запишеш ли се през зимата, ще те карат да тичаш! Трябва да изчакаш топлите месеци, тогава е лесно.

Станахме двайсет и петима — на десет колела. Всяка тренировка започваше с тихо съскане, конфликти и бързи сбивания. Днес съм с червения. Тогава аз съм на зеления. Не, зеленият е мой, още от предния път съм си го заплюл.

Заплюл ли? Да не си го купил? Мой — значи мой. Изчезвай. Ти изчезвай...

Треньорът виждаше всичко, но само се подсмиваше под мустак. В спорта слабите характери не пробиват. Нужни са момчета зли, упорити, с каменни брадички. Сами ще се оправят. От двайсетимата ще остане един, фанатик, достигнал до изискванията за първи възрастен разряд. Следват две години упорита работа (с всекидневни тренировки, два пъти седмично — тежки, с натоварвания до припадък), докато се покрие нормативът за кандидат-майстор на спорта. Званието „майстор“ постига един от хиляда.

Големите не ни обръщаха внимание, те постоянно киснеха в работилницата с изцапани от греста ръце. Те сглобяваха сами своите велосипеди. Спици, седалки, джанти, вериги, кормила, рамки — за тях това звучеше като поема. Но не и за мен.

Към средата на май окончателно се бях разочаровал от велосипедния спорт. Този спорт е прекрасен. Аз обаче не исках да се бия заради велосипедите. Не бях се записал да тренирам бокс. Имаше нещо дълбоко сбъркано в това, че на трима души се падаше едно колело. И аз напуснах.

Главният урок, който научих през тази зима, се съдържаше в една-единствена дума. В съвета, или моралното правило, или заповедта на треньора.

Тичай.

Ако искаш да постигнеш нещо — тичай. Тренирай. Налагай се на себе си.

Лавирай между унилите, вялите, нетрезвите, между ония, които са объркали дишането.

Тичай. Действай. Откъсни се. Победи своята слабост.

Изпревари всички — право към целта. Не почивай. Не мечтай. Не се самосъжалявай. Не се озъртай. Не се съмнявай.

Така ще победиш.

Тичай, дишай, отблъсквай се от земното кълбо. Ако си преодолял себе си, има ли нещо, което да не преодолееш? Няма.

ГЛАВА 17

1

В първия ден на октомври — сух, прохладен, звънтящ, тревожен — разходката беше повече от сполучлива.

Падна ни се каре номер петнайсет. Най-широкото, наречено „президентско“. Тук можеше дори да се тича в кръг. Освен това беше разположено отстрани на сградата и вятърът го продухваше от край до край. Свежият есенен въздух леко и свободно се лееше в дробовете. Циментовият под беше гладък, нов, без пукнатини. Истинско удоволствие е да упражняваш тялото си в такива условия.

Постоях няколко минути с отметната назад глава, вдишвайки интензивно праната, след това се съблякох до кръста, положих фланелката си върху дървената пейка, вградена в стената, и се затичах. Не в кръг, разбира се, това би било прекален разкош, в крайна сметка, не се разхождам сам, трима сме — а по права линия, от стена до стена. Но поне имаше много място. Можех да размахвам и ръце, и крака.

Приятелите съкилийници днес са с мен. Обикновено, когато ни викат за разходка, те все още спят. Но веднъж на няколко дни кривите гръбнаци все пак излизат да подишат. Сега са седнали до стената, примижали от дневната светлина: Демби е подпрял гръб, а Фрол е клекнал, запалил е цигара и плюе в краката си.

Увеличих темпото. За да не губя скорост при обръщането, достигайки стената, се подпирах на нея с две ръце и силно се отгласквах. Колкото по-бързо тичаш, толкова повече кислород постъпва в тялото ти — всички го знаят.

Зад високата два човешки боя стена от съседната клетка за разходки също се чуваше тропот и силно пъшкане. И там някой се движеше усилено в опитите си да победи хиподинамията и затвора. Мислено изпратих поздрав до неизвестния ми събрат. Може да е министърът, с когото сме по едно и също ДЕЛО. Но аз никога няма да науча нищо за съседа отгатак стената. В този елитен следствен затвор

обитателят на една килия при никакви обстоятелства, дори и за кратък миг, не може да се срещне с обитател на друг бокс. Когато отивам на разходка или в банята, или на разпит, останалите арестанти чакат реда си зад вратите. И ако аз се връщам от разпит, а насреща ми водят някого, когото мога само да чуя, конвойният спешно ме набутва в „буркана“ — специална ниша метър на метър, която се затваря отвън с резе. За удобството на персонала такива „буркани“ са разположени на много места из учреждението, във всички коридори през равни интервали.

Бягането вървеше трудно. Задъхвах се, виеше ми се свят, бедрата и подбедриците ме боляха, потта се лееше в очите ми. Задухът ще отmine, повтарях си. Той се дължи на загуба на тренинг. Скоро ще вляза във форма. Дванайсет крачки насам, дванайсет крачки натам. Дишай по-равномерно и по-дълбоко! С носа и устата! Не давай на затвора нито минута от живота си. Не позволявай на никого и на нищо да ти краде от времето. Още по-малко пък свободата. Тренирай. Ставай по-силен. Бъди упорит и търпелив. Нищо не бива да те разсейва. Всичко е в твоите ръце — действай!

Стараех се. Бързах. Шейсет минути — това е много малко. В килията е тясно и задушно. Невъзможно е да се упражняваш там. Предоставили са ми само един-едничък час, за да мога да подсиля тялото си. И аз не хабя нито себе си, нито времето за нищо друго, освен за движение.

— Ей, Брумел! — повика ме Фрол. — Чифир искаш ли?

Поклатих глава отрицателно.

Днес Фрол беше взел ценния затворнически продукт със себе си за разходката. За мен остана загадка как успя да пренесе металното канче с парещата течност в ръкава на памучния шинел, без да го забележи внимателното око на контрольора. Сега урката се наслаждаваше на кофеина в съчетание с пресния въздух.

Възвишено мечтание озари лицето му.

— Ех, да имаше и по една трева да дръпнем — въздъхна той.

— Вярно — потвърди строителният магнат. — Хубав таджикски хашиш.

— Какво ти разбира главата от таджикски хашиш?

— Нали съм строител — засегна се Демби.

— И кво?

— Половината от bankerите по обектите ми са таджики.
Фрол изведнъж изпъшка, хвана се за стомаха и сгърчи лице.
— Боли ли? — предпазливо попита Демби.

Рецидивистът кимна.

Обикновено класическите болести на стария пандизчия — язвата и зъбоболът — се изостряха привечер. Често пъти татуираният рецидивист приключваше вечерята си с това, че се изправяше, хващаше се с ръка за гърлото, бързешката ситнеше към ъгъла на помещението и повръщаше храната в килийния клозет, като хрочеше шумно, плюеше, секнеше се и стенеше. След това той учтиво и много искрено се извиняваше, че ни е развалил апетита, лягаше по корем и страдаше.

Недъзите си Фрол лекуваше главно с пушене. Нито аз, нито Демби бяхме чували от него никакви оплаквания, но и не умеехме да наблюдаваме безучастно как жив човек се гърчи от болка, съска и псува шепнешком. Някой от нас натискаше копчето на стената, пристигаше пазачът и ние настоявахме да се извика лекар. Фрол възразяваше. Привърженик на моралната система, известна като „понятия“^[1], той не желаше да моли администрацията за каквато и да било помощ. Вместо него го правехме аз и магнатът.

Лекарят хвърляше критичен поглед към болния през правоъгълника на „хранилката“ и благоволяваше да го снабди с таблетка аналгин.

Тежко ми беше да гледам нервната сцена, да виждам изкривеното от гърчове лице на клетия престъпник, да усещам крайната нездравост, неправилност на цялата ситуация, затова заспивах мрачен и злобен, в душата ми се трупаше чернилка.

Фрол започваше утрините си с мощна доза чифир, което явно не допринасяше за заздравяване на дупката в стомаха му. И пак след разходка, след поредното ми тичане, подигравателно ми викаше ту „спортиста“, ту „Брумел“, ту „олимпийския шампион“. Прякорите семеняха, иронията и сарказмът нарастваха от ден на ден. Тежкотоварният му приятел само се подхилваше.

В затворническото бягане от стена до стена няма припряност. Важен е самото то, а не преодоляното разстояние. Трябва да се загреят мускулите и ставите, а най-важното е да се диша дълбоко. Да се освежи мозъкът. Кислородът е неговата храна. За този час трябва да

използвам колкото може повече от полезния газ. Колкото повече, толкова по-добре! Дишай, дишай с все сила, гълтай въздуха, полагай всички усилия! Утре ще напредна още повече, ще усъвършенствам процеса, веднага след загревката ще стоя по две-три минути на главата си — нека поема повече свежа кръв! Правилно тренираният и обогатен с кислород мозък ще ми помогне да се измъкна от затвора. Един ден ще се науча да чета ДЕЛОТО и ще разбера как да действам, за да постигна свободата си. Ден след ден ще тичам и ще дишам, ще тичам и ще дишам, ще прекарвам останалото време в медитация и упражнения. Моят разум ще се научи да работи като идеална машина за генериране на идеи — най-ценния и най-скъп продукт от всички известни на човечеството. А новите идеи са необходими. Прекалено много остри въпроси стоят пред мен, прекалено много задачи предстои да решавам.

Къде е моят бос? Къде са парите ми? Какво да правя? Какви показания да давам и да ги давам ли изобщо? Какво ще се случи със семейството ми, ако не се измъкна? Колко дълго ще остана тук? Оцелял ли е бизнесът ми? Дали не съм прецакал някого с толкова внезапното и скандалното си изчезване? Дали не съм си спечелил врагове? Какво да предприема, когато се озова на свобода?! Тежки, страшни въпроси и отговорите им трябва да се търсят на бистра, ясна глава...

Времето изтече. Изщрака ключалката. Нахълтах в коридора полугол, потен, зачервен; от гърба и раменете ми се вдигаше пара.

— На място — каза дежурният. — Облечете се.

Бързешката навлякох фланелката и се усмигнах.

— Извинявай, старши. Увлякох се.

— Ръцете зад гърба. Напред.

2

В килията намокрих пешкира. Избърсах си раменете, врата и гърдите. Преоблякох долното бельо. Избърсах опръскания с вода под. Измих си ръцете със сапун.

— Активно момче си ти, като те гледам — рече Фрол, който неодобрително наблюдаваше моите манипулации. — Днес тича, вчера

тича, оня ден тича... И утре ли ще тичаш?

Кимнах мълчаливо.

— Спортист, а? — осведоми се кокалестият пандизчия.

— Нещо такова.

— Браво — отрони татуираният. — Само да не се престараш.

Че ще ти идат всичките сили по тренировките...

Не попитах какво има предвид. Изпих две чаши прясно запарен горещ чай, седнах по турски на леглото си и разтворих учебника.

В моя дневен режим започваше втория и последен ценен отрязък от време — двата часа и нещо между разходката и обяда. Главата е свежа, стомахът празен. Идеални условия за всякаква интелектуална дейност.

Но за жалост Фрол отново ме откъсна от заниманията ми: той учтиво помоли за разрешение и прелисти, сбръчкало чело, тънкото томче със заглавие „Тренирай паметта и вниманието“. По лицето му се изписа истински интерес, то стана почти красиво.

— За какво ти е това? — попита, връщайки ми книгата.

След кратък размисъл формулирах отговора:

— Не ми харесва в затвора. Ненавиждам решетките.

— Аз също — ухили се Фрол. — Какво общо има това с паметта и вниманието?

— Нали трябва да се занимавам с нещо, докато имам свободно време. Затворът представлява пауза в живота. Тук ще прочета книги, които никога не бих прочел навън. Ще усвоя умения и навици, които не бих усвоил в нормалния живот... Заклучиха ме, опитаха се да ми отнемат времето. Аз реших да не си го давам. Ще го използвам в свой интерес. Всяка секунда.

Демби критично се прокашля, кръглата му буза се изкриви.

— Лично аз — провъзгласи той — използвам времето в затвора изключително за натрупване на подкожна мас. За ядене на салам!

Фрол елегантно подръпна нагоре долнището на анцуга си и седна върху одеялото.

— Не е в салама работата — рече той замислено. — Не един почтен човек в затвора покрай тоя салам е станал мръсник, Демби... Чувай, Андрюха, ами ти, като си толкова умен, как изобщо те сгасчиха?

Свих рамене. Трябваше ли да разправам на всички, че съм просто момче за опандизване? Че съм влязъл зад решетките

доброволно, за пари?

— Няма е късмет! — лаконично отвърна вместо мен Демби.

— Така изглежда — съгласих се аз.

Фрол се замисли.

— А не те ли е страх да откачиш? Да станеш толкова развит, че обикновените хора да престанат да те разбират? Каква изобщо е целта ти?

— Просветлението — отново вметна Демби.

— Не — възрази Фрол, обърнат към него. — Не загреваш, Демби. Тоя пич иска да е по-печен от всички останали.

— Не би било зле — съгласих се и се пошегувах: — Тогава всички пари и жени ще са мои.

Фрол се вгледа в лицето ми.

— Ами ако някой ден влезеш в тая... в нирваната и тя така те повлече, че да не излезеш от нея? И няма да искаш повече нито пари, нито женски?

Усмихнах се снизходително. Урката не проумяваше основното.

— Това е невъзможно — отговорих. — Изобщо кисненето с часове в поза „лотос“ е за начинаещите. Просветленият мъж не медитира. Идеалната медитация трябва да бъде мигновена. Поемаш въздух, концентрираш се, шат! — и си съзрял потайното!

— Ясно — отговори сериозно Фрол. — Е, какво пък, продължавай, приятел. Смело напред, просветени човеко! Това, че отричаш затвора, е много добре. Всеки от нас е длъжен да ненавижда тия стени, тия решетки и небето на квадратчета. Само най-силните могат да откажат всякакво подчинение. Но не забравяй, братле, че затворът ще ти отговори също с омраза. Люта...

Демби, тъжно намръщен, кимна в знак на съгласие.

— Между другото, твоето тичане е напразно — каза той след пауза — и е вредно за здравето.

— Че каква му е вредата? — зачудих се. — И защо да е напразно?

Строителният началник се потупа по необятния търбух.

— Защото не получаваш нормална храна. Нямаш достатъчно калории. Губиш подкожната мазнина.

— Хранят ни доста добре.

— Така ти се струва. Бил ли си в казармата?

— Да.

— Спомни си стария войнишки начин да си натъпчеш стомаха. Да ядеш колкото може повече хляб! Чорбата — с две филии, кашата с още две и още една с чая. И можеш да се наситиш. Само с хляб, без масло и месо. Тук имаме същата ситуация. Месото, тоест белтъчините и животинските мазнини, присъстват в тази килия само във вид на... какво?

— На салам — предположих.

— Правилно. Сега, ако нямаш нищо против, да направим една проста сметка. Веднъж на две седмици получаваш колет. Аз също. Във всеки колет има по две щафети. Така ли е?

— Да — кимнах.

— Това са осем щафети месечно, нали така?

Кимнах още веднъж.

— Точното измерване на всяка конкретна щафета — продължи бузестият строител, гледайки ме мрачно и сериозно — не е възможно, доколкото щафетите като такива не стигат при нас в килията, а пристигат вече нарязани. Режат ги контролорите при получаването, за да проверят дали вътре не е скрито нещо забранено... Затова приемаме дължината на една щафета условно за четиристотин милиметра и получаваме сума сумарум три хиляди и двеста милиметра или три цяло и две десети линейни метра... какво?

— Салам.

— Тука сме трима — с още по-сериозен и строг глас напомни магнатът, — тоест общият метраж трябва да се дели на три.

— Естествено.

Несъмнено закръгленият Вадим смяташе темата за генерална, главна, централна. Докато аз едва се удържах да не прихна.

— В резултат на всекиго от нас чисто се падат... — Демби за момент притвори очи и сбърчи чело — едно цяло и шест стотни линейни метра на месец, или хиляда и шейсет милиметра! Всъщност извинявай за тоя език, целият ми живот е минал по строежите, от бригадир стигнах до началник на строително управление, всъщност затова съм и тук.

— В смисъл? — не схванах аз.

— Защото смятам линейните метри по-бързо от другите — мъгляво обясни Демби. — Но това в случая не ни интересува... Караме

нататък. Хиляда и шейсет милиметра делим на трийсет дни и получаваме дневна норма за потребление на калпак, а именно трийсет и пет линейни милиметра салам.

За да осъзная по-дълбоко този факт, магнатът ми протегна своята самоделна линейка, слепена от няколко слоя листчета от тетрадка, обрязана по краищата и покрита с тънки равномерни резки — и ми демонстрира какво представляват трийсет и пет милиметра.

— По такъв начин — тегли той чертата, — за да си набави организъмът постоянно животински мазнини, всеки от нас трябва два пъти дневно да употребява парче салам с дебелина седемнайсет и половина милиметра!

— Гениално! — оцених аз. — А колко грама прави това?

— Не знам — промълви с дълбоко съжаление Демби. — Пък и не ни е необходимо. Нашата задача е да пресметнем правилната норма. А дали е в грамове или в милиметри, няма значение...

— А не е ли по-просто — предложех аз — да изплюскаме всичките тия линейни метри наведнъж, за да се почувстваме поне веднъж в месеца сити?

Демби разпери ръце.

— Това вече зависи от теб. Лично аз съм си определил всекидневната норма и се базирам върху нея. Ще употребявам по трийсет милиметра на ден, а пет ще оставям в резерв. За трийсет денонощия тоя резерв ще набъбне до цели сто и петдесет милиметра! Петнайсетсантиметрово парче, почти половин щафета! Съветвам те и ти да правиш същото. В противен случай няма да изкараш дълго — авторитетно резюмира Демби и мощните му бузи се втвърдиха в скръбна гримаса.

— Защо?

— Защото един линеен метър салам месечно е много малко...

— Прав си — съгласих се аз. — Това даже не е малко. Това е направо смешно. Но аз все нещо ще измисля...

— Той не проумява — процеди изведнъж Фрол, обръщайки се към Демби. — Нищичко не проумява! Той и утре смята да тича!

— На всяка цена — сурово обявих аз.

— Аз пък си мисля — каза урката, без да адресира думите си конкретно към мен, — че ти стига толкова.

— Кое да ми „стига“?

— Тичането — уточни Фрол, погледна първо към Демби (който кимна одобрително), а после и към мен. — Тичането ти стига...

Внезапно усетих силна вълна на недоволство откъм двамата приятели.

— И защо? — попитах направо.

Съседите ми се спогледаха.

— Ти не разбираш ли?

— Не.

— Смърдиш — кратко се изказа Демби.

Фрол не каза нищо, но ми хвърли такъв поглед, че се почувствах неудобно и се засрамах. По дяволите! Не бях го предвидил. Просветленият мъж бе забравил, че собствените лайна по не миришат. А сега значи хората, които живеят рамо до рамо с мен, са принудени да търпят ароматите на моето тяло, покрито с няколко слоя изсъхнала пот. До банята остават още два дни. Банята е веднъж седмично. Шест дни — шест слоя.

— И какво да правя? — чувствах се като идиот.

— Да не правиш глупости! — отсече грубо Фрол. — Не си в спортната зала! Стига с този джогинг, разбра ли? Ползата е никаква, а вредите — цял самосвал! При това ползата е само за теб, а вредите — за всички наоколо! Направи пауза, че ще прегрееш, преди да е почнало първенството... — той се усмихна на шегата си, но след миг ъгълчетата на устата му отново сочеха надолу и аз разбрах, че трябва моментално да взема решение.

Уплаших се. Тъмнозелените стени на килията се заключиха около мен, превърнаха се в челюсти, готови да смелят дребното bankerче. Съкилийниците — малкият и големият, тънкият и дебелият — ми заприличаха на чудовища, готови за скок.

Дали пък не прекалявам? И правилно ли постъпвам, възнамерявайки след прекарани месец и половина в килията да възразявам на човек, който е прекарал тук десетилетия и несъмнено е виждал хиляди млади, упорити и дръзки себелюбци? Озовал се в изолация, без подкрепа, без пари, пропаднал чак до дъното — правилно ли постъпвам, като влизам в конфликт с местното население на това дъно?

— Не — рекох тихо. — Не, Фрол. Вредата от миризмата не е голяма. Не сме тук на модно ревю, за да се наслаждаваме на фини

аромати. Не сме опрели до миризмата. Лошата миризма не може да засегне нечие достойнство. Няма да се случи нищо страшно, ако двамата проявите малко търпение. Това е мнението ми и държа да го приемете за сведение...

— Добре ли те разбрах — промълви вяло Фрол, — че вече си решил да ни диктуваш какво да правим и как да го правим? Нарездаш ни, един вид, да търпим?

— Не диктувам — отсякох. — Нито нареждам. Просто възразявам.

Фрол примижа.

— Може ли един въпрос?

— На каквата искаш тема — парирах внимателно.

— Ще ме прощаваш, какво си правил на свобода?

Изпуснах въздух и гордо отговорих:

— Пари.

— Бизнес, искаш да кажеш?

— Да.

— А освен бизнеса? — сухата скула на Фрол потрепна. — Какво друго си правил, освен пари?

— Нищо. Само пари. По шестнайсет часа на денонощие.

Урката се престори, че чак сега проумява.

— Значи ти си бизнесмен! Така ли?

— Може да се каже.

— А пък аз — Фрол с безподобно достойнство направи лек поклон — живея от кражби и измами. Аз съм престъпник, ясен ли съм? Бродяга^[2]. Не умея да работя. И не искам. Не мога. Аха. Здравето ми е разклатено. Ето на, крада имуществото на честните граждани. А как другояче да се изхраня? Държавата и нейните слуги, ченгетата, ме вкарват в затвора и аз лежа. Тук е моят дом. Нямам друг. И пари нямам. И бизнес. Нито пък семейство. И татко си нямам... Само старата ми майчица, едничката ми родна кръв... Виждаш ли това?

Фрол изпъна крака си между леглата и посочи стъпалото си. Татуираната на горния свод котешка муцуна безсрамно размърда мустаци.

Демонстрацията на голия арестантски крайник беше много безцеремонна, почти оскърбителна, но все пак не дотолкова, че да

намеря за нужно да се обидя. Освен това десетте дни редовни сутрешни медитации ме направиха невъзмутим.

— Знаеш ли какво е това?

— Котарак.

— Правилно — похвали ме Фрол. — Котарак! Затворник кореняк!

— Разбирам — казах. — Котарак. Тоест ти, Фрол, си си у дома, а аз съм ти на гости. И затова трябва да те слушам внимателно. И да се държа по съответния начин...

— Правилно схващаш — похвали ме коренякът и неочаквано се усмихна закачливо, обезоръжаващо. — Скивай, Андрюха, ти... такава... не се коси. Свястно момче си, де да бяха и други като тебе... Между нас няма конфликт. Ако искаш да бягаш и да скачаш — дерзай! Само че не във вреда на тези, които са до тебе! Прав ли съм, Демби?

Колосалният магнат солидно кимна.

— Колкото до свободата — Фрол произнасяше думите тихо, но подчертано, — отворих тая приказка, защото рано или късно, в тая бърлога или в някоя друга, в този затвор или в „Матроска“, „Бутирка“, в който и да е, в изолатора, в етапното, в лагера — този разговор непременно ще се състои. Аха. И ти винаги трябва да помниш... разликата. Между тебе и хората от престъпния свят. Не се самозабравяй. Бъди по-скромен. Затворът е дом на страданието, чаткаш ли? Не е стадион...

— Чаткам — отвърнах, усещайки как невъзмутимостта ме напуска. — Дом на страданието. Ясно. Само че аз — ще ме прощаваш, Фрол — не възнамерявам да страдам. Не съм за това роден. Няма да страдам нито в тази бърлога, нито където и да е другаде. Който му се страда тук — нека страда, нищо против. А пък аз ще правя това, което трябва да правя.

— Инат си ти — тъжно каза престъпникът. — Млад инат. Твоя си работа. Моята беше да предупредя...

Сложих ръка на сърцето.

— Фрол! Много съм ти признателен за съветите и за предупрежденията. Истина ти казвам. От сърце го казвам. Наясно съм, че не сме в санаториум. Може твоят съвет някой ден да промени съдбата ми. В някой друг затвор. Истински. Там, където е мръсотия и глад. Но тук, където са ни затворили, имаме съвсем прилични условия!

Храна, топлина, тишина! Защо да не използвам времето с максимална полза за тялото и мозъка си?

Коренякът наведе глава и целият му натруфен криминален аристократизъм се изпари. Остана стар и болен човек с разклатени нерви. Без да продума, той хвана някакъв вестник, четен най-малко десет пъти, разтвори го и се скри зад него от мен — презрително и демонстративно.

Легнах по гръб и се заех с нещо, което никога не ми омръзваше — заплеснато да изучавам тавана. Силна злоба и обида късаха душата ми. Самолюбието ми беше най-жестоко наранено. Полуграмотен, неук, див човек, крив гръбнак, с две думи просто и ясно ми бе обяснил, че занданът е най-вече негова територия. Аз пък, капиталистът, журналистът, почти милионерът — съм същество от по-долен сой.

Защо, питах се, тези възрастни, патили хора с такава ирония наблюдават как се изтезвавам с тренировките? Защо са тези коси погледи, тези полуусмивчици? Може би петдесетгодишните същества с изкривени гърбове просто ми завиждат? Може би се събуждат всяка сутрин с острото желание да зарежат цигарите, да започнат деня с гимнастика, но вече не са в състояние да си го наложат? Постоянно си търсят оправдание. Пречи им миризмата на потните фланелки, грижата за подкожния слой, най-различни работи...

На мен пък нищо не ми пречи. Мен ме обра и предаде собственият ми съдружник — дори това не бива да ми пречи.

3

Внезапно ме споходи горещо желание да разкажа на кореняка за своя бизнес. Седнах в леглото и протегнах ръка за цигарите. Фрол, който отдавна беше оставил настрана вестника и се излежаваше по гръб, ми хвърли недоумяващ поглед.

Аз обаче си легнах, без да продумам. Какво да разкажа? Как да го разкажа? Не може, не бива да разказвам нищо. Всеки от тези двамата поотделно или двамата заедно може да се окаже осведомител, внедрено ухо, чиято задача е да съобщава на началството за всяка моя крачка или дума. А началството ще докладва на следователя Хватов и генерал Зуев. Затова — никакво разказване! Нека татуираният Фрол и

неговият приятел Демби, и началникът на изолатора полковник Разрез, и следователят Хватов, и генерал Зуев ме смятат за мирен бизнесмен, по недоразумение озовал се зад решетките.

... Да предположим, Фрол, че имаш милион. Не е важно откъде се е взел. Продад си нефт или газ, или акции, или реактивни системи за залпов огън. И си се напечелил, както се казва сега. Остава да изпълниш гражданския си дълг и да платиш данъци. Защото държавата трябва да строи училища, болници, да плаща на лекарите и на пощаджиите. Затова ти казват да снесеш част от парите, да кихнеш половината, да делнеш.

Ти не си съгласен. Жал ти е за парите. Това е напълно обяснимо човешко чувство. Решаваш да излъжеш данъчния инспектор. Лошо е, разбира се, но цял свят върти подобни фокуси и няма на този свят милионер, който да не издържа за своя сметка цяла банда хитряги, чиято работа е да измислят как да плаща по-малко. Аз съм един от тях.

Фирмата ти, братле, процъфтява, името ѝ грее по бил-бордове, гърми по телевизиите. Тя е твоята рожба. Но покрай нея с вълшебна пръчица създаваш десетки други фирми. Незаконородени помярчета. Копелета. Някои от тях съществуват само във вид на кръгли гумени печати, други като папки, трети имат дори офис с телефон, но всичките ги сродява основното: тяхната дейност е фикция, тя е само на хартия.

Тук, в тъмната гора от фирми едnodневки, ти и твоите хора криете своя милион. В най-затънтената част на гората.

Ето това, кореняко, е моят бизнес: аз отивам на работа, сядам на бюрото, включвам офис техниката и правя фалшиви документи. Забърквам ментета. Фабрикувам ги. Фалшивите документи трябва да са много, изключително много. Това е задължителното правило, което бях формулирал преди време и което неотклонно следвах в продължение на три години. Не петдесет, не сто договора, не две или три папки, а задръстени догоре шкафове. Колкото повече, толкова по-добре! Правех по петнайсет-двайсет килограма на месец и за времето на кариерата си изфабрикувах над триста килограма. За да проучат този Монблан, тази Фуджияма от ментета, десетки опитни експерти ще трябва да ровят половин година. Те ще се удавят в книгата като в бласто. Експертите идват на работа към девет сутринта, започват към девет и половина, към десет пият чай, после обядват, към шест тръгват да се прибират. Трудят се без особено напрежение. Докато аз

прекарвах на бюрото си по сто часа седмично, оборудван с най-новите технологии. Моят бос беше заделил специално за мен внушителен бюджет. Три принтера действаха едновременно, печатайки на десет различни вида хартия с различен тонер. Листовете се съединяваха по различни начини. Сякаш наистина са ги обработвали ръцете на различни хора. Всеки фалшив договор имаше вид на напълно редовен. Беше изпъстрен с красиви печати и министерски подписи. А най-важното е, че от тези договори и други бизнес книжа, от тези сметки, фактури, ордери, извлечения, квитанции и така нататък имам пълни шкафове. Нека данъчният инспектор или някой друг експерт се опита да провери как фирма „Вася“, действайки в интерес на фирма „Ваня“ чрез фирма „Саша“ за нуждите на фирма „Гриша“ по поръчка на фирма „Наташа“, е фактурирала газ или диаманти, или танкове!

В договорите, фактурите и квитанциите има посочени телефони и адреси. Изпратете факс, напишете писмо или се обадете. Ще ви отговорят учтиво, с всичкият необходим пиетет и по протокол, че началниците ги няма. В командировка са. Какво да предам? Зад учтивите гласове и красивите печати се крие празнина. Цели концерни и холдинги представляваха онова, което в съвременния език се обозначава с неблагозвучната, но адекватна дума „балон“. Красива, представителна външна обвивка без капка съдържание.

И така, братле, аз съм седнал на удобния стол в не много чисто, но идеално разположено в центъра на града мазе; разполагам с телефони, факс, с цялата офис техника, климатик и ИМ радио, с пари за храна, алкохол и цигари, бензин, дрехи, плюс джобни. Ако се налага да прибавя още някаква офис техника към наличната, купувам най-добрата, ултрамодерната.

Създавам паяжина от десетки фирми. Между тях се води някаква измислена дейност, превеждат се някакви пари, едни или други суми ту се появяват, ту изчезват по касите или по банковите сметки. И всичко това, за да се скрие нечий чужд милион, изкаран я от кражба, я от продажба на нещо, неподлежащо, а може би и подлежащо на продаване. Чий е този милион? Нямам ни най-малка представа. Пък и какво ме е грижа? Човекът с костюма от „Валентино“, който пристигна с мерцедес, за да ми предаде разпореждания относно милиона, може да е само част от системата на нечий хитро измислен балон.

А има и по-напреднали отворковци: тогава милионът не е един, ами са пет или дори десет, а момчетата, които идват да оперират с тях, са тихи, скучни, скромно облечени и карат очукани жигулита. С тях се държа крайно предпазливо.

Отдавна е време да се смени пращното мазе, където добивам своето злато, с някое по-просторно и светло помещение, но все не остава време. Не сколасвам. Желаящите да вкарат в нелегалната ни банка своите милиони и да ги спасят от безсърдечните данъчни стават все повече и повече. Нито аз, нито моят бос обръщаме внимание на дреболии. Смешни са ни бизнесмените, които си харчат времето за пазаруване на кожени фотьойли, килими и аквариуми. Ние сме по по-грандиозните номера. Банкнотоброячните машини, които купихме неотдавна, струват по-скъпо от автомобилите ни.

Чекмеджето на бюрото ми е претърпано с чужди паспорти. Всички те са изгубени, откраднати или дадени доброволно срещу някоя и друга бутилка водка. Сейфът е препълнен с долари и рубли. Ако в този момент в мазето влезе милиция, няма да мога да обясня откъде съм взел паспортите и парите и ще загубя и едните, и другите. Затова всичките ми действия са насочени към това да стана колкото може по-незабележим. На вратата на моето мазенце не блестят надписи, пред прага не е паркиран лъскав хромиран буик или някаква подобна тъпанарска железария. Аз не хлопвам вратите на тежки автомобили и не крещя по мобилен телефон, преодолявайки разстоянието до входа. Наема за офиса внасям с известно закъснение. Като истински среден предприемач. Въртя една демонстративна търговия с ширпотреба. Малък бизнес, колкото да не ми падат гащите...

Вечерта просветленият мъж се наплюска с баландата насъщна и спокойно заспа.

[1] Понятия — сбор от правила, един вид „морален кодекс“ на професионалния престъпник. Включва забрана да работи, докато излежава присъдата си, да съдейства на администрацията, да се прехранва по друг начин, освен с престъпления, задължава го да се подчинява на решенията на „общото събрание“ на престъпниците, да заделя пари за обща каса и т.н. — Б.п. ↑

[2] Обща дума за арестант, затворник (жаргон). — Б.п. ↑

ГЛАВА 18

1

Обаче посред нощ се събуди, обзет от безпокойство, доловил вътре в него да зрее някакъв неясен въпрос и същевременно отговор.

Предния ден бе прозвучало нещо важно. Беше открита и произнесена някаква правилна дума — но коя точно?

Лефортовската тишина не е тишина. Двамата ми приятели хъркаха в забрава. Демби лежеше по гръб и коремът му се поклащаше равномерно в такт с дишането. Фрол бе заел ембрионална поза, обгърнал с кокалестите си ръце свитите към гърдите колене. Изразът на лицето му ми се стори много детски, беззащитен, естествен и аз моментално изпитах съжаление към този човек, погубил живота си, изразходвал го в скитане по затворите и лагерите на моята жестока родина.

Нямал късмет! — спомних си и сънят ме напусна окончателно. Ето я въпросната формула, проста и точна, прозвучала преди няколко часа. Нямал късмет. Точно така. „Нямал е късмет“, каза за мен човек, който едва ме познаваше. Наблюдавал поведението ми някакви си две седмици, той — неосъзнато, разбира се — бе изразил първото и следователно най-точно впечатление за мен като функционираща личност. Не му е провървяло.

Жълта четирийсеватова крушка процеждаше върху тримата неподвижни мъже слаба светлина. Предметите хвърляха неразгадаеми сенки.

Къде съм? Защо съм тук?

„Нямал е късмет“, бяха казали за мен. Що за дума е това? Кой я е измислил? Защо повечето хора обожават да апелират към тази смешна метафизическа категория? Къде е той, моят личен кутсузлък? Може би се е криел в онова село сред хълмовете и горичките, в оня край на плитки, бавни рекички, по средата между Москва и Рязан, където

преди петдесет години съдбата е запратила моя дядо, роден в Нижегородска губерния?

Там, в голямото село с триста къщи, бях прекарал своите бебешки и детски години, а когато поотраснах, осъзнах, че съм прекалено честолобив, за да остана завинаги в това тихо, скучно място, където хората и птиците крещят силно, но съвсем рядко.

... Не — заявих сам на себе си, докато се въртях в леглото и мачках твърдата затворническа възглавница. Няма да откроя причината за несполуките си в родното ми сиво, смълчано село, потънало зиме в сняг, напролет в кал, а лете — в зеленина. Напротив, гордея се, че съм селянин. Провинциалист.

Тъкмо провинциалистите увеличават богатствата на столиците. Тъкмо енергичните пришълци играят първите роли в бушуващите, безредно суетящи се, светнали в огньовете градове. Ако бог не ме обичаше, той щеше да ме сътвори московчанин: хладнокръвно, стиснато, благополучно, хедонистично, комфортно същество. Като моя рижав адвокат например.

Но аз не съм той! Аз съм провинциалист! Пришълец. Чуждоземец. Аз пълзя и се катеря. Напрягам всички жили. Аз съм гладен и активен. Именно такъв желае да ме вижда моят Създател. Това е неговият подарък и моят късмет.

Убедих се окончателно, че сънят е отлетял, и се пресегнах за цигарите. Да пушиш в леглото е върхът на безкултурието. Направих го за пръв път в лефортовската килия в средата на есента на деветдесет и шеста година, на двацет и седем годишна възраст.

Може ли пък моят кутсузлък да е свързан със смъртта на Совдепия? С промяната в участта на триста милиони души? Бях на четиринайсет, когато кремълските вождове заумираха един през друг. Завърших училище на седемнайсет. Избрах си професия. Партията на комунистите все още държеше властта, но вече бе разрешила на гражданите да забогатяват. Аз отхвърлих този вариант. Вече бях взел решение. Възнамерявах да действам последователно. Без да се отклонявам от набеязания курс. Щом си избрал работа — върши я! Защо да се обръщаш назад?

Но приблизително на двацет стана очевидно, че любимата ми професия се беше обезценила. Десетки пъти. Журналистите —

някагашният обществен елит — се бяха превърнали в гладни, измършавели правдолюбци с празни джобове и пламтящи погледи.

Дотогава бях посветил четири години, за да овладее основните, главните навици в занаята. Имах публикувани петдесетина статии, очерци, репортажи, разследвания. Бях се отракал в практиката. Знаех и теорията.

И неочаквано дойде ударът. Репортажите не струваха нищо. За тях плащаха смешни пари. Усилията, нервите, талантът не бяха нужди никому.

А междувременно отвсякъде гърмеше: забогатявайте! Забравете всичко, на което са ви учили! Преобучете се! Правете пари! Печелете и харчете!

Както е известно, по този въпрос има две мнения. Едното от тях е европейското. „Блажен е, който се роди в дни, съдбовни за Земята“, е казал великият поет Тютчев, живял в европейска столица.

В центъра на Азия обаче, в Китай, по същата тема има друга поговорка. Направо клетва. „Дано живееш в епоха на промени!“

Допуших си цигарата и я угасих в пепелника — същия като онези, които красяха бюрата на лефортовските следователи.

Ако ме смятаме за азиатец, тогава наистина не ми е провървяло. Младостта ми се падна в епоха на промени. Ако обаче съм европейец, значи съм най-щастливият сред смъртните.

Остава само да изясня къде всъщност живея — в Азия или в Европа? Или да си кажа, че обитателят на толкова обширна страна, чиито граници се губят в безкрайността, е обречен вечно да се лашка между Запада и Изтока, между тишината и бурята. Между статиката и динамиката.

Аз съм нито тук, нито там.

Това е моят кутсузлък. Нашият. Общият. Или, напротив, успехът. Късметът.

2

... Изминаха две бързи като минути еднообразни затворнически седмици. На Фрол окончателно му писна да търпи мълчаливия субект с разкъравени юмруци, който по цял ден заравяше нос в тетрадките.

Чувството беше взаимно. И аз се бях отегчил от стария изгърбен престъпник, който хъркаше, хрочеше, почти всяка вечер драйфаше кафява пандизчийска жлъчка, но въпреки това на всеки час и половина — два се наливаше с чифир. Реших, че в периодичната система на отровите — ако някой ден се намери светъл ум да я състави — кофеинът несъмнено трябва да се озове в дъното, най-долу, в групата на изключително страшните субстанции, превръщащи човека в изсъхнало, превито същество с изпразнен поглед и несигурни движения.

Никотинът, разсъждавах по-нататък, трябва да се нареди до него. Той се употребяваше пред очите ми и с мое участие в немислими количества. Пушенето не спираше от момента на събуждането до края на вечерта. Пушеше се по време на разговор, пушеше се по време на чая, пушеше се на клекалото, след разходка, след обяд, след вечеря, преди сън. Пушеше се от нямане какво да се прави. Докато Демби и аз карахме на скъпи цигари „лайт“, които ни пращаха жените, горделивият Фрол избягваше да взема от нашите и да проявява по този начин зависимост, затова ни одимяваше с „Прима“, която пускаха в лавката. В резултат на всичко това килията въпреки четириметровите си тавани до вечерта се изпълваше със сивкав пушек, смрад на фасове и особено неприятния ми мирис на изгорял кибрит.

В затвора няма запалки, забранени са от правилника за вътрешния ред, те винаги могат да се превърнат в оръжие, в бомба. Ако треснете с все сила пластмасова запалка в бетонния под, тя ще гръмне. Кибритът е разрешен. Ако някой (от чиста любознателност) изведнъж пожелае да научи как мирише килията в Лефортовския изолатор, нека запали клечка кибрит, веднага да я угаси, да я приближи към носа си и да вдъхне миризмата — на какво мирише? Да, на сярата. Като в ада.

Потънали в тютюнев дим, затворени между четири стени в слабо осветената и студена килия на Лефортовския замък, двамата криви гръбнаци се унасяха в игра на табла и решаване на кръстословици, бърбеха си за живота, прелистваха кримки, сърбаха чифир и спяха по дванайсет часа на ден.

Най-сетне дойде денят — възможно най-мрачният и унил ден на есента, — когато Фрол мина от презрителните погледи и подигравателните подмятания към пряка атака.

Обикновено перях прането си веднага след обяда. Времето не беше избрано случайно: пълният стомах моментално приватизира цялата свободна кръв на организма и мозъкът не е много работоспособен след хранене. Давах му възможност да си почине, докато действах с водата, сапуна и своите партакешки.

Партакешите изискваха всекидневна грижа. След всяка разходка сменях изпотеното бельо със сухо и чисто. Мръсното изпирах начаса.

Налагаше се дълго да топля вода в металните канчета и постепенно да пълня с нея пластмасовия леген (собственост на затвора).

Но през този унил и сив октомврийски ден не успях да накисна чорапите и фланелките. Фрол изведнъж престана да изучава ноктите си, чевръсто скочи от леглото, преодоля няколко крачки до мен и решително се вкопчи в ръба на коритото.

— Ако обичаш... — каза той учтиво.

Отдръпнах ръцете си. Татуираният дядка с усилие повдигна пластмасовия леген — под тънката сивкавожълта кожа на ръцете му изпъкнаха малки, но много твърди бицепси, които моментално ми се набиха в очите — и изля водата в умивалника. Къщовнически прибра легена в ъгъла. Без да бърза, избърса ръце в пешкира.

— Поседни — рече ми той.

Послушно седнах, сложих ръце върху коленете си и се приготвих за нещо важно.

— Наясно сме с всичко — доброжелателно подхвана Фрол, който се бе върнал на леглото си и се бе наместил там удобно. — Ти си младо, яко, момче, кръвта ти ври. Аха. И характерът ти характер и разните му работи... Само че твоите движения ни засягат дотолкова, че вече не може да се мълчи. Прав ли съм, Демби?

Строителният магнат, който до този момент спокойно дремеше, се пробуди и също седна в леглото.

— Да, прав си.

— Веднъж ми беше казал, че влизаш за първи път — наблегна коренякът. — И че ще си благодарен, ако опитните хора — като мен например — ти казват къде постъпваш правилно, а къде неправилно, нали така?

— Така беше — съгласих се, помъчих се вълнението ми да не проличи.

— Ха сега чуй. Всеки ден по половин час се плацикаш на чешмата. И още по един час си переш партенките. Също всеки ден. След което ги закачаш на хората под носа...

— Извинявай, Фрол — прекъснах го аз. — Само че от дете предпочитам чистите партенки. Не съм някой калтак.

— Браво, браво — коренякът присви очи. — А какво ще рече „калтак“?

— Ще рече вмирисан, мръсен човек, който не спазва хигиената.

— Откъде го научи?

— От теб, Фрол.

— Ха сега да научиш от мен още нещо. Тук сме в затвора. Тубата ни дебне отвсякъде.

Туберкулозата, досетих се аз.

— Влагата е нашият общ враг. Аха. За арестанта няма по-страшно нещо от водата във въздуха. Чувал ли си за пръчиците на Кох?

— Спомням си туй-онуй.

— Туй-онуй! — Фрол се подсмихна с крайчеца на устата. — Той си бил спомнял, Демби! Та значи тая пръчица, нещо мъничко, е в теб през целия ти живот. От най-ранно детство. Аха. И докато ти си хапваш добре и се разхождаш на проветрение, тя е пасивна. Спи Чака да те набутат в затвора. Там, където няма добра лапачка и чист въздух. Където всичко е гнило и мокро! Тя се размножава във влажния въздух. И започва да те яде отвътре, брат ми! Да ти гризка белите дробове. Отначало полекичка, а после все повече и повече! И накрая ти изплюваш тия бели дробове парченце по парченце. И хвърляш топа...

— Добре, разбрах... — започнах аз, но Фрол с жест ме прекъсна и се изправи, лицето му се беше зачервило.

— Ти си переш гащите, а аз я чувам как е заседнала в мен, кучката му. И мляска! Плюска, чаткаш ли? Веднъж ти казах — спирай с тая спортна зала, два пъти ти казах, три пъти ти казах, няма и няма файда! Казвах ти го хората. Учтиво. Намеквах ти, гъбаркаха те! Дадох ти всички възможности да се досетиш сам, сам! Но на тебе единствено книжки са ти в акъла. Аха. Искаш да си някакъв Джеймс Бонд! И не ти пука за околните! Това не е редно! И аз ще го прекратя! Ще го прекратя, каквото ще да става! Край с прането! Гащи, чорапи, всичкото бельо се пере само в банята! После съхне и на сутринта се сваля от простора. За да се движи въздухът из стаята свободно! Ако

всеки божи ден развяваш тука мокри парцали, идва краят, чаткаш ли? Смъртта! Тубата! Ще се гътнем без време, за няколко месеца!

Слушах го с наведена глава. По принцип вече бях намерил изхода.

— Това е, казах, каквото имах за казване — равнодушно и тихо рече Фрол. — Сега говори ти.

— Не — изпуснах въздуха. — Нямам какво да кажа. Прав си. Повече няма да има пране. Нито влага.

— Той е замислил нещо — отрони Демби. — Няма да спре.

— Не, няма — съгласих се аз и запалих цигара, тъй като не бях свикнал още да минавам без отровите. — Ще пиша на жената да прати повече бельо. И пешкири, десетина броя. Тук ще ги накисвам и ще се бърша веднага след разходката, още навън. Мокрото мръсно бельо отива в торба, а на сутринта — на боклука...

— Тоест той не ще да си пере парцалите, а направо да ги изхвърля — поясни Демби. — И да получава отвън нови...

Фрол се хвана на главата, на лицето му се изписа ужас.

— Не ти ли е жал за жена ти?

— За никого не му е жал — мрачно проговори Демби.

Изведнъж се ядосах. Какво общо има жена ми? Погледнах магната.

— Знаеш ли, Вадим, кое е най-важното условие за правилното функциониране на мозъка?

— Не.

— Изправеният гръбнак.

Демби моментално се изпъчи и изпъна заоблените си рамене.

— Какво искаш да кажеш?

— Това, че всеки си полудява посвоему. Един се зацикля на салама, друг на физкултурата. Не си ли съгласен?

— Тоест — наблегна Демби, — решил си да ми натякваш за салама, така ли?

На това място във вземащия опасна насока спор се вклини нов участник. Онзи, за когото ние честичко забравяхме, но който никога не забравяше нас. Той застана от външната страна на вратата, отвори шпионката, проучи обстановката, вкара ключа в бравата на „хранилката“ и я отвори.

— Рубанов! — провъзгласи на висок глас. — Повикване!

Изпсувах.

— Пак нищо не си разбрал — тъжно констатира Фрол и размаха пред мен показалец. — Хората ти казват сериозни неща, правилни! А ти се правиш на много умен! Върви, ченгето те чака! Като се върнеш, ще си довършим.

— На всяка цена — отговорих и излязох.

В никакъв случай не бива да се оставя последната дума на опонента.

— С лице към стената!

Значи ето как се извъртяха нещата, Андрей! Сега кривите гръбнаци ще ти сочат какво и как да правиш. Ще ти диктуват волята си. Сега значи ще си переш гащите само с тяхно позволение. Искаше да победиш затвора, да се пребориш за свободата си — ето ти свободата да си переш гащите, върви на бой за нея!

От яд и досада усетих пощипване в носа.

3

Влизайки в кабинета за разпити, изпитах някакво неприятно чувство и в първата секунда не можах да разбера каква е причината; после отрих, че почти цялата дневна светлина, идваща през прозореца, е блокирана от широка човешка фигура. Някой с внушително разгърнати плещи, с як квадратен задник, облечен с размъкнат милиционерски панталон и риза, стоеше с гръб към мен, пъхнал ръце в джобовете, и гледаше през стъклото към двора.

Отстрани на обичайното място пред монитора открих Хватов.

— Здравей — рече той и в ръцете му изпука блистер с таблетки.

— Главоболие? — попитах.

Следователят кимна. Стори ми се блед.

Масивният човек до прозореца се обърна към нас.

— Здраве желая, гражданино началник — поздравих с отпаднал глас.

Капитан Свинец не отговори и не промени израза на лицето си: то излъчваше онази смесица от интерес и жалост, която обикновено предшества мига на крайния гняв.

При първата ни среща, когато беше с кожен панталон и бели чорапи, човекът от Криминалната изглеждаше като грамаден, но безопасен глупчо. Сега, със сивкавата униформа на милиционерски офицер, Свинец изглеждаше много по-представително. Такъв капитан, ако рече, е способен да предизвиква у околните трепет в буквалния смисъл на думата, помислих си тъжно аз. Днес ще видя зор. Такива здравеняци капитани в напредналите страни стават прекрасни шерифи и комисари. Като се издигнат до полковници, охраняват президенти. А в Латинска Америка току направят военен преврат.

— Как си? — тихо попита капитанът.

— Всичко е наред.

— Все така ли си сам в килията?

— Не, трима сме.

— Съседите наред ли са?

— Напълно.

— Сигурно залагате по цели дни.

— Не играя хазарт.

— Защо?

— Прекалено много се увличам.

Свинец кимна. Помълча. После напълни гърдите си с въздух.

— Ако си говорим честно — доверително, едва ли не нежно започна той, като ме гледаше в очите, — бих те убил. Бога ми, направо се боря с желанието да го направя веднага.

Хватов предпазливо се прокашля.

Аз продължавах да стоя наред стаята.

— Поначало — продължи опасният капитан с делови тон — разстрелът е много по-изгоден от затвора. На петима затворници в нашата страна се полагат цели двама охранители. Зная цифрите. А вие сте напълнили лагерите и затворите — почти милион и половина сте... Издръжката на хората струва скъпо. Това страшно натоварва бюджета на държавата.

— Ами какво да кажем — възразих лекичко — за прочутите чугунени капази на канализацията? Всеки втори е със знака на някое поправително заведение...

— Ти си знак! — отговори с погнуса капитанът. — Пандизчиите са калпави работници. Знаеш ли защо е загинала Римската империя?

— Историческата логика я е докарала дотам.

— Не. Загинала е, защото е използвала робски труд. Робски! — Свинец наблегна на тази апетитна дума и продължи: — Нашата империя също... ще се гътне... от същата болест. Трябва да ликвидираме враговете на нацията и държавата, а не да ги хрантутим с години. Да ги разстрелваме!

— Същото ми каза скоро един от съкилийниците.

— Ха така! — копоят се намръщи, явно не се шегуваше, като говореше за ликвидирането на враговете. — Нали се сещаш, че мога да те пречукам всеки момент... Изкарвам арестувания за следствен експеримент... там той прави опит за бягство и загива, застрелян в гръб със зачисленото ми оръжие... Какво ще речеш, Степан?

Хватов пусна насилена усмивка.

— Това не е моя идея.

Свинец цъфна в усмивка.

— Мамка му! Трудно е с интеллигентите! Но аз съм упорит, ще се справя... А сега — гласът на широкоплещестия капитан прогърмя — слушай ме добре, мършо! Искаше да ме прецакаш! Компютрите ти са празни! Цялата информация е изтрита! Унищожена! И ти, естествено, си го знаел!

— Аз ли? Да съм знаел? — наложи ми се също да повиша тон, за да прозвучи достоверно тирадата ми. — Как така унищожена? Защо е унищожена?

— Когато са пристигнали да обискират твоя офис, хората ти са отказали да отворят входната врата.

— Много правилно! — вметнах отмъстително, спомняйки си с благодарност за Семьон и Сергей.

— Докато нашите хора са разбивали и разрязвали вратата — капитанът се обърна към Хватов и заразказва вече не на мен, а на него, — неизвестен извършител е сложил върху компютъра петкилограмово парче намагнитено желязо. Цялата информация е отишла по дяволите.

— Аа! — провикнах се с ликуване. — А вие какво си мислехте? Смятали сте, че ще дойдете, ще набутате автомат под носа на сътрудниците ми и те веднага ще ви връчат всичко на поднос? Ще ви разкажат подробностите? Не, гражданино началник! В моята фирма всичко върви по ноти! Всяка седмица, всеки петък — инструктаж! За всички! Включително секретарките, шофьорите и домакина! Всеки войник е длъжен да знае своята маневра! Всеки е учил наизуст какво и

как да прави, когато хора с камуфлажни униформи започнат да трошат вратите. Един изтрива твърдите дискове. Друг засилва бележниците в кенефа. Трети пъха текущите документи в резачката... Само така! Само така, гражданино началник! Ако мерките ми за безопасност не са максимални, ако не съм предвидил всичко — кой ще ми повери парите си?

— Парите... — замислено промълви Свинец. — Пак тези пари. Заради тях стигна до затвора, глупако, и пак ти е малко... И какво, твоите хора, домакините и шофьорите по време на твоите инструктажи не ти ли задаваха въпроси? Не се ли интересуваха за какво са всички тия строги мерки? Резачка за документи, магнити по пет кила?

— Живеем в Азия — отговорих аз. — Тук няма работодатели, а господари. На господаря въпроси не се задават. Може ли да седна?

— Не може! — прогърмя ченгето. — Откъде взе петкилограмов магнит?

— Купих го от черния пазар. Платих си според тарифата.

— Ясно. — Свинец страшно смръщи светлите си вежди. — Общо взето, готви се, момче. Ще видиш ти как ще те уредя. Няма да те застрелям, естествено. Засега... Но ще ти уредя такъв затвор, че свят ще ти се завие! Мислеше си, че можеш да си играеш с мен на шикалки? Каза да бръкна в компютъра ти, а той е празен! И ти си го знаел!

— Не съм.

— Знаел си! — отново гръмна Свинец. — Знаел си, гадино! Току-що си призна, че си обучил хората си предварително! И все пак ме прати да търся от умрял писмо! Да губя време и сили! Това няма да ти го простя, момченце. Никога. И ще ти го върна. Адекватно ще ти го върна! Сега ще приключим с тебе и отивам при гаджето си. А ти — както се досещаш — заминаваш в килията! Да си събираш багажа! И да се готвиш за преместване! От този приятен санаториум, където кашата е с масло, а чаят със захар, отиваш в истински затвор. Какъвто ти се полага! В „Бутирка“! Или на улица „Матроская тишина“. Там всичко е другояче! Там в трийсетместни помещения са наблъскани по сто и петдесет души и пукат от глад, и плачат с кървави сълзи, и хранят въшките! — Свинец сякаш се поуспокои и шумно издиша. Лицето му се зачерви, ноздрите му се разшириха. Сивите му очи гледаха в мен и през мен — идеалния, абсолютния престъпник, който

живее в обикновения човек. — Взех предвид твоите забележки за белите чорапи. И аз имах съмнения за тях, нали се досещаш... Но няма страшно. Моето гадже си пада по белия цвят. По принцип всичко е заради нея и белите чорапи също... Но ти, сополанко, реши да ме изиграеш! Да изпързеляш ченгето! Решил си, че щом нося бели чорапи, значи съм абдал, а? Нищо подобно! Може и да съм абдал, що се отнася до чорапите, но пък поназнайвам туй-онуй в работата с криминалния контингент! И ще те накажа. Сега си даваш показанията, а после отиваш в килията, събираш си нещата и газ напред. Като се настаниш на новото място и поспиш няколко дни на четири смени — тогава ще разбереш какво значи да лъжеш офицер от милицията! И ще си припомниш всичко, всичко до последно за паспорта на Фарафонов. До шушка. Къде, кога, от кого? До най-дребните подробности...

Свинец се отгласна от стената, тръгна право срещу мен и силно удари рамо в моето рамо. Имах чувството, че съм се сблъскал с локомотив — отлетях настрани. Без да си вземе довиждане с колегата, капитанът си излезе. Излезе така, че не стана ясно дали ще се върне след две минути или след две седмици.

Внезапно си дадох сметка, че в собственото си обиталище няма да мога днес след разпита спокойно да пия чай, да си отпочина и да обмисля случилото се. Там ме очаква озлобен, ядосан и опасен враг, стар криминален престъпник, който се е заял с мен и може би нещата ще завършат със скандал, викове, вѳргал и санкции от страна на затворническото началство.

Сега имам възможност да си отворя устата, да кажа няколко думи и ще ме отведат не в старата килия, а в нова, където ще срещна други хора. Възможно е те са по-толерантни към моя начин на живот. Или напротив, ще ме запратят при някои гадове, човекоядци, убийци, за които поредното прерязано гърло не значи нищо...

След излизането на ченгето гръмовержец се бе възцарила тишина. Хватов глътна още една таблетка и ме изгледа виновно.

— Доколкото разбирам, Андрей, и днес не си склонен да дадеш показания?

— Показания ли? — усетих парене в гърдите и болка в слепоочията. — Кур за вас, а не показания! Кур, а не показания, ясно ли ви е? Няма да има показания! Няма да има нищо! Нито дума!

Никакви показания! Нищо! Ясно ли е! Нищо, нищичко няма да ви кажа!

Повишавах и повишавах глас, октава след октава, прибавях сила и експресия, всичко ставаше без моята воля, горещата слюнка хвърчеше от гърлото ми и пръстите сами посягаха да разкъсат задушавания ме пуловер; обидата, горчивината, злобата, досадата, сълзите, мъкмата — всичко се смеси, изля в мен отровата си наведнъж и аз се разкрещях, гълтайки съгласните:

— Води ме в бърлогата! В бърлогата ме води! В бърлогата! Показания ли?! Гепи ме за хуя, гражданино началник, не за показанията!...

Чак сега ми стана ясно какво представлява истинската бандитска истерия. Тя връхлита арестувания, хвърления зад решетките човек, когато е заплашен от всички страни, и при разпитите, и в килията, когато отвсякъде го дебнат опасни врагове, когато заплахата не отстъпва нито денем, нито нощем, когато я усеща непрестанно.

Чудно, къде ли се дяна моето хладнокръвие, къде отиде хармонията в мислите, къде остана резултатът от редовните медитации? Или това също е само измама и никакви упражнения няма да ми помогнат да постигна истински здрави нерви?

4

Имах последен шанс да проявя малодушие и да се сбогувам завинаги с кривите гръбнаци на връщане в килията, при обиска. Можех да пошепна няколко думи на конвойния, който след подобно признание бе длъжен да вземе всички мерки. Да ме заключи в „буркана“, да докладва на началника... Но не казах нищо.

Коренякът, старият урка, нашареният от татуировки рецидивист олицетворяваше за мен всички, които са се подчинили на затвора. И са загубили от него.

Аз обаче не съм такъв. Аз искам да победя и ще го постигна.

Появих се в килията като гладиатор на арената на Колизеума. Господ знае как са излизали на бойното поле римските осъдени на смърт, но със сигурност веждите им са били събрани, устните

стиснати, а очите им са хвърляли мълни и трескаво са търсели очите на врага. Дланите, влажни от потта, са стискали оръжието...

Всъщност, като сме отворили дума за оръжието. С какво да се защитавам, ако намотаният до козирката с чифир старчок ми се нахвърли? Аз може и да правя по сто и петдесет лицеви опори на юмруци, но нямам опит в затворнически битки, докато противникът ми напротив, е печен и хитър...

Картината, която видях, ме озадачи. И двамата ми съкилийници бяха седнали на леглата си, скръстили ръце на коремите и имаха най-миролюбиво излъчване. А лицето на Фрол направо грееше.

И двамата не пророниха нито звук, докато дежурният не заключи вратата, превъртя ключа и надникна за последно през шпионката. След това Фрол се усмихна и ми каза:

— Ела тука, бързо.

Наведе се и посочи с пръст в ъгъла между двете стоманени легла.

— Виждаш ли?

— Да — казах. — Паяк.

— Паяк! — Фрол, грейнал от щастие, ме удари по рамото. — Паяк, братле!

От агресивността му не бе останала и следа.

Внимателно разгледах малкото черно същество, което помръдваше крачетата си.

— Тая работа трябва да я полеем. С чифир! Както се полага!

— А по какъв повод празнуваме? — попитах, осъзнавайки, че конфликтът е приключен, забравен, запратен в миналото от това ново събитие, чието значение е ясно само на кореняците затворници.

— Паякът е добра поличба. Много добра. Най-добрата от всички, които знам. — Фрол си мушна главата в пространството между края на леглото и стената и радостно забоботи: — По дяволите, брато, колко те обичам! И ти си същият като мене! Съкафезник. Демби, хайде да му дадем парченце от любимия ти салам. Малко парченце, а?

— Няма проблеми — отвърна Демби, — само че паяците салам ядат ли?

— Свиди ти се саламът ли?

— За теб не, и за Андрюха не. Ама за паяк...

— Чуден човек си. За такъв съсед цялата си дажба давам, ти за един салам си седнал... Резни де, не се стискай.

— Ама той няма да яде такава гадост. Да не е човек?

— Добре де — старецът се изправи. — Вие както щете, пък аз ще го отпразнувам...

Урката скочи и изтича до масата, където стоеше неговата главна ценност: изрязана от картон и облепена по ръбовете с хартиени лентички специална кутия с чай.

Всеки път, когато аз или Демби получавахме колет, от торбите с пакети и кесийки преди всичко се вадеше именно чаят. Изсипваше се тържествено в кутията и Фрол с победни интонации провъзгласяваше:

— Ето това е пълна къща!

Едва ли подозираше, че пие вероятно най-хубавия чифир в историята на човечеството — направен от чай „Ърл Грей“, блендиран в Лондон от „Curtis & Patridge“, най-големите специалисти в тази сфера.

— Паяк! — пак възкликна Фрол и размаха заплашително показалец към някого, невидим за мен и Демби. — Паяк, ей! Значи добре я караме. Не бива да се джафкаме! Трябва да си почиваме, да се успокоим. Да чифирясаме. Да запалим. Да си побъбрим, а после да хапнем нещо и да поспим. Аха. Спокойно. На топло. Под одеялото. Тъпанари! — почти се провикна той в наш адрес. — Не знаете какво е това — човек да си има чай, цигари и одеяло! Това е всичко на света, да се еба! Всичко, което му трябва на човек. Това е животът. Другото е гнусоч...

Разтреперан, той сграбчи лъжицата, бръкна в кутията с чая, гребна обилно и бързо я налага. Задъвка енергично, подхващайки със свободната ръка падащите по брадичката му черни листенца. После глътна вода от чешмата. Отново задъвка, движейки чене напред и настрани. Бузите му се бяха издули от слюнка. Отпи още веднъж. След третия път се обърна с гръб към нас и изплю черната гъста буца в кенефа.

— Какво знаеш ти за паяците, Демби? Неговата паяжина е хиляди пъти по-здрава от най-здравата стомана. Изплел си е, нали, мрежата — и чака. Пука му, ще чака колкото си трябва. Все нещо ще долети да се оплете. Аха. Не е бивало да не долети! Каквото и да става, Бог ще ти прати лапачка. Най-важното е да си разпънеш мрежата и да е поздрава и от най-здравата... А ти, Андрюха, будист шибан, не го проумяваш, не го разбираш ти истинския живот нито у паяците, нито у хората...

Вечерта след този бурен и нервен ден, докато заспивах, чувах как Демби тихо разяснява на Фрол:

— Наливаме в найлоново пликче вода от канчето за чай. То събира сто и петдесет грама. И получаваме теглилка за везна! Връзваме възел на пликчето, закачаме го на конче. Слагаме го на молив за кобилица, от другата страна — салама. Така можем горе-долу да претеглим колко салам получаваме тук...

ГЛАВА 19

1

След седмица ни направиха обиск. Изкараха ни на разходка и в наше отсъствие подробно изтарашиха цялата килия. Обичайна практика в Лефортовския затвор.

При връщането си Фрол откри, че паяжината е грубо разкъсана. Между металния край на леглото и стената висяха остатъците ѝ — полупрозрачни белезникави нишки. Насекомото също беше изчезнало. Вероятно се бе спасило с бягство или животът му бе приключил под меката подметка на надзирателския патък.

Горкият Фрол дълго тъгува и търси по пода смачканото тяло на съкафезника. Според стария урка надзирателят, ако беше убил паяка, нямаше да почисти петното. Не открихме мъртвия паяк дори и във вид на петно върху цимента — следователно той е оцелял, реши Фрол, обнадежди се от тази сентенция и от радост си направи много силен чифир, който го докара до поредните спазми.

— Щом няма труп, няма престъпление — хъхреше той намръщен. — Живо е паячето, гаранция! Крие се някъде. Наплашило се е. Търпение, Демби. Скоро братлето ще се издаде. Ще разпъне нова мрежа!

Но членестоногият браток изчезна и не се появи. Фрол се вкисна.

С мен той вече не разговаряше. Аз пак тичах всеки ден. Складирах влажните фланелки, гащи и чорапи в нарочна торба. Целият ми резерв представляваше три комплекта бельо. Три дни седмично можех да тренирам, да се потя и да дишам, след което търпеливо очаквах деня за поредно ходене на баня. Там изпирах нещата си и отново три дни подред всеотдайно тренирах през целия час разходка.

Молбата на кореняка беше формално изпълнена: мокротото бельо вече тровеше въздуха в килията само веднъж седмично.

От друга страна, самият аз не се притеснявах много от кавгата с татуирания ми съсед. Автогенните тренировки всяка сутрин бяха

променили психиката ми. Натискът отвън престана да ме тревожи. Съзнанието ми се подреди. Нервите ми укрепнаха. Дори пръстите ми престанаха да треперят, макар че през последните няколко години страдах от тремор.

Нямаше нищо особено в моите бдения на разсъмване: събуждах се в шест часа, изключвах радиото да не пречи и просто седях напълно неподвижен кога час, кога час и половина, затворил очи и изправил гръб, като се мъчех да не мисля за нищо. Мислите — когато накрая им разрешавах да се появят — се строяваха в стройни редици и се подчиняваха на моята воля. На нужните мисли им се позволяваше да прераснат в идеи, ненужните се пропъждаха в нищото.

Съкилийниците не ме дразнеха вече, по-скоро ме забавляваха. Сега ги виждах като добри хора, дори с някои дарби, но отчайващо нерационални.

Към средата на есента — а есента в Лефортовския затвор е унила, сива, потискащо тиха, печална, обагрена в мижавата светлина на полуслепите електрически лампи, напоена с миризмата на влажни чаршафи — единият от трима ни, Демби, изпадна в дълбока меланхолия. Спеше до пладне, а като се събудеше, по цял ден лежеше по гръб и мълчаливо разглеждаше снимката на жена си с децата; правеше прекъсвания единствено за да съвче поредното парче от любимия си продукт. Мъка ми беше да го гледам. От новата ми гледна точка ставаше очевидно, че строителният магнат е допуснал в главата си ненужни мисли и сега страда от невъзможността да ги прогони.

Според мен причината за упадъка се коренеше в недостига на салам. В поредния си колет Демби получи само сапун, чай, захар и цигари. Всичките му разчети се объркаха. Графикът му на хранене се сгромоляса. Само преди седмица обемистият ми съсед беше добродушен и бодър, четеше вестници на глас и се шегуваше, а сега въздишаше тежко и беше дълбоко потиснат. Явно изживяваше саламена абстиненция. Два дни живееше с надеждата, че е станала грешка и са объркали неговия колет с нечий чужд. Той написа заявление до началника на затвора с молба за проверка. Но администрацията се засегна — един ден вместо вертухая през „хранилката“ надникна сънен и избухлив плешив тип с брадавица на лицето и майорски пагони на раменете, който ни разясни с думи прости, че в специални следствен изолатор „Лефортово“ случайности

не се случват: всеки арестант получава точно тези неща, които неговият роднина е предал на гишето за приемане на колети.

След още един ден нещата се изясниха. Извикаха строителния магнат на разпит.

Той лежеше вече от половин година и делото му беше приключено. За няколко месеца следствието бе доказало вината му. Предстоеше съдът. За разлика от мен, когото редовно, два пъти седмично, викаха за разпити, Демби никой не го търсеше за нищо.

Когато контрольорът го повика, нажаленият чревоугодник сериозно се уплаши. С треперещи ръце той смени измачканото долнище на анцуга си с по-приличен анцуг, среса се и излезе през вратата, свил глава в раменете си и настръхнал като късен курортист, който се потапя в захладняващото септемврийско море.

Върна се за обяд.

С Фрол бяхме решили да не сядаме да ядем без нашия приятел. Той се прибра точно когато масата бе сервирана в цялото ѝ великолепиe: мътна супа с фиде димеше в сивите алуминиеви канчета, между които върху няколко парчета вестник бяха сложени подправките и притурките — едра сол, няколко колелца лук, чесън, дажбата хляб. Отделно в ъгъла бяхме наредили деликатесите — сирене и краставици.

Магнатът се прибра ядосан. Не каза нито дума, сочно и оглушително, съвсем като Фрол, се изхрачи в умивалника, седна и сграбчи лъжицата.

— Адвокатът беше — съобщи той. — С новини. От жената. — Погледна в канчето си, отмести го ядосан и замижа, сякаш му идеше да заплаче. — Парите ми свършили — каза. — У дома няма повече ни копейка.

— Това е неприятно — тихо въздъхна Фрол.

— Неприятно ли? — Демби стана морав. — Имам четири къщи! Не казвам къде са, ама ги има! Двуетажни тухлени сгради с шистови покриви! Трябва само да продаде една от тях и ще има пари за следващите сто години!

— Жена ти ли?

— Ами да! Колко пъти сме го обсъждали с нея! А сега пише, че не щяла да продава, понеже никой не ѝ давал добра цена!

Магнатът само дето не плачеше. Ние с Фрол мълчахме съчувствено, без да докосваме храната.

— Четири къщи имам, всичките с гаражи и с дворове, пък аз седя тук без къшей хляб!

— Слушай — попитах го аз. — А големи къщи за големи хора строил ли си?

— Последните години само това правех.

— Тогава защо си тук?

Демби се прокашля.

— Тук съм — съобщи той без желание, — понеже построих палат за един много голям човек.

— Че какво му е престъпното тогава?

— Това, че парите, с които ми платиха, се оказаха крадени.

— А ти какво общо имаш?

— Общото е, че материалите, с които строих, също бяха крадени.

— Тогава е трябвало и двама ви да вкарат. И теб, и големия човек.

— Не — магнатът поклати глава с горчивина. — Този човек се оказа толкова голям, че ако вкарат него, няма вече да има нужда да вкарват малките хора. Това ми го обясниха веднага.

Фрол се усмихна.

— Аз пък все си мислех, че ти си големият човек.

— Не — призна съкрушен магнатът, — не съм голям. Аз съм само дебел.

— И защо рискува? Защо си строил с крадени материали?

— Не всяка кражба е престъпление — убедено провъзгласи Демби. — От държавата колкото и да крадеш, пак не можеш да си върнеш своето. Не съм крал нищо от никого. Само си взех онова, което ми се полагаше!

— Както и да е — сурово махна с ръка Фрол. — Крал ли си, или не си — това нас не ни засяга. Не се разказват такива неща в килията. Прав ли съм, Брумел?

Направих тежкарска гримаса.

— Ти по-добре ни разправи — рече Фрол — как надебеля?

— Краденето и дебелеенето са един и същ процес — тъжно отвърна строителният началник. — Поне при мен е така. Макар че аз, общо взето, съм си дебел от дете. Впрочем това никога не ми е пречило. Ако някой от съучениците се опиташе да ме подиграва, моментално си го отнасяше през ухото. После — строителните войски.

И там същата работа. Но вече по-интересно: аз удрям, мен ме удрят и така две години... Уволних се и се хванах в строителството. Израснах от работник до бригадир. Завърших висше задочно. Влязох в партията — направиха ме отговорник на обект. След пет години станах началник на участък, след седем — заместник-началник на управлението. После станах началник...

Спомените явно отвлякоха магната от размислите за алчната му жена и той започна да яде. Последвахме примера му.

— И като стана началник — надебеля! — предположи Фрол, почесвайки се по ключицата, от което татуираната там осмоъгълна звезда на крадец се размърда като морска звезда.

— Ни най-малко, брато — отрече Демби. — Не веднага. Честно казано, аз тогава си нямах никакъв подкожен слой. Нито физически, нито финансов. Бачках много, ядох малко, почти не спях, особено през лятото, когато на обекта се работи на три смени... Тогава в страната се строеше от севера до юга. При това не сегашните мухляви магазинчета с картонени покриви, ами заводи. С две думи, минава година, втора — аз съм цял началник на строително-монтажно управление, кола с шофьор, вратовръзка, партийна книжка, заплатата ми заплатата, а при все това си търча като момченце от високите кабинети до изкопите, кал до ушите, студ, дъжд, сняг, пек, отговорност — абе с една дума, строеж. Взех да сдавам, зъбите ми изгниха, бъбреците ми се скапаха, черният дроб също, естествено...

Ние с Фрол, дъвчейки лютия лук и кашкавото сирене, кимнахме едновременно. Такава работа със сигурност без водка не се върши.

— Та значи към края на годината ми обещават премия и карта за почивка в Сочи. Освен това на една разпродажба — Демби почти се беше успокоил и активно действаше с лъжицата, мятайки в устата парчета хляб и резени домати — се снабдих с дефицитен костюм, полски, и с обувки, английски...

— „Лойд“? — предположих аз. — Или „Чърч“?

— Ба ли ги? — изказа се обобщено Демби. — Не е там работата. И, значи, една вечер, след срочна оперативка, издокаран в цялата тази красота, ми щуква да ида на обекта през нощта. На връщане заседнахме. Тъмница, кал до колене, вали дъжд и току го обръща на сняг, зимата иде. Сменихме си местата с шофьора, той бута, аз давам газ, ама той, шофьорът, джезве кокали, кинта и петдесет висок... След

един час ми писна, свалям обувките, навивам крачолите и нагазвам в калта. Още един час аз бутах колата. Хеле, избутах я. И му викам на шофьора: нали имаш водка, ливни ми веднага една чаша, че не ми мърда бронхопневмонията. Нямам, вика шофьорът, посмъртно нямам, нали ми забрани. Добре, викам, давай към къщи. Пристигнахме, аз викам: я провери задната гума, приятелю; той като слезе, аз бръкнах под седалката му. А там не една, ами две бутилки! Не се съдържах, праснах го по мутрата. Той на сутринта — бегом при партийния да се жалва. Партийният ме привика, крещя ми, псува ме два часа. Строго мъмрене с предупреждение. Поведение, компрометиращо званието на партиен член, саморазправа, унижаване на достойнството... Взеха ми картата за Сочи, премията, всичко. Бягай, викат, да работиш...

— Те това са престъпниците! — изграчи Фрол, стана и се насочи към кутията с чая; той ядеше много малко, след няколко лъжици баланда и парче хляб със сирене придобиваше нахранен вид и моментално се довършваше с чифир.

— Още същия ден — драматично въздъхна дебелакът, сякаш наново изживяваше миналото — отклони два камиона с чакъл за директора на универсалния магазин, пък той ми се отблагодари с два белгийски костюма. И тръгна да се трупа подкожният слой... Фрол, аз ще ударя един чифир.

— Крайно време беше — зарадва се прошареният урка и направи сложно одобрително движение с тялото, от което се разшаваха всичките рисунки по тялото му: и Богородица на корема, и църковните кубета по раменете и прочее специални орнаменти. — Нали и ти с нас, Андрюха?

— Искан ли питане — съгласих се.

„Малко отрова няма да ми навреди“ — споходи ме бърза мисъл, на която не бях разрешавал достъп.

Демби сръбна два пъти от черната течност, изкашля се и потръпна. Думите заизскачаха от устата му бързо, сякаш се гонеха.

— Не минаха и две години — все едно се родих наново! Сложих си нови зъби. На жената — кожух, на сина — кола, на тъщата — финландски скрин! Уволних шофера. Партийният ми стана пръв приятел. Снасям на всички, както се полага. А пък те — на мен. Никои не крадеше! Всеки вземаше само своето. Кое то му се полагаше! Компенсация за тежкия, нервен труд! Отвориха ми се очите. Стана ми

ясно, че отклоняването на малки количества е заложено от строителната наука във всички стандарти, във всички правила и норми! Още от Сталиново време! Всички разчети от самото начало се залагат с големи резерви. Тоест слагам деветстотин и деветдесет кубика вместо хиляда, десет кубика са моят дял и всичко това става, без каквото и да е ущърб за здравината или качеството!...

— Тебе май те хвана, а? — прекъсна го ухилен Фрол.

— Може би — сконфузи се Демби и отри потта от челото. — После дойде перестройката, нещата станаха съвсем лесни... Управлението се закри. Успях да приватизирам осем самосвала и кулокран. Давам техниката под аренда. Аз пък строя вили. Срещу кеш. Партийният търси поръчки, счетоводителят плаща данъците, а аз трупам подкожен слой... После се появи проблем — завъртяха се около мен мераклии да увеличат собствения си подкожен слой за моя сметка. Дойде един, взе назаем и изчезна. Втори. Трети. Четвърти. Все близки хора, роднини, съученици, приятели от казармата, от института... Накрая не издържах. Платих си на когото трябва и ги откриха всичките...

— Според тарифата? — уточних аз.

— Кво?

— Според тарифата ли плати?

— Разбира се.

— И какво направи с длъжниците? — поинтересува се Фрол.

— Как какво? — учуди се Демби. — Накарах ги да си отработват! Нали съм строител. Един много умен цяла година бачка за мен електроженист! Докато не си върна всичко до шушка, докато не му изцедих масцицата до капка...

— Само така трябва! — вметнах убедено. — Само така! Вземаш и не връщаш — отработваш!

— Добре че го разбираш...

След това седяхме дълго; чифирявахме, пушихме цигари с филтър, пихме чай със захар; приказвахме си за пари, за кражби, за плащания под масата, за подкожния слой; за длъжниците, които не връщат взетото; за враговете и приятелите, за салама и хляба, за жените и децата, за престъпниците и прокурорите, за свободата и за затвора — за всичко, което ни вълнуваше, тревожеше, което ни тежеше на душата.

След два дни Фрол се смрачи. Запасите от чай намаляваха. Една вечер татуираният старец разстла върху леглото си вестник, внимателно изсипа чая отгоре му, измъкна кибритена кутийка и започна да мери оставащото количество.

— Какво, приятел — попита тихо Демби, който го наблюдаваше.
— И твоята дрога май привършва?

— Имаше едно време един Ленин, Владимир Илич — отвърна Фрол, съсредоточен в заниманието си. — Не знам дали си го чувал?

— Върти ми се нещо в главата — смигна магнатът.

— Та той, значи, е писал: социализмът — това е отчетност.

— Че при нас социализъм ли е?

— Има ли значение?

ГЛАВА 20

1

В късна есен, влажна и студена, престоят в малката затворническа килия е приятен. Тежките дъждовни струи агресивно плющят по непрозрачния прозорец зад решетката. Вятърът вие. А тук грее жълта светлина, чайт вдига пара, от дупката над вратата се обажда радиото. Обул съм си дебели вълнени чорапи, в ръцете ми — книга. Сякаш сам, драговошно, съм се отбил в този дом за някой и друг час, за да изчакам, докато отmine лошото време, и всеки момент мога да стана, да изпия последна чаша вино и да се запътя по задачи, сбoguвайки се с гостоприемните домакини. А те да ме изпратят с поглед и да си рекат: ей, шило има в задника този човек!

Такива кишави, неудобни дни са добри също за ходене на баня. Да постоиш под горещата вода. Да се стоплиш. Да нажулиш със сjunгера ръцете и краката. Старателно да си измиеш косата. Да освободиш кожата от мръсотията.

В банското помещение е влажно; не е горещо, но все пак много топло. По пода са наслагани хлъзгави дървени скари. Над главата ми покрай стената преминава тръба, цялата в дупки, от които плющят струи вода. Всеки от трима ни е застанал под своя персонален водопад и се наслаждава.

Различавам сред кълбата пара две голи движещи се тела. Едното съсухрено, дребно, цялото в сини надписи и картини. Другото едро, бяло-розово, кошмарно разплуто. Сравнено с тези оригинални конструкции от месо и кости, моето собствено вместилище на душата явно губи. Не съм толкова жилив като Фрол, а и нямам знаци по кожата, нито пък съм толкова налят и обемист като строителния магнат.

Между струите вода виждам два оригинални човешки задника. Първият е обширен и закръглен. Внушава уважение. Навява мисли за стабилност и постоянство. Вторият е малък, компактен, затова пък

през двете му половини се вие надпис: полуизтрити букви с църковен шрифт съобщават лаконично: СТИГА СЕДЕНЕ^[1].

В мъглата на лефортовската баня пред мен се поклащат два врели и кипели задника на патили хора. И двамата някога, в началото на своя живот, са направили своя избор: притежателят на първия задник е решил да трупа свое, вторият — да отнема чуждо. Днес съдбата си бе оставила отпечатъците под кръстовете им.

От тазобедрената област като стръкове мушкато от саксия израстват слаби изпънати гръбнаци. Единият стърчи красноречиво, белязал виолетовия гръб на Фрол с броеница от прешлени, поради което старият урка прилича на някакъв гаден гущер. Дефектите на другия са маскирани от плътни каскади лой.

Сведох очи и ревниво огледах тялото си. Ха! Аз изобщо не съм като тях, кривите гръбнаци. Моят собствен гръбнак е прав като стрела, като струна, като отворен път. Гърбът ми е твърд. Гърдите и раменете здрави. Ако изпъна ръката си настрана и я напрегна, ако стисна юмрук и го въртя по часовниковата стрелка или обратно, извъртайки ставата на триста и шейсет градуса, под кожата ми внушително изпъкват мускулите, плътни и еластични — резултат от упорити тренировки.

Гледката на очевидните резултати от моите усилия ме изпълниха с удоволствие и толкова силен душевен подем, че ми се дощя да запея. Сега тялото ми е защитено с ризница. С грапава като асфалта броня. Промених себе си, а значи и целия свят също — включително и затвора! — само с усилие на волята. Преди три месеца затворът бе погълнал тотално впиянчен и напушен неврастеник с кекави рамене. И той изведнъж изчезна от каменния му търбух! Вместо него сега сапунисваше корема си и го стържеше с нокти коренно различен човек — спокоен и уверен в силите си.

Разбира се, някакви си жалки няколко седмици клякания и лицеви опори не ме бяха превърнали в идеалния атлет. Но перспективите ми тънат в мрак и неизвестност. Рижият адвокат ми беше казал, че делото едва ли ще стигне до съд. Обаче трябвало да изтърпя още известно време. Може би до Нова година. И аз ще използвам тази ваканция с максимална полза. Медитациите и тренировките ще следват една след друга.

Ще се втвърдя отвътре и отвън. Стиснах с пръсти мускулите, убедих се, че са истински, и моментално си обещах, че ще зарежа

цигарите в най-близките дни. После изпънах ръце настрани, вдигнах лице към падащата отгоре топла вода и разбрах, че затворът не съществува.

Действително — затворът не съществува.

Хулигани от всички страни! Не вярвайте на патилите си приятели, които се хвалят с опит от излежаното. Затворът — не съществува.

Интелигенти! Не вярвайте на мрачните епопеи на старите писатели. Затворът — не съществува.

Няма го, той е приказка за глупаци. Страшна легенда, с която инфантилни глупчовци се плашат помежду си...

Баняджията потропа на вратата.

— Излизай!

Засилих се към изхода, но обширният гръб на строителния магнат ми препречи пътя. Където аз трябваше да направя две крачки, на Демби му стигаше само леко да завърти тяло. Наложих се да ударя спирачки. Така излязохме в коридора: най-отпред татуираният дядка, после магнатът, а най-подире — аз.

Защо ли, рекох си, обществото тачи дебелия мъже? И дори донякъде им има страха? Защо широкоплещестите, набити мъжкарите със здрави вратове, масивни задници и търбуси се възприемат като успели хора — можеш да им имаш доверие, можеш да работиш с тях (естествено, при условие че са добре облечени и се държат солидно). И напротив, слабите и подвижни персони като мен често предизвикват подсъзнателни подозрения, дори ако умеят да носят скъпи сака. „Сигурно е нервак? — казва си обществото. — Тръшка се за щяло и нещяло? Не се храни добре? Следователно е нестабилен, несигурен в себе си, гонят го съмнения и паника. Може и да е интересен, но явно не е надежден...“

Изведнъж завидях на Демби. Неговите габарити, увисналите гънки, исполинските цилиндри на бедрата, походката му, при която единият крак тежко се мести пред другия, газейки земята мощно и уверено, неговите пестеливи, бавни, почти величествени жестове — всичко караше наблюдателя да гласува доверие на подобен човек, да сметне, че делата и действията му са също толкова здрави и стабилни, колкото и тялото му, че са по същия начин защитени от всички страни със сигурен слой защитна мас.

Големината, размерите, заеманият обем — хората винаги ще вярват в това, те избягват костеливите, поривистите, слабите, симпатизират на притежателите на масивни тела с дебели задници, с груби ниски гласове. Къде са днес жилавите спартанци, които са избивали своите дебелаци с камъни? Няма ги. Отнесени са от безпощадните вълни на историята. А увисналите меса са на почит. Големи хора — големи дела.

Вярно е, че на определени места, по-конкретно в затворническата баня, в тясната — четири квадрата за трима души — съблекалня човек може да види рядко срещана картинка: огромният мъжкар с голям корем се е свил в ъгъла на помещението, събрал е краката, мушнал е ръце между коленете и смирено чака другият, малкият, нашареният с надписи и рисунки да свърши с преобличането.

Какво оставаше за мен? Нямах нито знаци по кожата си, нито слой мазнини под нея. В банската йерархия на мен се падаше последното място. Сухият дребен Фрол зае половината от пейката, останалия обем изпълниха телесата на Демби, а аз се задоволих с тясното пространство до стената. Впрочем бях и по-млад, практически хлапак в сравнение с тях — и тази простичка мисъл успокои и мен, и нервите ми.

Изчаках търпеливо двамата — тлъстият и изрисуваният — да избършат зачервените си тела, да нахлузят гащите, да възстановят дишането и да се облегат на касата на вратата, и чак тогава набързо се изтрих, а ключалката вече щракаше и стоманената боядисана в бяло врата се отвори.

— Готови ли сте?

На изхода имахме кратка, но съдържателна дискусия с баняджията, доста възрастен прапорчик с прякор Илич. Фрол твърдеше, че този войн служи в Лефортовския затвор от времето на Лаврентий Берия. Всеки път, когато поглеждах в плоските рибешки очи на „Илич“, бях готов да повярвам в тази легенда. В погледа на този рицар на ключа и катинара не се четеше нищо, освен оловна бдителност.

Легендарният баняджия издава ново, чисто постелно бельо срещу предаденото старо. Всеки обитател на зандана е длъжен в този важен момент моментално да проучи полагащите му се неща и с усмивки, шегички и други предразполагащи звуци да помоли за по-

широки чаршафи. Защото размерите на тези парчета плат не са еднакви. Ако не догледаш, ще ти пробутат от тесните. А тях не можеш да опънеш по дюшека, както се полага, и още на следващата сутрин ще видиш, че жалкият плат се е усукал (защото нощем си се въртял, сънувал си лоши сънища — лепкави, неспокойни, затворнически), и се оказва, че си спал не на чистия чаршаф, ами на мръсния ръбест гол дюшек (собственост на затвора), попил потта от телата на стотици други арестанти.

2

— Честита баня!

Още с влизането в килията Фрол се устреми към бързовара и кутията с чай.

— А ти, Андрюха, си свястно момче, да знаеш. Аха. Най-сетне го заряза това тичане и скачане. Вслуша се в гласа на разума, отвсякъде...

Не отговорих нищо. Защо да го разубеждавам? Бях прекратил тренировките временно. Всеки спортист знае, че след пет или шест седмици всекидневни упражнения трябва да се правят паузи. За десетина дни. За да си почине организъмът. В противен случай настъпва преумора и цялата полза отива на вятъра. Затова, вместо да се впускам в обяснения, си замълчах.

С всеки изминал ден мълчах все повече и повече. Имаше дни, в които не произнасях нито дума. Или четях, или седях на леглото, вторачен в стената, и се наслаждавах, че в главата ми няма нито мисли, нито идеи. Отдавах се на това, което Алексей Толстой нарича полезна скука. Моят мозък вече свикна да прави умозаклучения само когато ми беше необходимо. В останалото време си почиваше и бездействаше.

Изчезнаха безползните вълнения, страхове, болезнените изблици на фантазията. Наслаждавах се на самоконтрола, както цирков дресьор се наслаждава на мечката, подкарала най-сетне колело. Умеех с просто усилие на съзнанието да омаловажавам мъчителните въпроси — какво ще стане с мен, къде са ми парите, защо моят съдружник и бос никакъв го няма.

Мълчах и по време на разпитите. Последният беше двайсет и четвърти по ред. Двайсет и четири протокола подши към ДЕЛОТО Хватов. Навсякъде беше фиксиран моят отказ от даване на показания.

Дори останал насаме с адвоката, предимно слушах неговите ободряващи речи. Но самият аз мълчах. Рижият юрист ме гледаше с тревога, без да пита за нищо.

Сега се движех се из лефортовския зандан като някакъв печен супермен, като образцов ницшеански пич — не му пука от нищо, не усеща ни глад, ни битови неудобства, ни душевни мъки и го тревожи единствено собственият му непомътнен разум.

Трезвен като хиляда заклетни трезвеници, аз се събуждах в шест сутринта, прекарвах отреденото ми време в упражнения и без особени усилия поддържах съзнанието си чисто чак до вечерта.

Кривите ми съкафезници, дебелият и слабият, се вписваха тук само като карикатури. Двама нещастници, които всекидневно се погубват в някакви незначителни страсти. Жалки решавачи на кръстословици. Прахосници на скоротечните животи. Само пилеят глупаво безценното си време. Ето че единият от тях вари вода и пуска в нея листенца, за да извлече от тях отровен сок, да го употреби и да добие състояние на изкуствена възбуда...

Чаят свършваше. В последния колет на Демби имаше само половин кило. Фрол пестеше като луд. Намали дозата и я вземаше по-нарядко.

— Ех, да имаше сега по една трева да дръпнем — въздъхна той, отмервайки пестелива доза заварка.

— Точно така — откликна Демби. — И да я полеем с едно хубаво вино...

— Няма да стане — тъжно възрази урката. — Чай с вино не си ходи.

— Ти знаеш най-добре.

Фрол се обърна към мен.

— Ами ти, Буда? Какво мислиш по въпроса?

Неочаквано за самия себе си признах:

— Някой ден ще направя периодична система на отровите. Ще ги подреда. Като елементите в Менделеевата таблица. Никотин, кофеин, етилов спирт и тъй нататък. Тук по-силната и опасна отрова, там — по-слабата...

— Хм — рече снизходително Фрол. — Какво знаеш ти за отровите, синко?

— Няколко години съм пил и пушил...

— Пил, пушил... — имитира ме с подигравка татуираният. — А трева пробвал ли си?

— Нито веднъж.

Съкилийниците ми се разсмяха синхронно.

— Ами смола? — попита Фрол. — Бяло? Кокс? Или поне димедрол? Не? А виждал ли си как пандизчиите извличат пико от ефедрина? А за паркизана чувал ли си, момче? Феназепам? Фенциклидин? Аминазин? Барбитурат? Какво, и това ли не знаеш?

Леле-мале, рекох си аз и честно съобщих:

— Толкова далеч не съм стигал.

— Да не ти дава Господ да стигаш толкова далеч! — изхриптя Фрол и веднага пак ме подигра: — Таблица!... Който иска да я направи, ще умре, преди да е стигнал и до средата. Откачаш, будистче. Глупости ти се въртят в главата! — той ми подаде канчето. — Дръж! Чифирясай!

— Просветленият мъж не пие чифир — отвърнах аз. — Той пребивава в равновесие, а не се тъпче с отрови.

— Удари един, глупчо — търпеливо и добродушно рече коренякът. — Останал ни е чай за два дни. Удари един. След банята таман идва. Удари.

— Благодаря — смръщих се аз. — Отровите са зависимост, а всяка зависимост е затвор.

— Точно — кимна Фрол. — И отвън затвор, и отвътре също. Удари един!

Поклатих глава и потърсих с поглед учебниците.

— Аз не съм в затвора. Аз съм на свобода. А затворът не съществува в природата. Той е илюзия. Сами си измисляме затворите.

Веждите на Фрол се плъзнаха нагоре, зениците му се разшириха, ноздрите му се издуха. Стори ми се, че отказът ми наскърби стареца до смърт.

— Щом затворът не съществува — рече той едно, — какво тогава правиш тук бе, философ? Стани и излез!

— Къде?

— Там! — възлест, кафяв от тютюна пръст се забодне в прозореца. — На свобода!

— Свободата също не съществува — монотонно го осведоми просветленият мъж. — Тя също е илюзия и измама.

Фрол се разтресе като монах, изслушал кощунство. Той скокна и направи няколко бързи курса от стената до вратата, но после въздъхна шумно и се закова пред мен.

— Никога — проскърца той. — Никога недей да го казваш. „Затворът не съществувал, свободата също не съществувала...“ Съществуват! Съществуват, ясно ли ти е? Затворът — ей го на! Наоколо. А свободата е там — пръстът отново посочи прозореца. — А тук — пръстът се премести към моята упорито наведена глава — има само философия. Само че имаше един такъв — Ленин, Владимир Илич, не знам дали си го чувал. Та той, значи, е писал, че идеята става материална сила, когато обладае масите. Обладвае, чаткаш ли?

Фрол илюстрира думите си: изпъна ръце, стисна юмруци, след което рязко дръпна лактите назад, същевременно за по-нагледно рязко изнасяйки таза напред.

— Не го е писал Ленин, ами Маркс — тихо възрази просветленият мъж.

— Те са една банда! Та и тебе те е обладала — старият затворник пак направи неприличното движение — някаква идея! Таблица на отровите! Смяна на почерка! Килийна физкултура! Ти не живееш в естествения свят, брато! Около тебе са само идеи! Философия! Която сама по себе си не струва нищо, защото как ще я приложиш на практика, а? Щом като затворът за теб не съществува, защо не излезеш през стената и не се прибереш у дома?

— Някой ден — монотонно отвърна просветленият мъж — ще го направя.

— През стената ли ще минеш? — изви Фрол.

— Да.

— На драго сърце го вярвам! — патетично се провикна кривият гръбнак. — На драго сърце ти вярвам, брато! И аз едно време съм ги чел тия. Или си мислиш, че съм прост и неграмотен? Не съм. Зная, че човек може много неща, че има на тоя свят хора, които де факто могат да летят, да четат мисли и така нататък. Аха. Само че тая работа се учи едно десет години...

— Двайсет.

— Двайсет! И докато овладяваш с години всички тия сложни работи — да четеш мисли, седнал в килията, — знаеш ли какво ще се случи с тебе?

— Какво?

— Ще изгниеш! — светнаха очите на Фрол. — От туберкулозата! От менингита! От въшките! От крастата! От дървениците! От глад, студ и от жандарското мачкане! Ще изгниеш, преди да полетиш...

Не отговорих.

— Помисли за това. Обмисли го — рецидивистът въздъхна. — Аз не съм ти враг. Не ти давам лош акъл. Идеите, братко, ето кое те погубва!

— Искаш ли — попитах след кратка пауза — да прочета мислите ти?

— Пробвай.

— Мислиш си, че е време да си запалиш една цигара.

Демби, мълчалив до този момент, се разкиска и тримата с наслада запалихме. Не е никак лесно да се четат мисли, но понякога няма никакъв проблем да ги внушиш.

В този миг тресна желязо — отвори се „хранилката“.

— Рубанов! Има ли такъв?

— Има — отвърнах весело.

— С БАГАЖА!

3

Във въздуха увисна тежка пауза. Подсмръкнах. Дупката се затвори.

Фрол тихо изпсува. Демби въздъхна. Сега двамата ме гледаха със съжаление и тъга.

От внезапния пристъп на остър страх просветленият мъж изведнъж шумно изпусна газове. Ницшеанският пичага изведнъж усети, че трепери. Равновесието на съзнанието му изчезна без следа. Устата му се напълни с лепкава слюнка.

— Жалко — смънка Фрол и поклати глава. — Е, Андрюха, стягай се. Тия не чакат.

Унило, но бързо заприбирах в найлонова торба партакешите си: канчето за хранене, канчето за чай, пешкира и бельото, сапуна и четката за зъби — простичката арестантска покъщнина.

Сърцето ми биеше. Ами ако? Ами ако? Нали е възможно изведнъж да се е появил, да е изплувал от скривалището си босът, да е снесъл на всички заинтересувани лица пачки зелени пари и сега ще ме изведат от крепостта с думите „свободен си“. Защо не? Дори в най-долнопробните комикси на героя винаги му върви!...

— Храна — напомни угрижен Демби. — Храна вземи.

— Не — отвърнах сурово, решен да се устремя в неизвестното бъдеще необременен.

— Вземи! — заповяда Фрол. — Чай, захар, тютюн взимай при всички положения! Никога не знаеш на какво място отиваш. Не го давай героично. Взимай всичко! И салама! И маслото! И ябълките!

С тези думи Фрол откъсна един лист от вестника, изсипа в него всичкия чай, останал в килията, сви го на плътно пакетче и го пусна в торбата ми. Последва го целият запас от салам на строителния магнат. Всичко, до последното парче. Без особени емоции, без много приказки, без какъвто и да е ницшеански патос двамата ми дадоха най-скъпоценното си.

— Защо? — питах аз, опитвайки се да хвана за ръката ту единия, ту другия, но двамата възрастни мъже леко и приятелски ме отместиха.

— Ама как ще карате без чай? И без салам?

— Чаят и саламът не са най-важното — тихо рече Фрол.

— Няма да ви взема последното.

— Няма страшно, имаме още. Нали, Демби? Под кожата си имаме. Пък после ще дойде колет...

— Ама за какво ми е твоят чай, Фрол? Ами ако ме пускат?

— Дай Боже — с неутрален тон отвърна урката. — Като излезеш, ще чифиряш. Да си спомниш за стария бродяга Фрол, аха.

Помогна ми да навия чаршафа на въже и да обвържем с него свития на руло дюшек. Така е много по-удобно да пренасяш затворническата собственост.

В ключалката изщрака ключ.

— Името?

— Рубанов.

— Излизай!

Стиснах зъби, подхванах багажите и напуснах хората, с които излежахме заедно два месеца.

— Надясно!

Сега накъде? В съседната килия? Или на свобода?

От вълнение се къпех в пот.

— Стой! С лице към стената!

Ключовете издрънчаха повторно.

— Минавай!

Обърнах се и видях пред себе си „буркана“, бокса за изчакване. Метър ширина, метър дължина, напърно, на равнището на коленете е монтирана тясна дъска. Ако искаш стой, ако искаш — седи. Над главата, в една ниша, свети запрашена лампа, защитена от желязна мрежа. Даже не мрежа, ами здрава ситна решетка.

Мразя решетките, рекох си.

Контрольорът затвори вратата, дръпна резетата, накрая внимателно ме погледна през дупката. После я затвори. Лампата угасна. Озовах се в абсолютна тъмнина.

След време очите ми свикнаха и различих на нивото на кръста си тъничка ивица светлина. Отстрани, на около метър от пода, имаше цепнатина. Като се наведох — за целта ми се наложи да заема усукана поза с коленете в едната стена и задника в другата — успях да надникна, но не видях нищо важно и полезно. Малък фрагмент от отсрещната страна на затворническия коридор. Приблжих ноздрите си и вдъхнах, опитвайки се да доловя някаква рядка миризма, от онези, които вече бях започнал да забравям. Но не, миришеше си както обикновено. На влажен цимент, на прашен парцал. На затвор.

Оставаше ми да седея и да чакам.

Сега какво, попитах себе си. Къде ще ме водят или карат?

Оттатък вратата се чуха уверени крачки: не беше предпазливият, безшумно крачещ копой, а някой самоуверен, тропаше с подметките, сякаш му беше бащиния — приближи се, отвори шпионката, надникна, после съобрази, че няма да види нищо в тъмното, и запали лампата. Намръщих се. Лампата тутакси угасна и любопитният спокойно отмина по пътя си.

Само да не ме убият. Не, няма да ме убият, защо да ме убиват. Други са времената, сега не убиват. Пък и за какво? Нито пазя никакви страшни тайни, нито вадя компромати, нито съм изхвърлена от политическата колода бита карта. Аз съм само banker, при това фалшив.

Няма и да ме инквизират. Държат ме тук от три месеца — ако искаха, отдавна да са ми изтръгнали всички самопризнания. Значи нямат чак такава нужда от показанията ми! Значи просто ме местят. В друга килия. Или направо в друг затвор. Може би опасният капитан Свинец не беше хвърлил думите си на вятъра и сега ще ме откарат в „Бутирка“?

Сякаш за илюстрация към моите тревожни размисли отново чух крачки и спорещи гласове — три или дори четири. Приблжиха се, но млъкнаха, преди да имам възможност да различа отделните думи. Тримата (или четиримата) спряха пред вратата ми и огледът се повтори. Всеки от тримата надникна. Единият, последният, дори се подсмихна — стана му весело от начина, по който примиждавах от внезапната светлина след тъмнината. След това дискутиращите се оттеглиха.

Вчера или онзи ден, или може би преди седмица, или дори тази сутрин в административната машина на Специалния следствен изолатор едно-точка-едно се бе завъртяло някакво важно зъбчато колелце. Началникът на затвора полковник Разрез или негов заместник, или друг някой важен тип се беше позамислил, препрочел внимателно своите секретни служебни инструкции и беше отдал кратка заповед: преместване!

Потънал в тишина и мрак, веднага си представих как заседнал в потайните дълбини на Лефортовския замък нарочен човек преглежда личните дела и картоните на своите подопечни и разсъждава: кого, как, с кого и в какъв ред?

Те там със сигурност си имат свой стил за кабинетна работа. Имперски. Чай в дебели стъклени чаши. По бюрата — картонени пепелници, образци на арестантското производство. Цигарен дим се издига към високия таван. Умислено се реди пасианс от арестантски картони. Във всеки такъв картон има снимки, параграфи на обвинението, особени белези. Върху моя, както знаех, пишеше „член сто четирийсет и три, част трета“. Мошеничество! В особено големи

размери! В престъпен сговор! Десет години лишаване от свобода! За лефортовските служители това е същото високо ниво, каквото е за мен, да речем, нивото на търговска марка „Валентино“. Затова администраторите трябва да обмислят добре при кого да ме настанят.

Този сексуален маниак — при терориста! Този шпионин — при бандита! Мошеника — при генерала. Тук ще пласираме крадеца, при злодеите — убиец, а при тези — банкера...

Където щете, казах си аз, витаейки в дълбокия мрак на миниатюрната, метър на метър, вселена, напрегнал зрение и слух. Където кажете! При убийците, при маниаците, при изнасилвачите на деца — навсякъде ще остана верен на своя път. Ще тренирам. Няма да употребявам отрови. Ще се движа напред и нагоре. Ще си държа гърба изправен. Никакъв кофеин. Никакъв никотин. Трезво съзнание. Дълбоко дишане. Кислород. Движение. Тяло и разум, подчинени на волята. Това е моят път към свободата.

Където и да ида — ще зная какво да правя. Ще тренирам мозъка си до краен предел. Ще преодоля затвора. Ще го унизя. Ще му приложа моята измама, велика и ужасна. Изборът, с който разполагам, е безграничен като самата свобода. Ще изуча живите и мъртвите езици. Ще стана адепт на всички световни религии. Ще овладее хипнозата. Ще проуча световната философия. Влязох тук примитивен глупак, а ще изляза мъдрец, медиум и аскет.

Обаче ще усъвършенствам не само разума, но и тялото! С упорити тренировки ще стана як като гранит. Ще се науча да тичам по стените, да скачам на четири метра височина, да уцелвам от десет метра със запалена цигара окото на врага, да ускорявам и забавям дейността на сърцето. Ще стана безчувствен към болка, глад, студ и жегата. Решетките и стените ще се превърнат в моите уреди и тренажори.

Ще доближа съвършенството на един удар разстояние.

Никакви отрови. Никакво безделие, сън и апатия.

Само ако работя хладнокръвно и бодро, без да желя себе си, без да изпадам в отчаяние и мързел, ще съумея да победя затвора. Ще разкъсам на парченца самата идея за несвобода. Ще излъжа онези, които искаха да ме заключат в зандана. Ще го сторя обезателно. Понеже ми се откри пътят към истината — прав като стрела и жив като пъпна връв.

Крачките отекнаха за трети път. Лампата светна пак. И аз пак замижах и трепнах от изненада. През шпионката пак ме проучи нечие внимателно безцветно око.

— Какво бе? — извиках грубо, невъздържано.

Окото изчезна. Проскърцаха резетата. Вратата се отвори.

— Името?

— Рубанов!

— Излизай!

[1] Споменатата игра на думи: в руския език в затвора се седи, а не лежи. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 21

1

Всички пиянски вечери си приличат, всяко махмурлийско събуждане тежи посвоему.

Изминаха три години, откакто ме бяха пуснали.

И ето че всичко се беше объркало в моя дом. И в главата. И в живота ми като цяло.

— Ти си алкохолик и наркоман — каза вечерта жена ми. — Ти си свършен! Деградира си! Ти си по-непоносим, отколкото беше!

Дипломатично мълча, слушайки упреците на моята възмутена спътница.

— Пропил си се! — констатира жена ми гръмогласно. — Напълно! Ти си на ръба! Играеш си с огъня!

Да, нацелила беше същината на нещата. Това беше напълно ясно. Но за неин късмет все още не знае всичко. Не се досеща колко надалече е стигнала моята зависимост. Дневната ми доза е бутилка коняк или водка. Петстотин грама. Три големи чаши. Всяка вечер. А през деня — няколко задължителни джойнта.

Аз съм прикрит и хитър, не афиширам пред съпругата си моето оригинално хоби. Най-внимателно крия бутилките — както пълните, така и празните. Пакетчетата с тревата, цигаретата, наргилетата и другите приспособления за пушене държа на скришни места. Проветрявам стаите и си мия зъбите. Но жената тънко усеща миризмите, тя е внимателна към дреболиите, отбелязва всички странности в моето поведение. Тя фиксира прекалената отнесеност, разсеяността, безпричинните пристъпи на веселие или тъга; тя знае всичко. Отлично виждам, че тя все още ме обича, но вече не ме уважава. Моята пристрастеност към отровите много я е разочаровала.

— По-тихо — моля я аз. — Моля те, говори тихо. Ще чуят съседите.

— Хич не ми пука! — гласът ѝ е остър и доста груб. — Нека слушат! Да разберат на какъв позор ме обричаш!

Последва емоционална, непоносимо мелодраматична тирада относно това как съм съсипал и унищожил живота, красотата и младостта ѝ. Всички знаят как страшно късат нервите подобни дамски монолози. Затова в мига, когато Ирма със зачервено лице от безсилието да пробие до здравия ми разум (а той просто отсъства), оскърбена напуска кухнята (не знам защо всички семейни скандали достигат върха си именно в кухнята), аз си наливам още.

След като пийна, седя неподвижен няколко минути. Почивам си. Сега би било добре да дръпна и една трева, казвам си и моментално осъществявам замисъла. Чаша къркане и джойнт — това е, което ми помага да изживея всеки свой ден.

Изпуших цигарата, успокоих се, облякох се, взех пари, ключовете от колата и излязох, тихо затворих вратата.

Защо Господ ми проважда такива страдания? Защо собствената ми жена ме отблъсква? Излежах си присъдата. Върнах се. Опитвам се да започна нов живот. Но засега пребивавам в пълна и непрогледна нищета. Без работа, без пари, без здраве, без перспективи. Със семейство и с дългове. В такава ситуация, изправен на ръба, балансирайки на границата на тоталния срив, нямам ли право да се напия до безпаметство? Да изпадна в кома? Да изключа, по дяволите, каналите за връзка със заобикалящия ме свят?

Много години — през цялата ми младост — имах чувството, че не просто живея, ами препускам през живота, взимам по три стъпала наведнъж. На двайсет и две бях беден студент, на двайсет и четири — бизнесмен с пура, на двайсет и седем — banker и финансист. Сега, на трийсет и две, отново съм посран просяк. Какво да правя? Какво да правя?

Остава ми само едно: да замъгля мозъка си, за да не може горчилката от поражението да трови разума ми.

АЗ СЪМ ПОСРАН ПРОСЯК!

АЗ СЪМ ПОСРАН ПРОСЯК!

Може би съм извикал тези думи на глас, слизайки с асансьора от шестнайсетия етаж. Не е изключено да съм озвучил мислите си дори не в асансьора, а на улицата, пред входа, докато съм вървял към колата. Във всеки случай групата младежи, които мирно си убиваха времето

край входа, притихна при появата ми. Или пък само така ми се е сторило. Истинските наркомани са много мнителни хора — те лесно изпадат в състояние на хипертрофирана тревога.

Така или иначе, все пак се добрах до колата, вмъкнах се вътре и там вече се отнесох пълноценно.

В автомобила ми няма касетофон. Не уважавам себе си и не си позволявам да харча пари за глупости. За какво ми е музика? Тя ще ме успокоява и лекува. Успокоен, може да реша, че всичко в живота ми е наред. А не е така.

Сега, седнал в колата пред високия блок в тази приятна вечер в средата на пролетта, реших, че още утре ще си купя касетофон. И като в добрите стари времена ще се возя из града сред грохот на китари и барабани.

Но веднага ме налегна мъка. Добрите времена бяха отминали отдавна. Когато се друсаш с разни боклуци, е лесно да объркаш добрите времена с лошите.

Изпуших една цигара, поседях още малко, после запалих двигателя и пропътувах двеста метра до близкия магазин. Там си купих бутилка бира и тръгнах да се прибирам.

Все пак семейните скандали не бива да се вдигат прекалено често. Те убиват.

Отворих и изпих бирата по пътя към къщи. Бавното пътуване из кривите, но гладко асфалтирани алеи покрай няколкото огромни блока (с не по-малко от хиляда жители във всеки) ми доставя удоволствие. Да, не би било зле да послушам музика. Но аз презирам себе си и няма да глезя нервите си с нея. А едно време не си представях живота си без рок.

Изведнъж си спомних как няколко дни преди да ме арестуват, бях сменил всички дискове в колата. Бях изхвърлил Джагър, Агата Кристи и ги смених с блусове и балади. От сутрин до вечер в колата ми бучаха готическите баритони на Ленард Коен и Ник Кейв или любимата ми, слушана стотици пъти песничка на „Зи Зи Топ“, в която се разказваше, доколкото бях успял да се ориентирам, за някакъв младеж, който молеше гаджето си да му върне дънките. *Гив ми бек*, стенеше с дебел глас дъртият брадат пергишин, май блу джинс, бейби. Тоест пичовете са имали един чифт дънки за двамата. Гаджето ги обуло и не ги сваля... Такъв сополив саунд изведнъж ми се беше доцял вместо

бесните барабани и китарни сола. Подсъзнанието ми очевидно вече е разбрало какво бъдеще ме очаква и ми е подготвяло психиката за стресовите. Преустройвало се е. Изисквало е бавни минорни хармонии. С други думи, предчувствал съм своя крах.

... Когато си допих и се прибрах у дома, жената вече спеше. Коего и беше целта ми. Ясно е, че в съпружеското ложе няма място за мен. Ще се разположа на дивана в стаята в дъното.

През нощта сънувах себе си — мрачен, тичам съсредоточено в дворчето за разходка на Лефортовския следствен изолатор.

2

Станах в седем и половина. Събудих сина си. Седнахме да закусваме.

— Тате — попита седемгодишният ми потомък, — ти наркоман ли си?

— Не, разбира се — отговорих. — Откъде го измисли?

— Чух вчера вечерта как мама ти се караше...

— Тя преувеличава.

— А какви са тия наркомани?

— Това са хора, които... — замислих се. Труден въпрос.

— С две думи, не искат да живеят в реалния свят.

— А в какъв свят живеят?

— В свой. Измислен.

— Яко е да живееш в измислен свят! — рече замечтан синът. — Измисляш си каквото си искаш и си живееш живота! Яко е!

— Не, кофти е — отвърнах. — Ще ти хареса ли, ако аз заживея в своя свят, мама отделно, в нейния си, а ти в трети, твой си? Излиза, че всеки от нас е сам за себе си.

— Тогава — предложи детето, дъвчейки бисквита — трябва да измислим един свят за тримата, за тебе, мене и мама, и да си живеем заедно в нашия си свят! Хайде да го измислим, тате!

— Непременно ще го измислим — кимнах. — Време ти е за училище. Стягай се.

След като изпратих детето, отново легнах да подремна. Не бързам за работа. Нямам работа. Живея назаем. Преди година взех

сериозна сума от стар приятел. Семейството ми не гладува. В гардеробите има дрехи. В хладилника — храна. Само главата ми е празна.

Към десет часа се разсъних. Дотогава жена ми вече отиваше да печели пари. Предоставен бях на самия себе си. Имам си тишина, самота и тристаен апартамент. Всичко, което ми е необходимо.

Като отидох по малка нужда в клозета, изживях поредния неприятен момент. Марихуаната е токсична, съдържа много всевъзможни боклуци и голямата отрова дърпа малките отрови, така че урината на всеки зависим мирише отвратително, тя е мазна, гъста и мръсно сива на цвят. Натъжен донякъде от този факт, известно време се помотах само по гащи от стая в стая и почесвах голия си корем.

Апартаментът е голям, пълен със слънце. Три стаи, широк коридор, огромна кухня. Топла вода, парно отопление, шахта за боклука. Шестнайсети етаж. Отвън са небето и вятърът. Стаите сякаш висят във въздуха и мога да наблюдавам отвисоко едва ли не целия град — този подвижен мравуняк, напрегнат, терзан от страсти, суетлив, бързащ, изнервен. Стада коли пъплят по преплетените пътища — сутрин трудно и мрачно, а привечер, в предвкушване на удоволствията, отдиha, развлеченията — бясно и весело.

От ранна младост мечтаех тъкмо за такова жилище — светло, разположено нависоко, пронизано от потоци въздух. Тук е удобно да се занимаваш с творчество, с някакъв благороден интелектуален труд, да отглеждаш деца, да спиш малко, да презираш еснафите и глупците, а вечерно време на чаша чай да си бъбриш спокойно с любимия човек за дреболии; да мислиш позитивно и да се радваш на факта, че не си стар, не си беден и не си глупав.

В такова възвишено философско настроение се облякох. Бръкнах в тайното чекмедже за тънката пачка пари, измъкнах една банкнота и се запътих по любимия ми маршрут: книжарницата, будката за вестници, видеотеката. Интелектуален шопинг. Търсене на храна за мозъка. Той постоянно желае нещо ново, този мой мозък, и аз не знам защо. До целта, по права линия, са около триста метра. Може да се стигне пеш. Но истински зависимите са мързеливи. Качвам се в колата и отивам като бял човек. А пътьом мога и да изпуша някоя марихуана...

Живея в специален район. Той официално е признат за най-добрия в столицата откъм инфраструктура. Създаден е по всички правила на модерната градоустройствена наука. Животът на гражданите е предвиден до най-малки подробности. Магазините, кината, ресторантите, клубовете се редят един през друг, всичко е ново, шикозно, ярко.

Този свят, в който бях влязъл, преди десет години го бях виждал само по снимки в западните списания. Лъскави витрини. Разноцветни билбордове. Равни като стъкло улици. Изумрудени, грижливо поддържани тревни площи. Ярко осветени чисти булеварди. Блокът ми е заобиколен от колосални като стадиони многоетажни търговски центрове с паркинги по покривите, със заведения и спортни зали. Остави колата на петия етаж, изразходвай калории на четвъртия, слез по-надолу, възстанови си силите в суши бара и разгони тъгата в киното с многото салони. Когато колата ми е чисто измита, а физиономията гладко избръсната, аз напълно се вписвам в картинката, в буржоазния уют, в нагласения бит.

Градът на Слънцето, утопията, устременият към небесата мегаполис на бъдещето вече ме възприема като свой пълноправен жител. Само че всичко е напразно. Аз се чувствам пътник без билет. Намъкнал съм се в страната на щастието случайно, по втория начин. Не аз съм построил двайсететажните блокове, не аз съм монтирал дограмите с огледалните прозорци. Не аз съм платил за всичко това.

За да се озова тук, трябваше само да се ожения за местно момиче. За московчанка. По-нататък всичко се разви без моето участие. Един ден семейството на момичето предприе размяна. Двустайният апартамент с изглед към Кремъл по магически начин се превърна в два тристайни, но в периферията на града. По такъв начин, без да си мръдна пръста, придобих статут на истински столичен жител, моля ви се!

Аз — московчанин! Боже, това си е направо виц.

Комфортните квадратни метри не са заработени от мен, а от тъщата. Тя, а не аз, в продължение на дълги десетилетия се бе трудила по заводи и фабрики, за да получи жилище. В Совдепия тези неща се спазваха строго. Който произвеждаше честно принадлежаща стойност — получаваше според заслугите. Ето ти, другарю, апартамент в центъра. Живей, радвай му се, благодари на партията и правителството...

С две думи, единственото, което можех да направя лично аз — бившият banker, бившият новобогаташ, бившият работохолик, — беше да откажа подаръка от тъщата. Не се регистрирах в жилището, където се пренесоха жена ми и синът ми.

Не съм строил тази къща. Не съм спечелил за нея. Аз съм хитрецът, промъкнал се през дупката в оградата.

3

В книжарницата цари великолепиe. Изобилие от предлагане при дефицит на търсене. Две-три пъпчиви девойки с напрацели хуманитарни задници унило прелистват някой Пруст или Кортасар. Бледи юноши очакват яки приключения от романите на Зелазни или Головачов. Двама дангалаци шумолят с джобните книжки от поредицата „Обгорени от затвора“. Тези ги оглеждам внимателно. Скоро ще прочетат и мен. Само че кога?

Отивам в отдела за чуждестранна литература и намирам Буковски и Бъроус. Късмет! Да ги откриеш тези момчета в покрайнините е, меко казано, трудничко. Прибирам под мишница скромните издания на двамата гении и се залутвам из отдела за родна съвременна проза. Всъщност дамския отдел. Чувствам се като влязъл по грешка в женската тоалетна — всеки момент ще лъсне фрагмент от нечие розово тяло, ще се чуе писък и възклицание: „Ама как не ви е срам, господине!“ Тук мирише на кремове, парфюми и прочее лосиони. Не от книгите — от купувачките. Впрочем от книгите също. Рафтовете са плътно заети от опусите на скорострелни прозаички. Само кримки. Разочарован, напускам. Мятам книгите на задната седалка и потеглям нататък с Бъроус и Бук за пътници. Не е най-лошата компания.

При Бъроуз, в неговата „Дрога“, открих само едно явно съмнително място: американец да каже, че не може да се съчетава пушенето на трева и шофирането. Наистина начинаещите наркомани избягват да карат. Стори ми се, че Бъроуз, макар и спец по тежките дроги, не е проумял тревата. За напредналите карането съвместно с пушенето е едно от удоволствията. Десетки пъти съм пушил, шофирайки. Научих се да си свивам цигара, без да откъсвам ръце от

волана. Карах и пафках. Важното е да не загубиш самоконтрол. Около мен на пътя има мнозина бавни, излишно предпазливи шофьори и аз пътувам като един от тях. Без да бързам.

С втория ми спътник отношенията ми са сложни. Ако се бях родил десетина години по-късно, може би щях да гледам света през очите на Буковски. Да стана зъл гений, презиращ ситите потребители. Да пронизвам сланините им с острието на остроумието. Плюещ и повръщаш парий.

Но нещата не стоят така. Моята родина е оплюта и одрайфана много преди мен. От хора, които понятие си нямат от Буковски. Аз обичам моята оплюта и одрайфана родина. И мразя, че е така оплюта и одрайфана. А когато се озова на чисто, ярко осветено място, се кефя. Не на чистотата и красотата — те не са за мен, — а само на факта, че няма хрочки и повръщия. Майната им на новите руски буржоа. Нека си трупат подкожните мазнини, само да плюят и драйфат по-нарядко. И това стига. Защото аз знам: еснафът, биреният търбух, купувачът на домашното кино и неговият противник, прозаикът просяк, гладният драскач с пламтящи очи, са си нужни взаимно. Те са братя. Дори, ако щете, братоци. От масите на едните произхождат другите. Кому е по-добре? И на едните, и на другите. Тук се ражда голата истина, насладата на Бога, неговата и моя цел.

А ето и второто място — видеотеката. Тук съм по-спокоен. Отдавна вече съм изгледал най-добрите филми. Както родните, така и френските, и американските. И си отбелязах с интерес, че холивудският мейнстрийм го тегли към психичното, че на мода отново излизат извращенията, истериите, побъркването и изобщо всичко нездраво. Съвременната кинематография щедро ни дарява с приключенията на изродите. Неустойчиви и слаби персонажи се лутат в дирене на нещо по-така. Сладострастно се представят друсането, триповете, бълнуването на разпадащото се съзнание. Така и аз си намирам повод да не се притеснявам прекалено от количествата поглъщана отрова. Нали не съм само аз. Всички се друсат! Музикантите и бизнесмените, юристите и бандитите, писателите и техните персонажи се троят нонстоп: пушат, шмъркат, пият, боцкат се, не могат без тези работи. Сюжетите се въртят около отровите. Пакетчето с прах, спринцовката с разтвор, цигарата с трева са задължителен елемент във всеки филм. Е, какво тогава, си казвам аз,

значи всичко това е в реда на нещата и не правя голяма грешка. Придобивам нов, интересен и оригинален духовен опит. Ами ако в опиянението си провидя парадоксални истини, които аз, именно аз ще провъзглася и ще обърна цялата Вселена с хастара навън?

Обаче не, моето его е спряло да привлича идеи, моята фантазия не поражда нищо интересно.

Разсъждавайки по този начин, пресичам по диагонала красотата и чистотата на моя район и се прибирам у дома с олекнало сърце и портмоне. Да, оказва се, че духовната храна е доста по-скъпа от физическата. Творческите интелектуалци не желаят да продават своята продукция евтино. Те яко си вдигат цената. Шест долара за новата книга на моден писател. Десетарка за диск с нов филм. Пет за лъскаво списание. Двайсетачка отива като стой, та гледай.

Но аз не се притеснявам. Такава ценова политика ме устройва. Нека обществото плаща! Нека свиква. Колкото повече долари плати за книга мързеливият еснаф, толкова повече грошове ще стигнат до писателя. Нека плащат, мамицата им. И аз ще плащам наравно с останалите. Няма страшно. Наясно съм, че давам пари ако не за последно, то за предпоследно.

Ще купувам книги при всички положения. Колкото и да струват.

4

Днес имам джин и тоник.

Започвам без бързане и суетене. Първо поемам петдесет грама. Първата доза е винаги на празен стомах. Лекарите казват, че пиенето на концентрат преди ядене било крайно вредно. Затова пък е ефикасно! Второто малко минава с цигара и чаша силно кафе. Към пет часа, след като съм се наобядвал, благодатно нетрезвен, си свивам един джойнт и го запалвам. И отпътувам на вълшебен, сладко пътуване. Намествам се на дивана между телевизора и уредбата, слагам на пода подноса с бутилките и чашите, придърпвам пепелника, бавно вдишвам омайния дим и отплувам при виолетовите призраци. Там, където в мен ще се влее свещената сила на Джа.

Хубаво ми е. Състоянието ми се е устремило към идеалното.

Пари засега имам. Ще стигнат за още два месеца. След това ще измисля нещо. Ще изобретя нещо специално, нещо изключително умно. Някакъв бляскав, гениален план. Всеки пуфкач на джойнт е убеден в собствената си гениалност. Аз не съм изключение.

Гледах хората на телевизионния екран и се подсмивах снизходително. Хората ми изглеждат толкова глупави, забити в дребните си грижи. Щурат се като врабчета пред трохички. Забавни същества са врабчетата, пък и хората също.

Устните ми отново лигавят свитата цигара, за да добия поредното доказателство, че съм по-готин, по-умен от всички. Аз съм далновиден и прозорлив. Интелектуално съм достигнал небивали висини. Емоционално съм стабилен. Аз съм мъдър и немногословен. Аз съм велик.

От дивана използвам в банята — там също си имам телевизор и пепелник. След затвора придобих навика с часове да кисна в горещата вода между синкавите фаянсови стени.

Докосването на водата до тялото ми предизвика моментално изтръпване и в главата ми се породи догадката: да не би влечението ми към потапяне в топла субстанция да свидетелства за моята инфантилност? И подсъзнателно се стремя към връщане в комфортната майчина утроба? Или само изглеждам възрастен, а всъщност съм малко момче?

Възрастните мъже вземат душ, те нямат време да се излежават в корито с ароматизирана вода. „Добре де — моментално си го позволих, — имаш моралното право и на това.“

Правя водата много гореща. Първо се излягам, а после завъртам крановете, докато поклащащата се повърхност не започне да изпуска пара. Такъв е задължителният ритуал, който съм си извлякъл от романа на братя Стругацки „Хищните вещи на века“. Героите в книгата се дрогираха в гореща вода. Опитвам се да ползвам оригиналния опит. Твори, измисляй, опитвай — това е моят девиз.

Надрусан, бях препроchel всичките си любими книги. Фантастичната антиутопия на Стругацки ме разтърси до мозъка на костите. Реших, щом получа своя милион (всеки пуфкач е убеден, че богатството го чака зад ъгъла, че ще спечели своя милион, в най-лошия случай ще го намери на улицата), да купя правата за екранизиране на „Хищните вещи“ и да извъртя убийствен блокбъстър. И ще се прочуя.

Ще съм на върха. Ще стана знаменит. Велик. Безподобен. Подчертай нужното.

Пуша марихуана, която в руския жаргон се нарича „план“. Вероятно защото пуфкач и те обожават да градят планове.

А ето го и списанийцето. Има ли нещо по-забавно от ярките картинки, рекламки на часовничета, обувчици, одеколончета? Плътните страници са сякаш нарочно създадени за прелистване с мокри ръце. Шикозният аромат на скъпоструваща полиграфия. Рубриката „ново“. Осем страници нови музикални албуми. Още пет страници компютърни игри. Следва представяне на нови книги, трийсетина реда дребен шрифт в долната част на страницата.

Гвоздеят на броя: интервю с изгряваща екранна звезда. Бледа брюнетка с остри колене на мръсница. От текста не става ясно дали амплоато ѝ е екранна курва, или си е курва по принцип. Снимка в моден интериор: пъпчето, раменцето, устничките. Хищни пръстчета. Цицки. Кафявите им зърна стърчат през прозрачната коприна — две дула, насочени в челата на продуцентите. До нея — любимият, разкопчана ризка. Сладък момчурляк с дизайнерско кожено палтенце.

Според лъскавите списания, времето на косматите мачовци с квадратни брадясали ченета е отминало безвъзвратно. Като образец за подражание младежта получава крехък юноша с изпръхнали устни, прилепнало панталонче и ангелски къдрици. Интересно, какво ли би се случило, ако дадеш на някой такъв автомат и го пратиш да защитава родината от враговете? „Ах, моля ви се — ще каже той, — аз нямам врагове, а моята родина е целият свят!“ Тогава защити поне собствения си дом от бандити, терористи, откачалки! „Ах, моля ви се, за целта си има милиция.“

Количеството тесногръди момченца с боядисани перчемии и обеци в ушите ме учудва, струва ми се прекалено. Особено след затвора. Както е известно, там всеки намек за украсяване на мъжкото тяло се възприема съвсем еднозначно. Впрочем да са живи и здрави, аз може и да съм осъждан, но в никакъв случай не съм хомофоб.

Гланцът е красив, но е невъобразимо банален. Прелиствам го и го оставям на страни.

Аз обичам друга периодика. Старата, от моето детство. Пожълтелите броеве на „Техника — молодьози“ от края на седемдесетте и началото на осемдесетте. Това списание ме изгради

като личност. Откри за мен света и ми го обясни. Бях запазил няколко годишни течения и днес, двайсет и пет години по-късно, за мен няма нищо по-интересно от това да ги прелиствам, след като съм се напушил.

Моментално си припомням десетгодишния хлапак Андрюша, който ужасно мечтаеше да стане космонавт и да прониже пространството. Да покори някоя и друга неизвестна планета за пълен възторг на цялото прогресивно човечество.

Тези списания не забавляваха, не продаваха модни парцали. Те ме подготвяха за големите дела. Твори, измисляй, опитвай — това е оттам.

Партията и правителството внимателно следяха процеса на израстване на малкия Андрюша. И на още няколко милиона момчета в Совдепия. За тях се издаваха специални книжки и списания. Писатели, поети и художници се трудеха неуморно да създадат образите на светлото бъдеще. Андрюша знаеше твърдо какво трябва да прави. Беше научил социалната си роля наизуст. Разбираше, че му предстои да работи весело и упорито, да презира удобствата и комфорта, да не усеща глад и студ. За благо на хората.

Повече от ясно е, че Андрюша не стана железен воин зад лефортовските решетки. Той бе станал такъв още на дванайсет. Дотогава беше погълнал стотици книги и списания и във всички тях се казваше, че най-щастливите хора на земята са воините и бойците, героите. Обграждат ги с уважение, момичетата ги обичат, децата взимат пример от тях.

Ама че сте глупаци! Ама че сте пълни тъпанари! Че аз още тогава бях готов и хиляди като мен също бяха готови! Кажете ни: момчета, стягайте се, всеки да си носи чифт гащи и сапун, отлитаме за Марс, за Юпитер, за майната си гъзина и никой няма да се върне оттам — всички щяхме да тръгнем и да полетим! Но никой не ни го каза. Няма я вече партията и списанията не пишат за космоса, а за педалите. А подготвените герои отиват не на Марс, ами в следствения изолатор.

Измъкнах се от ваната, заставах пред огледало и проучих своето голо тяло, вдигащо пара.

Малкото лефортовско огледалце завинаги се врязва в паметта ми. След затвора страдах от нарцисизъм, макар и в най-лека, невинна форма. В апартамента ми има пет големи огледала. Докато бродя напред–назад от кухнята до стаята, а оттам на балкона, навсякъде виждам себе си отстрани. Е, за съжаление няма какво толкова да се гледа. Вълшебното стъкло не отразява Андрюха новобогаташа, нито лефортовския препускащ бик, то изобщо не отразява човек, ами някаква прегърбена, разкривена маймуна с увиснали рамене.

Мутрата ми е подпухнала. Всички пуфкачи имат повече влага по лицето, тя се задържа в бузите, в торбичките под очите. Жал ми е да се гледам и решавам да опъна още стотина грама.

После отплавам, поклащам се, превъртам се, потапям се в плътния меден облак на алкохолния унес. Тъгувам и размишлявам. Действителността ми се привижда като някаква мъждукаща игра, някакъв забавен филм с мен в главната роля. Гледам този филм, чудя му се и се усмихвам. Изпушвам още един джойнт и тъмносивото одеяло на удоволствието ме обгръща. Реалността ме гали като топъл мъх. Безкрайно съм си симпатичен. Устните ми се свиват в лека крива усмивка и аз се впускам в омайно пътуване през поредица от галактики в цветовете на дъгата, през гирлянда от весели светове.

Аз съм бърз като мисъл на гений и отпуснат като мускул на просветлен адепт на дзен.

Бих могъл да стана трезв и твърд като камък, но не виждам никакъв смисъл.

Бих могъл напиша книга или десет книги, но ми се губи ползата от процеса.

Бих могъл да спечеля милиони или да създам нова наука, или да изведа човечеството към окончателната истина, ледена и гола — но ме мързи.

Ще ми се бавно и сладко да обичам всички хора, колкото ги има на този свят, но те не приемат моята любов. Те казват, че съм се пристрастил, че съм примитивен наркоман и алкохолик. Вероятно са прави.

Питате ме къде се е дянал онзи неистов глупак, който драпаше от лефортовската килия към грапавото съвършенство на духа и тялото? Ще ви отговоря. Никъде не се е дянал. Той си остана там. Той придоби нещо, но впоследствие с лекота се отказа от постигнатото.

Сега си спомням за онзи лефортовски заточеник като за наивен любител на приказките за съвършенството на човешката природа.

Нямам проблем да стана велик, но съм го ебал това величие.

Нямам проблем да стана медиум, шампион по свръхчувствителност, магистър екстрасенс. Само че ебал съм екстрасенските способности. Всичко на този свят е сън и тление, само отровите са реални.

Началото на вечерта е трудно време. От училище се прибира синът ми. Веднага го изпращам в двора, за да не гледа пияната ми муцуна. Докато детето рита топка с приятели, аз пия кафе, гълтам аспириин, яростно плакна смрадливата си уста със специална ментова течност. Слагам лед на бузите, на носа, на торбичките под очите. Междувременно отварям всички прозорци. Да изхвърля пепелниците! Празните опаковки от отровите — в боклука! Да измия чашите! Да запаля ароматни свещи! Апартаментът и неговият обитател придобиват приличен вид.

Какъв алкохолик съм аз? Какъв наркоман? Аз съм просто безобиден пуфкач. Мирен ползвател на цветен телевизор.

Синът се прибира. Давам му да вечеря. Слагам го да спи. Натърчал се и надишал се през деня с кислород, юнакът заспива веднага.

Семейството ми е „циганско“ — жената печели, мъжът върти къщата. Какво му е лошото?

Впрочем не е зле и аз да глътна малко кислород. За целта е достатъчно да направя няколко крачки и да изляза на балкона. Вечерният град, обагрен в разноцветни светлини, е красив. Гражданите препускат. Бързат да се веселят. Животът е кратък, а портфейлът пълен. Ах, как ми се иска да им викна от четирийсет метра височина:

— Натъпчете се с отрови, господа! Насладете стомаха, белите дробове, ноздрите! Нека великата сила Джа бъде с вас! Натъпчете се и истината ще ви се открие. Гълтайте отрови и ще прозрете смисъла на всичко, което става с човека. Той, човекът, има право да убива себе си. Елегантно, естетично, баровски. Никой не може да го убие по-сигурно от самия него. Гилотината е убила пет хиляди. Електрическият стол — десет хиляди. Отровите убиват цели народи. Да живее онова, което ни убива! Да живее безкрайността на човешката фантазия! Нека се

умъртвим по най-добрия начин — красиво, като зрели хора, с полза, с чувство за хумор, с ясно разбиране за нашите цели.

Роден съм от комунисти. Но укрепнах и възмъжах в колектив от животни, където всеки търси за себе си повече изгода, по-голяма наслада, по-сигурна отрова. Бях повикан в черния загадъчен космос, но бях отведен при хитра рулетка. Е, добре, аз зложих и дори спечелих! Какво да направя с печалбата ли? Да купя отрови! Да ги нагълтам лично, да ги пробутам на близките. Да гълтаме, братя, и ще съзрем светлината! И истината! Светът е отрова, вземи я и се убий. Шмъркай. Инжектирай. Пий. Пуши. Гълтай и смучи. Навлажнявай със слюнка. Вдишвай и втривай. Наслаждавай се. Цени го!

Няма къде да бързаш — далечните ледени планети ще почакаат, скафандрите ще потърпят, метеоритните дъждове ще се излеят без теб.

5

Колкото по̀ приближава времето да се прибере жена ми, толкова по-тревожен ставам. Истинските наркозависими винаги са много чувствителни. Гризе ги съвестта и ги мъчи вина пред близките. Изведнъж ми хрумна оригинална идея. Пак взех пари и се втурнах почти на бегом към най-близкия денонощен супермаркет. Купих необходимите неща. Когато любимата се върна от работа, жилището бе изпълнено с остър, необичаен, леко кисел мирис.

— Здравей, скъпа — поздравих. — Имам изненада за теб.

Скъпата — в десет часа вечерта — изглеждаше уморена, но все пак най-красива на света. Обаче съпругът беше още по-изтощен. Той цял ден беше пушил трева, пил и размишлявал за вечността, беше невероятно уморен. И беше направил вечерята, както казват децата, „паднал от умора“.

— Пак си пиан — отбеляза без емоции Ирма.

— Може — провъзгласих тържествено и си придърпах панталона. — Затова пък днес имаме фондю!

— Какво?

— Фондю! Заповядайте в кухнята! Виждате ястие от швейцарската национална кухня. Световноизвестно. Класическо. От сирене.

Езикът ми изведнъж предателски се запъна. Последните думи излязоха завалени. Така напомниха за себе си моите приятели джинът и тоникът.

— От сирене ли? — попита жена ми.

— Точно така! — отвърнах гордо. — От сирене.

— Къде го научи?

— В затвора, естествено. Един швейцарец ми обясни всички тънкости. Преподаде ми теорията.

— Откъде се взе швейцарец в руски затвор?

— Ще ти разкажа някой ден. По-късно. А сега заповядай на масата.

Масата изглеждаше внушително. Романтично. Във висока ваза извисяваха снага рози. Горяха свещи. В никелирания съд бълбукаше и пускаше мехури сместа от стопените сирена. Под дъното му интимно потрепваше пламъкът на спиртника, който подгръвяше ястието. Бутилка червено сухо очакваше участта си. Отстрани бях сложил специалните вилички. Знаех, че сервираната маса изглежда разкошно, и предварително се изпъчих от гордост.

— Заповядай...

— Аха — с траурен глас рече жена ми, внимателно вторачена в мен. — Фондю, а. По случай?

— Без повод — отговорих скромно.

— И какво се очаква от мен?

— Сядай. Ето тук е разтопеното сирене. В него се потапя зальче хляб. Ето така го набождаме на виличката, ето така го потапяме, хапваме го и го прокарваме с винце...

Колкото повече дрънках, толкова по-каменно ставаше лицето на жена ми. Тя не гледаше масата — гледаше мен. Пълната ѝ долна устна се извърна гнусливо.

Все пак седна — държах ѝ стола — и взе виличката.

— А не може ли без вино?

— Може — позволих великодушно. — Само че с вино е по-хубаво...

— Да — кимна жена ми, вторачена в моята отекла физиономия, — виждам, че с вино е по-хубаво...

— Ако обичаш, без коментари! — пак пиянски завалих думите. — С ваше позволение да продължа. Тук, в чинията, имаме подправки.

Кориандър, копър, магданоз. Зелена салата. Това вече съм го добавил от себе си. Така да се каже, за подобряване букета на усещанията...

— Разбирам.

Седнах срещу нея, намалих пламъчето на спиртника.

— Какво чакаш. Не искаш ли да ядеш?

— Искам — мрачно отговори тя. — Много искам. Само че всичко това е поредната лъжа.

— Кое точно?

— Ето това — посочи свещника. — И това. И това. Лъжа, хитра и красива. Покрай твоето фондю няма да забележа, че пак си се напил като свиня, така ли мислиш?

Не отговорих нищо.

— Вече не съм глупачка. Поумнях, докато беше на топло. Когато плаках по цели дни. А сега работя на две места и следвам. Ти си пиян като свиня. И пак си пушил трева. Усецам миризмата...

Мълчах, забил поглед в масата, само от време на време я поглеждах, за да се полюбувам на красотата на нейния гняв.

— Това не може повече да продължава! Аз се омъжих за друг човек. Той не пушеше, не се наливаше с водка. Не си влачеше краката из апартамента като някой старец. Вчера беше, когато ми разправяше за кривите гръбнаци в затвора, и сега какво правиш? Ходиш като пенсионер! Зяпаш си в краката. Жалка гледка! Веднъж насмалко да ни погубиш двамата с детето — когато влезе. И ако продължаваш с твоето пиянство, ще ни погубиш пак. Извинявай, не мога да ям.

Тя отмести стола и стана — изпъната, горда, очите ѝ хвърляха чудни светкавици; в един момент угасна и се успокои. Цветята и свещите все пак ѝ бяха харесали, схванах аз.

— Последния път — рече жена ми — обеща, че повече няма да пиеш. Това беше вчера, нали?

— Да, вчера беше.

— И онзи ден беше така, нали?

— Да...

— И преди седмица също. Всеки ден слушам клетви и после всичко си върви постарому. Значи ме смяташ за наивница. През цялото време си мислиш: абе аз тая моята наивница винаги ще я преметна... С цветенца, с красиви вечери... На ти фондютото, скъпи.

С тези думи тя внимателно повдигна дървената паница със зеленилките и ми я нахлузи на главата.

Треволяци и листа се посипаха като водопад по раменете ми. Магданозът ми увисна на ушите. Ситно нарязаният копър полепна по челото ми. Струйка студена вода ми потече по врата. Ризата ми се намокри.

— Благодаря за вечерята — тихо рече жената и ме остави сам.

Така стана, господа, че в продължение на един месец в челото на бившия banker бе строшен мобилен телефон, а на друг бивш banker му бе нахлузена на кратуната паница с копър. И двамата решиха, че леко са се отървали.

Вечерта още не беше свършила. Тъкмо си почистих ушите и врата от стръкчета и листа, телефонът иззвъня.

Най-малко на света исках да чувам гласа, който чух от слушалката.

— Андрей?

— Да, аз съм.

— А това съм аз.

— Здравсти.

— Какво става с парите ми?

— Нищо.

— Какво значи „нищо“? Услужих ти за три месеца, а мина почти година. Ти да не си решил да ме преметнеш?

Истинският зависим никога не крие от никого суровата истина. Въздъгнах и си признах:

— Не мога да ти върна парите. Нямам пари.

— Никакви?

— Абсолютно — потвърдих с траурен глас. — И нямам откъде да взема.

Събеседникът ми помълча.

— Ясно. Тоест, решил си да трупнеш масчица за моя сметка?

— Не — опитах да се оправдая, но той ме прекъсна. — Утре сутрин те чакам в офиса!

— Ще дойда — отвърнах и затворих.

Утре — утре, сутрин — сутрин. Като ще е в офиса, нека е в офиса. Всичко свършва рано или късно; очевидно утре ще свърши и безгрижният ми живот на зависим.

ТРЕТА ЧАСТ

ГЛАВА 22

1

Когато влязох в килията, реших, че по волята на затворническите власти пак ще бъда сам. Помещението беше девствено чисто и изглеждаше необитаемо. Но след миг очите ми различиха едно извънредно дребно човече, което седеше със свити до брадичката остри колене в края на синьото (собственост на затвора) одеяло.

Изкънтя затворената зад гърба ми врата.

Известно време миниатюрният арестант не откъсваше поглед от моите юмруци, обезобразени от стотици всекидневни удари в каменните подове на дворовете за разходки. Долових кратка, силна вълна на уплаха, почти паника. Знаех, че юмруците ми изглеждат страшно — със засъхнала кафява кръв от драскотините по китките.

— Андрюха! — персонифицирах се решително, с дълбок глас, за да прозвучат думите ми ниско и солидно.

— Бергер, Григорий Йосифович — много любезно се представи човечето, бързо, но с достойнство се изправи и ми протегна длан, не по-широка от цигарена кутия. Гласът му, сякаш цигулков лък с колофон, беше смазан с някакъв неопределен западноевропейски акцент. — Много ми е приятно! Заповядайте, разполагайте се, както намерите за добре...

Моментално осъзнах, че човекът пред мен не е злобен или агресивен. И явно е новак в затвора. Съвместното ми съществуване обещавахе да бъде безконфликтно и взаимно комфортно.

Дрехите на новия ми съсед се състояха от фланелка и мърляви гащи, някогашен светъл летен панталон от скъп памучно-полиестерен плат, обикновено много красива дреха, когато е нова, но в случая с Григорий Йосифович представляваше занемарена донемайкъде, омазана с многобройни мазни петна, провиснала на задника дрипа.

Човечето едва надхвърляше метър и половина на бой. Личицето отекло, безцветно, цялото в ситна мрежа от бръчки, косицата рядка,

наподобяваща на дължина и цвят четка за почистване на тоалетни.

— И откъде си? — попитах за старт на запознанството.

— Аз съм гражданин на Швейцария — отговори простичко Григорий Йосифович. — Тук съм от пет месеца. Арестуваха ме за контрабанда на наркотици.

— Яко — оцених аз. — Пет месеца, а? И все тука ли?

Очичките на мъничкото човече също бяха мънички.

И много умнички.

— Не — отвърна дребният контрабандист. — Смених вече три килии.

— Случайно да сте се засичали с Фрол и Демби?

— Не, за съжаление...

Помълчахме известно време.

— Доколкото разбирам, това са предишните ви съседни? — деликатно попита швейцарският гражданин.

— Ъхъ.

— Извинявайте, моля ви, но дали не бихте ме почерпили с една от вашите чудесни цигари?

— Гепи, брато — протегнах пачката. — В смисъл, заповядайте.

Човечето с видима наслада пое никотина.

— Очевидно — изрече той, наместил се отново върху одеялото и свил колене към тесните си гърди — не сте информиран, че в този затвор има специален компютър, който... чрез специална програма... прави такъв график за разместване на контингента, че никой от онези, който е лежал с някого в една килия, по никакъв начин да не се засича впоследствие със съкилийниците на сегашните си съседни... Прекалено сложно ли го казах?

— Не.

— Тоест тази програма разпилява следствените сред останалия контингент и като сте били с някой човек, никога няма да срещнете повторно не само него, но и други, които го познават...

— Ясно — кимнах. — Стоплих. Тоест, разбирам мисълта ви. Не само те вкарват, но и те попиляват...

Григорий Йосифович от Швейцария оцени хумора, усмихна се и кимна.

Усетих облекчение, сякаш бях скочил в басейн с топла вода. Беше ми провървяло. Новият ми съсед се оказа интелигент! Сега вече

аз като Фрол ще окупирам цялото свободно пространство на килията. Аз ще се разхождам с часове напред–назад. Ще се мия на чешмата, ще помпам мускули, ще чета книги, ще конспектирам учебници и изобщо ще правя каквото си поискам. Моят съжител е интелигент. Той ще ме разбере. Той ще отстъпи пред мен, ще прояви миролюбив, ще уважава моята гледна точка. Освен това габаритите му са толкова нищожни, че по принцип може изобщо да бъдат пренебрегнати.

— Простете моето любопитство, откъде ви е известно това? — попитах любезно. — За компютъра, който ни „разпилява“?

— Вижте — рече притеснен новият ми познайник, — аз иначе съм бивш адвокат по наказателни дела. Имам почти десет години практика... И едно време, много отдавна, идвах в това учреждение не като следствен, а като защитник... Разбира се, тогава тук нямаше компютри... Но принципът на разсейването вече се прилагаше...

Безумно се радвах, че имам до себе си нормален, адекватен, неразвален от затвора човек, и се наслаждавах на най-невинните и незначителни реплики, които продължавахме да разменяме, докато се настанявах на новото си място, разстилах дюшека и одеялото, подреждах книгите на рафта, сортирах си тетрадките. Озовал се в обичайната си езикова среда, осъзнах колко бях успял да подивея за някакви си деветдесет дни.

Несъмнено в първите минути на нашето съжителство Григорий Йосифович се страхуваше от мен. Бях по-висок от него, по-широк в раменете, по-спортен тип. Но щом се отказах от затворническото арго и се върнах към прекрасния руски език, езика на Пушкин и Гогол, на тримата Толстоевци, на Бунин, Набоков и Аксъонов, с който език, да си призная, съм си служил през целия си съзнателен живот, — швейцарският Гриша се отпусна, живна, започна да се усмихва, с церемониални изрази ме помоли за лъжичка нес кафе. И общуването ни се отпуши.

Григорий Йосифович Бергер нямаше нито роднини, нито приятели на цялата територия на ОНД. Не получаваше колети. В есенните студове се носеше със същите дрехи, с които е бил облечен през лятото, в момента на задържането. Караше на баланда. Пушеше само ако в килията му настаняваха съсед, както в случая мен. Подгрята от кафето с шоколадче, смазана от лека ментова цигара с двоен филтър

с активен въглен, речта на швейцарския поданик се заизлива непринудено и гладко.

Следващия час прекарахме в лека, дружелюбна беседа за всичко и за нищо. Поприказвахме си за швейцарските сирена, за швейцарските часовници, за швейцарските банкери, за швейцарския шоколад. За виенската опера. За мюнхенската бира. За холандските лалета.

Едва ли някога лефортовските стени бяха чували толкова плавни и изящни диалози. Напълно забравените от мен през последните три месеца думи и изрази: „благодаря“, „моля“, „с най-голямо удоволствие“, „наздраве“, „добър апетит“, „извинете“, „прощавайте“, „ще си позволя да не се съглася“ — прелитаха от единия към другия арестант леко и спокойно.

На обяд прибавих към рибената чорба няколко парчета салам — от оня, който ми беше подарил Демби, — а също сирене и зеленчуци. Швейцарският наркокуриер окончателно се развесели. Дори бръчките на порозовялото му лице сякаш се изгладиха.

Още преди вечеря ми разказа своята история.

2

Гриша Бергер започнал да практикува в унилата среда на седемдесетте години, след като се изучил в Харковския университет, и почти веднага си дал ясна сметка, че с крадците на колхозни кокошки и любителите на кървави пиянски побоища няма да добие нито пари, нито слава. Не че нямало и тогава в съветската страна талантиливи обирджии на апартаменти и натрупали златен резерв фалшиви милиционери, и аферисти, и мошеници на едро — всякакви имало сред клиентелата, — но всички те, за ужас на Гриша, смятали затвора за втори бащин дом. Влезли веднъж на топло, обирджиите и мошениците предварително знаели, че присъдата е тежка, но пък продължителна, и никакъв адвокат за никакви пари няма да превърне очакваните седем години в три. Затова пък обирджиите и мошениците много обичали да изпълзват от вмирисаните си килии за свиждане, да поседнат в светъл, просторен кабинет и да си побъбрят с адвоката за туй-онуй, да

пушат донесените от него цигари с филтър, да хапват шоколад или дори пилешка кълка.

И тук Гриша открил своя малък Клондайк. Той започнал да взема за всяка визита при следствения малка, но фиксирана сума и му носил всичко, включително пари, писма от роднини, бележки с инструкции от останалите на свобода разследвани по същия случай. Подобни услуги, естествено, били незаконни и в случай, че го хванели, Гриша можел да очаква неприятности. Той знаел случай, когато един такъв заможен криминален тип след свиждане с адвоката си налетял на него на следващия ден в един от затворническите коридори. „Какво правиш тука?“ — попитал втрещеният пандизчия. „Чакам за дюшек“ — отвърнал мрачно адвокатът... Гриша бил наясно с рисковете. Но такъв бил избраният от него бизнес! Носел водка в гумени грейки, а в някои по-специални случаи и наркотици от най-леките до кокаин, който в онези наивни времена още се наричал „рай“. Слухът за храбрив адвокат, готов срещу скромно възнаграждение да пренесе в килията дори водородна бомба (неутронни тогава още нямало), се разнесъл от Бяло до Черно море. Гриша вдигнал цените на услугите и започнал да подбира клиентелата. Звездата му изгряла. Препускал от Киев до Питер и от Москва до Тбилиси и навсякъде се убивали да го търсят.

В крайна сметка услугите му пожелал вкараният по онова време в ленинградския затвор „Крести“ прочут валутен спекулант Радченко, чието ДЕЛО познавачите с право издигали до ранга на ДЕЛОТО на Рокотов и Файбишенко^[1]. Радченко злоупотребявал с морфин и на петия ден на лютата абстиненция със зловещ шепот заповядал на личния си юрист, кандидата на юридическите науки Файфман, да прави, да струва, но да му достави в изолатора дозата на всяка цена. Или да намери човек, който да го направи. Скоро след това Гриша, пренесъл анално през зверската охрана пет грама прах, вече седял лице в лице с щастливия валутен спекулант. Двамата изтъкнати професионалисти си допаднали и в резултат Радченко предложил на Гриша уникален проект.

Състоянието на валутния супер герой възлизало приблизително на милион и той бил намислил чрез верни люде да изнесе капиталите си в света на жълтия дявол, след което лично да се изнесе нататък — тихо и кротко да си получи присъдата, да замине да я излежава в лагер, там да извърши най-банално бягство и да напусне СССР през

азербайджанско-турската граница. Гриша трябвало да се омете от Съюза уж за постоянно в Израел, да пренесе диаманти на стойност триста хиляди долара, но по пътя да остане в Австрия, там да вкара част от скъпоценните камъни в банков сейф, друга част да продаде и спечелената валута също да вложи в банка.

За изпълнението на този сложен и трудоемък проект, който по незнайни причини бил кръстил „Остап Бендер“, Радченко предлагал сто хиляди. Гриша Бергер моментално склонил. Скоро милионерът получил присъда четиринайсет години и заминал за красноярската тайга.

Гриша изнесъл диамантите по известния затворнически начин. Четири месеца преди заминаването той разрязал със скалпел кожата на крака под коляното по дължината на костта и вкарал камъните в собствената си плът. Към момента на пресичане на държавната граница храбрият адвокат вече нямал никакви проблеми с розовия белег.

Решил да не посещава банките в лекомислената Австрия, качил се на автобус и продължил за Цюрих, където подробно изпълнил всички Радченкови инструкции и заживял като цар, припомняйки си всекидневно въпросния Остап и неговата крилата фраза: „Сбъдна се мечтата на идиота!“

На това място Гриша Бергер повдигна крачола и ми показва белега на крака си: тънък, дълъг, отдавна зараснал разрез под коленната става, между костта и мускула на подбедрицата.

Присвих очи с уважение.

— Предлагам да минем на „ти“ — каза швейцарският поданик.

— Нямам грижи, брато — кимнах. — Тоест, разбира се, приятелю!

... Междувременно Радченко закъсал ужасно. В лагера две години изкусно се маскирал на обикновен затворник, всеотдаен в усилието да се превъзпита като почтен член на обществото. Най-сетне бил преместен от физическа работа в библиотеката. Тук натрупал седем килограма захар, забъркал я на гъст сироп и цял месец киснал в него тънки памучни кърпи. Угоявал с мас и сланина някаква котка. И една тъмна нощ се впуснал из ужасната сибирска тайга.

Тичал почти две денонощия без спиране, ухапал напоена с глюкоза кърпа. Когато преследвачите почти го настигнали и се чул

кучешкият лай, Радченко измъкнал от пазвата си котката, със самоделен нож отсякъл ноктите на четирите ѝ лапи и я пуснал. Кучетата предпочели възбуждащия котешки аромат пред киселата миризма на Радченковата фланелка и потерята изпуснала плячката. Котката пренебрегнала почти цяло денонощие. Без нокти тя не можела да стигне до традиционното убежище на котките по дърветата и била принудена да тича, докато силите не я напуснали и не умряла от сърдечен разрив, а скоро и тялото ѝ било разкъсано от псетата. Радченко разбрал, че се отървал. Преследвачите се прибрали в лагера, където междуременно пандизчиите вдигнали купон от радост, че се намерил най-сетне пичага да им го вкара яко на ченгетата.

Като стигнал до Красноярск, Радченко отишъл при стар приятел, който трябвало да му помогне с документите и с пари за път до Азербайджан. Тук се намесил човешкият фактор. Старият приятел приютил беглеца, дал му храна и пиене, постлал му да спи, след което се обадил в КГБ. За бягството Радченко получил три години отгоре.

Щом научил тези важни новини от сигурни хора, Гриша Бергер здравата се замислил. Стоте хиляди, които в Совдепия изглеждали чудовищно богатство, тук, в Швейцария, явно тежали по-малко. Стандартът на живот на Гриша не се различавал драстично от стандарта на Густав, стар боклук алкохолик, портиер в сградата, където живеел под наем Бергер. В крайна сметка сейфът с диамантите на Радченко бил отворен, оттам били взети няколко дребни камъчета, които оправили финансовото положение на Гриша. Той отново заживял като цар, откривайки прекрасен начин за релакс във вид на екскурзии до Холандия, където свободно купувал и пушел най-яки треви.

Изведнъж вестите от Москва рукнали в буен поток. Един след друг по ред на номерата се гътнали няколко престарели вожда. Започнала перестройката. Бергер все по-често срещал по улиците на Женева бивши сънародници. Мрачни и нелепо облечени, те изглеждали като диваци. На немски заели само „хеңде хох“, на френски — „жо не манж па сис жур“ (отново все същият велик Остап). Обаче портфейлите им били добре натъпкани и в Швейцария им трябвали две неща — да си купят швейцарски часовник и да си открият сметка в швейцарска банка.

Гриша осъзнал, че неговият Клондайк го преследва. Открил кантора, набрал оправни помощници и започнал бизнес, обогатявайки

руските посетители с консултации относно различията между инвестиционните и спестовните банки, както и между дебитните и кредитните карти. Година по-късно той вече процъфтявал, а малко по-късно бил зашеметен от поредната новина. Радченко отново пробвал да избяга, отново бил заловен и отново получил допълнителни три години. Това е съдбата, рекъл си Гриша, прибрал Радченковите пари, оставил бизнеса на чевръстите си помощници и се впуснал да усвоява вълшебния занаят на европейски плейбой. Снобите по Лазурния бряг честичко виждали неговото белоснежено порше карера, в което мосю Бергер качвал момичета, за да ги разходи с бясна скорост до въпросната Холандия (шест часа препускане по магистралата), където все по-често практикувал не само пушене на хашиш, но и употребата на все по-модната ЛСД, иначе казано, „киселина“.

Животът течал като в приказка до един ден, в който на вратата на неговия женеvски апартамент не се звъннало. На прага стоял грохнал старец: ужасно изтощено лице с цвят на отдавна немит пепелник и дълбоко хлътнали строги очи.

— Позна ли ме? — попитал старецът в стила на доцента — Евгений Леонов — в популярната комедия „Джентълмени с късмет“ и също като във филма шумно всмукал въздух през страничните зъби.

Въпреки че нямал зъби, както впрочем и коса.

— Познах те — отвърнал кратко Бергер и пуснал Радченко да влезе.

Както се оказало, перестройката облагодетелствала не само швейцарския юрист, но и сибирския затворник. Един ден го извикали в специалната част и накратко му обяснили, че отсега нататък в Руската федерация покупко–продажбата на валута не се смята за престъпление. Тогава аз за какво лежа, учудил се Радченко. За бягство, бил отговорът. А сега можеш да си вървиш. Свободен си, тъй да се каже...

Гриша се проявил на висота. Моментално платил в луксозен бернски санаториум оздравителен курс, който включвал диетолог, масажист, зъболекар, солариуми и тъй нататък. Докато Радченко се възстановявал, били продадени и поршетото, и апартаментът в Цюрих. Гриша възстановил парите изцяло, до последния долар, включително с лихвите от влоговете, и останал на сухо. Съществувала и консултантската кантора, но оправните помощници се оказали не толкова оправни и докато Гриша се мотаел, обвит в марихуанен дим,

из държавите на Бенелюкса, постепенно оплескали работата. Размножилите се конкуренти от петата емигрантска вълна заковали в ковчега на неговия бизнес последните пирони.

Като получил парите си, Радченко платил втори курс в същия санаториум, а после и трети. Сестрите в санаториума, до една строги възрастни фрау, вече не се стряскали от изисканите татуировки по повехналата плът на лагериста ветеран. Радченко смятал впоследствие да премахне всички рисунки с лазер и да си остави само любимата — две корабчета над китката. Всяко от тях символизирило съответния опит за бягство. През уикендите Радченко напускал санаториума — усладили му се разходките с такси до Амстердам, където първо изпушвал сладък джойнт в кофи шоп, след което се разхождал из квартала на червените фенери. Там и починал три месеца след излизането си от лагера. Вероятно, предозирал щастието.

Къде държал парите си, останало тайна.

Тази космическа несправедливост хвърлила Гриша Бергер в тежка депресия и той яко се задрусал с „киселина“. Припечелвал от случайни поръчки и се запилявал за по половин година все в същия Амстердам. После познати го светнали за лесен и прост начин да забогатее: можел не само да употребява „киселина“, но и да я внася за пласиране в Русия.

Гриша закупил партида, взел билет за параход до Питер и се върнал в родината.

Родината посрещнала блудния син със сурова прегръдка: арестували го на третия ден.

3

— И как я намираш?

— Коя, пардон?

— Родината. След толкова години разлъка.

Гриша сви рамене.

— Не може да се каже, че е пълно шайзе. Някои неща ми харесаха, други не. Трудно е да се отговори еднозначно... Освен това бях надрусан през цялото време, докато не ме арестуваха. Разправят —

оживи се изведнъж Гриша, — че съм изтървал най-интересното! Вярно ли е, че веднъж даже в Москва влезли танкове и стреляли по Кремъл?

— Неведнъж, ами два пъти — поправих го добродушно и измъкнах подарения от Фрол пакет с чая. — И не беше по Кремъл. А по Белия дом. Това е голяма разлика. Много голяма. Ще чифирясаш ли?

— Хиляди благодарности — поклати глава Гриша. — Кофеинът е лоу клас дръг.

— Аз пък обичам. Вдъхва бодрост, да знаеш... Пък и без това нямаме друга отрова подръка.

— Между другото... — Гриша сякаш не знаеше откъде да подхване. — Знаеш ли какво ме интересува... В крайна сметка кого обесиха?

— Да са обесили? — изумих се. — Кого да бесят?

— Ами щом се е стигнало чак дотам танкове да влизат в Москва, виновниците после е трябвало непременно да бъдат обесени...

Усмихнах се, но изведнъж проумях, че Гриша, общо взето, е прав, и отвърнах мрачно:

— Никого не са бесили. През цялото време на перестройката. Обърнаха всичко с краката нагоре, после обратно, три пъти ни ограбиха, пет пъти ни преметнаха, десет пъти ни излъгаха, но никой не беше обесен. Нито един човек. На никого не отсякоха главата, никого не побиха на кол, не рязаха носове, не късаха на четири, не гилотинираха, не разстреляха...

Малкият швейцарец се настани по-удобно, видът му беше невероятно заинтригуван.

— Мон дьо, и кой в крайна сметка трябваше да отговаря?

— Никой.

— Така не става — убедено рече швейцарският поданик. — Например немците много шумно съдиха Хонекер. Чехите обявиха комунистите извън закона. Българите превърнаха мавзолея на Георги Димитров на обществена тоалетна. Румънците разстреляха Чаушеску заедно с жена му. А тук как беше?

— Никак — отвърнах аз.

— Ами висшите партийни дейци? — не можеше да повярва малкият Гриша. — Фюрерите? Партайгеносетата? ЦК на КПСС? Идеолозите? Какво стана с тях?

— Ами че няма да се бесят и разстрелват взаимно, я! За какво им е? Седнаха и кротко си се разбраха. Сега всеки има собствена банка. Както си живееха едно време, така си живеят и днес. Така че ЦК на КПСС е жив и здрав. И си е екстра...

Духнах горещата напитка и сръбнах шумно дълга глътка. Горчивината на мизерната затворническа дрога изведнъж ме умили и натъжи. Сърцето ми заби по-бързо. Зрението ми леко се разфокусира. Смръщих се и отпих още веднъж.

Такъв е животът — вчера си бил на „Чивас“, днес на чифир. Или това не е животът, ами някаква глупава буфонада, в която си едновременно и клоун, и зрител? И продавач на билети за собствения си жесток цирк.

— Но това не ме възмущава — продължих аз. — Майка и татко бяха комунисти. Не бяха фанатици. Обикновени, редови партийни членове. Ако не беше перестройката, аз също щях да съм с партийна книжка. При това не в името на кариерата, ще знаеш, а понеже смятам комунистическата идеология за прогресивна.

— Да... — умислено рече Гриша. — Сигурно прекалено дълго съм живял в Европа...

Ударих още една глътка.

— Може би. А впрочем как мислиш: Русия Европа ли е, или Азия?

Швейцарецът се разсмя безшумно.

— А ти бил ли си в Европа?

— Никога — отвърнах със съжаление.

— Ами че иди — посъветва ме Гриша. — И сам ще си отговориш на въпроса...

Аз се вкиснах.

— За целта трябва първо да изляза от затвора.

— Това е неизбежно, мон шер.

— Надявам се.

— Аз пък съм сигурен — трепна гласът на дребния човечец, — че скоро ще ме пуснат. Или ще получа присъда, но малка. Да, внесъл съм тук наркотици. Да, виновен съм. Но зная, че няма да ми друснат много...

— А защо ми разказваш за наркотиците? — попитах аз.

— Ами ако съм доносител? И те издам?

Гриша предпазливо се усмихна.

— Едва ли, майн камераде. Виж, предишният ми съсед явно беше подставено лице... Просяк... Не получавахе колетии... Два пъти осъждан... А ти си със спортен екип за петстотин долара и маратонки за четиристотин... И се държиш като заможен младеж от добро семейство... Не забравяй, че съм бил адвокат, макар и доста отдавна. Виждал съм много осведомители на милицията. Всеки средно интелигентен образован човек може да разпознае осведомителя за три минути, вярвай ми! Освен това за какво да се страхувам от осведомители, при положение че са ме хванали на местопрестъплението? Всичко, което ги интересуваше, разказах доброволно. Признах си чистосърдечно... Само и само да ме оставят в „Лефортово“... а не в някоя вмирисана „Бутирка“... в ада на тъпаците...

Разговорът ни секна от само себе си. Очевидно Гриша отдавна не беше ял салам, не беше пил силен чай, не беше пушил хубави цигари. Получил в продължение на няколко часа и едното, и другото, и третото, той се пресити, почувства се напълно задоволен и задряма. Аз също си легнах. За пръв път от много дни насам минах без вечерна медитация.

„Боже мой, мислех си, въртейки се върху тънкия дюшек, какви неща стават по света! Какви авантюри и приключения! Хората прекарват диаманти през три граници под собствената си кожа! А пък аз ще усвоявам технологиите на философското смирение? Ще се грижа за кръвоснабдяването на мозъка? Не значи ли това, че вече съм се примирил? Че затворът е започнал да ме побеждава? Дали да не взема пример от дръзкия валутен спекулант Радченко? И защо не? Какво ме очаква занапред? Шест-седем години общ режим? Тоест целият остатък от младостта! Не е ли по-добре да плюя на всичко и да избягам при първа възможност?“

През нощта спях зле. А на сутринта ме очакваше неприятна изненада. След задължителното упражнение по промяна на почерка реших да проверя резултатите. И стана ясно, че седемдесет дни тренировки не са довели до нищо. След като бях изписал над сто листа с печатни букви, след като пропилях десетки часове, опитах да напиша няколко изречения по обичайния начин и моментално се убедих, че всичко е било напразно. Ръката моментално си припомни и размаха, и

наклона, и амплитудата, и натиска, и всички характерни особености на писането.

Излязох за разходка смазан и потиснат.

4

Петнайсет крачки напред, петнайсет — назад. Дишането — две трети през носа, една трета през устата. Сто лицеви опори на бетонния под, главата вдигната високо — с добро темпо, но без бързане. После пак бягане. И втора серия опори.

Малкото човече тъпчеше на едно място в ъгъла на дворчето. Наблюдаваше действията ми с доброжелателност и учудване.

След като изпълних набелязаната програма — четирийсет минути бягане, четири серии опори, десет минути ходене на ръце — се съблякох до кръста и с наслада се разтрих със сняг.

— Не те ли е страх да се разболееш? — предпазливо попита Гриша.

— Не.

— Отдавна ли тренираш?

— Вдругиден стават шейсет дни.

— О-ла-ла! И какво? Има ли полза?

Кимнах, изпълнен с мрачно ницшеанско самодоволство, и небрежно се похвалих:

— Даже на свобода не съм правил толкова лицеви опори! Сега рекордът ми е сто и петдесет наведнъж, с опора на юмруците...

— А това много ли е, или малко? — поинтересува се Гриша, явно пълен и безнадежден профан по въпросите на физическата култура.

— Средно.

— Не съм на „ти“ със спорта — рече Гриша без сянка от самокритика — и никога не съм разбирал ползата от него. Сега правиш по сто лицеви опори. После ще правиш по двеста. А накрая?

— Ами край няма.

— Тогава, пардон, къде е смисълът?

— Смыслите са два. Първо на първо, калява се характерът...

— Мон дьо, за какво да го каляваш? — учуди се Гриша.

— На твоята възраст? Характера или го имаш, или го нямаш. Той се предава по наследство. Учените са го доказали отдавна.

— Има и друга полза! — побързах да нахлузя пуловера върху димящото си тяло. — Упражнявайки се в каквото и да било, можеш да станеш лидер. Шампион. Най-добрият. Ще си преди всички. Другите ще те изучават, ще повтарят след теб. Жените ще искат да имат дете от теб. Мъжете ще търсят опита ти...

Швейцарецът сви рамене.

— Отдавна не съм живял в тази страна. Аз съм мекотел европеец. Изобщо не разбирам за какво е нужно това драпане да ставаш лидер.

Погледнах своя съсед. Да, той нямаше мускули, беше предизвикателно антиспортен, с размъкнати движения, вял, прегърбен, раменете му отпуснати, коремът увиснал. Но при все това изобщо не изглеждаше потиснат от външността си.

— Никой не драпа да става лидер — заяви надутото потният, бодър и великодушен спортист. — Те стават от само себе си. Хората представляват висшето стъпало на еволюцията. Те същевременно с това са и животни. Понякога и растения, които мирно теглят сокове от действителността. Всеки от нас не е просто юрист или мошеник, бизнесмен или прокурор, но и организирано животно. Стадно. Повтарящо след лидера неговите действия. Хората са и зверове!

Понякога са безсилни да удържат звяра в себе си. В твоята любима Холандия гражданите мирно отиват в специално отредените за целта места и там си пушат хашиша, купуват проститутки — освобождават звяра. Временно. Знаеш ли, Григорий, аз не падам подолу от теб като хуманист и също ми се ще хората да не си прегризват гърлата в битка за парите, за жените, за хляба, за опиатите. Но за съжаление виждаме, че така е било и така ще бъде...

— Още си млад, мон ами — тъжно възрази Гриша. — Не си опитвал оня хашиш и онези холандски проститутки... Причината за нашето зверство не е в това, че всички сме зверове. Просто човек е слаб и постоянно се надценява...

— Има и трети момент — признах си аз. — Най-важният. Може и да прозвучи високопарно, обаче ненавиждам решетките. Не признавам несвободата. Не ми харесва, че някой си ме заключва само защото съм съмнителен, прекалено богат за годините си хлапак. Затова

действам напук на тоя някой си и неговите хора. Съпротивлявам се. С всички сили.

— Успяваш ли? — попита Гриша Бергер.

— Не.

[1] Ян Рокотов и Владислав Файбишенко — прочути нелегални спекуланти. Според събраните по делото им доказателства заедно с Дмитрий Яковлев са извършили незаконни валутни сделки в размер на около 20 милиона рубли (близо 20 милиона долара по официалния курс). Арестувани в края на 1959 година, получават през 1960 година присъди по 8 години затвор. Делото обаче е изискано лично от Хрущов, който е възмутен от „меките“ присъди. Сроковете на подсъдимите са увеличени на по 15 години, но и това не задоволява първия секретар на КПСС. Така че спрямо подсъдимите е приложен закон, приет на 1 юли 1961 година. Случаят се преразглежда, законът се задейства с обратна сила, подсъдимите са осъдени на смърт и разстреляни. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 23

1

Никога не бях се събуждал толкова рано, колкото през онзи декември в следствения затвор за особено опасни престъпници. В шест без четвърт очите ми се отваряха от само себе си. Отначало лежах няколко минути неподвижен и мислех за нищо. Не защото не умеех да не мисля за нищо и не защото обичах да мисля именно за нищо, просто не можех да мисля за нищо определено, а да не мисля не можех. Внезапно ме обземаше тревожно предчувствие, съвсем за кратко, но много силно и ярко; след това чувах щракването на радиоточката — край. Шест часа. Ставане.

Нещо подобно бях преживял преди много години, в казармата. Зелените новобранци — на два дни служба, все още изсиращи мамините курабийки — попадаха като за начало в отделни бараки, където нарочно подготвени сержанти със слово и дело внушаваха на осемнайсетгодишните новаци „а-бе“ — то на военното изкуство. Никое от тези хлапета в миналото си предказармено съществуване не бе водило такъв живот, при който трябва да ставаш в шест сутринта. Най-малкото не и всеки ден. Затова първата седмица беше наистина мъчителна. Будеха ни още по тъмно със силни и груби викове и новобранците бяха длъжни моментално да рипнат, да се върнат към реалността, да навият партенките, да скочат в клина и ботушите и да се подредят в строй. Много бързо! За четирийсет и пет секунди! Разправят, че толкова време лети от континент до континент американската ракета... След няколко дни всички свикваха. В десет вечерта — доскоро немислимо рано за осемнайсетгодишния организъм — клепачите натежаваха, мозъкът отказваше да работи. Сънят на новобранеца е дълбок. Но след точно осем часа се събуждахме на разсъмване без команда, няколко минути преди оглушителния крясък. Увити в твърдите като брезент одеяла, всички се наслаждавахме на най-последните и затова най-сладки мигове на топлина, тишина и

спокойствие. Ей сега, след десет секунди, дневалният ще изреве: „Рота, стани!“ Ей сегичка. Още миг... Още мъничко от този вълшебен унес... Сега, всеки момент...

Сега дневалният не ме командваше. Нямах вече командир — само гражданина началник. Но се събуждах, както и преди десет години, предварително. В очакване на лекото изпукване на радиоточката над вратата. Така се включва затворническото радио, за да улови в ефира и да транслира в мозъка ми сигнала за събуждане.

Наоколо цари полумрак. Четирийсетте вата на високия четири метра таван не са в състояние нищо да осветят, само създават лабиринт от гъсти преплетени сенки, в центъра на които съм аз, сгърчен под затворническото одеяло.

Най-сетне отекнаха първите звуци на утрото. В камерата влетя мелодия на песен. В нея — един от най-популярните хитове на трийсетте — се казва, че от градината не се дочува дори леко шумолене. Каква ти градина, какво ти шумолене — навън е минус двайсет и пет...

Междувременно плътен баритон ми честити началото на новия ден и веднага доброжелателно спомена, че приближават новогодишните празници — явно за да повдигне настроението на многомилионната аудитория. Животът продължава, скъпи приятели.

Съкилийникът ми Гриша сладко премлясна и се обърна на другата страна. Той винаги вечер си лягаше да спи с дрехите и се завиваше отгоре със затворническия шинел. Така че командата „стани!“ не го вълнува — готов е, леглото му е застлано, легнал е върху одеялото, без да нарушава правилата за вътрешния ред. Контрольорът не може да има претенции.

Процесът на спане на харковско-швейцарския юрист-контрабандист ми се струваше достоен за запечатване на филмова лента. Гриша спеше като праведник, като безметежен идиот — дълбоко, сладко и безгрижно. Грухтеше, издаваше тихи стонове, течеше му слюнка. Понякога захъркваше и тогава се надигах, правех крачка, протягах ръка и леко стисвах ноздрите на съседа, та дълбоките преливащи звуци на спящото тяло да не ме тормозят. Да ми пречат да върша онова, което трябваше да върша.

Днес е четвъртък, важен ден. Ще дойдат Хватов и рижият адвокат. Днес трябва да съм във форма.

Дръпнаха ме за разпит неочаквано рано, почти веднага след закуска. Нея Гриша също я игнорираше. Както обикновено получих дажбата вместо него, така че ми се събраха две големи парчета мек сивкав хляб и захар за двама. Половината от хляба изядох веднага с тънко парче сирене отгоре, полях традиционния лефортовски чийзбургер с чаша силно горещо кафе. Когато амбразурата на вратата се отвори и ми наредиха да се приготвя, си направих още едно кафе, още по-силно. Усетих обаче, че кафето няма да ми стигне, така че спешно запарих и един чифир. Изгълтах го и със задоволство почувствах, как сърцето ми заби силно и бързо, а главата ми звънна.

Много е важно да бъдеш бодър. В сериозната схватка без допинг не може. Освен това ми е студено, а чифирът прекрасно те стопля.

Крачейки с ръце на гърба по желязната рампа покрай стоманените врати, долавях зад тях слаби звуци живот, приглушени гласове на обитателите на изолатора: шпиони, серийни убийци, политикани, терористи и други изключителни криминални престъпници. Най-малко на два пъти ясно чух сърдечен смях. И се усмихвах в отговор. Хората не искат да страдат! Дори тук, зад решетките, в следствения изолатор едно-точка-едно, където е забранено да се завиваш презглава и да лежиш с лице към стената, където обиските са на всеки три дни, където изхабената самообръсначка можеш да замениш с нова само с писмено разрешение лично от началника на затвора, дори тук, в най-мрачната имперска крепост, живите мислещи същества не желаят да се мъчат и да се тормозят. Те се смеят, те искат да живеят, те не обръщат внимание на стените, решетките, постоянния контрол и декемврийския студ.

В този затвор през тази зима се намръзнах. Радиаторът на парното се криеше дълбоко в ниша под прозореца на килията и излъчваше твърде пестелива топлина. Не свалях пуловера. Спях по анцуг и чорапи.

А пък оттатък вратата, в коридора, в пространството широко около седем метра и високо не по-малко от двайсет (четири етажа по четири метра), цареше същински мраз. Зли резки течения вееха съвсем свободно. Железните парапети бяха заскрежени. Конвойният носеше вълнени ръкавици. Низката температура бе намалила служебната му стръв до минимум: той небрежно, колкото да отбие номера, ме потупа по бедрата и ръцете, въведе ме в кабинета и побърза да изчезне —

очевидно жадуваше да пийне горещ чай или да се стопли по някакъв друг начин.

2

Бузите на следователя, румени от парещия декемврийски мраз, предизвикаха у мен завист; гласът му ми се стори прекалено звънлив, бодър. Както всеки жив организъм, попаднал на топло от ледената, продухана от всички ветрове утринна улица, Хватов демонстрираше възбуда: той потриваше ръце, шумно вдишваше през носа и потръпваше. Подушил кабинетния въздух — сух, застоял, тежък, с мирис на нещо вкиснато, — побързах да запала, за да отбия с неприятния мирис друг, по-неприятен. Снощи явно са мили пода тук със стар мухлясал парцал, след което прозорците и вратите веднага са били затворени, и сега стаята смърдеше на стари парцали и разсъхнало се дърво.

Хватов явно усещаше същото, което и аз. Смръщи се недоволено, измърмори нещо за задух и бързо отвори горните прозорчета, отначало вътрешното, а след това изви ръка, промуши я между решетките и сръчно откряна външното.

Оттатък, откъм свободата, моментално ме лъхна свежото дишане на новородената зима. Почти физически долових нейната сила. Почти си припомних намокрените плетени ръкавици на шнурче през врата, кънките и стиковите, валенките и галошите, многометровите селски преспи, огненото бучене в печката и собствените ми замръзнали яркорозови китки, които трябва да стопля на течаща студена вода, непременно студена, защото ако водата е топла, връхчетата на пръстите те заболяват чак до сълзи; и шестгодишната ми сестра с пухения шал, превързан на кръстоска през тялото; и мама, която ми подава на прага метличка, за да измета снега от обувките си; и стегнатите от студа устни; и новогодишните мандарини, и мирисът на прясната хвойна от елхата; и ледените цветя по стъклата, и черните буци въглища в смачканата голяма кофа — но веднага тръснах глава, прогонвайки ненавременните картинки от детството.

Междувременно през прозореца долетяха няколко, едри снежинки. Те паднаха на широкия перваз и тутакси се превърнаха в мътни капки.

Този кабинет и неговият въздух, цялата атмосфера на голямата страшна къща ми бяха омръзнали до крайна степен. До животинско, биологично отхвърляне. Екскурзията в затвора, това гъделичкащо нервите приключение на богатия нехранимайко — се бе превърнало в пропадане до дъното на страха, самотата и отчаянието. С всеки изминал ден стените около мен заплашително се събираха, таванът падаше, горчивата баланда ми засядаше на гърлото. Не помагаша нито чифирът (сега го пиех по три пъти на ден), нито мечтите как един ден ще пипна бившия ми съдружник Михаил, който толкова хладнокръвно ме бе предал.

„А ти какво очакваше? — подхилваше се отвътре нетрезво циничният делови Андрюха. — Разчитал си, изглежда, на братската взаимопомощ? Представял си си някакви свръхусилия, предприемани с цел да върнат свободата на такова страхотно, единствено по рода си момче като теб? Не, малкият! — Андрюха апетитно отпиваше от престижната пиячка, дръпваше от ароматната цигара, понаместваше си бутонелите и искрено се изплюваше. — Ти си просто пушечното месо на бизнеса! Един от стотиците хиляди глупаци, които този жесток град ги употребява всекидневно и всекичасно! Глупаците служат за прецакване и преобаване! Винаги са ги прецаквали и преобавали. И винаги ще ги прецакват и преобават. Такъв е животът! Примири се, брато!“

„Няма да се примиря! — провикнах се разпалено, едва ли не на глас. В този момент Хватов изтегляше от чантата си разноцветни кабели, които трябваше да вдъхнат живот на компютъра. — Няма да се примиря! Никога. Още не е построен затворът за мен...“

— Защо си толкова блед? — попита угрижено следователят. — И очите ти блестят... Да не се разболяваш?

Има си хас, рекох си. След такава конска доза кофеин!

— Блед ли? — повторих. — Блед, викате... — поех дълбоко въздух. — Ще ви кажа защо съм блед! Сега е време за разходка! Трябваше да ме изведат да се разхождам, а съм на разпит! И това се случва за трети път този месец! Вече неведнъж съм ви молил да ме викате за следствените си мероприятия само след пладне! А вие пак

пристигате в десет сутринта! Ако закъснея заради вас за разходка, ще се скараме!

— Прощавай, Андрей — каза миролюбиво Хватов. — Забравих.

— А би трябвало да помните! — поучих го високомерно. — Разходката е свещена! Това са скъпоценни литри кислород! Защо, вместо да гълтам свеж въздух, съм принуден да седя тук, в тоя задух и прах, и да обсъждам с вас теми, от които и на двамата вече до гуша ни е дошло?

Изпухтях възмутено. И дори запратих химикалката си на пода. Омръзнало ми беше тук. Изморил се бях да търся изход. Проклети гадове, пуснете ме. Не съм направил нищо. Аз съм добро момче. Аз съм полезен за обществото. Аз няма повече...

— И какво? — Хватов равнодушно игнорира моята психопатична тирада. — И днес ли както обикновено? Мълчим? Без, такава, показания?

— Точно така!

— Ще чакаме ли адвоката?

— В никакъв случай! — отсякох. — Започваме без него, за да не губим време! Ако се оправим за половин час, ще успее да ида на разходка... Какво имаме днес?

— Постановление за снемане на образци от почерка ти с печатни букви.

Потръпнах.

— За какво са ви притрябвали печатните ми букви?

— Не лично на мен — поправи ме Хватов, — а на следствието. Следствието си знае работата. Началството нарежда, аз се подчинявам, такава, безпрекословно. Между другото законът ти позволява да откажеш...

— Отказвам!

— Ясно — търпеливият рязански чичка направи примирителен жест. — Сега, значи, ще направим набързо съответния протокол и се прибираш... Как я караш иначе? Наред ли е всичко? Имаш ли проблеми в килията?

— Проблемните ги ебат — цитирах грубата, но точна затворническа поговорка. — Чувайте, Степан Михайлович! Омръзна ми вашият затвор. Губя си времето тук. Възнамерявам да изляза,

спешно. Вече не ми харесва при вас. Какво трябва да направя, а? Да си призная неща, дете не ги е имало?

Хватов строго се намръщи.

— Не, Андрей. Трябва да разкажеш всичко. Да отговориш подробно на въпросите. Да помогнеш за установяване на истината по твоя случай. Да ни разясниш някои неясни, такива, моменти...

— Изключено! — отсякох. — За мен е много по-безопасно да мълча. Прекалено много са хората на свобода, на които мога да навредя, ако се разбърба. Никакви показания. Всичко друго — на драго сърце.

— Показанията са пътят ти към къщи. Само, такива, показанията.

— Слушайте, гражданино следовател! Лежа вече пети месец! За толкова време точно преди ареста направих половин милион! — връхлетях от жестока досада, се ударих с юмрук по главата до болка, до кълтеж. — Ако бях на свобода, щях да направя още половин милион! И щях без проблем да ви дам тези пари на вас, на прокуратурата! Щях да възмездя на страната всички щети! И пак щяха да ми останат джобни! Това, което се случва, е нерационално! Аз губя тук бъдещето си, губя хляба на сина си!

— Успокой се!

— Не мога! Не става! Не съм в състояние! Вие — вие можете да сте спокоен! — обхванах лицето си с длан. — След две седмици е Нова година! Вие ще сложите у дома подарък под елхата! А аз не! Няма да сложа моя подарък! Сутринта на първи януари моят син няма да има подарък от татко си! Всички деца ще имат подаръци от бащите си и само моят син ще остане без подарък! Ще се събуди, ще бръкне под елхата, а там няма никакъв подарък! Дори и най-мъничко подаръче! Защото татко е в затвора! Знаете ли, гражданино следовател, какво е на първи януари един малък човек, едно дете да остане без подарък? Готов съм целия свят да попиляя, само и само да имам възможността да оставя своя подарък под елхата! Защо ме държат тук? За какво? Кой е виновен за всичко това? Вие! Вие сте виновен!

— Не — отговори Хватов. — Не съм аз. Виновният си самият ти.

— Да — съгласих се с тежка въздишка. — Вярно е. Виновен съм преди всичко аз... Но и вие не сте прав да се преструвате, че нямате нищо общо!

— Между другото, аз днес също съм в лошо настроение — рече Хватов, присвил очи. — И на мен, такава, започва да ми омръзва твоята наглост. Стига ми бибитка, ясно ли ти е? Ако още веднъж повишиш тон, ще подам, такава, рапорт и ще бъдеш наказан...

— Виноват — разперих ръце и моментално бих отбой.

— Нали разбирате, зимна депресия, затвор, решетки, тям подобни работи... А на вас какво ви е? Пак ли главоболът?

— Пак — призна рязанският чичка.

Той измъкна голяма и чиста, прилежно сгъната на квадрат носна кърпа, свали очилата си със здрави рогови рамки и внимателно взе да чисти стъклата с равномерни движения на пръстите. Пръстите му леко трепереха.

— Все си мисля — рече той тихо, — само да разплета тая вашата афера, и край, прибирам се. У дома. В Рязан.

— Аферата — вметнах моментално със строг глас — не е моя. Аз съм невинен.

— Виновен си — благодушно каза следователят, без да ме гледа. — Ти си помогнал за, такава, легализирането на присвоените пари. Много просто. Само трябва да те разнищя докрай. Да подуша всяка хартийка от иззетите в кабинета ти. Да си бях у дома, щях да те разнищя за месец, най-много за два...

След като полира едното стъкло, Хватов го вдигна към светлината, дъхна върху него, оголил малки, пожълтели, но равни и много здрави зъби — клавиатура на уравновесен мъж, израснал и живеещ на свеж въздух, далеч от големите градове.

— А тук го тътря вече половин година — продължи той с досада. — Трудно ми е да работя в тая вашата Москва. Направо е невъзможно да се съсредоточи човек върху нещо. Аз, Андрей, на времето започнах в стопанската милиция. Десетки афери съм разнищил. Тегли ме, такава, аналитичната работа. Обичам да работя с книжа. На теб харесва ли ти как действа Свинец? Шегички, психологии разни, шум, викове... Защото той работи с хора. А аз — с веществени доказателства... — Хватов пристъпи към обработката на другото стъкло. — С хората не ме бива много — продължи той. — Аз умея да седна вечер у дома, лятно време... на верандата... да отворя прозорците... да запаля, такава, нощната лампа... да наредя отпред папките с фактурите и друга документация — и да мисля... Да

съпоставям, такава, фактите... И да си записвам изводите на листче... А после да съпоставям изводите — и тъй нататък...

През прозореца, откъм двора на пандиза, се чу ръмжене на автомобилен двигател, протяжно изскърцване на спирачките, а след това рязък, пронизителен рев на клаксон. Следователят трепна като ударен от ток. Стъклото се пръсна в пръстите му. Тънките извити стъкълца се посипаха с жален звън по пода. Хватов вдигна очи към мен, сведе ги, хвана с двете ръце пострадалите очила и изведнъж с рязко движение ги счупи и запрати на пода.

— Пак бибиткат! — рече гневно. — През цялото време бибиткат! Не могат без бибиткане! Бибиткат и бибиткат! Защо всички тука постоянно бибиткате! Защо е толкова шумно при вас? Защо шофьорите не си махат ръката от клаксона, сякаш проклетият клаксон е най-важната част от, такава, автомобила им? — той вдигна към порязания си показалец, погледна го с късогледите си очи и с отвращение изтри кръвта с носната кърпа. — Отговори ми, Андрей, поне ти ми отговори на толкова прост, такава, въпрос! Вие всички в тоя глупав град постоянно бързате! Препускате нанякъде и бибиткате! Защо не може да се пътува без бибиткане? За какво са ви тези бибитки, а? За какво? Отговори ми!

Сякаш го втрисаше. В погледа му се четеше мъка. Едрите селяшки пръсти — пръсти на жилав и търпелив, неразглезен от богати добиви орач, пчелар, познавач на ябълките и краставиците — въртяха омазаната с кръв носна кърпа.

Какво, земяк, зле ли ти е? На мен ми е още по-зле.

— Такива като тебе ги различавам за месец! — печално съобщи Хватов. — За три, такава, седмици! Но твоите приятели, същите като теб, ти се притичат на помощ! Те препускат под прозорците ми и бибиткат! Тормозят ме! Пречат ми да мисля! Бибиткат денем и нощем! Ако не бяха тия ваши бибитки, отдавна щеше да ти мине процесът, да си получиш петте години, а аз щях да се върна у дома на верандата и да забравя за тия ваши проклети столични бибитки!

Не намерих какво да отговоря.

Преди пет месеца, в миналия живот, свободният, весел новобогаташ Андрюха също бибиткаше, как бибиткаше само! Той ожесточено препускаше по задръстените улици, бързаше, нервираше се и не сваляше палец от клаксона, така че ако отпред се влачеше

някой задръстенияк, яхнал седемдесет коня, Андрюха бибиткаше като луд. И задръстенияците с по сто коня си го отнасяха. И другите задръстенияци — с по сто и петдесет и двеста конски сили. Хергелето на Андрюха беше по-голямо и той сладострастно бибиткаше на жалките бавни глупаци. Андрюха беше твърдо убеден, че Москва не е никаква европейска столица, че тук си е чиста, стопроцентова Азия и нищо друго. В този град, както в монголските степи, по-печен е онзи, който има повече коне. На много загубеняци бибиткаше самодоволният Андрюха. А отзад го настигаха и му бибиткаха други доволни от себе си загубеняци, чиито хергелета надминаваха хергелето на Андрюха. Някои от тях имаха под капаците си по петстотин и повече коня. Когато Андрюха съзреше в огледалото за обратно виждане такова хергеле, той даваше път. Отдръпваше се. Минаваше в другата лента. И ако се забавеше да го направи, собственикът на задното хергеле бибиткаше...

3

Междувременно Хватов най-сетне измъкна от чантата си ДЕЛОТО и аз потиснах пристъпа на срам. Трябва да преследвам целите си, а не да изслушвам оплакванията на провинциалиста, сломен от енергетиката на мегаполиса. Целта ми е проста: да разчета поне две странички от сивата дебела папка. А предварително да опъна нервите на противника. Така че да притъпя вниманието му. Скандалчето заради разходката беше вдигнато тъкмо за притъпяване на вниманието. Разходката ще почака, естествено.

По време на миналия разпит бях прочел почти цял абзац. И не възнамерявах да спирам дотук.

— Синът ти, ако не се лъжа, е само на две години — учтиво рече следователят, докато разтваряше папката.

Предпазливо извих поглед, за да прочета поне нещичко. ДЕЛОТО лежеше неудобно, под ъгъл. Но нали бях тренирал всяка сутрин в продължение на два месеца.

— Да — отговорих. — През януари прави две годинки...

— Значи все още не разбира, такова, къде е татко му, нали?

Пак и пак поглеждам към страниците. Периферно. Преструвам се, че си разглеждам ноктите. Хватов се взира за справка ту в една, ту в друга страница на ДЕЛОТО и съчинява поредния протокол, трака по клавиатурата с присвити показалци. Прочитам думите „ходатайство“ „отказвам“, „определям“, а също така и формулировката „предвид тежестта на деянието“. Нищо дотук не ме интересува. Очаквам продължението.

— Казват му, че татко е в командировка...

Вземете книга. Която и да е. Отворете я, сложете я на масата пред себе си, след това я обърнете на сто и осемдесет градуса и я отместете на една изпъната ръка разстояние. Седнете странично. Завъртете леко глава. Дръжте се непринудено. Чоплете си носа, почесвайте се, посмърчайте, свирукайте си пандизчийска песничка — всичко трябва да изглежда така, сякаш съдържанието на книгата изобщо не ви интересува. И се опитайте да четете. На пръв поглед това прилича на безумие. Но след пет седмици упражнения успехът ви е в кърпа вързан.

Засега не съм видял нищо, което да ме интересува сериозно. Но имам предостатъчно време. Следствието ще се точи още поне половин година. Схватливият Хватов ще ме посети още поне петдесетина пъти. И аз малко по малко ще измъкна от ДЕЛОТО всичко, което ми трябва. Ще измъкна необходимата информация дума по дума, изречение по изречение.

При всяка визита на рязанския чичка — а той както винаги идваше два пъти седмично да ме тормози за почерка и други експертизи — вече успявах да прочета по десетина, понякога и петнайсетина реда. За жалост информацията беше с нулева стойност — всичко това бяха някакви ужасно дълги абзаци чисти канцеларизми.

Но веднъж зърнах протокола от разпита на моя съпроцесник, министъра. И разчетох думите „настоявам“, „отказвам“, „моля“, „запазвам си правото“. От прочетеното направих извода, че министърът мълчи като мен. Във всеки случай не се е разпял да сподели всички подробности. Значи и ти си затваряй устата, рекох си аз.

Естествено, бих предпочел Хватов да отваря своя интересен том на страници, които засягат лично мен. Но нито веднъж не извадих такъв късмет.

— Подпиши — рязанският неврастеник ми подаде току-що разпечатания протокол.

Отгоре на листа беше сложил химикалката си.

— Имам си моя — отвърнах мрачно.

Деловите хора винаги ползват само собственото писало. Не изневерявам на правилата на етикета дори в Лефортовския затвор — поне в това съм удържал победа. Небрежно издърпах листа изпод дебелото черно пособие за писане на следователя, насочих стилото си и тъкмо да украся с автографа си процесуалната бумага, когато си спомних, че без адвокат не трябва да подписвам нищо, и рекох:

— Да почакаме.

— Преди десет минути сякаш имаше шило в задника, толкова копнееше за разходка — констатира равнодушно Хватов, — а сега не бързаш за никъде...

Влизането на Рижия ме отърва от необходимостта да съчинявам някакъв отговор.

4

Адвокатът не беше толкова замръзнал, колкото следователя. Нямахше съмнение, че беше пристигнал в топъл автомобил, стоплен допълнително и от прекрасния дълъг кожух, който в момента висеше на пирон в ъгъла на кабинета в чудовищен дисонанс спрямо грубо измазаната стена; така сигурно би изглеждал смокинг в котелно.

— Нали не съм закъснял? — попита Рижия и се здрависа с нас еднакво небрежно.

— Андрей бърза за разходка — съобщи Хватов. — Така че подписвайте, господа, аз да ходя да си върша работата, а вие останете насаме. Имате десетина минути. Или дори, такова, петнайсет. Но ако ти е толкова зор за кислород, мога да повикам контрольора веднага...

— Двайсет минути — казах с дървен глас, ядосан на себе си.

Хватов получи пореден повод да ме смята за лъжливо леке. А толкова исках да изглеждам най-честният...

Следователят прибра инквизиционните си уреди — лаптопа, принтера, кабелите — и излезе, без да се сбогува.

Юристът моментално зае неговото място, придърпвайки крачолите на прекрасно изгладения панталон от каша. На това момче всичко му е точно, помислих със завист за кой ли път. Има си и зимни обувки, и ръкавици, и топло сако. Щом застудя, той вече е облечен според сезона и с вкус. Всичко е купено овреме и му стои като излято. При това той е начинаещ адвокат и едва ли прави и по хилядарка месечно. А аз доскоро правех по цели петдесет хилядарки, но никога не съм имал такива прекрасни зимни обувки, подковани с малки налчета, нито такива ръкавици, изключително удобни наглед, от мека светлокафява кожа. Къде бих намерил време за ходене по магазините? За какво ти е изобщо зимна дреха, при положение че живееш и работиш в града и разполагаш с кола? Първата си кола купих на двайсет години, а първите обувки — на двайсет и четири.

Веднага щом вратата се затвори, показах с жест на Рижия да пригответи всичко необходимо. Бързо, но и с голяма лекота на жестовете, характерна за хора, незапознати отблизо с тежкия физически труд, адвокатът остави чантата си на бюрото, извади от нея топче хартия и два дебели флумастера. Чантата остана отворена. Веднага дръпнах към себе си половината листове. Казах с пресипнал шепот, килнал глава встрани:

— Явно се заседях тук. Време е да си ходя. Възнамерявам да действам. Трябва ми това...

Изписах върху първия лист думата „информация“, показах я на юриста, отместих го, веднага хванах втори лист, написах с размах „Миша Мороз“.

— Необходими са ми новини оттук.

Върху третия лист се появи: „линия на поведение“.

— Не можем просто така да седим и да чакаме, ако не знаем дали това е правилно...

Адвокатът кимна с разбиране и попита, също много тихо:

— Какво искаш да направя?

Замислих се. Написах.

— Какво ще кажеш за този вариант?

— Глупав е — шепнешком, с изразителна гримаса отговори адвокатът, подпрял лакти на масата и събрал пред лицето си бели длани с изрядно обгрижени нокти.

— Ами така?

— Това не е възможно.

— Ами така?

— Нерационално е.

— Ако включим ето тези?

— Няма да помогне. Ефективността им е нулева. От опит го знам.

— Тогава правим така.

Адвокатът хвана своя флумастер и също прибегна до помощта на хартията.

— Тогава те правят така.

— Съгласен съм. Но ние изиграваме ето така...

— Ще ни отговорят ето така. Изпращат ни тук.

— Не ни изпращат.

— Изпращат ни, и още как! И ако това се случи, на тебе ще ти се...

Адвокатът с явно удоволствие изписа какво очаква най-близката ми роднина по възходяща линия. Изразително изпсувах на висок глас към всички ъгли на кабинета. Нека чуят какво мисля за тях!

Спряхме и старателно унищожихме използваната хартия. Разкъсахме всеки лист на не по-малко от трийсет и две части. Енергично действайки с четири ръце, двамата с Рижия произведохме цяла купчина безформен боклук, разбъркахме я и бързо, но внимателно я натоварихме в чантата. Когато едно малко парченце хартия изведнъж се изплъзна от ръката ми и се запремята към пода, не ме домързя да се наведе, да го напипам върху пращия линолеум и да го вдигна.

Не бих им предоставил и най-малкия шанс. Няма да им дам нито бит информация. Няма да измъкнат от мен едничка буква дори! Същевременно обаче ще получа от тях всичко, което ми трябва.

— Добре — продължих, — забравяме го това. Свържи се с ето този човек...

— Той не ми вдига.

— Тогава с този.

— Той каза, че ще направи всичко възможно, за да ти помогне, но не и в скоро време.

— Така ли каза? „Ще помогна, но не в скоро време“?

— Да.

— Мръсник...

Юристът сурово въздъхна:

— Слушай, отдавна съм се обадил на всички. Въртим се в кръг...

Махнах нервно с ръка.

— Тогава се свържи... Свържи се... Тогава открий... Сега ще ти кажа... Чакай да помисля...

— Мисли — кимна Рижия.

Изведнъж ми се стори, че е почти равнодушен. Ядосах се. Адвокатът също е длъжен да си напъне мозъка! Не е ли задължен с всички сили да търси пътища за спасяването на клиента? Може би трябва да го хвана за яката, да го разтърся едно хубаво и да изръмжа някоя класическа фраза от гангстерските филми, нещо традиционно: „измъкни ме оттук!“, „не ме интересува как, просто го направи!“ или „струваш ми куп пари!“ — нещо простичко, каквото обикновено крещят разярените хлътнали мафиоти с прекрасни вратовръзки и хващат адвоката си за ревера.

В края на краищата изписах ясно няколко думи, изразяващи мисълта, която ме мъчеше, сложих накрая голяма мазна питанка и поднесох към очите на Максим надписа: „За какво ти се плаща?“

Юристът сведе очи. И моментално драсна отговора. Имаше красив почерк, бърз, четлив и удобен за очите. „Отдавна не ми плащат.“

— Четири месеца — уточни той на глас и за онагледяване на тази новина вдигна четири пръста.

Замръзнах от смайване.

— Защо не ми каза досега?

— Ами защо да те изнервям? Не се притеснявай, всичко ще се оправи...

— Обади се тук — моят флумастер отново се разхвърча по хартията. — Или ето тук...

Рижия се натъжи.

— И тук, и там само обещават.

— Тогава — на тези хора, те обезателно ще платят...

— Не се нервирай.

— Какво значи „не се нервирай“? — пак ме хванаха бесните. В гърдите си усетих силно, почти електрическо парене. Ченето ми изхвъркна напред. — Няма да работиш без пари, я!

— Ще измислим нещо. Ще звънна още веднъж на всички и следващия път...

— А ще го има ли този следващ път?

Опитах се да се усмихна горчиво и сурово като истински арестант. Като врял и кипял постоянен обитател на политическите зандани. Като истински просветлен мъж. Но отстрани трябва да съм изглеждал доста жалък и кисел, защото Максим Штейн ми хвърли пълен с тъга съболезнователен поглед.

— Ще го има! — рече той много тихо, но с твърдост, която ме учуди, и стисна устни. — Ще дойда следващата седмица. Непременно.

Намръщих се презрително.

— Защо го правиш? Това благотворителност ли е? Нямам нужда от услуги и благородни жестове. Още по-зле ми става. Като ми прави някой услуга, ми разваля съня.

— Зарежи темата — изправи се Рижия. — Трябва да има някой, който да идва и да те вижда, да е наясно какво става с теб. Това е затвор в края на краищата! Ако нарежа сега твоя случай, ще престана да се самоуважавам...

— Не обичам патетичните думи! — отговорих, понесен от вълните на отчаянието. — И не желая да участвам в игри на благородни Д'Артаняновци! Всеки труд следва да бъде надлежно заплатен! А сега не мога да ти го осигуря. Край. Повече няма да идваш.

— Ще дойда, Андрей. Непременно ще дойда.

— И как ще ти платя?

— После ще видим. Като излезеш.

— Не мога да обещаая.

— Няма нужда от обещания. Повярвай ми, имам личен интерес да идвам при теб безплатно.

— Какъв?

Юристът се усмихна.

— Няма да ти кажа. Може би някой друг път...

— Казвай защо!

Рижия взе да закопчава удобния си кожух.

— Защото много те уважавам, Андрей. И искам да направя нещо за теб. Просто така. Да ти помогна. Ти скоро ще излезеш от тази дупка, повярвай ми. И тогава ще можеш да ми бъдеш от полза.

— Скоро ли? — изправих се и аз. — И кога?
— Ами до година, година и половина. Максимум — две...
— Две години? — ревнах аз. — На това ли му викаш скоро?
— В твоето положение ще е прекрасен резултат. Да, между другото! — адвокатът ми протегна красивата си тясна длан. — Весела Нова година!

5

Все пак хванах времето за разходка. Но ми се отця да тичам и да скачам. Цял час бродих унило от ъгъл до ъгъл с ръце в джобовете и се опитвах да преглътна вълнението.

Рижия си беше получил аванса още през лятото, докато и аз, и моят бос си бяхме на свобода. Сега се оказваше, че това са единствените пари, които е взел. Първите и последните. Босът отдавна е излязъл, но не се обажда и не плаща на адвоката ми! И този адвокат току-що ми даде да разбера, че авансът му е отработен отдавна и всички по-нататъшни негови действия са продиктувани от алтруизъм...

И това се случва точно сега, когато ми светна, че до този момент на моята победа над затвора е пречела само глупавата ми вяра в глупави идеали — в приятелството, почтеността или силата на духа. Сега, когато реших, че е крайно време да отхвърля романтичните фантазии, да зачеркна плановете, да забравя скъпия си бос Михаил и да се захвана с това, което се нарича „отървяване на кожата“. Може и да е проскубана, но си е моя. Точно в този момент, когато безкрайно ми е необходима сигурна връзка със света отвън и надеждни хора там, моят личен адвокат ми заявява, че не му е платено! Точно сега, когато съм решил да уредя няколко статии по вестниците и да драсна няколко писма до най-близките си делови партньори с молба да попритиснат следствието, да ми ходатайстват! Точно в мига, когато осъзнах, че е дошло времето да действам сам, без да мисля за онези, които ме предадоха — ме предават още веднъж и собственият ми защитник ме ориентира да се подготвя за две години затвор! Как и какво трябва да направя, за да се спася?

Ето Радченко, легендарният валутен спекулант, е бил човек от друго тесто. Не си е пълнил главата с медитации и четене на учебници за тренировки на вниманието и паметта. Моментално е вербувал адвоката си и е действал сам, без да разчита на никого. Защо не действаш по същия начин?

— Днес няма ли да бягаш? — попита ме Гриша.

— Няма да бягам.

Защо да бягам? Къде? За какво? Всичко се обърка. Плановете рухнаха. Не успявам да прочета като хората дори и една страничка от ДЕЛОТО. Босът избяга. Заедно с него изчезнаха и моите пари. Адвокатът ме уведомява, че идва при мен безплатно...

— Правилно — бодро рече швейцарският поданик. — От тях не можеш да избягаш. И от себе си също...

Трепнах. От вълнение и злоба вътрешният ми монолог беше завършил с произнасяне на последните неща на глас.

— Какво имаш предвид? — попитах аз, заех поза за лицеви опори и започнах да налагам пода с юмруци.

Ударите трябва да са силни, болезнени. Това ми успокоява нервите.

Гриша помълча.

— Пардон — рече той след малко. — Мисля си за свои работи...

ГЛАВА 24

Всяка година на трийсет и първи декември нещо ме тегли обратно към Совдепия. При нейните трогателни песнички с акордеони и влажни ягодови лехи. При бонбоните от соя, варените картофи, топеното сирене, при изгладените пионерски връзки, сметановия сладолед „пломбир“, някогашните ленти на магнетофоните, при усмихнатите портрети на космонавтите с ведри погледи, при черно-белите сериали за безстрашните разузнавачи, при песничките за Байкало-Амурската магистрала. При омазаните шофьорски ватенки и подсладеното вино, при изтърканите от четене списания от колхозната библиотека. При влажните войнишки партенки, изжулените приклади на караулните карабини и албумите със снимки от казармата.

При чувството на гордост от моята огромна, нескопосна, ледена, неугледна, изкилена, махмурлийска, страшна и велика родина.

Глупаво е да се мечтае за невъзможното. Няма да се върна в детството си — никога.

Но още не съм стар. Дори не съм възрастен. Само на двацет и седем съм.

Аз съм опитен, рационален, сериозен. Не съм беден. Но не съм възрастен! Моето детство е някъде съвсем наблизко, наскоро, на дванайсет години разстояние. Мога с лекота да си припомня всяка подробност, всяка дреболия, всяко незначително изживяване от миналото.

Някой ден ще стана възрастен, тежък, жесток, ще бъда груб и побелял — тогава момчешките емоции ще потънат в дълбините на паметта ми. Но докато не съм възрастен, си спомням всичко.

Под яркото небе на Совдепия нямаше по-светла и весела дата от трийсет и първи декември. Не помпозните, украсени с флагове годишнини от революцията — тъкмо Новата година, семейният, леко езическият празник завинаги остана за мен най-хубавият и най-добрият. Като ден, в който хората задружно и чистосърдечно се уверяват взаимно, че напред ги чакат само хубави неща. Но онези

години отминаха. Совдепия е мъртва. Моето детство мина в страна, която днес я няма на картите — там е цялата работа.

През целия последен ден от старата година със съседа ми почти не разговаряхме. Празникът в затвора не е празник, а може би по-скоро повод да се замислиш, да коригираш своята самооценка, и ние тъжно размишлявахме всеки за своето си. Слушахме радио.

Към единайсет часа вечерта пих чифир. Гриша отказа. Той легна, обърна се към стената и потъна в мълчание. Може би си припомняше швейцарските си подвизи, разходките до Монте Карло и Амстердам. Не го закачах — чак до полунощ се забавлявах със старите, познати до последната думичка песни за любовта, дружбата, за покоряването на земи, за моряците и летците, за геолозите, миньорите и прочее героични професии.

Удариха кремълските камбани.

При последния удар на главната камбана с Гриша чухме приглушени удари. Отляво и отдясно в съседните килии имаше хора, същите като нас особено опасни криминални следствени. Те ни честитяха, тропайки с юмруци по стената. И аз също бурно изтропах в отговор.

— Честита Нова година, Гриша!

— Честита Нова година! — без ентузиазъм отвърна малкият швейцарец. — Какво да ти пожелаая?

— Нямам нужда от нищо. Имам си всичко.

— Може би късмет?

— Не вярвам в късмета.

— Тогава свобода.

— Моята свобода си е с мен.

Поради празника затворническите власти оставиха радиото включено половин час след полунощ. После се случи нечуван инцидент: смениха вълната! Пренастроиха лефортовското радио на FM диапазон. В продължение на още почти цял час обитателите на килиите се наслаждаваха на танцувални мелодийки. Върху неподвижното ми тяло от дупката на стената се лееха веселите акорди на онзи, отминалия живот. Свободния.

Най-малко три пъти изживях истинско удоволствие: пуснаха „Shot the Sheriff“, „Imagine“ и „Show must go on“. Любими, изпълнени с красота и енергия, научени наизуст песни от лудата ми младост. С

този акомпанимент придобих първия си опит, докарах си първите удари — болезнени, запаметени завинаги, но бързо отшумели. Кога ли ще отшумят тези, новите, затворническите?

Миналата година достигнах върха на комерсиалната си кариера. Издигнах се до умопомрачителни висини, до космически доходи, до небивали възможности. И същата година се сгромолясах; пропаднах до дъното. До затвора! Какво ме чака? Нима новата 97-а няма да ми подари някакви положителни промени? Нима няма да се измъкна от тези стени и решетки? Въпросите се поклащаха като елхови клонки.

Някъде там, извън стените и решетките, в ярко осветения топъл апартамент седят на празничната маса хората, които обичам. Жена ми. Мама. Тъгуват. Пият мехурчесто шампанско. Синът ми — след седмица ще навърши две години, — естествено, отдавна е заспал. Още е прекалено малък, за да проумее къде се намира баща му. Поне в това отношение съдбата явно ме бе пожалила.

Толкова ми стана чоглаво, толкова тежко на душата, толкова всепоглъщащ мрак ме обзе, толкова ледена мъка ме опари, докато се ширваше навсякъде в мен, към сърцето, към всички потайни кътчета, безцеремонно изпълваше съкровените ми скривалища, където тайно съхранявах любовта към най-близките — жена ми, сина ми, мама, татко, сестра ми, скъпите, топли, живи, родни същества, забравени отведнъж заради възможността да си поиграя на „бизнес“, на „големи пари“; така ме стисна за гърлото, такива криви, остри, нацърбени нокти се забиха да раздерат моето самоуверено его, че аз панически затърсих нещо, с което да се отровя, да си замъгля мозъка. Но не открих нищо и не намерих нищо по-добро от поредна порция проклет чифир.

Изпих цяло канче, но не ми олекна. Повторих. Прилоша ми. Болката не мина.

Жълтите стени оживяха, затанцуваха. Подът се устреми надясно, таванът — наляво. Сграбчих цигарите, опитах с пушене, но димът не помогна, отровата не облекчи страданията ми.

Дребният ми съкафезник говореше нещо, поглеждаше ме съпричастно в лицето, но аз не чувах нищо. Копнеех само за едно: да заплача. Вместо това повърнах.

Първите, най-чистите и светли минути на новата хиляда деветстотин деветдесет и седма година посрещнах над зейналото гърло

на кенефа и драйфах горчива жлъчка в затворническата канализация.

ГЛАВА 25

1

Рижия все пак се оказа човек на място. Същински мачо на правната наука. Почти не ме излъга. След седмица не, но след двайсетина дни той все пак се появи отново. Донесе ми писмо на три страници от жена ми. Съобщи, че е подал четири жалби по моя въпрос до четири важни инстанции, включително Върховния съд и прокуратурата.

Последва пауза от около месец. Чак в средата на февруари зърнах отново кръглото луничаво лице на моя защитник. Но дотогава всичко се беше променило. Аз бях станал друг и затворът — също. Аз губех сили, затворът укрепна. Той почти ме беше сдъвкал и изял, глътнал в утробата си. Стана ми ясно, че твърде скоро може просто да се разпадна на съставните си части и да загубя окончателно.

Бог ми е свидетел, че се сражавах с всички сили. Бях всеотдаен в битката. Бях упорит, хитър, търпелив. Приготвил се бях да посрещна всичко: унижения, побои, глад, пристъпи на отчаяние, страшни болести, мрак — само не и тази пълна тишина, не и еднообразието, не и разяждащата ме отвътре мъка по близките.

Февруари 97-а беше сив и облачен. От моята студена жълта килия изглеждаше, като че целият свят е потънал във влажен полумрак и е похлупен отгоре с ниско пепеляво-оловно небе. Вселената приличаше на лабиринт от тесни, слабо осветени килии и във всяка имаше хора; те унило дъвчат дажбата си, прелистват тъпите си вестници, пият си чифира, перат си гащите, вяло се ругаят помежду си и безрадостно чакат промени в съдбата си...

При поредното свиждане с адвоката тъкмо бях изживял поредния пристъп на затворническа мъка. Кризата продължи няколко дни. Не се решех, не се бръснях, не си миех зъбите. За какво да го правя? Имам излежани вече шест месеца, а какво ме чака занапред? Край на

предварителното следствие, съд, лагер, баланда. Приятели измежду урките. Небе на квадратчета. И така години наред.

2

— Не изглеждаш добре — внимателно рече адвокатът, взирайки се в лицето ми.

— Нито пък ти — казах честно.

Рижия наистина изглеждаше странно и живописно. За пръв път го виждах такъв: много късо подстриган, мрачен, отслабнал, с кожено яке и дънки с дебел колан с масивна катарама. Двудневна четина с цвят на стар бакър покриваше долната част на лицето на адвоката и се катереше към слепоочията и нагоре — космите по главата и по брадичката бяха еднакви на дължина и това придаваше на външността на Максим Штейн определен брутален чар; освен това ме изуми грубата златна гривна на ръката му.

От друга страна, изразът на лицето на защитника ми явно свидетелстваше, че той се мъчи с решаването на някакъв важен проблем и се чувства донякъде сковано в тези бандитски одежди.

— Как я караш? — попитах.

— Да не съм шофьор, адвокат съм — усмихна се без настроение Рижия. — А иначе я карам някак си, по-точно бутам. Добутал съм едни дела до закриване, други до съда, по трети тепърва ще се повдигат обвинения...

— Съгласен съм — рекох делово. — Прочее, не намираш ли, че изразът „повдигам обвинение“ има ярко изразен сексуален, фройдистки подтекст?

Юристът зачегърта с нокти брадясалата си буза.

— Напоследък все по-често си го мисля — отвърна той със сериозен тон. — И дори стигнах до извод...

— Че?

— Че моята работа вече не ме блазни.

— Просто трябва да спреш да идваш в този затвор — посъветвах. — Забрави Андрей Рубанов, и толкова.

— Не е заради тебе — уморено се смръщи адвокатът. — Не си ми само ти на топло... Ходя по затвори почти всеки ден... „Бутирка“.

„Матроская тишина“. „Пети изолатор“. В Капотня ходя. Дори веднъж на две седмици отскачам до Кашира... И навсякъде — гласът на юриста се изпълни с някаква нервна сила — виждам мръсни хора с безумни погледи, с раздрани анцузи, те искат да се измъкнат на свобода, бутат ми бележки, телефонни номера... Настояват да се обаждам някъде, да предавам на някого нещо, да взимам някакви пари от ревящите им жени и майки... Не е за мен тази работа. Реших да зарежа адвокатурата. Изцяло.

Поклатих глава осъдително.

— И къде ще ходиш?

Максим призна без желание:

— Канят ме в една търговска банка за юрисконсулт, но още не съм решил...

— Коя банка?

Рижия изговори една дума.

— Чувал съм я — кимнах. — Бива си я. Собствениците са силни, талантливи момчета. Ще имаш там всички условия за професионално и кариерно израстване.

— Впрочем ти също повлия върху решението ми — каза изведнъж адвокатът и отново с наслада зачеса небръснатата си скула.

Толкова се учудих, че насмалко да изтърва от устата си запалената цигара.

— Пардон, ама нещо не чаткам к'ви ми ги редиш... Какво общо имам аз?

— Дълго е за разправяне.

— Давай все пак. Аз разполагам с време.

Рижия тъжно се усмихна, но в следващия миг решително се хвана за катарамата на колана и строго пое въздух през носа.

Вероятно точно така трябва да се държи човек, който е посветил десет години за постигане на професионален успех и изведнъж открива, че е разочарован от работата си.

— Завиждам ти — каза той най-сетне с тих глас.

— На мен? — малко оставаше да се разкискам. — По дяволите, аз съм в затвора! С мен е свършено! Чака ме присъда! И ти ми завиждаш?

— Да.

— Защо?

— Защото си винаги весел, спокоен и твърд и не се страхуваш от затвора.

— Бъркаш — рекох тъжно. — Бих искал да е така, но не е. Страхувам се. С всеки изминал ден се страхувам все повече и повече. Затворът е страшно място. Не може да не се страхуваш от него.

— Какви ги говориш? — възрази Рижия. — Не ти отива. Ще излезеш бързо. Присъдата ти няма да е голяма. Килията ще остане само екзотичен епизод от съдбата ти. Пак ще направиш пари...

Поласкан, сведох поглед.

— Такива като мен — замислено и тихо продължи адвокатът и с презрение тикна пръст в гърдите си — винаги ще бъдат за теб обслужващ персонал. Юристи, адвокати, счетоводители, консултанти, мениджъри — всички тези са само персонал за хората като теб... Ти си в затвора, аз съм на свобода, обаче аз съм от персонала! Вместо да стана милионер, вместо да съм господар на живота, търча по пандизите, дращя жалби, хабя си силите за приказки с тъпанари, откраднали в пияно състояние три копейки и предварително съгласни за три години общ режим! Не, не искам така! Искам да цепя през живота като железен булдозер! — очите на юриста хвърлиха искри и златната гривна издрънча в дървото на масата. — Ето защо идвам тук! За да се заредя от теб като с електричество!

Подсмихнах се тъжно. Добре че наивният столичен жител няма възможността да вижда как печеният пичага, господарят на живота вечерно време глухо ръмжи, заровил муцуна в твърдата като подметка възглавница (собственост на затвора). Как скърца със зъби от безсилие и се моли на всички известни му богове да му проведат поне две-три сълзици — но очите му остават сухи и в гърлото му също няма влага, сякаш бившият банкер, бившият честен човек неочаквано е пресъхнал. Като храст, забравен от градинаря...

— Слушай, приятел — прошепнах тайнствено, — ти би ли могъл... само не се учудвай, окей?... Да си разрежеш кожата, да напъхаш в собственото си месо диаманти и да ги прекараш през граница?

Рижия трепна. В очите му заиграха дяволски зелени пламъчета, каквито не бух виждал дотогава.

— Искаш да прехвърлиш скъпоценни камъни на запад? — шепнешком попита и той, заинтригуван.

— Ами — усмигнах се аз. — Откъде камъни у мен? Просто така попитах.

— Лично аз бих могъл — без да се замисля, отговори юристът. — Режеш и пъхаш, какво толкова? А комисионата каква е?

— Половината.

— Бива. Кога да стане?

Усмигнах се още веднъж и го порязах:

— Извинявай, питах от чисто любопитство.

Успях да се усмигна многозначително, сякаш наистина някъде там, на свобода, ме чакаше скрито сандъче с диаманти и изумруди. Уви, не бях скътал камъчета. Не заделих за черни дни. Не спастрих стотина бона за непредвидени неприятности. Всичките ми пари, до последния грош, бяха инвестирани. Такава финансова политика носеше на банкера Андрюха все нови и нови доходи; капиталът растеше, за какво да купува скъпоценни камъни, да замразява пари? Акции, ценни книжа — ето кое носеше злато на банкера. На финансовия пазар парите се въртят максимално бързо, хвърчат като куршуми от един собственик към друг и бързият, ориентиран участник винаги може да разчита на печалба. А скъпоценните камъни какво са? Вложените в тях пари са сигурни, но слабодоходни. Само някой загубен валутен спекулант от времената на Совдепия би могъл да се поблазни от подобен мъртъв вариант. Когато в страна на всеобщо равенство (тоест нищета) над главата ти виси смъртен параграф, щеш не щеш, започваш от страх и безнадеждност да купуваш всичко, което можеш изгодно да засилиш на Запад...

Сега съжалих, че не съм си създал таен резерв от конвертируеми ценности. И си дадох клетва, че задължително ще започна да заделям част от спечелените суми. От гледна точка на активния бизнесмен това е смешно и наивно, обаче има и други съображения по въпроса... Единственият проблем е, че нямам представа кога отново ще започна да печеля... Тепърва ме чака присъда... И Бог знае какво още ме чака...

— Ако говорим сериозно — рекох на Рижия, — ще бъдеш последен идиот, ако зарежеш адвокатството и отидеш да работиш в банка! Банкерите са най-големите престъпници на света. Един ден ще те излъжат, както излъгаха мен. И ще се намериш в затвора. — Взех си цигара с трепереща ръка. — Забрави банкерите. Върши си своята

работа. Не се предавай. Работи спокойно. И недей повече да идваш при мен. Аз съм свършен човек. Плюс това банкрутирал. Затънал съм в затвора като в благо. Не зная какво да направя. Навсякъде ми се привижда затвор. Исках да превъзмогна затвора със силата на волята си, но не можах. Сега ми се струва, че моето желание да победи затвора е само по себе си затвор! Разбираш ли ме?

Юристът кимна, но бях наясно, че той не осъзнава, не е способен, не умее засега да види всичките си затвори, докато аз съм ги прозрял всички до последния.

— Всяко желание е затвор! — казах му разпалено. — И тези затвори нямат край!

Адвокатът ме гледаше, както се гледат душевноболни — с жалост. Но ме слушаше внимателно, без да мърда и дори без да мига. Аз продължих — с прекъсващия, прегракнал глас на истеричните, психически неуравновесени, несигурни в себе си хора:

— Нашите желания са нашите затвори, чат ли си? Мегаломанията е затвор! Затворът на всички затвори! Искам пари! Искам власт! Искам благополучие! Мечтая за преуспяване! За реализация! Искам най-красивата жена и най-послушните деца! Искам нови гащи! Златни часовници! Желая къща в Малибу с картини на Матис по стените! Искам три жени наведнъж в леглото си! Искам тълпи от хора, които да прославят гениалността ми! Ето ги затворите! Ето ги страшните зависимости, килиите, от които няма излизане. Всеки от нас едновременно е в хиляди затвори! За да го проумея, ми се наложи да вляза в най-простия от тях...

— Разбирам — кимна рижият адвокат с такъв вид, че беше абсолютно ясно: нищичко не е проумял.

— Затворите влизат един в друг като матрьошки — продължих търпеливо. — Затворът на заблудата. Затворът на горделивостта и надутостта. Бедността, от която бяха толкова години, също възприемах навремето като затвор...

— Но излезе от него — възрази Рижия и отново намести катарамата си.

— Излизаш от единия затвор — влизаш в другия! Килиите са вечни. Нашите затвори са винаги с нас. Запомни го. Гледай мен и прави изводи за себе си...

После вървах с ръце зад гърба по тясната желязна рампа покрай стената, удрах подметки по парцалената пътека, постлана върху грапавия метал, и си мислех, че минавам този маршрут за петдесети път. Всеки вторник и четвъртък, двацет и четири седмици, шест месеца — несъмнено дойде време да се отбележи юбилей...

Крачех бодро, широко, но конвойният не ми каза да намаля темпото. Вертухаите са доволни, когато следствият върви бързо. Отдавна го бях забелязал. Бизнесът на затворническият надзирател е изморителен. Изкарай за разпит един, втори, трети, десети, претърси ги всичките подробно, след това ги води обратно — този прискърбен труд изисква навици, ловкост, целият процес наподобява конвейер и ако някой от арестантите се движи с повишена скорост, това е от полза за всички играчи на пазара на затворническите услуги. Колкото по-бързо отведеш някой клиент, толкова по-скоро ще се върнеш за следващия. Всички са доволни: и контрольорите, и квартирантите на зандана.

От друга страна, бързото ходене е сигурен начин да се стоплиш...

3

Стаята беше празна. Харковският швейцарец днес също беше на разпит. В самота и безмълвие се приближих до жалкото огледалце и получих още едно потвърждение, че адвокатът не беше сбъркал в оценката на външния ми вид.

Наистина изглеждах зле. Затворът ме бе победил. Кожата на лицето ми беше придобила нездравия цвят на пръст. Лев Николаевич Толстой някога бе сравнил този цвят с цвета на прерасналите картофи. Класикът на руската литература беше победил в числителя, но загубил в знаменателя. Хората не са картофи, в затвора те не растат, а повяхват. Наблюдавах с очите си процеса на завяхването на живите тъкани на моето тяло. Мускулите на челото и бузите ми бяха загубили подвижност, физиономията ми, която навремето с лекота се трансформираше във всевъзможни изразителни гримаси, се бе превърнала в застинала скръбна маска. Тъгълчетата на обезцветените

напукани устни бяха извити надолу. Мрачният поглед зяпаше в нищото.

Така гледат хората, които са изиграли играта си, претърпели са фиаско и са наясно с това. Така изглеждат пълните лузъри, безжизнените, рухналите до дъното, загубилите вяра в себе си. Онези, които вече не ги интересуват категориите „успех“ и „победа“. Самодостатъчните като камък.

Сетивата ми се бяха изморили. Очите — от еднообразието на цветовете, от безкрайните комбинации на сивото, жълтото и зеленото (все мътни, убити цветове, пораждащи усещане за тревога и дискомфорт). Езикът — от все същото съчетание на вкуса на чая, хляба и цигарите. Яденето се бе превърнало в унило задължение. Дъвчех, за да смея механично храната, и я гълтах като лекарство. Слухът ми изневеряваше: току ми се чуваха някакви викове в далечината, макар че кой, какво и на кого би могъл да вика в най-тихото, най-дисциплинираното учреждение номер едно-точка-едно? Или пък напротив, в тъпанчетата ми се блъскаше пълната тишина, прекалено дълбока, отекваща на меден бакър.

Победата над несвободата ми изглеждаше вече като жалко инатене. Кого ще побежда тук? Затворът е винаги с теб. Ако не е този, ще е друг.

4

В ключалката прещрака ключ. Съкилийникът ми се връщаше от разпит. През януари и февруари го викаха почти всяка седмица, обикновено в петък, за по три-четири часа, и той постоянно се прибираше все в едно и също състояние: ядосан, възбуден, с почервенели очи и подпухнали клепачи.

Лягаше на леглото си, въздишаше тихо, понякога дори хлипаше, а после — кой знае защо шепнешком — започваше да ми разказва колко му е провървяло. Все пак беше попаднал в най-чистия и културен затвор на цялата територия на бившия СССР. А можеше да го тикнат в мръсната пренаселена „Бутирка“. В ада на тъпаците. И тъй нататък.

Това моментално ме подсещаше за металния капитан, който ми беше обещал скорошно преместване, и аз настръхвах.

В затвора се смята за лош тон да се задават въпроси, затова мълчах. В крайна сметка швейцарският Гриша има за какво да се тръшка. Очертава му се доста неприятен параграф, няма роднини, няма адвокат, не получава колети. Няма на кого да разчита. Той води битката със затвора без ничия помощ. Но днес затворническите обичаи ми бяха станали толкова безразлични, че веднага попитах дребния си приятел:

— Да не те бият?

— Не, естествено — отвърна той и всички бръчки по лицето му се раздвижиха.

— Имаш вид, сякаш си плакал...

— Тук май си прав, майн камераде.

— Ще чифирясаш ли?

— Благодаря, ще се въздържа. Как можеш да го употребяваш това шайзе?

— Няма нищо друго за друсане.

— Ах, шер ами, да знаеше само как продават дрогата в Европа! — изказа се замечтано моят съсед. — Свободно! С избор! Влизаш в кофи шопа, а там зад щанда чака умен чичо на години и пред него има трийсетина добре натъпкани цигари и той сърдечно те пита: „Уот ду ю уонт, френд?“ Какво искаш? Те там обичат да говорят английски. А аз винаги отговарях: „Ай уонт ту флай, френд!“ Искам да летя! И той ти подава най-якия, здраво натъпкан джойнт и се смее: „Спешъл фор ю, френд!“ И аз отивам в ъгъла, сядам на фотьойла и запалвам — бавно, спокойно, с удоволствие, с ясното съзнание, че всичко е точно... И наистина отлитам, ту флай, риъли... Как да ти го обясня?

Стана ми гадно и отговорих:

— Няма нужда от обяснения. Отровите са също затвор. Всичко това ми е ясно. Ти кажи защо те бият.

— Не ме бият — махна с ръка Гриша. — Защо ще ме бият? Аз им казах всичко. Предадох всички. Аз не съм някой глупак, аз съм бивш съветски адвокат и съм наясно с нещата. Пипнаха ме с кило хашиш и три хиляди таблетки екстази. На място.

— Достоевски казва, че най-неуспешни престъпници са интелегентите.

Гриша изстиска жалка усмивка.

— Очакват ме дванайсет години лишаване от свобода в руската система, а тя е ужасна, знам го, виждал съм, няма да те лъжа, мон шер... Тя ще ме убие, това е повече от ясно... И аз написах чистосърдечно признание! С едно условие — до края на следствието и през целия период на съдебния процес оставам тук, в Лефортово. Не ме пращат в друг затвор. Ненавиждам руските затвори. Повярвай ми, видял съм ги доста. Бил съм навсякъде. И съм се насладил предостатъчно. Не желая да ходя там. Там е страшно. Смрад, мръсотия, ужасни криминални мутри, теснотия, болести, глад... Ад! Ад за глупаци!

5

Неочаквано ключалката пак изщрака. На вратата се появи силует на човек с кафяво сако, розова риза и сива вратовръзка. Незначителното му лице имаше уморен вид.

— Здравейте, другари — каза той с официален тон. — Аз съм прокурор по надзора. Има ли оплаквания, претенции?

— Няма — отговорих аз.

Добре виждах всичките затвори на прокурора. Вратът му страдеше, затворен във възела на връзката, обширният увиснал корем — в затвора на колана. Моравият нос на прокурора и бузите с гъста мрежа капиляри явно сочеха затвора на алкохолната зависимост, а неговият унил, безразличен поглед, който равнодушно се плъзна по мен и по Гриша, свидетелстваше, че самият занаят на чиновника, неговата работа, начинът му да си изкарва хляба са му дотегнали, омръзнали, додеяли и също са му като затвор.

Той изслуша отговора, незабавно се обърна и си тръгна — този циментиран в собствените си затвори неенергичен и уморен човек.

ГЛАВА 26

1

— Най-сетне! — рече със задоволство капитан Свинец и се усмихна. Жизнерадостно, пролетно. — Най-сетне! Да знаеш, винаги съм вярвал в тебе! Знаех, че един ден ще ми разкажеш всичко. Правилно постъпваш, да знаеш. Не е в твой интерес да мълчиш...

Унило пушех и размишлявах, че отстрани изглеждам в пълен унисон със ситуацията, както се полага, от главата до петите: блед, изпосталял, с безжизнен угаснал поглед, с износен анцуг и маратонки без връзки. Жалък затворник. Объркан, заплетен в лъжите си, бездарен, надценил силите си глупак.

— Може би те учудва — продължи доволното ченге и се заразхожда, без да бърза, из кабинета, — че толкова упорито, вече половин година, се опитвам да измъкна от тебе нещо, което ми трябва. Обяснението е просто. Заедно с този, как му беше името, Феферонов...

— Фарафонов.

— Да. Значи така — Свинец се позапъна. — Заедно с него беше убит служител на милицията. Офицер. Нещо повече — мой добър познат. Боен другар... Разбираш, предполагам, че това моментално превръща обикновения криминален случай в изключително важен криминален случай! Който трябва да бъде разкрит на всяка цена... И ще бъде разкрит! — капитанът прибра тефтерчето, където бе записал назованото от мен име, закопча джоба и отново закрачи напред-назад, масивен и внушителен като концертен роял.

Първокласният тъмносин костюм от тънък вълнен плат му стоеше перфектно. Белоснежна риза бе опъната на гърдите му. Идеално избръснатите му страни светеха гланцово. Остър и свеж мирис на скъпа тоалетна вода гъделичкаше ноздрите ми, предизвиквайки спомени за добрите стари времена — дните, когато деловият късметлия Андруха, шикозно облечен и ароматизиран,

въртеше главозамайващи милионни сделки и гребеше от живота с пълни шепи.

— Всъщност как ти се струва костюмарката ми? — самодоволно попита човекът от криминалната, проследил погледа ми.

— Бива я — измънках.

Свинец приседна на ръба на стола. Дървеното изделие тъничко изскърца.

— Тогава, през август, при първата ни среща, ти май наистина си рече, че съм пълен профан в облеклото, а?

Свих рамене.

— Наложил се да те метна — призна квадратният капитан и дружески ми намигна. — Специално взех ония кожени гащи назаем. От братовчедата. Знаем, че ти харесаха. Хубави гащи. Практични... За мен беше важно да се убедя, че си наистина този, за когото се представяш. Така че, както виждаш, не си чак толкова изпечен лъжец!

— Защо решихте, че съм лъжец? — възразих вяло, усещайки как бузите ми горят сякаш от силни шамари.

— Ами че то ти го пише на челото — делово съобщи Свинец. — С големи букви. Нали си мислиш, че си най-великият. Че си най-умният и хитрият. Шампионът. Но, между нас казано, още си много далеч от титлата... — квадратният капитан с импозантен жест бръкна във вътрешния джоб на сакото, извади плоска, жълто лъщяща, очевидно златна табакера, извади цигара „Кептън Блек“ и я запали, учтиво пускайки пушека настрана. — Почти всеки ден — похвали се той — пипвам по някого от вашето братство. Само през последния месец сгащих петима. Все бандити, убийци, аферисти и крадци. И всеки, както се досещаш, си има тайна квартира. Да се крият от жените. Или от милицията. И какво ли няма по тези квартири! — по кръглото лице на служителя на Московската криминална милиция се изписа замечтан израз. — Телевизори, компютри, стерео-видео, факсове-ксерокси, всевъзможни парцали, часовници, златце... Дрога, естествено, хашиш, кокаин, хапчета за възбуждане на девойките, киселина, амфетамини и тъй нататък... И пари. В чували, в кутии, в пакети, в куфари, в калъфки от възглавници... Килограми!

Досрамя ме. Горедолу със същата квартира разполагаше навремето богатият веселяк Андрюха.

В този миг на малкото прозорче кацна кафяво врабче. То мелодично изчурулика нещо, изпърха с крила и изчезна. Съобщението беше напълно разбираемо: навън е пролет, слънце, въздух, какво сте се свили тук, в прахоляка и полумрака? Бързайте да живеете, да се движите, да се наслаждавате!

— ... Щом сгащя поредната гад — със забележимо удоволствие продължи Свинец, — първата ми работа е да изясня къде му е тайната квартира. Ключовете винаги са му в джоба. Така ги държи, че жената да не разбере откъде са. Или пък са в колата. В общи линии с дрехите и с джобните съм наред, можеш да ми повярваш...

— Експроприация на експроприаторите? — попитах.

— Може и така да се нарече — с лекота се съгласи капитанът. — Между нас казано, аз не съм гнуслив, нито срамежлив. И си зная цената. Имам осем разкрити убийства. Три пъти съм бил в Чечня. Два пъти съм раняван. За награда моята страна ми даде един ламаринен медал и две звездички за пагоните. И малко пари. Всичко заедно тъкмо стига за чифт ето такива чепици... — късият здрав пръст на Свинец посочи марковите му обувки и лицето му изведнъж се вкамени, стана сурово, много мъжко — сякаш от някакво старо, дълбоко скрито чувство на протест срещу несправедливостта. Той продължи: — Ти нали уважаваш силните хора, а? И себе си смяташ за силен. Познах ли? Ето ти Наполеон, силен образ, какво е казал: народ, който не иска да храни своята армия, ще храни чужда. Съгласен ли си с Наполеон?

— Да — прошепнах.

— Браво — похвали ме офицерът. — И с ченгетата е същата работа! Щом не искате да храните милицията, ще храните бандюгите... Но лично аз не желая гражданите на моята страна да хранутят бандюгите... Както се досещаш, не съм обиден на страната. Обичам я. Това е моята страна. На времето тя ми даде пистолет и червена книжка. Нещата, без които един джентълмен не може. В общи линии ми стигат напълно...

Под тавана бавно летеше едра сънлива муха, въртеше кръгове, чийто смисъл си знаеше само тя.

И в кабинета, и в коридорите, във всички помещения на затвора, както и извън него — навсякъде цареше пролет. Дори очите на конвойния, който ме беше довел днес за разпита, блестяха, той изглеждаше оживен и ме обискира без особено усърдие, явно в този

момент в главата му бяха не преките му задължения, а плановете за вечерта.

— Не се коси, хайде! — Свинец ме тупна по рамото. Ръката му беше силна и тежка. — И недей си мисли, че си някакъв юда или нещо от тоя род... Та той те изпързая, яко те изпързая тоя шмекер! Набутал ти е горещия картоф! Какъв ти горещ, направо лумнал! Честно казано, не очаквах, че ще прикриваш такова недоброръководно копеле. А ти мълча половин година, приятелче! Каква ти половин година, повече! Колко време лежиш вече?

— Осем месеца — излезе от сподавеното ми гърло.

— Не е малко. Макар че си е нищо работа... И за какво ми трови нервите осем месеца? За какво? Усуква го, печели време, хитрува... Защо бе? Играеше си на Щирлиц?

Мълчах. Не ми се приказваше. Трикът с преобличането ме потресе. Бях излъган. Талантливо и ловко. Непринудено и професионално. На ниво, което едва ли ще мога да постигна.

— А пък аз — замислено каза капитанът — аха си бях рекъл, че е време да ти ходатайствам за местене в „Матроската“, в ада на тъпаците...

— Къде? — вцепених се вътрешно.

— В ада на тъпаците. Не си ли чувал тоя израз?

— Не — излъгах, главата ми кълтеше, пред погледа ми изплува сбръчканото лице на Гриша Бергер.

Ченгето помълча.

— Впрочем извинявай, аз винаги разговарям със следствените само прав.

— Забелязах.

— Чудесно. По този начин демонстрирам на хората своето уважение и въобще... така ми е по-удобно за работата.

— Тоест — попитах плахо и се прокашлях — мога да разчитам, че ще остана тук? „Лефортово“?

— Напълно — увери ме Свинец. — Във всеки случай по време на предварителното следствие по твоето ДЕЛО. А по-нататък ще видим... Както и да е — той елегантно си дръпна ръкава на ризата и си погледна часовника — явно златен. — Време ми е. Имам среща. Жената чака.

— Трети номер бюст, а? — попитах веднага. — Блондинка?

Свинец се ухили.

— Точно така! Както се досещаш, блондинките с бюст трети номер до една обожават въоръжените мъжаги с хубави костюми.

— Нищо чудно — смънках. — И аз да бях блондинка, щях да действам така.

Капитанът се засмя. С поредица от пролетни, априлски мъжки звуци. Така победоносно се смее мъжкарят, когато настига преследваната женска.

Изпитах остра завист.

— Значи разбираш логиката на живота! — провъзгласи ченгето.

— Старая се...

Врабчето се върна, при това не само, а с други две. Разпалиеното чуруликане на тримата рошави крилати хулигани изпълни стаята. Свинец присви очи и като хлапак замери птиците с угарката. Те отлетяха в паника.

На вратата се почука.

— Влизай! — басово се провикна възбуденото от пролетта ченге.

2

На носа на Хватов се кипреха нови очила. Стъклата им отразяваха слънцето от улицата.

— Вече приключваме — съобщи Свинец. — И приключваме, както се досещаш, почти като приятели. Нали така, Андрей?

Неопределено поклатих раменете и врата, което можеше да се тълкува и като съгласие, и като възражение. Човекът от Криминалната милиция още веднъж ме потупа по рамото и се насочи към изхода.

— И все пак вратовръзката ти не отива на ризата — казах в квадратния му гръб. — А обувките с такива върхове излязоха от мода преди две години!

Никога не бива да се оставя последната дума на опонента.

Свинец бавно се обърна. На лицето му се изписа обида. Той осъдително поклати глава, мушна ръце в джобовете на панталона и излезе.

Сведох очи. Виеше ми се свят. Очевидно именно в такива дни — слънчеви и свежи — се предават и най-закоравелите престъпници.

Истинският живот нахлува в тях, в техните уши, ноздри и очи, с ярките си багри, с резките звуци, с мириса на влага, пръст, стопен сняг, примесен със скъпите ухания на тези, които идват да ги разпитват, а после се завръщат обратно в свободата, в април, там, където водата капе от капчуците, където всички са усмихнати, където блондинките преследват шампионите.

А престъпниците, предали се и предали своите съучастници, остават да гният в задушните килии, скърцат със зъби, завиждат и мечтаят да победят затвора по какъвто и да било начин.

През целия март пролетта проникваше в килията и в мен постепенно, полека-лека — с жълтите слънчеви лъчи, с гласовете на птиците, с влажния дъх на топлия вятър. Излязъл в карето за разходка, не можех да си наложа да започна задължителното бягане — стоях дълго с отметната глава и зяпах небето: тежко, яркосиньо, изпълнено с безформени рехави облаци, ту бледожълти, ту бисерно виолетови. Те изглеждаха като пера на огромна и всесилна птица на щастието, долетяла в моя град. Но не и при мен. Не при мен.

3

Жегнат от поражението, нанесено ми от капитана, реших да уравновеся ситуацията с незабавна победа над следователя.

На последните разпити през март постигнах небивал успех. Когато Хватов за пореден път разтваряше дебелото ДЕЛЮ, аз прочитях вече цели абзаци — моментално улавях смисъла им.

Сега ми беше известно, че по същото ДЕЛЮ се разследват освен мен още четирима, а друг един е обявен за издирване. Научих, че трима от четиримата лежат, както и аз, в изолатора, а един е пуснат срещу подписа. Тримата задържани (включително министърът) не дават показания, затова пък онзи, който идва за разпитите от своя топъл и сит дом, чистосърдечно си е признал. Тъкмо върху неговите показания се гради цялото обвинение.

Успях да извлека от дебелия сив том доста полезни неща. Знаех, че следствието всеки момент ще бъде приключено, че доказателствата вече са налице, че аз не съм главният обвиняем, а фигурирам само в един от епизодите. Сумата на присвоеното от държавната хазна

клонеше към петдесет милиарда рубли. От тях с мое участие бяха откраднати шест милиарда — приблизително милион и половина долара.

Научих и подробности. Прочетох десетки листове. Научих се. Победата дойде, след като усъвършенствах метода. Направих лепило от хляб, изрязях с бръснарско ножче от първата паднала книга двайсетина реда с текст и ги налепих върху хартия. Документът, който изработих, точно имитираше лист от ДЕЛОТО. Имаше същите размери, същата дължина на редовете, същата големина на буквите и приблизително същото разстояние между редовете. Изготвянето на тренажора ми отне седмица.

Гриша, както и предишните ми двама съседни, здраво злоупотребяваше със съня и не напускаше царството на Морфей преди десет сутринта. Аз пък, помнейки, че християнският Бог е заповядал да будуваме, ставах в шест часа. После сядах с гръб към вратата, вадех приспособленията и действията.

Още през първия ден контрольорът забеляза през шпионката, че клиентът е зает с нещо важно, отвори „амбразурата“ и директно попита:

— С какво се занимавате?

— Конспектирам Наказателно-процесуалния кодекс, гражданино началник! — рапортувах бодро.

Вертухаят се изкашля недоверчиво и затвори „хранилката“.

Хлебното лепило произведох в устата си. Острието отчупих от самобръсначката едnodневка.

— ... Как сте със здравето, Степан Михалич? — попитах Хватов. — Бибиткат ли враговете?

— И още как — поде тона ми следователят, настани се на бюрото и включи техниката. — Миналата седмица дори ходих на лекар...

— И какво каза лекарят?

Пребледнелият и доста отслабнал рязански чичка пусна едно тъжно „хм“.

— Посъветва ме повече, такава, да се разхождам. На въздух...

Няколко минути си разменяхме незначителни реплики. Чаках.

Но Хватов ме поряза. Той изобщо не извади ДЕЛОТО от чантата си. Когато все пак му се наложи да надникне вътре, той, без да ме поглежда, извади обемистата папка само за няколко секунди; после

сякаш се сети за нещо и не я прибра, а я остави на бюрото, обаче затворена. При това се издаде с цялата си поза, с всичките си дребни движения — с това, че старателно избягваше да гледа към мен, с небрежния, дори обигран жест, с който затвори папката, и с начина, по който веднага заби нос в клавиатурата.

Имаше само един източник, от който той можеше да научи, че се опитвам да прочета ДЕЛОТО. Предположих с ужас, че осведомителят е моят съсед, адвокатът наркокуриер, дребният Гриша Бергер.

Когато Хватов за пореден път побърза да затвори тома с ДЕЛОТО и дори да плесне отгоре му с ръка, без да ме поглежда, си спомних „ада на тъпаците“ и осъзнах, че Гриша ме е изтропал. Реших с връщането си в килията да го ударя. С юмрук. В лицето. Няколко пъти.

По принцип подобна радикална постъпка ме заплашваше с три вида последствия: на първо място — карцер, на второ — гарантирано преместване от тихия интелигентен Гриша при някакви идиоти, и на трето — нов параграф в обвинението, допълнителна година към присъдата. Вярно, че почти я бях излежал тази година. Перспективата за карцер не ме плашеше. Но да се местя от толкова комфортен съсед като европейца Гриша... Не желяех да сменям обстановката с по-лоша. И с лекота се отказах от идеята за физическа разправа с продажния гражданин на Швейцария.

Значи, проумях аз, щом като Гриша е осведомител, то и цялата му диамантена история е въздух под налягане. Не е имало никакви разрези на краката. Няма го е храбрия герой Радченко, нито неговото бягство през тундрата. Може би не е имало и Швейцария, пък и самия Гриша Бергер може да не е съществувал никога.

4

Като се върнах в килията, заварих доносника да чете пресата. Гриша беше толкова дребен, че извън разтворения вестник стърчаха само мъничките му розови пръстчета, стиснали хартията, и стъпалата, обути с подарените от мен вълнени чорапи. Видът на тези дебели чорапи селска плетка, които ми беше изпратила жена ми, изведнъж ме докара до ярост.

Можех да смачкам гадината с едната си ръка. Да го удуша. Да му пречупя гръбнака. Как другояче се постъпва с гадините? Но успях да се сдържа. С помощта на Андрияха. „Не се пали — посъветва ме той, изникнал отстрани. — Спомни си какво ни учи великият измамник Талейран: Не постъпвайте според първия си душевен порив, понеже той е най-благородният.“

— Какво яде, Григорий? — осведомих се с меден глас.

— Чета телевизионната програма — доброжелателно отвърна швейцарският наркокуриер.

— Само криминални новини, познах ли?

— Прав си. Има дори шоу, наречено „Чистосърдечно самопризнание“.

— Да — измърморих. — Тази тематика трябва да ти е близка...

Продажникът остави вестника.

— Сигурно ме презираш, нали?

— За какво?

— За чистосърдечното ми самопризнание.

— Твоите самопризнания не ми влизат в работата — отвърнах доста грубо.

„А правил ли е самопризнание? — мина ми през ума зла и пареща мисъл. — Дали да не му тегля един шут още сега?“

— Имам почти петнайсет години адвокатски стаж — много тихо, с умоляващ глас каза Гриша. — Вероятно знаеш старата криминална поговорка, че чистосърдечното самопризнание намалява тежестта на наказанието, но увеличава неговата продължителност?

„Миналия път каза, че има десетгодишен опит, а сега станаха петнайсет. Лъжа, навсякъде лъжа. И там, и тук. Излъга ме моят бос Михаил, излъга ме генерал Зуев, излъга ме копоят Свинец. А сега ме излъга и съседът по килия. И на всичкото отгоре излъгах и сам себе си. Проклетата да е лъжата и лъжците, проклетата да е измамата във всичките ѝ видове!“

— Знам я — изхриптах. — Знам тази поговорка.

— Да знаеш, това е лъжа.

— Възможно е...

— Със самопризнанието — Гриша ораторстваше шепнешком, сякаш ми поднасяше някакво откровение — човек избира за себе си

най-простия път. Освобождава се психически. Разтоварва тежестта от душата си...

„Сега ще започне да ми цитира Ф. М. Достоевски.“

— Пречистен още във фазата на предварителното следствие, престъпникът по-леко преминава през болезнената процедура на съда и възприема наказанието не като възмездие, а като начало на нов живот...

— На свобода с чиста съвест — цитирах популярния лагерен лозунг.

— Да! — възкликна разпалено помярът. — Точно така! Нима свободата и чистата съвест не са това, към което всеки човек се стреми? Нима не се стремиш към своята свобода?

— Моята свобода си е винаги с мен — отвърнах. — Тук, зад решетките, съм също толкова свободен, колкото и там, отвън. А съвестта не е тенджерата. Тя не може да се измие.

„Защо, за какъв дявол обсъждам въпросите на съвестта с този доносник?“

— Стига си ме агитирал, Гриша.

— Аз не те агитирам — усмихна се лъчезарно подлецът.

— Просто искам да ти помогна.

„Ти вече ми помогна. И как ми помогна само! Разруши всичките ми планове. Как да живея с теб отсега нататък? Нали ще трябва да те гледам в очите! Да те поздравявам сутрин! Да се шегувам! Как ще съществувам под един покрив с осведомител? Как ще сядам с теб на една маса? Как ще търпя присъствието на такава гадина?“

Но мина една минута, втора — и получих ясен отговор на своя въпрос. „Амбразурата“ изведнъж се отвори.

— Рубанов! — повикаха оттам. — Има ли тук Рубанов?

— Има.

— С БАГАЖА!

Третото в живота ми лаконично и жестоко нареждане посрещнах спокойно. Философски. Не като просветлен мъж, не като борец с идеята на затвора, а като обикновен опитен арестант.

Да, истински ненавиждах това „С багажа!“ — то безцеремонно рушеше всекидневния ми живот, откъсваше ме от мястото ми и ме повличаше някъде нататък, към дълбините на затвора, към неизвестното бъдеще; но междувременно отдавна се бях изморил да се

страхувам от неизвестното и посрещнах този нов удар с доза здравословно равнодушие. Съвременният арестант лесно се поддава на дресировка. Казват му: „С лице към стената!“ — и той моментално се обръща в нужната посока. Нарездат му: „С багажа!“ — и той послушно си събира партакешите. Бързо, чевръсто, без излишни движения.

Бях готов за пет минути. Гащите, чорапите, книгите, тетрадките се сместиха в един пакет. Храната остана за доносника. В памет за благородния жест на двамата стари приятели, Фрол и Демби, не взех нито чая, нито маслото, нито цигарите — нека всичко това напомня на гада Гриша за мен, когато в килията настанят следващата жертва на неговото коварство. Нека. Не ми се свиди.

Дюшекът беше навит на руло, завързан, вързопът стегнат. Оставаше време за последен разговор.

— Сбогом, Гриша — рекох аз, седнал срещу швейцареца. — Знам, че си доносник и помиар. Искам и ти да знаеш, че аз знам. И че винаги ще го знам и ще го помня...

Думите ми не изненадаха Гриша. Погледът му стана строг и добър като на учител. Брадичката му леко се изкриви.

— Сбогом, Андрей — спокойно отвърна осведомителят. — Като се срещнем на свобода — ще хвърлиш камък по мен...

— Бъди сигурен — предупредих го аз, — че този камък ще те застигне на всяка цена! Такъв камък ще бъде, че ще го помниш цял живот! Ще те застигне, не се съмнявай!

Гриша не продума нищо.

— Как можа? — попитах го тихо. — Плюскаш хляба ми, а после ходиш при ченгетата и тропаш! Всеки път се връщаше весел и в настроение! Защото там са ти давали доза! Даваха ти да се друсаш, нали? Пушил си или си шмъркал, или си се целнал във вената, така ли му викате вие, наркоманите? И си докладвал! Как можа?

— А какво очакваш да правя, мон ами? — емоционално рече Гриша. — Чакат ме дванайсет години. В тази страна нямам нито роднини, нито близки. Как ще оцелея в ада на тъпаците? Скоро ще направя петдесет! Как да издържа до края на присъдата? Как ще изляза на свобода? Беззъб старец! Туберкулозен, импотентен инвалид! Много ли ти навредих? Ти си млад. Ще излезеш след три години. А аз какво — да гния тук до смъртта си?

— Как можа? — простенах, игнорирайки оправдателната тирада на подлеца. — Как можа да ме излъжеш така? Аз ти *вярвах*! А ти ме излъга! Аз ти *вярвах*! Делях с тебе залька хляб! Притеснявах се за тебе! Търках ти гърба в банята! Разказвах ти плановете си! А ти си докладвал! Как можа?

— Можях — призна Гриша. — Опитах и можях. Не беше трудно...

Изведоха ме от килията. Без да ми напомнят, се обърнах с лице към стената. И я разгадах. Разбрах я. Изобличих тази стена — това е същата стена, на която е кръстена една крива и тясна уличка в Ню Йорк. Легендарната Уолстрийт. Тя и досега е в мечтите на руските бизнесмени. Всеки втори бленува за главозамайваща финансова кариера с резултат: офис на улицата, наречена стена, милиони, съпруга от редиците на холивудските кинозвезди.

А в действителност вместо милионите получаваме един ден само деловото метално разпореждане: „С лице към стената!“

С лице към стената — това е руската Уолстрийт.

5

Пратката ме настигна на изхода, в стаята за прегледи. Преди осем месеца точно тук ми казаха да си разтворя задника. Тогава бях новодолец, а сега отпътувах към неизвестността.

— Имате колет.

Донесоха чувалчето. Сложиха на масата пред мен пакетите с храна и дрехи. През найлона грееха ярки ябълки.

— Проверете и се подпишете.

След час напуснах Специалния следствен изолатор номер едно-точка-едно. Бях напълно окомплектован. Натоварен с чай, захар, цигари, плодове и бельо, аз едвам се побрах в желязната будка на затворническия фургон. На конвойния, облечен с камуфлажна униформа, дори му се наложи да натисне с рамо вратата, за да пусне резето и да ме остави насаме с нещата, изпратени от жена ми, за да оцелея, да се спася.

Оставаше да го изпълня. Да оцелея, да се спася. И може би дори да си извоювам свободата.

ГЛАВА 27

1

Москва, ако гледаш схемата на пътните ѝ магистрали, наподобява разкривено колело. Огромните масиви от хиляди сгради са прорязани от окръжностите и радиусите на улиците и проспектите. Подобна организация на движението винаги е готова да напомни на всеки, бил той кореняк или пришълец, за центробежно-центростремителния ред на тукашния живот; впрочем на същото правило се подчинява и цялата страна. От периферията ѝ към центъра се движат хора, пари, информация, в обратна посока, към покрайнините, летят правителствени разпореждания, лъскави списания, телевизионни програми, а понякога и танкови колони. В близост до центъра човешката маса е по-гъста, по-сбита, напрежението е по-голямо. По краищата цари тишина и мирна полудрямка.

Така си мислех в ранната утрин, като разглеждах схемата на градските пътища и решавах по какъв точно начин да се добера до местоназначението. Кредиторът, който вчера ме извика на среща, имаше офис в противоположния край на мегаполиса. Предстоеше ми да измина почти седемдесет километра по улици, задръстени от хилядни тълпи, големи и малки автомобили, камиони, трамваи и автобуси.

Как точно да пътувам? През центъра, запушен от транспорта, или по околоръстното? Всеки разумен азиатец несъмнено би избрал по-дългия път като по-лек и спокоен. Макар че той е едва ли не три пъти по-дълъг. Наивният европейец, напротив, би премерил с линейка разстоянието от точка А до точка Б, би пресметнал какво печели, след което би се метнал на волана и не би имал повече никакви съмнения.

През тази сива, намръщена пролетна утрин аз — осъжданият, безработният, безпаричният — реших да се почувствам европейец и малко след седем се упътих право към центъра. Едновременно с мен се размърдаха и раздвижиха още десет милиона големи и малки

същества, официално живеещи в столицата, както и няколкото милиона пришълци, гастарбайтери, незаконни имигранти, лица без регистрация и туристи.

Десетки хиляди камиони пристигнаха от съседните области. Хиляди автобуси и стотици електрички докараха пак оттам евтината работна сила. Градът се събуди, колелото се завъртя.

Тръгвам точно през центъра, през самата месомелачка. В крайна сметка това си е моят град, защо трябва да заобикалям, след като има кратък път по права линия?

— Искам да бъда европейец! — измърморих. — Искам да бъда европейец!

Бях се подготвил за разговора с кредитора. Бях облякъл най-хубавия си костюм. С него преди дващестина дни ходих за последната си среща с бившия бос Михаил. Сега салатеното сако и пясъчният панталон отново влязоха в действие.

Както винаги, споменът за бившия ми приятел предизвика болка, спотаена досада. Горкият Михаил, клетият Миша Мороз! Какво ли ще прави сега? Сам си прецака всичко. Естествено, не бях повярвал на неговите приказки за загубения милион. Милионът със сигурност си е цял-целеничък. Скрит е. Разпределен по тайни места. Само че каква е файдата от всичко това? Има едни холивудски екшъни — обикновено с нисък бюджет, — където на финалната сцена главният герой изчезва магично с цял куфар пари в брой. Героят — отрицателен, но дяволски чаровен — дръпва с дясната си ръка куфара, с лявата — задължителната блондинка и изчезва... Накъде? Към какъв живот? Какви ще ги върши? За какво ще изхарчи голямата сума с толкова апетитно, сочно наименование?

Озъртай се, когато излизаш, скъпи Михаиле. Стой си кротко и не надигай глава. Харчи си по малко откраднатото. Никога няма да спастриш втори милион. Няма да се издигнеш по-нагоре. Миналото ще виси на краката ти като гюлле. Ти предаде и продаде отначало един човек, после още неколцина. Така че сега — живей, дишай, изразходвай капиталета си. Жалък беглец, обременен от неврози. Мислиш ли, че милионът ще ти замести обичта и спокойствието? Съмнявам се. Ти ще се криеш, ще местиш скривалищата, ще се страхуваш и ще трепериш, ще броиш и преброяваш, ще се тресеш — това е твоето бъдеще, скъпи ми бивши приятелю.

Съчинявайки си този монолог наум, излязох от къщи. Гмурнах се със засилка в безцветното, трудно начало на мътния московски петък. Настаних се по-удобно във вмирисаното на тютюн купе на моята ръждясала, но бърза браква. Запалих с известни усилия двигателя и потеглих на път.

2

Моята кола, произведена на бреговете на азиатската река Волга, абсолютно не понасяше хубавите дрехи. Щом аз, нейният стопанин, тръгнах нанякъде, обул светъл панталон, тя незабавно се повреждаше; капризи на дребно, за глупости — само и само да спра на сред мръсната и шумна улица, да отворя капака и да дръпна някой кабел или маркуч, цапайки колене и лакти. Да я почеша зад ушите. И напротив: осквернях ли се с намачкани дънки и развлечени фланелки, тази моя идиотка функционираше идеално. Фаровете бляскаха, моторът теглеше и дори дребни дефекти като заяла дръжка на вратата неочаквано се оправяха от само себе си.

Днес, тръгвайки на път, нямах право да пиляя времето си в спиране и се наложи да излъжа таратайката. Сложих ризата и костюма в калъф и го оставих на задната седалка, за да се преоблека, когато пристигна. Седнах на волана, обут с изключително демократичен спортен панталон, издут по коленете. Самодвижещата се каляска не забеляза номера, бодро дръпна, пренесе ме почти без спиране до Садовое колцо, в първите централни квартали. Тук ми се наложи, както и на всички останали, да се подчиня на законите на претоварения трафик: търпеливо изчаках, препълзвах по два–три метра, понякога учтиво давах път на съседа, а в други случаи го минавах с грубо засичане.

Новият, току-що започнал столичен ден, бе мрачен и задушен; мръсният памук на ниските облаци се закачаше по острите върхове на сталинските многоетажни сгради. Горещият въздух трепереше в омара над асфалта, над стоманените, алуминиевите, пластмасовите тела на хиляди коли — червени и сини, скъпи и евтини, свръхмодерни и отдавна остарели. Притежателите им, всички до един, искаха да стигнат в центъра.

За мен утрото започна и с гнусен махмурлук, омаломощителен за тялото и душата ми. Физическите му последици премахнах веднага след ставане. Контрастният душ и двете чаши кафе с аспирин бързо премахнаха главоболието и гаденето. Психиката обаче не се лъжеше толкова лесно. Вчерашната бутилка джин ми беше подарила два часа еуфория. Сега махалото се беше засилило обратно; щом като отровата преустанови своето действие, настъпи депресията.

Докато стоях настръхнал под ледения душ, докато гълтах хапчетата, лъсках обувките, гладех ризата и палех двигателя — не усетих нервния шок, или пък той тепърва се завихряше. Но след половин час изморително шофиране на газ и спирачки вече близо до Кремъл, на абсолютно задръстената крайречна улица пред Каменния мост, усетих, че се треса от яд.

Напрежението изведнъж стана непоносимо и аз изругах на висок глас. Направо закрепях псувни. Хората от съседните коли ме изгледаха с недоумение. Особено движещата до мен млада, изключително свежа девойка с японска кола от висшата ценова група. Тоест и девойката беше от висшата ценова група, и колата. Притежателката на ултрамодерния автомобил (или държанка, или любима щерка на издигнал се татко, или пък и двете заедно) отметна платинен кичур, прикрил тена на ушенцето, учудено ококори големите си очички, вирна идеално изскубаните си веждички и мръдна миниатюрно раменце от недоумение какво толкова е вбесило спътника от съседната лента, ей този с подпухналата муцуна и ранните бръчки по тясното чело.

Засрамах се. Вдигнах тонираното стъкло и побързах да запаля цигара. „Ти си неудачник — заявих тъжно на себе си. — Отново си на самото дъно. Нямаш работа, здраве не ти остана. Сега отиваш на място, където ще ти поискат да си върнеш дълговете. А пари нямаш. Ти си никой. Осъждан лайнар. Жалък неврастеник. Погледни наоколо — покрай теб карат спокойно самоуверени и чисто облечени хора. На лицата им е изписано азиатско спокойствие. Животът им е уреден. Телата им облъхва климатична прохлада. Това са обитателите на центъра. А ти, нескопосан глупако, какво търсиш сред тях? Тук ти си чужд и ще останеш такъв завинаги. Прекалено си напрегнат и изпит. Не се вписваш в тукашната гледка. Няма да те допуснат в царството на уравновесените. В най-добрия случай ще те използват и ще те

изхвърлят. Това вече се случи веднъж и ти пак се пъхаш, пак се ръгаш, пак се суетиш и се учиш да ползваш лактите срещу ближния.“

Лека-полека пак ми стана по-зле. В гърдите ми се размърда гореща грапава буца. Мракът обсади плътно границите на реалността. Изхвърлих цигарата, натиснах десния педал и заобиколих директно през тротоара няколко заблеяли се конкуренти, след това още веднъж грубо наруших правилата за движение — обаче пак мръднах напред; излязох на кръстовището между жълтия и червения сигнал, дадох газ и спрях пред самото влизане на моста.

Наоколо се бяха струпали двайсетина отворковци като мен. Потокът от коли се беше разделил на две: едни предпочитаха да изчакат, но да прекосят опасното място по правилата, докато другите се опитваха да се стрелнат по какъвто и да е начин, дори под заплахата от милиционерска свирка и глоба.

Докато се опитвах да заема удобна позиция, засякох някого и чух възмутен клаксон.

— Извинявай! — промърморих по адрес на засегнатия. — Тук царят вълчи закони, приятел. Ако искаш да караш по правилата — бягай на опашката, при уравновесените!

Но „приятелят“ прояви учудваща настойчивост и все пак успя да ме задмине. Очуканата кърма на грозния броненосец, произведен на бреговете на азиатската река Москва, се заклати пред очите ми. Грапавата буца в гърдите ми избухна в хиляди огнени искри. Накарах мотора да изреве. Гумите нададоха пронизителен писък, каучукът изпуши. Потегляйки с мръсна газ, аз заобиколих нахалника, засякох му пътя, още веднъж — този път победоносно — изсвистях с гумите и префучах. За жалост наглата ми маневра не донесе особена полза. След петдесет метра, на средата на моста, потокът отново спря, а упоритият ми съперник се озова в съседната лента, на около пет метра от мен; видях как той сваля стъклото, крещи нещо по мой адрес и гневно върти очи. Това ме заинтригува, аз също свалих прозореца и подадох глава навън.

— Абе ей... Ти бе... Бе що не... — вряскаше засегнатият и трупаше в злоещите закани мръсни намеци.

Този около четирийсетгодишен зрял мъж със забавен каскет особено акцентираше върху възможната сексуална връзка помежду ни с пасивно участие от моя страна. Изумрудени звезди заискриха пред

очите ми. Главата ми с остатъците от алкохолни пари, замътнена от махмурлука, отказваше да мисли. Възприех непоносимото за лежал в затвора човек оскърбление не с мозъка, не с разсъдъка, а с цялата си напрегната, разкъсващата се на части природа.

— Какво?! — изревах басово. — Какво?! Какво каза?

Дръпнах с всичка сила дръжката, засилих вратата с рамо и изскочих в пространството. Опонентът, явно жегнат, се втурна насреща ми. Големите му месести уши мърдаха агресивно. Облеклото му се състоеше от същия като моя трикотажен анцуг с тъпанарски лампази и същата развлечена фланелка. С единственото изключение, че моите парцали не носеха никакви надписи (те ме дразнят), докато гърдите на врага ми кичеше едър англоезичен призив: **ДОБРЕ ДОШЛИ В ШВЕЙЦАРИЯ!**

Разчетох буквите и усетих, че се вледенявам от омраза.

— Ела тука! — креснах. — Давай! Хайде!

В плановете ми изобщо не влизаше сбиване. Такива схватки, дори най-леки и бързи, непременно завършват с драскотини, кръв и конкретни материални загуби във вид на скъсани дрехи. Забързан за важна среща с важен човек, по никакъв начин не можех да си го позволя. Ако желяех боя, щях непременно да изскоча от колата преди неприятеля. За да го ударя с вратата на собствения му автомобил, докато той се надига от седалката. Щях да го атакувам веднага, пръв, без да хабя ценни мигове в заплашителни възгласи.

Но този път бях изтървал момента. Нещо повече, когато скъсихме разстоянието с врага, открих, че той е цяла глава по-висок от мен и че ръцете му са доста по-дълги от моите.

— Бе що не ти... — ревна противникът, протегнал към мен жилавите си горни крайници — Бе що не ти...

В отговор избълвах куп псувни от най-отбраните, най-кошмарните, на каквито е способен обитател на руските затвори. Но не успях да победя разярения гражданин по акустичен път. Той ме бутна силно, после още и още веднъж.

Навремето бойното ми тегло беше седемдесет и два килограма. За жалост най-важните от тях — месото, мускулите на раменете и ръцете, мазнините в кръста — бяха останали в килията. Тоест участниците в схватката спадаха към различни категории. От друга страна, юмруците ми добре си спомняха многохилядните удари по

циментовите подове на лефортовските дворчета за разходка, тъмнорозовите белези още си личаха по кокалчетата. Реших в краен случай да счупя на този глупак долните ребра — по две отдясно и отляво — и задебнах момента за контраатака. Ето сега мога да ослепя разпалилия се дядка, като го блъсна с глава в горната част на носа, след това ще го сритам с коляно в чатала, а после ще го поваля и ще го довърша със серия ритници...

Но в решителния миг, когато цялото ми тяло се беше напрегнало за първия, най-важен удар, рационалният арестант в главата ми, цифиросаният философ, постоянното присъствие на зандана — оживя и тихо ми припомни, че за нанасяне на средни телесни повреди ме заплашват минимум три години при общ режим. А като се има предвид и съдебното ми минало — направо четири! Тази мисъл мигновено охлади моя жар. Демонстративно свалих ръце.

На всичкото отгоре покрай двамата изпотени, зле облечени глупаци, подхванали неумел бой в центъра на столицата, премина кавалкада от правителствени лимузини, тъмносини, лъскави, благородно шумолящи със скъпите си гуми, и през зеленикавите им прозорци към мен, който блъвах псувни, ядно надничаха побелели хора с тежки, властни брадички — високопоставени чиновници, бързащи за служба.

Опомних се. Съперникът тежко дишаше в лицето ми. Лудешки надули клаксоните, колите заобикаляха полесражението. Бяхме предизвикали задръстване. Трябва да приключваме с гадната сцена, рекох си аз. Този надпис на фланелката му, тази Швейцария, това мигновено завръщане в дълбините на паметта, тази ретроспекция с участието на предателя Гриша — ето какво ме беше вбесило всъщност.

— Не си ли учил правилника?! — пръскаше слюнка дългоръкият. — Пале нещастно!

— Правилник ли? — ревах насреща. — Ами карай си по правилника! Швейцарец!

— В милицията ще се оправим! — кресна провокаторът.

Споменаването на милицията ме отрезви напълно.

Разкрячих се широко, заех опора, силно оттласнах разгорещеното, озлобено тяло и побързах да изтръскам изцапания панталон. В разгара на несъстоялия се бой все пак два-три пъти обрах

с колене мръсния асфалт. Иска ли питане, съперникът ми беше по-силен в ръцете.

— С милиция ли ще ме заплашваш!

— Ще те заплашвам!

— Добре — процедих. — Като искаш милиция, нека да е милиция. Тръгвай!

— Ти тръгвай! — противникът дръпна каскета си, за да проветри широката си лъскава плешивина, вмъкна се в колата си, рязко се шмугна в потока и тръгна надолу по моста.

Потеглих след него, все още под въздействието на адреналиновата вълна.

Знаех, че в милицията ме очаква специално посрещане. Нямах смисъл да разчитам на снизхождение. Осъждан безделник, съмнителен тип без работа, предизвиква безобразно сбиване до кремълската стена пред очите на мирни граждани и служители от английското посолство. На такъв хулиган петнайсет денонощия са му в кърпа вързани, а после — ще видим... И няма как да избягам — засегнатият тъпанар със сигурност е запомнил номера...

Те пак ще те вкарат в затвора! Заради идиотската ти несдържаност, заради махмурлийското ти помрачение направи тази грешка и сега ще те опандизят. Ще те напъхат зад решетките. Ще спиш на лампа, ще ходиш по нужда пред очите на съседите си и ще се намразиш. Бронхите ти ще поемат туберкулозната смрад. Жена ти ще ти носи чай и захар, купени с последните пари. Синът ти ще мисли, че татко му е „в командировка“. Майка ти и баща ти ще побелеят. Душата ти ще почернее като катран. Глупако, триж глупако, пак ще съсипеш най-близките си. Ще им отровиш живота...

Обаче извадих късмет. Отървах се.

В самия край на моста, спомних си изведнъж, задължително има дежурен пост. Денонощно. На площада е портата на Кремъл, оттук влиза зад зъбчатата стена колата на самия президент! Тук всичко е под контрол. Злобният ми съперник може да не забележи милиционера и да замине нататък. Аз пък ще спра и пръв ще докладвам за произшествието.

Така и стана: издраната кола на врага замина нагоре, към Дома на Пашков, към устието на Нови Арбат.

„Забрави ли милицията, швейцарецо? — присмях му се беззвучно, спрях и включих аварийните светлини. — Ето я! Съвсем наблизо! Защо си толкова непоследователен? Щом казваш «милиция», трябва да потърсиш първия възможен представител на властта! Най-близкостоящия служител! Ето този капитан в сива униформа — и да му докладваш жалбата си!“

Слязох и магнах с ръка на опонента, но той беше затънал безнадеждно в плътната маса от коли. Или вече му беше минало, или действително не знаеше за милиционерския пост пред входа за червената кула. Можеше и просто да е отложил писането на жалбата за по-късно. Аз обаче не го бях отложил. Съобщих незабавно за противоправния инцидент. Ако искаш да докладваш — прави го бързо, не отлагай, не допускай съмненията и вълненията да те объркат.

— Другарю капитан! Докладвам за конфликт!

— Аха! — зарадва се капитанът, като погледна изцапаните ми колене. — Тъкмо ми съобщиха по радиовръзката, че на моста е станало сбиване. И че трябва да се прекрати... Значи ти си бил?

— Тъй вярно! — заявих и разперих ръце. — Абсолютно безобразие! Представяте ли си, някакъв мизерник ме псува, опитва се да ме пребие, размахва ръце, а накрая избяга! Ето колата му, белия москвич, виждате ли? Бяга от местопроизшествието! Ужас! В самия център на столицата на моята родина да ме унижава и да провокира сбиване! Това е нечувано! Хулиганите съвсем му отпуснаха края! Де Сталин, де! Това не бива да остане ненаказано!

— Успокойте се — предложи инспекторът. — Ще я видим тази работа.

— Такива трябва да ги вкарват в затворите! — извиках и подадох на милиционера пакета цигари (той учтиво отказа). — Това е направо безобразие!

— Случва се — успокои ме стражът на реда. — Продължете си по пътя.

— Какъв път, като копелдаците от сутринта ти късат нервите?

— Ще вземем мерки — увери ме инспекторът, който явно беше загубил интерес към мен. — Тук навсякъде имаме камери за външно наблюдение. Регистрационният номер на престъпника се е записал. Не се ядосвайте. Всичко най-хубаво.

С възстановен, един вид, граждански светоглед, аз се върнах в колата и побързах да напусна мястото със съзнанието, че съм направил всичко навреме и както се полага. Спечелих срещу противника си и като европеец: съобщавайки своевременно на властите за факта на правонарушението, и като азиатец: действайки далновидно и гъвкаво. Сега, ако врагът се опита да подаде жалба в милицията, бързо ще се изясни, че аз съм докладвал пръв! Вече съм рапортувал! Това беше победа. Излязох по-умен и по-опитен от глупака с глупавия надпис на фланелката.

Доволен от бързото решение на големия проблем, включих на втора, но след секунда се наложи да натисна спирачката. Отдясно пътни работници разкопаваха асфалта. Тежкия автобус пред мен рязко се престрои, за да ги заобиколи. Изпод черната нагрята гума на задното му колело изхвърча въртящ се с голяма скорост камък. Сякаш изстреляно от прашка, парчето чакъл оглушително се тресна в стъклото на предния ми прозорец; от горе до долу моментално се опъна пукнатина. Трепнах. Пак натиснах спирачката. Втори камък, трети, четвърти последваха първия, загърмяха по желязото, заскачаха по капака.

В самия център на големия град в това безрадостно утро на безрадостния ден, замерян с камъни, аз изпитах непоносим, суеверен ужас, сякаш от шаващия мрак на вечната тъма се надигнаха призраците на нечовешки изтезания.

Да зарежа всичко. Да забравя миналото, хубавия живот, милионите. Да се успокоя. Да започна от нулата. Откъдето бях започнал на времето. От нищото. Да си отработя дълговете. Да зарежа водката, наркотиците. На трийсет и две съм — няма страшно, става. Имаш семейство, имаш дом, имаш глава на раменете...

Наложи се да спра. Да си поема дъх. Но отзад отекна нетърпелив клаксон. Давай, момче, продължавай движението! Няма време за рефлексии! После ще размишляваш за хвърлените по теб камъни. А засега — напред.

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

ГЛАВА 28

1

Отново ме подкараха нанякъде.

На поредния рязък градски завой „катафалката“, комфортният затворнически микробус се разклати. Портокалите паднаха от торбата и се изтърколиха по железния под, лъхайки мириса на новогодишния празник. Събрах меките оранжеви топки и грижовно ги прибрах в джобовете си. Плодовете винаги са от полза.

Измъчваше ме неизвестността и се ядосвах на затворническата система. Защо не ми съобщават целта на пътуването? Това е унизително. Между другото, аз дори не съм осъден, а само следствен. Тоест официално съм невинен. Вината ми ще бъде установена от съда. А пък те се държат с мен — невинния! — като с животно. Защо не ми съобщят поне с няколко думи коя е крайната точка на пътуването?

„Мирясай де! — изведнъж рязко ме срияза Андрюха, който този път беше напълно трезвен и тъжен. — Не може да не си бил наясно какво рискуваш. Не си малък. Би могъл да се досетиш, че на челото ти има надпис. Младежите с подобни надписи съдбата често ги праща в затвора, а понякога и в гробищата. Тоя надпис го разчита всеки зрял човек, стига да не е пълен глупак, а професионалният слуга на закона, бил той копой или вертухай, го вижда ясно и четливо. Знаеш ли какво пише на челото ти?“

Зная. И без теб вече разбрах всичко. Разбира се, не виждам отделните букви. И самите думи ми се сливат. Но смисълът е следният: **АЗ СЪМ НЕНАКАЗУЕМ!**

Не е изключено да пише „най-оправният“. Или „шампион по всичко на света“, или „най-печеният“, или дори „най-хитрият“.

„Ще се съгласиш, че за млад мъж с такъв надпис на челото направо е полезно да се озове зад решетките — рече Андрюха, чоплейки между зъбите си остатъците от пастет от гъши дроб. — Там този самоуверен пич ще го разкарват като едното нищо от разпит на

разпит, от килия в килия, от затвор в затвор, докато не проумее грешката си. После ще го изпратят в лагер и ще го посъветват да се съсредоточи върху изработката на чугунени капаци за каналите. Подготви се, братче!“

2

Вратата на микробуса със скърцане се плъзна настрани. Скочих на мръсния асфалт, нашарен с тъмни петна от храчки. Отдясно и отляво съвсем наблизо се издигаха нависоко охлузени сиви стени. Поех през носа си въздух и усетих в него влага. Някъде недалеч имаше голяма река или друг голям водоем.

Внезапно току над главата ми някой страшно изрева, дерейки гърло, с младежки, звънлив глас:

— Едно! Едно! Девет!

Обърнах се надясно и наляво, но не забелязах никого. Само стени и отвори в тези стени, препречени със система от гъсто разположени метални ивици.

— Едно! Едно! Девет!

— Казвай! — долетя отдалеч.

— Братле! Попитай! Митюха! Сивия! — невидимият кресльо дрезгаво се разкашля от усърдие и напрежение. — Ми-тю-ха! Сивия! Пратката! Пристигна ли?!

След няколко секунди дойде далечният отговор:

— Пристигна, братле!... При-стиг-на!... Чуваш ли?!...

— Чувам, чувам! Край засега!

Усетих груб тласък в гърба.

— Слушаш, а?

Някакъв с мръсни дрехи цвят каки, кривокрак, чернокос и сипаничав, на ръст не повече от метър и шейсет, ми показва гумена палка и се ухили, демонстрирайки дребни кафяви зъби.

— Тръгвай — нареди той и посочи врата в сивата стена.

Внезапно всичката слюнка под езика ми сякаш се изпари. Отлепих устни и изхъхрих:

— Чувай, старши! Къде съм? Кое е това място?

— Място като място! — кадавърът отново се захили. — Най-прекрасното на света. Давай напред!

— Къде съм? Къде ме докараха? — настоях, докато си вдигах багажа.

— „Матроская тишина“!

Между другото, това прозвуча гордо, надуто, сякаш ставаше дума за голф клуб.

Влязох. Блъсна ме яката смрад на пикня и казарма. В мижавата електрическа светлина съзрях изподраскани стени и жълти плочки по пода. Кадавърът интензивно трополеше зад гърба ми.

След задължителната процедура с изясняването на моето малко име, бащино и фамилно, годината на раждане и параграфите на обвинението се озовах в помещението за обиски, където ме подхвана друг кадавър, по-чисто облечен. Облегнат на поцинкованата маса, мъжът вяло бръкна в торбата ми.

— От „Лефортово“, а?

Кимнах.

— Отдавна ли лежиш?

— Осем месеца.

— Нищо работа — констатира кадавър № 2. — Майната ти. Тръгвай. Давай, по-живо!

Странно, че не проучиха задното ми отворстие. Стана ми ясно, че това не е страшният Лефортовски замък. Тук нравите са по-лежерни. Не ти надничат в задника.

Но когато се озовах в дълъг коридор с решетки коридор, оцветен от мижавата светлина на прашни лампи, заграден с циментови стени с „подкожушена“ шпакловка, осъзнах, че сградата, в която се намирам, сама по себе си е задно отворстие, анус на цивилизацията. Съответстваха и миризмите, и звуците. Цялото естество на тъмозелените коридори и стаи, мръсни, влажни, полутъмни, одрайфани, дезинфектирани с хлорна вар, ечащи от псувни и грохот на ботуши, направо крещеше, че тъкмо това е мястото, където гражданското общество се испражнява, където изхвърля от организма си човешките фекалии. А сега значи бе дошъл редът да ме изсере мен. И го правеше, делово и с известна доза хумор. Изтикваше ме непрестанно по червата.

Стигнал до края на едно от тях, завих след конвойния наляво и се качих по широка като в Московския университет „Ломоносов“ стълба на втория етаж. Тук се отвори следващото черво във вид на дълъг коридор; под тавана висяха металните тръби на вентилацията; по стените имаше масивни стоманени врати, някога боядисани в черно, но от времето и дишането на многохилядни човешки тълпи боята отдавна се беше олющила и по самия метал на места беше избила ръжда. „Амбразуриите“ във вратите бяха широко отворени до една и във всяка стърчеше бледо, любопитно младо лице, което ме изпращаше с внимателен поглед.

Конвойният спря, измъкна връзка масивни ключове, избра нужния от тях, вкара го в ключалката и с усилие го превъртя два пъти. Дръпна вратата към себе си.

— Заповядай — подкани ме той и кой знае защо палаво ми смигна с черното си око.

Прегърнал торбите си, направих две крачки, влязох и моментално опрях в плътно притиснати едно до друго човешки тела. Така става, когато в пиковия час рано сутрин се опитваш да се вмъкнеш в градския автобус. Само че в автобуса хората носят дрехи, не пушат и сред тях има жени. Докато тук дрехите и жените липсваха тотално.

— Къде бе? — възмутено се обади край мен няколко прегракнали гласа, веднага подети от ехото на други, по-отдалечени и доста по-многобройни гласове. — Къде бе, старши? И без това си ходим по главите! Закъде още?

В отговор надзирателят изрецитира дълга попържня.

— Колко сте? — провикна се той.

— Сто трийсет и петима вече!

— И кво? — изкиска се вертухаят. — В сто и деветнайсега са сто и петдесет и никой не грухти! Млъквай!

Вратата зад гърба ми се тресна.

3

След дванайсетте квадрата лефортовска килия пространството пред мен изглеждаше необичайно просторно. Вдишах, но се оказа не

толкова лесна работа — вместо въздух в дробовете ми влезе някаква гадна субстанция. По слепоочията ми моментално рукнаха струйки пот.

През мътна омара забелязах очертания на десетки полуголи и съвсем голи човешки тела. Непрекъснато мърдаха кокалести крайници. Бръчкаше се болнава кожа на бръснати, изподрани черепи. Диви, болни погледи въпросително се извърнаха към мен и веднага угаснаха. Шумът от гласовете се засили, спрялото за няколко мига мърдане на ръце и очи започна отново.

— Ей — някакъв изпит остронос човек, целият в кафяви йодни петна, ме дръпна за ръкава, — ей, такава... остави си нещата тука и върви нататък, ей там... Там е надзорникът, приказвай с него...

Завъртях се настрани, промуших се между телата, направих крачка, после още една. Претъпкването ме ужаси. Върху стоманени двуетажни легла бяха налягали странично, притиснати плътно едно до друго, голи спящи същества. От тавана на безформени сталагмити висяха масивни връзки багаж: чанти, сакове, бохчи, чували и пластмасови торби. Сиво бельо съхнеше по опънати въжета. В центъра на пространството открих дълга маса, цялата в метални канчета с очукан емайл. В някои от тях имаше бързовари. Сива пара бълваше нагоре.

Отвсякъде стърчаха татуирани костеливи плещи, колене и лакти. Някой ме изгледа злобно, друг се ухили кръвожадно, трети ме поздрави като стар познат, но аз мълчаливо напредвах крачка след крачка, навеждах се понякога, за да не закача с глава краката на спящите на втория етаж. Потта вече се лееше не само по слепоочията, но и по корема ми. Пак се опитах да поема въздух през устата и пак осъзнах, че процесът на дишане е свързан с трудности, изисква определени навици. На третата крачка към края на килията имах желание да се обърна и да се втурна презглава навън. Стана ми съвсем ясно, че появата ми тук е явна грешка, недоразумение, недоглеждане на администрацията; аз не трябва, не бива, не мога да бъда тук; трябва спешно да напусна тази кошмарна менажерия и да изискам за себе си специални условия.

Забавих ход, реших да се върна. Тази мисъл ме споходи на петата крачка, когато отпред, от киселата тютюнева мъгла, изплува поредната кафява пета на спящ на горния кат арестант. Човешки крайник, разяден

от рани, наполовина жълт, наполовина зелен, обработен с фурацилин или с мас на Вишневски, или с някакъв подобен лек, с щръкнало кутре, с полумесеци мръсотия между пръстите, с безобразно израсли нокти, при това с гъбично заболяване, увисна право пред очите ми, на десетина сантиметра, и аз спрях. Реших да обърна назад. Да изклинча.

„Много е кофти да клинчиш — ми беше казал преди време Фрол. — Ако отидеш до вратата, потропаш с юмруци и се примолиш на ченгето да те изведе от килията — си свършил. Никога няма да имаш авторитет и уважение, обречен си да живееш в стадото, пътник си. Ти си просител. Никога не тропай по вратата с юмруци. Решавай всички въпроси на място. Сам. Огледай се, послушай се, общувай. Не бързай да си търсиш място за сън. Ще се наредиш, ти си момче на място, куражлия. Но никога не тропай по вратата!“

Прощавай, Фрол, намеси се Андрюха и изкриви устни — любезно, но и крайно цинично, грозно, — прощавай, но аз не мога тук, това е кочина. Ще отида при затворническите власти и ще си купя подобро местенце. Ще си платя според тарифата. Нека другите кретени се задушават в този ад и взаимно да си дишат произвежданата от тях смрад, газовете на сто и трийсет чревни системи. Нека другите дишат дима на долнопробните качаци.

Ще помоля вертухая да ме изкара по на хлад в коридора и там ще му предложи всичките пари на света, само и само да ме заведе при началството, и на началството също ще обещава всичките пари на света, за да се махна оттук! В края на краищата аз не съм прошляк от улицата! Аз съм голям престъпник! Арестуван съм за кражба на милион и половина щатски долара! Аз съм московски бизнесмен! Банкер! Аз съм богат, печен, какво търся в тази човешка гмеж, в този мравуняк, в тази помийна яма?

И все пак продължих напред.

В този момент един човек, много ядосан и сериозен, със слаби ръце, ужасно сънен — подпухналите му клепачи току се затваряха, но той веднага пак ококорваше бдителен поглед, — се появи пред мен и удари с юмрук поклацащия се пред носа ми мръсен крак. Удари го не много силно, но осезаемо, така че притежателят на гнилото копито дръпна крака си и жално изстена в мощния си сън. Без да искам, видях как през крачола на неговите мръсни, почти изтлели, прогорени на две места шорти, с издърпан навън и вързан на възли ластик на кръста, се

изтърколиха много едри кафяви тестиси с яркочервен обрив, освен това установих, че и членът му е в яка ерекция, стърчи и аха да скъса изтънелия плат.

Пак ми се стори, че е време да си вървя. Но изпосталелият човек ми се усмихна весело и се отказах. Изпосталелият вдигна очи нагоре и потърси с поглед някакъв посърнал чичка с вид на човек от Централна Азия, който седеше на горния ред спални места, свил късите си крачета по турски, и ловко балансираше на ръба.

— Ей! — полугласно, но отчетливо му викна изпосталелият.

Азиатецът се отърси от своята полудрямка.

Изпосталелият му посочи интимната нередност на спящия.

— Сбутай го... Кажу ми да се намести по-прилично...

Азиатецът грейна, с удоволствие разтърси коляното на съседа си, почти го събуди. Онзи се размърда, изкара няколко слаби тупалки от притиснатите вляво и вдясно и си прикри срамотиите.

— Сега ли влизаш? — попита изпосталелият, обърнал към мен зачервени очи.

Явно едва разлепяше сухите си устни.

— Да.

— Ела с мен...

Умело цепейки голата тълпа с рамо, той ме изведе към въздуха и светлината в края на помещението. Тук в стената имаше два широки и дълги прозореца, затворени с решетки, а зад тях и „ресни“ — дълги ленти от здрав метал, заварени под тъгъл отвън над прозорците, за да може въздухът да минава, а погледът — не.

Под прозорците се въртяха няколко много потни, мръсни младежи по шорти — те си приказваха полугласно и ловко манипулираха с дебелите въжета, висящи през прозорците. На стената между стъклата беше закачен голям телевизор. Право под него, на пода, на самоделен котлон беше поставена метална паница, в която се пържеше нещо доста неапетитно. Част от стената представляваше внушителен иконостас: светците висяха в няколко редици. Ликовете им бяха строги. По същия начин — втрещено, изпитателно — ме гледаха и очите на моя водач: посивяло лице, хлътнали бузи, мнителен поглед.

Изпосталелият изведнъж отмести някаква шарена кърпа, която се оказа завеса — видях правоъгълна пещера с широчина за две легла,

закрита от трите страни с вертикално опънати одеяла. Затворническата палатка се държеше на цяла система от големи и малки въжета. Откъм четвъртата страна беше стената, решетката и иконите.

— Седни — рече изпосталелият, седна насреща ми и дръпна пердето. Бързо, внимателно огледа анцуга ми за петстотин долара, прехапа устна, замисли се за миг над нещо, събра вежди и попита: — Откъде идваш?

— От „Лефортово“.

— От „Лефортово“? — изуми се моят събеседник. — Терорист? Сериен убиец? За какво те прибраха?

— За афери — бръкнах в джоба за цигари.

Изпосталелият направи предупредителен жест.

— Една молба — обяви той. — Пред иконите недей да пушиш. Става ли?

Побързах да кимна.

Зад платнените стени равномерно като пчелен кошер бучаха звуците на стотици гласове.

— Значи аферите са ти сериозни, щом са те пратили в „Лефортово“... Отдавна ли лежиш?

— Осем месеца.

— Нищо работа.

— За трети път днес ги чувам тия думи — признах. — Толкова ли е малко осем месеца?

— Ами как да ти кажа... Аз например лежа четири години.

Дойде моят ред да се изумя.

— Четири години в следствения затвор?! След съда?

— Не. За съд.

Изпосталелият беше млад, но начинът му на говорене, а също и мимиката ми се сториха много зрели, достойни по-скоро за четирийсетгодишен мъж.

— Какво ще рече „за съд“? — попитах.

— Ще рече, че ме съдят.

— Четири години те съдят?

— Точно така.

— Ама как става тая работа?

— То какви ли работи не стават — усмихна се безрадостно моят събеседник. — Аз съм Станислав. Стас. Може и Слава. Викат ми

„Слава Кпсс“. Приятно ми е. — Изпосталелият Слава посочи с палец към лакътя си, над който имаше татуировка: две латински букви Б като две зигзагообразни отвесни мълнии. — Направих я преди време, от много ум — поясни Слава Кпсс. — Преди три години. Сега съжалявам.

— Защо — попитах.

— Грехота е да рисуваш върху себе си — строго провъзгласи Слава. — Езическо е.

— Значи — посочих с глава иконите — това всичко е твое?

— Мое е — отвърна кратко Слава.

— Е, и? — поинтересувах се учтиво. — Бог помага ли ти? Изпълнява ли молбите ти?

— Бог не е Дядо Мраз — още по-строго отвърна Слава.

— Безсмислено е да искаш нещо от него. Фактически само една молба може да ти изпълни.

— Коя?

— Ако Го помолиш да ти даде сили.

Оттатък, зад опънатите вълнени дрипи, се надигнаха възбудени възгласи и новият ми приятел, дружески подпрял длан върху коляното ми, си подаде главата през завесата.

— Какво става?

— Докараха още един — оповестиха стоящите наблизно.

— Аха. Добре де, нека дойде. Гледай какви ги вършат! — опечали се Слава и се намести удобно върху шареното покривало. — Сто трийсет и седем души на трийсет и две места!

— Тук винаги ли е така? — попитах ужасен.

— Не, разбира се — успокои ме моят нов приятел. — Сега се ядва. Миналото лято ни бяха наблъскали сто и петдесет. А поминалото...

Зад завесата отекна силен, груб баритон:

— Къде? Тука ли? Или тука? А?

Изтънялата, закърпена на много места дрипа се отметна. Кръглолик широкоплещест човек на моите години с тежка въздишка се строполи до мен и обърса потта от челото си.

— Живи и здрави, бродяги! — провъзгласи той оглушително. — Мир и добро на този дом! Кой е надзорникът на бърлогата?

— Сега ли влизаш? — дружелюбно се осведоми Слава.

— Аха! Аз съм Дима Слона! А ти си надзорникът, нали?

— „Надзорникът“? — попита предпазливо Слава. — Какво е това „надзорник“?

— Скивай — рече предизвикателно Дима Слона. — Аз съм, дете има една дума, момче на място. Не се гъбаркайте така с мене. В бърлогите винаги си има надзорник, с него искам да говоря...

Слава Кпсс направи кратка пауза и повика:

— Джони!

Изад завесата надникна човек със стройно, изключително мускулесто тяло.

— Тук търсят някакъв надзорник! — съобщи Слава.

Пълните, ярки, добре оформени славянски устни на атлета се разпънаха в деликатна усмивка.

— Какво е това?

— Не знам.

— И аз не знам.

Дима Слона с подозрение местеше поглед от единия към другия.

— Пичове, ебавате ли се? Сериозно, стига с тия майтапи!

— Сериозно... — умислено проточи Слава и бързо обходи с поглед дрехите на току-що влязлото момче на място: мръсни черни дънки и разкопчана до пъпа риза с многобройни метални копчета и други закопчалки. Изобилието от позлатен метал върху тази част на облеклото безпогрешно ми подсказа, а явно подсказа и на Слава Кпсс, както за лошия вкус на притежателя ѝ, така и за ниския му социален статут. Под ризата се виждаше замърляна фланелка, цялата мокра.

— Ти... такава... — поде бавно Слава. — Приятел! Да беше малко изчакал. Трябва да приключим разговора с човека... — кимна към мен.

— Бива — даде разрешение зачервеният новак. — Аз засега ще поседна тука, в ъгълчето. Че е такава теснотия, пълно с народ, няма къде да стъпи човек...

Надзираващият разговора атлет заплашително изсумтя.

— Не — възрази твърдо Слава. — Няма нужда да седиш тука в ъгълчето. Върви засега. Запознай се с хората в бърлогата. Щом приключим, веднага ще те повикам.

— Бе стига бе — възрази свойски Дима Слона. — Няма да ви преча. Или си имате някакви тайни, секрети?

— Нямаме тайни — Слава смръщи сивата, тънка кожа на челото.
— Какви ти тайни в затвора? Върви, върви. Разходи се, братле.

— Няма къде, братле — отвърна със същия тон новакът. — Там е такава навалица, всичките са в рани, да те е страх да ги докоснеш...

За пръв път в живота си виждах такова грандиозно нахалство и неприкрита безогледност, затова сметнах за по-добре да мълча, както преди седем месеца в първите часове насаме с Фрол, моя първи съкилийник.

— Да, хората са повечко — успокоително рече Слава. — Какво да се прави? Затвор е! Разходи се из бърлогата, изчакай пет минутки. Върви.

— Няма къде! — грубо възкликна обилно потящият се Дима Слона. Разбрах, че влизането му в килията е било също толкова мощен шок, какъвто бях изживял и аз десетина минути преди него. — Няма къде! Искам да си кажа няколко лафа с надзорника...

Слава кимна. Присви очи.

— Добре. Ще ти уредя среща. Малко по-късно. А сега мястото ти не е тук. Разбери, приятел, едва те познавам. Дошъл си само преди минута, а вече ми кацваш на одеялото, веднага някакви искания, някакви лафове... Мирясай. Успокой се. Ако искаш да си поприказваш с хората — върви из бърлогата, поприказвай, пообщувай, влез в час...

— Аз съм си в час — възрази Слона с мрачна енергия.

— Естествено, че си в час! — миролюбиво се коригира Слава и задържа поглед върху износените, посивели от мръсотия обувки на новопристигналия.

Широкоплещестият атлет пак изсумтя.

Слава Кпсс междувременно беше преместил поглед от обувките на Дима Слона към моите „Рийбок“ за двеста долара — масивни, но с прекрасна вентилация, от естествена кожа, ярки като живота, за който всъщност са били правени.

— Виж кво, друже — рече басово атлетът и хвърли поглед към Дима Слона. — Щом ти се казва да се разходиш, най-добре е наистина да се разходиш. На секундата.

— Нямаш грижи! — кимна изведнъж Дима Слона и се усмихна, демонстрирайки скъпа коронка от бяло злато. — Нямаш никакви грижи... — повтори той по-бавно и по-тежко и излезе.

Мускулестият блондин поклати глава и също изчезна зад завесата. Останал насаме с мен, Слава Кпсс рече:

— Ами на какви кретени има... Значи идваш от „Лефортово“?

— Да.

— И за какво? По кой член?

— Мошеничество.

— И колко ти е сметката?

— В смисъл?

— За каква сума те обвиняват?

— По моята си част — рекох скромно — е милион и половина долара. А по ДЕЛОТО като цяло — десет милиона...

— Десет милиона долара — тихо повтори моят събеседник без никакви емоции, после се замисли за миг и още по-тихо, шепнешком съобщи: — Между другото, аз съм надзорникът на тая бърлога. Наглеждачът. Тоест наглеждам положението. Схващаш ли какво ще рече това?

— Да.

— Чудесно. Лежа вече пета година, от тях четири съм надзорникът на бърлогата. — Слава Кпсс изведнъж се промени. Вместо изпосталял злодей ме гледаше жизнелюбиво хлапе. — Тук при мен нещата са точни — небрежно подхвърли той. — Няма главатари и безчинства. Общият Ход е изпипан. Така че недей да се притесняваш за нищо. Засега стой тук при мен.

Не възразих.

ГЛАВА 29

1

След като се събудих, дълго лежах със затворени (по-точно стиснати) очи, нямах сили да си наложа да погледна новата действителност.

Главата ми тежеше и ми се виеше свят. Топла пот обливаше бедрата ми, корема, хълбоците; косата ми се беше сплъстила, от неудобната поза вратът ми се беше схванал и ме болеше.

Постепенно до слуха ми достигна шумът на стотината гласа. Засукани псувни, безрадостен, грачещ затворнически смях, дрънчене на метални съдове, бръмчене на машинката за татуировки, бълбукане на вряща вода, каканиженето на телевизора — не, не желяех да отварям очи, да ставам и да се внедрявам в този сложен, безумен кръговрат. Напротив, първите няколко секунди от новата ми утрин минаха в надежда, че общата килия на „Матроская тишина“ ще се окаже нощен кошмар, а истинското събуждане отново, както и вчера, ще стане в чистичкия, уютен бокс на Лефортовския изолатор...

Двуетажната стоманена конструкция с петнайсетина спални места от време на време тежко се разклащаше, очевидно не издържаше на тройното натоварване. Когато някой се метнеше на второто ниво, металните тръби и винкели заплашително се разтрисаха. Изведнъж се уплаших, че цялата тази железария ще се срути, и се изтеглих до седнало положение на моето тясно, нечисто затворническо легло.

От двуметровата височина килията изглеждаше като Ноев ковчег, като спасителна лодка, претъпкана с жертви на корабокрушение. Голи хора, наблъскани един до друг като копърки, лежаха странично на горния ред с глава към стената и крака към прохода. Между спящите се промъкваха, стъпвайки предпазливо, останалите — те искаха да се доберат до своите неща, до торбите, чувалчетата, вързопите и пакетите, провесени от стените и от тавана. Един се пресягаше за

дажбата си хляб, друг търсеше парчето сапун, трети четката за зъби, пети и десети — за други необходими неща.

По-долу, на първо ниво, животът се криеше зад самоделни щори. Целият долен етаж беше разпределен на така наречените купета: тук, оградени от провесените части от чаршафи, се намираха, скрити от любопитните погледи, по-заможните, както се досетих, обитатели. Лицата им бяха също толкова бледи, колкото и на тези от горния етаж, но челюстите им постоянно мърдаха. Долните разполагаха поне с някаква храна.

Да се спи долу е по-удобно, по-престижно и има повече въздух. Разбрах го още вчера, през първия ден. Това, че ми предоставиха място на втория етаж, по никакъв начин не доказваше високия ми статус в арестантската среда. От друга страна, макар че легнах горе, бях близо до прозореца, близо до този отвора с решетки, който даряваше кислород и прохлада. По погледите на няколко от моите бледи, изпити съседи разбрах, че заеманият от мен квадратен метър е върхът на мечтите им и обект на завистта им.

Все пак процесът на слизване от втория на първия етаж ми се стори унизителен. След като се освободих от прегръдките на влажния прокъсан чаршаф, станах, ударих си главата във висящите от тавана платнени торби с имущество, пролазих към ръба на пропастта и открих, че не мога просто така да сляза или да скоча. Под мен се люшкеше плътна маса от тела.

В тясното пространство между двата спални конвейера, наредени покрай стените на килията, имаше дълга маса, сглобена ведно с дървените пейки с метален обков. Хората бяха насядали натясно — някои странично, поне на половин задник. Един с алчно мляскане дъвчеше нещо гадно, друг сърбаше прозрачен чай, трети кърпеше с ръждива игла гнусни деформирани терлици; най-малко три групи едновременно играеха със самоделни карти комар; отделна двойка с група привърженици местеше фигури по шахматна дъска.

— Ей — повиках учтиво. — Ей, чуваш ли! Брато! Ало! Такова! Ще скоча!

Двайсетина-трийсет полудиви нездрави очи въпросително проблеснаха отдолу. Склерите на едни бяха жълти, влажни, на други — зачервени и мътни; ирисите — най-разнообразни: сини, сиви, зелени славянски, лилави и кафяви азиатски, катраненочерни кавказки.

— Чувате ли! — обадих се по-настойтелно. — Пуснете ме да сляза!

Най-сетне един се помести надясно, двама други наляво. Отвори се място с големина половин стъпало на пейката. Прицелих се и внимателно скочих.

Сред множеството насочени в мен погледи разпознах най-внимателния.

— Излюпи ли се? — попита Слава Кпсс.

— Тъй вярно. Добро утро.

— Подобно.

Младият Слава Кпсс изглеждаше като Стаханов, току-що излязъл от рудника; като летеца Чкалов, прелетял над полюса; като космонавта Гагарин, паднал от орбита. Като смъртно уморен, падащ от преумора човек. Изглеждаше така, сякаш го крепи само силата на волята и той всеки момент ще се строполи в ръцете на верни приятели и съмишленици.

— Как си — попита Слава.

— Добре съм.

— Чакаме те за обяд.

— Как така „за обяд“? — учудих се аз. — Колко е часът? Колко време съм спал?

— Нямам представа — откровено каза Слава Кпсс. — Хайде, мий се и идвай...

Отдясно и отляво на тясното лице на моя събеседник в белезникаво кафявия тютюнев дим се появиха още две физиономии — млади, сериозни, здрави и интелигентни.

— Не си търси багажа. Тук е.

По изронените плочки на пода към мен се плъзна моята чанта с габарити на купе на престижна лимузина. Дръпнах ципа и се ухилих, доловил мириса на портокали, мирис на дома ми, на семейството, аромата на онези, които не ме забравят; измъкнах нужните ми неща и се запътих за сутрешния си тоалет.

На опашката за умивалника висяха седем души. Още петима чакаха за писоара. Учтиво си запазих реда и за двете места.

Измъкнах цигарите и запалих, но веднага чух десетина тихи, изпълнени с надежда гласове:

— Черпиш ли?

Наложи се да раздам цялата кутия. Затова пък тутакси ме пуснаха без ред. Изненадах се, влязох зад завесата, набързо изпуснах в дупката насъбралата се по време на съня течност, после застанах пред умивалника, парнах си лицето със студена вода, измих си зъбите.

Интересно, сега какво ще правя? С какво ще запълня целия ден до момента, в който ще мога отново да легна, да затворя очи и да се скрия от кошмара?

На връщане от умивалника пътя ми препречи усмихнатият атлет, който вчера беше при Слава Кпсс. Китките на веселяка бяха обезобразени от синини и белези. Той се представи:

— Аз съм Джони. Свързка.

— Тъхъ — отвърнах.

— Идвай.

Разбутал тълпата — къде безцеремонно, къде с любезни възгласи — Джони гъвкаво ме задмина, отметна завесата и с жест ме покани да го последвам. Наведох се и се вмъкнах. В бърлогата цареше ред и уют. Под самоделен телен абажур светеше крушка. На прилежно застланото легло седеше по турски Слава Кпсс.

Джони се настани до него. Кимна към мен и каза:

— Притеснява се.

— Няма страшно. Бързо ще му мине. — Бледият като подземна гъба затворник ми смигна жизнерадостно-лукаво. — Тъкмо навреме за обяда — подкани ме той.

Изведнъж носът ми долови силен аромат на пържено. Разтреперих се.

Не бях ял горещо месо, откакто влязох зад решетките. Осем месеца. От август 1996-а до април 1997-а.

— Колко време съм спал?

— Има ли значение?

— И все пак?

— Влезе вчера след обед. Събуждаш се сега, също след обета. Стават някъде към двацет часа.

Засрамах се.

— Четката, сапуна, самообръсначката извади в отделна торба и я закачи тук — подучи ме Джони. — Не ги дръж в голямата чанта. Няма да ти е удобно.

— И се отпусни, човече — допълни Слава Кпсс, — тук си сред свои. Хайде, вземи си от салама.

Спомних си Демби, човека от миналото си, и се засмях.

— Ето това е! — усмихна се Слава. — Живей си живота, брато! Успокой се! Вече си в затвора! В Общата Бърлога! Всичко лошо, което е можело да ти се случи, вече се е случило. Давай! С Бога напред!

Саламът с лук, изпържен в краве масло, ми се стори най-изисканото ястие от всички на света. Глътнах три парещи парчета, почти без да ги дъвча, отхапах от хляба с майонеза и усетих прилив на сили.

Обядвахме в бързо темпо, мяхме в бързите си усти, изпълнени със слюнка, горещия солен салам, дъвчехме алчно, наслаждавахме се, гълтахме, поемахме соковете на храната, изтопихме хлебеца; накрая се подсладохме със силен чай и бонбон и запалихме по цигара.

— А сега — рече малко завалено Слава — можем да си поговорим по-сериозно. Имаш ли някакви възражения?

Свих рамене.

Джони стана от леглото и излезе, след миг таванът на нашето купе се разклати — усмихнатият младеж се настани да поспи на същото място, където преди половин час се бях събудил. Междувременно Слава Кпсс запали следваща цигара и въздъхна.

— Не обичам дългите приказки. А и не ги умея. Нито са необходими. Ти разбираш. И виждаш. Затвор е. Теснотия. Хората мрат. Менингит, жълтеница, охтика — навсякъде. Сто трийсет и седем души!... От тях сто и двацет са голтаци, свършени хора, наркомани, скитници, изпаднали типове, идиоти, имаме си и дебили — в момента са трима, с други думи, контингентът е за боклука. Нямаме пукната пара. Побъркваме се. Питам те направо: с какво можеш да помогнеш?

— С пари — рекох решително.

— Чудесно — кимна моят събеседник. — Адвокат имаш ли?

— Не.

Слава чак зяпна от почуда.

— И как се оправяш без адвокат?

— За истински нямам пари, а безплатни не ми трябва.

— А казваш, че имаш пари...

— За адвокат нямам. Но за семейството останаха малко. Прецених, че е по-добре парите да са у жена ми, отколкото при

адвокатите...

— Благодарно! — оцени Слава. — Нали разбираш, не ги искам за себе си. Лично аз си имам всичко предостатъчно. Лежа тук от четири години и нещата са ми точни. Чаят ми е със захар, цигарите с филтър и тъй нататък. Искам за Общия! Ще се радваме на всяка копейка, брато! Нали видя какви са хората тук? Един на десетина веднъж на три месеца донесе петдесет рубли — това ни е всичкият кеш... Как се оправя Общият Ход с такива хора?

— Няма нужда — издумах тежко — да ми ги обясняваш тия неща. Говориш, сякаш вчера съм влязъл...

Слава Кпсс се усмихна.

— Че кога си влязъл?

— Лежа вече девети месец!

— Лежал си в „Лефортово“ — снизходително ми разясни бледоликият надзорник. — Там няма Общ Ход. Това затвор ли е? Ето го реалния затвор! — Слава посочи пространството на купето, закрито отвсякъде с изпънат плат. — Тук арестантите могат да оцелеят само ако си организират взаимопомощ. Ако всеки е сам за себе си — ченгетата ще ни смажат. Ще ходим под строй. И ще викаме в хор: „Добрутро, гражданино началник!“ Все едно че не сме в „Матроская тишина“, ами на остров Огнени^[1]. Чувал ли си за него?

— Естествено.

— Ами добре — Слава неочаквано се намръщи. — За какво говорех всъщност?

— За Общия Ход.

— Не. За парите. С други думи, ако имаш възможност да помогнеш, да отделиш дори и петстотин рубли, другото ще го направим ние. Напиши писмо и ми го дай. Имам хора, които ще изнесат бележката навън. Други хора ще я доставят на място, ще я връчат директно на роднините ти — жена, сестра, брат. Ще вземат от тях каквото им дадат и ще го домъкнат тук, където ще влезе право в твоите ръце. Тук всичко е точно, брато!

— Значи така ще направим — кимнах. — Двеста долара ще стигнат ли за начало?

Слава Кпсс солидно сведе клепачи.

— Идеално! Само че не долари. Същата сума в рубли, на банкноти по петдесет^[2]...

- Нямах проблем.
- Не си много пестелив, като те гледам.
- Аз печелех на месец по пет хиляди долара.
- Колко? — извика Слава, ококорен.
- Пет хиляди...

Намалих точно десет пъти, за да не смуцавам наивното момче.

Гласовете зад завесата, които до този момент леко бълбукаха, изведнъж се надигнаха. Долових възмутени възгласи. На лицето на Слава се изписа загриженост.

- Смаза ми крака! — долетя откъм масата. — Къде се ръгаш?
- Дай да мина! — избоботи нечие яко гърло. — Мръдни се де!
- Ама не се блъскай бе!

Слава понечи да излезе от „купето“, но в пролуката между завесите вече се беше намъкнало нечие месесто лице. Познах Слона — онзи, дето го докараха в килията вчера веднага след мен.

— Здравсти! — каза той недружелюбно, оглеждайки набързо двама ни и цялата подредба на бърлогата; погледът му се спря върху остатъците от пиршеството. — Може ли? Имам питане...

— Заповядай — покани го Слава, превърнал се за секунда от жизнерадостен младеж в изтощен, омаломощен арестант. — Тук нямаме тайни... Какъв ти е проблемът?

Едрият, излъчващ мощна миризма човек изпухтя, отпусна се на леглото и на висок глас възкликна:

— Проблеми нямам! Ама не ми е ясно!...

— Една молба — прекъсна го любезно Слава Кпсс, — недей да приказваш толкова високо. Тук сме сто и трийсет души, ако всички се развикаме, ще се побъркаме от раз...

— Ясно — кимна Слона и обърса с долната част на фланелката влажното си възлесто чело.

Тлъстите рамене на гръмогласния новодомец бяха украсени със сложни татуировки — не затворнически, а направени в тату салон келтски орнаменти.

— И какво не ти е ясно?

— Ти си надзорникът, познах ли? — попита запотеният Слон.

— Може да се каже — отвърна с достойнство Слава Кпсс.

— Гледай сега — рече фамилиарно Слона, отново повишавайки глас. — Вчера съм влязъл в тая бърлога и досега нямам къде да спя.

Нямам къде да седна. Да се изпикая даже е проблем. Навсякъде е тъпкано, гмеж, мърлячи, въшки. А пък аз съм си волен бродяга в живота от малък! Изкарвам си хляба по престъпен начин! Общувал съм навън с повечето от братоците, от яките пичове! Работил съм и с кунцевските, и с таганските, и с ореховските^[3]! Сега стигнах дотук, ама това живот ли е? Конкретно ти редим, посочи ми, за Бога, едно местенце, поне два-три часа да дремна!

— Да, много народ — тихо потвърди Слава. — Но място за спане трябва да си намериш сам. Аз не мога да ти соча място. Само на гадовете им се сочи къде им е мястото. Би трябвало да го знаеш, щом навън си общувал с братоците.

— Няма къде! — възрази с истеричен баритон Слона. — Няма къде да се спи! Даже за седане няма място! Петнайсет часа съм на крак, падам вече!

Слава въздъхна.

— Сто трийсет и четирима души са намерили къде да спят, намери си и ти.

— На смени? По шест часа?

— Засега така — миролюбиво разпери ръце Слава. — Нали ти казвам, много народ сме. После, като те опознаят хората, като проявиш ревностно отношение към Общия Ход и народът го оцени, условията ще се подобрят от само себе си. Нали не те знаем що за човек си. На думи тука всички са волни бродяги, крадльовци. Но думите трябва да се обосноват с целия начин на живот, не си ли съгласен?

— Аз — провъзгласи с дълбока злоба Слона — няма да спя на четири смени с мърлячите!

Слава помръкна и вдигна пръст пред устните си.

— По-полека с „мърлячите“... Такива думи не се хвърлят току-тъй. Отдавна ли си вътре?

— Четвърти ден — каза Слона, който продължаваше да се поти обилно. — Три денонощия в предварителния, после направо тук...

— Нищо работа — вметнах кротко.

Слона ми хвърли изпълнен с омраза поглед. Ядосах се на себе си. Не трябваше да се обаждам. Създадох си враг само за секунда с две думи. Ние бяхме дошли тук едновременно, обаче мен ме бяха настанили на въздух и бях спал колкото си искам, а той, съратникът на кунцевските и таганските бандити, беше прекарал това време на крак

сред мръсната крастава тълпа; аз бях обядвал пържен салам, а той може би дори чаша чай не беше пил.

— Да, нищо работа — съгласи се Слава Кпсс. — Как те викаха, че забравих?

— Слона!

— Слона — замислено рече Слава и се взря внимателно в струйките пот, които се стичаха по слепоочията и шията на възмутения бродяга. — А име нямаш ли?

— Дима!

— Та така, Дима, струва ми се, че отговорих на твоя въпрос. Тук не е хотел, а затвор. Всеки новодошъл се оправя самостоятелно. Сам си намира приятели, сам си търси къде ще спи и какво ще яде. За какво те прибраха?

— За наркотици.

Слава се оживи.

— Ясно. А можеш ли да докараш стаф тук, в Централа? Напиши писъмце до твоите хора, ние ще уредим всичко. Имаме хора навън — ще занесат, ще донесат, ще ти го доставят директно...

Слона въздъхна.

— Трудна работа. Цялата ми стока е в сейфа на следователя...

— Аа — безизразно рече Слава. — Добре тогава... А пари? Помогни поне с някоя и друга рубла.

Слона тъжно се подсмихна и брадичката му — кръгла, безформена като картоф — потръпна.

— Откъде пари у бродяга?

Слава нищо не каза.

Слона отпусна татуираните си ръце върху коленете, прегърби се и сега потта му капеше направо на пода.

— Ами това е, Дима — тегли чертата Слава и измъкна изпод възглавницата голяма тетрадка и няколко химикалки. — Сега, да ме прощаваш, но ще приключим разговора. Няма време за дълги приказки. По-ведро. Дръж се нормално, реално, като пич, и всичко ще се уреди. Навсякъде се живее, тук, в Общата Бърлога — също...

— Хубаво — отвърна с неопределена интонация Слона, рязко дръпна завесата и напусна бърлогата на надзорника.

— Дай да мина! — подвикна пак грубо на околните.

— Наркоман — полугласно резюмира Слава. — Пълен. И освен това абсолютно говедо. Сега го тресе. Абстиненция. До довечера пак ще дойде, ще видиш.

— И аз ще тръгвам — рекох учтиво. — Да не ти преча.

— Стой — спря ме новият ми приятел. — Къде ще ходиш? Сега ще прием чай, после ще видим какво ще правим. Табла играеш ли?

— Не.

— Тогава дръж — Слава отново бръкна под възглавницата и измъкна малък уокмен. — Музика обичаш ли?

— Естествено.

— Отмарай — добродушно ме посъветва Слава Кпсс. — Не му мисли. Слушай музика.

— Благодаря...

Всъщност нямаше къде да ходя. Зад щората, извън пределите на малкото, задушно, но доста комфортно обиталище на Слава, ме очакваше пресованата човешка маса — жълти, сиви, подпухнали лица, разранени тела, неизвестни за мен обичаи и навици.

Докато разглеждах иззад завесата мърдащия човешки мравуняк, си спомнях с тъжен хумор как буквално до вчера в „Лефортово“ градях планове за победа над затвора. Онзи затвор излезе санаториум. Истинският ме беше глътнал едва сега. Бях се сражавал с вятърни мелници. А затворът чакал да му дойде времето.

Тук, в общата килия, не беше възможно дори да се четат книги, защото липсваха, а дори и да ми изпратеха книги — къде щях да ги държа? Тук се водеше мъчителна война за всеки кубически дециметър пространство! Тук хората хвърляха гигантски усилия, за да издълбаят дупка на тавана, да вкарат в нея кука, направена от четка за зъби, и да закачат на тази кука своите боклуци. Какви ти книги тук, размишлявах горчиво, докато от наушниците ме атакуваше прегракналият вой на някакъв пандизчийски певец. Книги ли? Упражнения ли? Тренировки ли? Грижи за чистотата на съзнанието? С това ли ще се занимаваш? Тук? Това ли ти е представата за свобода? Значи хората наоколо ще гният живи, ще мрат от глад и болести, а ти междувременно ще помпаш бицепси, ще медитираш и ще четеш учебници? Какъв ще станеш след всичко това?

След четвъртата касета проумях, че е привечерно време. През тези няколко часа само веднъж се измъкнах, за да отида до тоалетната,

и веднага побързах да се скрия отново в купето на Слава.

До нас при стената, под решетките, се развиваше някакво трескаво действие с участието на двама младежи. Те сръчно и оправно движеха няколко здрави, макар и поизтъркани въжета, които минаваха през прозореца. Въжетата внезапно змийски се изхлузваха през пролуките на решетките, след това се опъваха, дочуваше се тропане по стените и по тръбите на парното и полуголите забързани арестанти вмъкваха в килията обвързани по специален начин тестета бележки, опаковани в хартия и найлон пратки. Това е Пътят, досетих се аз. Затворническата поща.

След вечеря Слава се усамоти в ъгъла, който бе превърнал на параклис, и близо час се моли, оборил глава и рамене. След това се върна на мястото си, измъкна изпод леглото картонен кашон с лекарства и дълго рови из разноцветните опаковки, шишенца и туби с мазила. Подаде глава навън и помоли някого, който беше наблизко:

— Повикай Слона. Оня, шумния... Дето влезе вчера.

Татуираният келт се появи веднага, сякаш беше чакал повикването.

— Седни — каза му Слава. — Гледам, че не ти е добре.

— Нещо такова — емоционално си призна новият ми враг.

Видът му даваше представа за наказанието, което природата налага на всеки любител на изкуствените наслади. Остра смрад лъхаше на вълни от раменете, гърдите и шията му. Очите му се кокореха. Косата му стърчеше. Ченето му жално мърдаше. Мократа фланелка лепнеше за тялото му. Горкият потребител на отрова току се дръгнеше яростно с нокти по корема и по хълбоците.

— Тресе ме — смръщи се той. — Яко!

— На — Слава деликатно пое треперещата длан на бродягата и сложи в нея няколко таблетки. — Изпий всичко наведнъж. Ще стигне за два-три часа... После ще измислим нещо...

— От сърце — благодарно избъбри Слона, примигвайки с насълзени очи. — От сърце, брато! От сърце!

— Арестантите не се оставят взаимно в калта.

— От сърце, Слава — повтори трогнат Слона и изскочи навън.

Слава за кой ли път захвърли маската на изтощението и лукаво ми се усмихна.

— Ето така превръщаме враговете си в свои приятели, схващаш ли?

— Схващам.

Оставаше да изчакам още четири часа до момента, когато Джони щеше да ми освободи тесния си дюшек.

И направих грешка — първа и единствена, голяма, непростима. Зарових из сака, извадих тома на Хегел „Философия на правото“. Напуснах бърлогата. Издебнах момент, когато в плътните редици на насядалите на масата се появи хлабавина, вклиних се ловко и потънах в четене.

— Охо! — изкоментираха отдясно и отляво. — Философия! Философ, а?

— Не — възразих с мила усмивка. — Просто се интересувам, това е...

Отекна саркастичен смях. Вярно, че иронията по мой адрес не мина определени граници — цялата килия вече бе разбрала, че по някакви неясни причини новакът със скъпия анцуг е влязъл в бройката приближени на надзорника Слава, в тесния кръг, на готиното място.

Не ме оставиха да чета. Откъде си? За какво те прибраха? Отдавна ли? От „Лефортово“? Как е там? А навън какво правеше? А с кого си съпроцесник? И колко години те чакат? За пръв път ли ти е?

Задоволил криво-ляво любопитството на ближните, все пак зачетох и бях готов с моливче да си отбелязвам важните места. Обърках, един вид, следствения затвор с библиотечната читалня.

На рамото ми се стовари тежка длан. Вдигнах глава. Слона, чиито страдания явно бяха облекчени от Славините лекарства, ми се усмихна с грозна уста и леко стисна пръсти; впрочем тутакси ги отпусна.

— Ти си Андрей, нали?

— Андрей — напрегнах се аз.

— А как ти викат?

— Нямам прякор.

Едрият кокалест човек с мръсната фланелка погледна книгата ми и отново премести очи върху лицето ми.

— Студент, а?

— Защо реши така?

— Книгата ти много умна.

— Такава е.

— Добре — каза сериозно Слона, — извинявай, че ти попречих. Само че имай предвид, Андрей — така или иначе ще стъпиш някой ден накриво. Разбра ли ме? Ще стъпиш накриво, вервай кво ти редим. Ще земеш да стъпиш накриво...

Кръговете и чупките на келтските орнаменти изиграха кратък заплашителен танц; притежателят им ми обърна гръб и си тръгна.

— Дима! — повиках го. — Почакай! Дима!

Исках мир да има. Да общуваме. Да почерпя наркомана една цигара. Да загладя острите ъгли. Слона явно вече не беше враг на Слава Кпсс — но беше избрал за мишена мен.

Врагът ме игнорира и се сля с другите тела.

2

Адаптацията на новото място стана бързо, за около три дни. Дори донякъде се възгордах колко бързо се наместих и свикнах с това, което виждам и което подушвам. Всъщност нищо чудно. Първо, отдавна се бях подготвил морално, още докато живеехме заедно със стария пандизчия Фрол. И второ, по различно време и на различни места в градовете и паланките на моята велика родина многократно бях виждал и осрани и одрайфани помещения, и въшки, и разкривени муцуни, и гнойни рани по човешките крайници, и сини, унищожени от хероина вени. Друг въпрос беше, че само в следствения изолатор „Матроская тишина“ всичко изброено се оказа на едно място, в ужасни количества, омешано на гнила буца.

Сто трийсет и петима съкилийници не са един, не са и двама, както в петзвездния Лефортовски замък. В Централния затвор „Матроская тишина“ животът не спираше ни за миг. Тук държаха предимно млади хора. Богато бяха представени националните покрайнини на империята. Узбеки, казахи, туркменци, чеченци и ингуши, грузинци, азербайджанци, арменци, молдовци, чукчи и якути се варяха в един котел. В разните кътчета, на различни нива в малката вселена, наричана „Общата Бърлога“, се чуваше разпален щракащ говор, образуваха се и се разпадаха компании, групи, коалиции и анклави, избухваха кавги.

Всеки ден килията напускаха по пет-седем души: получаваха си присъдите и заминаваха да ги излежават. Същевременно ни настаняваха новодомци. Най-мръсните, деградирани още преди затвора новаци тутакси биваха насочвани към специалния кът, наречен „гарата“, където събратята им покръстваха новодошлите в арестантската вяра: стрижеха ги, издаваха им сапун. Те не стигаха подалеч „гарата“. Съседните кубически метри се населяваха от затворници, които желяеха да се трудят: да перат чуждите дрипи, да шият калъфки за възглавници и терлици, да кърпят дрехи и да получават за труда си захар, чай или цигари. Онези, които не желяеха да се трудят или не можеха да си намерят работодател сред немногбройните богати съкилийници, образуваха мрачна, непрестанно озлобена, нападната от крастата и от въшките маса „шматки“. Тези хора от глад, недоспиване и постоянната необходимост да стоят прави ставаха наполовина невменяеми. Те живееха някакъв бавен живот — търсеха приятел с бучка захар в повече, враждуваха помежду си заради възможността няколко минути да седнат на масата или с часове зяпаха над главите на другите към екрана на телевизора.

Полуграмотните селяни тук спяха глава до глава с висшисти от столични институти, убийците играеха шах с обирджии на апартаменти, християните деляха парче хляб с изповядващи странни езически култове. Всичко това пулсираше, страдаше, смееше се и плачеше. Разноцветната и разноезична маса от сто и трийсет живи същества, притисната в пространство, не по-голямо от училищна стая, оцеляваше както може и както умее.

Чаят и тютюнът се конвертираха като валута, чифт здрави чорапи или парче краве масло се смятаха за сериозна ценност. Предмет на смъртоносна вражда можеше да стане игла, молив, сапунерка или както в моя случай — спално място до прозореца.

3

На третия ден пристигнаха парите ми. Не знаех по какъв начин категорично забранената за внасяне в следствения изолатор национална валута стигна до килията. Но като гледах Слава Кпсс, тази главоломна операция явно не представляваше проблем за него.

Освен пачката дребни банкноти пратката съдържаше писмо от жена ми и дори няколко снимки. Разглеждахме ги заедно: аз, Слава, Джони. Писмото беше съвсем кратко, писано набързо. Пред очите ми изникна ярка картинка: някакви съмнителни типове звънят на вратата, тикат на жена ми бележка от мъжа ѝ, чакат на стълбите, докато моята любима трескаво дращи по хартията и се мъчи да си подреди мислите...

Вече около три месеца нямах информация от семейството си. Последните новини ми беше съобщил Рижия по време на последната си, февруарската, визита при мен. Сега жадно попивах редовете, едрите и закръглени букви и даже подуших листчето от тетрадката с надеждата да доловя мириса на жена си. Но не успях. Бележката явно беше минала през твърде много сръчни ръце на доверени хора на Слава Кпсс, дълго беше чакала часа си в нечии лекъосани джобове.

Пътюм съпругата ми намекваше, че исканата сума ѝ изглежда твърде голяма. Впрочем това беше съвсем късичко изречение.

Нищо, любима, потърпи малко, шепнех, докосвах леко гланцираното изображение на снимката, вглеждах се в строгите очи, стиснатите устни, светлите коси. Повече няма да искам толкова много. Наясно съм, че не си добре с парите. Слава Богу, че поне нещо оцеля, че със сина ни имате какво да ядете и къде да се подслоните. Скоро ще се върна и ще оправя всичко...

Да, парите в семейството ми свършваха, разбирах го добре. Животът в столицата на Империята никак не е евтин.

В сравнение с бившия ми бос Михаил, който завлече капиталите ми, аз бях стопроцентов сиромах. И мислех за себе си като за такъв. Обеднял, банкрутирал, излъган, изгубил всичко идиот, чиито жалки спестявания се оказаха само парите, които някога бях давал за съхранение именно на жена си.

Но дори в това жалко състояние, загубил стотици хиляди долари, запазил само грошове, бях чудовищно богат спрямо онези, които ме заобикаляха сега в общата килия на „Матроская тишина“. Двеста долара, съвсем доскоро незначителна, джобна сума, безгрижно проливана само за една вечер, тук, зад решетките, това беше немислимо богатство, бляскаво съкровище, извор на радост.

— Респект! — доволно рече по мой адрес Слава Кпсс, който нежно пипаше банкнотите. — Ти, Андрюха, си звяр! Абсолютен пич!

Фигура! Да имаше още двама-трима като тебе — щяхме да обърнем целия Централ с краката нагоре!

Не можех да откъсна очи от кльощавия като скелет младеж, който в захлас шумолеше с разноцветните хартийки. Той долови погледа ми.

— Сигурно си мислиш, Андрюха — леле, къде съм?! Това е абсолютна лудница! Познах ли?

— Хич — излъгах.

— Не се коси! Ще свикнеш. Както свикнах аз.

— И все пак не мога да повярвам — признах откровено, — че лежиш тук вече четири години.

— Подкарах петата — уточни Слава. — Влязох на осемнайсет, а сега съм на двайсет и три.

— Изглеждаш на повече...

— Панделата — поясни Слава. — Недостиг на лапачка и кислород. А навън — ако щеш, вярвай! — тежах осемдесет кила... Но това е в миналото. Честно казано, вече съм забравил какво беше навън. Колите, момичетата, кръчмите, зелените дървета — всичко е толкова далече... Понякога се съмнявам, че свободата изобщо съществува. Струва ми се, че така съм се родил, така си живея. Тук е минал целият ми зрял живот. Ако ме пуснеш сега — ще откача, наистина... Господ знае какво да правя там, с какво да се захвана... Затова пък тук, в Централа, ми е ясно всичко, до последната дреболия. Тук съм като риба във вода. Тук пораснах. Научих всичко за хората. Стигнах до Бога. Научих се да живея. Повярвах в силите си. Ето, Джони ми е свидетел...

През тази нощ дълго не можах да заспя. Няколко пъти препрочетох писмото от жена ми. Вглеждах се в снимките, опитвах се по дребните подробности да отгатна онова, което бе премълчано в писмото. Как е тя? Минаха осем месеца, а колко още ни очакват? Дали ще ме дочака? Дали ще издържи?

Сигурно това е много банално — да лежиш в следствения арест и да се притесняваш дали жена ти ще те дочака. Но нали всяка баналност се променя и един ден се превръща в своята пълна противоположност.

На всичкото отгоре през нощта стана много горещо. В килията натегна тежък задух, който особено силно се усещаше на два метра

над пода. Къпех се в пот. Чаршафът ми стана вир-вода.

На разсъмване окончателно разбрах, че няма да мога да спя като хората. И в този миг точно под мен от купето на моя покровител изведнъж избоботи познатият груб глас.

Говореше доста тихо, но от тях ме дяляха само тънък дюшек и металната плоскост на нара, чувах дори дишането на събеседниците, дори чувах как ноктите на Слона драпат тялото му.

— ... Само недей да си мислиш — мрачно рече татуираният бандит, — че съм дошъл да дигам джангър или с некви претенции...

— Казвай, казвай — благосклонно позволи Слава.

Слона подхвана бавно:

— Естествено, схващам в общи линии защо веднага си го гушнал тоя финансист...

— Какъв финансист? — бързо се учуди Слава.

— Ти си знаеш.

— Кой, а, Андрюха ли? Че той финансист ли е? Лично той ли ти каза, че е финансист?

— Не ми е казал — отстъпи Слона. — Но то му личи. Да не съм вчерашен.

Слава премина на тайнствен шепот. Напрегнах слух.

— Само недей да казваш на никого... Този Андрюха е аферист и мошеник. С афера е направил милион зелени, чаткаш ли? Затова са го държали в „Лефортово“ почти цяла година. Това първо. Второ... — Слава заговори по-силно, с натиск, с агресия — не те разбрах какво имаш предвид с това „гушнал“. Да не намекваш, че ми шари мангизи? А?

— Не, разбира се — побърза да отрече Слона. — Как можа да си го помислиш? Но поради какви заслуги тогава тоя студент си живее живота, настанил се е на готиното място, а достойните пичове спят на четири смени? Вече пети ден съм тук. Всичко разбрах. Говорил съм с всички. Има много недоволни, Слава. Не съм само аз. Недей си мисли, че искам нещо да търся сметка...

— Стига! — рязко, с метален глас го прекъсна надзорникът. — Ти... как ти викаха, че забравих?

— Дима.

— Ти, Дима, не можеш да ми търсиш абсолютно никаква сметка! — отсече Слава Кпсс. — Никаква. В бърлогата всичко е точно. И аз

отговарям за това. При мен тук никои не е бил убит, изнасилен, пречупен без причина. Няма побоища, няма безчинства. Недоволни има и ги знам всичките, виждам ги как живеят. Отговори ми, защо тези недоволни си шушнат по ъглите и не ми кажат нищо в очите? А?

Слона оглушително се задрапа.

— Защото са мишоци — рече Слава — и животът им е миши...

Чух щракване на запалка и басовото „благодаря“ на Слона, очевидно му беше предложена цигара.

— Тук — продължи Слава — покрай нас всичко е точно. Правилата са чисто каторжнически. Всичко е както се полага. Чаткаш ли? Никого не съм „гушнал“, никого не съм издигнал, никого не съм натопил. Никого не съм уредил. В достойната бърлога арестантите се оправят сами. Този аферист, който не ти дава мира, го държа при мен по една причина: той ми е интересен и симпатичен. Лично на мен, на Слава Кпсс! Искам с него да свърша една работа, а каква точно — извинявай, но това не засяга никого, освен нас двамата.

Слона изпусна въздух.

— Не ме убеди — изрече той. — Да приключим тая разправия, Слава. Накрая ще ти кажа следното: тоя студент всеки ден да се моли Богу, че е под крилото ти. Иначе да съм му изтръскал целия милион за половин час. Заедно с червата. Навън това ми беше работата и тук мога да я свърша...

— Разбрах те — равнодушно отрони Слава.

— Тогава да тръгвам.

Изскърца желязо.

— Ако имаш въпроси, отбивай се по всяко време — безгрижно се сбогува Слава.

Няколко секунди минаха в тишина. Отново долових щракането на запалката.

— Андрюха — тихо се обади отдолу моят защитник. — Нали не спиш?

— Не спя.

— Чу ли всичко?

— Почти всичко.

— Слез. Трябва да поговорим. Само че не веднага. След десетина минути. Или петнайсет. Или даже по-късно. Погледни къде е това говедо?

— Отиде да чифирясва.

— Аха. Добре, задръж малко и ела при мен.

Петнайсет минути изминаха в мъчително трескаво изчакване. После се надигнах, старателно се прозях, скочих долу — на петия ден вече го докарвах пластично и точно — и бързо хлътнах в бърлогата на надзорника.

Слава излъчваше безгрижие. Одеялото пред него още пазеше отпечатък от задника на моя неприятел.

— Нервно ли ти е? — веднага попита Слава.

— Ни най-малко — излъгах.

— Лъжеш — възрази Слава и се усмихна. — Да не ти пука за нищо. Живей си спокойно. Отмаряй, свиквай. Аз съм в тая бърлога от четири години. Такива като тоя Слон съм ги посрещнал и изпратил поне хиляда. Навън така го е карал: тресне някой абдал по главата, вземе му сто рубли, надрусва се с хероин и за друго не го е грижа. А като влезе в панделата, веднага се прави на страшен: аз съм печен, аз съм бандит, аз всичките ги познавам...

— Ако се дърви — изсъсках, — ще му прегриза гърлото.

— Той няма да те закачи. И ще си спи на четири смени. Докато аз не пожелае да се променят нещата. А ако се наложи, така ще го скастрим, че свят ще му се завие... Имаш ли кафе впрочем?

— Да. В сака.

— Не дръж нищо в сака. Даван го тука, сега ще кипнем водичка и ще се освежим. — Слава се умисли. Лицето му просветна. Той сложи леката си суха длан на рамото ми. — Бог, ще знаеш, насочва всекиго по негов си път. На такива като Слона пътят им е кратък. А нашите с теб пътища са малко по-дълги. Така ли е?

— Така е.

— Хайде да викнем и нашите свързки да пият кафе. И Джони, и Гиви Сухумския. Ти чувал ли си за Пътя?

— Чувал съм някои работи...

— Това е добре.

[1] Изправителна колония със строг режим за осъдени на доживотен затвор в бившия Кирило-Новоезерски манастир във Вологодска област. — Б.пр. ↑

[2] През април 1997 г. валутният курс е около 6000 рубли за долар. — Б.пр. ↑

[3] Слона изрежда някои силни през 90-те години организирани престъпни групировки. Кунцево, Таганка, Орехово са квартали на Москва. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 30

1

В първите дни на лятото температурата в града се вдигна до двайсет градуса, а в Общата Бърлога — до трийсет и пет, при стопроцентова влажност на въздуха.

Хората клечаха по гащи и мълчаха. Денонощното мърдане на четиристотин кльошави крайника ставаше все по-бавно. Мъчително напрежение налегна опиращите се едно в друго костеливи тела, бълбукащата в десетки канчета вряла вода, спящите и будните, ситите и гладните. Въздухът се втечни, превърна се във вкиснат постен бульон.

Една сутрин в този едва мърдащ горещ слой течен въздух проникнаха някакви познати звуци. Заслушах се. Мозъкът ми, лишен от кислород, трудно функционираше. Наложих се дълго да се концентрирам, докато ми стане ясно, че някой вика моето име.

— Какво става?

— Повикване, спешно!

За пет седмици се бях настанил като у дома си на новото място. Общата килия вече не ми се струваше пещера, обитавана от ужасни гоблини. Тръснах глава, концентрирах се криво-ляво и бързо се промуших ребром през тълпата; едни безцеремонно отмествах с лакът, други заобикалях с любезен поздрав, на трети намигах, а четвърти неутрализирах със специален тежък поглед. Пробих си път до отворения правоъгълник на „хранилката“ и побързах да уточня с вертухая какво е това повикване, от кого и за къде.

Надзирателят обаче нямаше желание да бъде любезен с мен. Макар че оня ден пуши от моите цигари.

— Повикване значи повикване! — ревна той. — Готов ли си, или не? Хайде, по-живо! Виж се колко сте, пък аз съм сам!

В пренаселения затвор „Матроская тишина“ процедурата по извеждането на арестанти беше крайно опростена. Сипейки бодри

ругатни, специалният дежурен събра из етажa двайсетина души и подкара влачещата крака тълпа по коридорите и стълбите към съседния следствен блок.

Повишавайки през цялото време градусa на попържните, той натика стадото в „трамвая“ — малък бокс три на три метра. Там убийците, бандитите, хулиганите и другите престъпници дълго се ядосваха на теснотията, пушеха и разменяха новини, докато не започнаха един по един да ги разкарват по кабинетите.

Никой не се занимаваше с обиски. „Извеждащият“ дежурен действаше рационално. За какво да обискираш тълпата мръсни, гладни и ядосани хора по пътя натам? Какво толкова забранено може да отнесе арестантът в следствения блок? Нож ли? Да заколи прокурора? Глупости.

Друго нещо е арестантът, който се връща обратно. Сега вече, след свиждането с адвоката, той пренася в джобовете, в ръкавите, в чорапите и в гащите скрити, нагънати, маскирани вестници, списания, книги, цигари, запалки, кибрит, бонбони, шоколад, кубчета бульон, тетрадки, химикалки, флумастери, батерии, игли, пилочки за нокти, найлонови торбички, ролки тиксо, конци, пластир, аспирин, аналгин, дезодоранти, препарати срещу хлебарки, въшките и кърлежи, лепило, ножица и още хиляда разни дреболийки, забранени за употреба, но жизнено необходими в затворническия бит. Такъв престъпник си проси претърсването.

Жалко, че моят адвокат вече не е адвокат, помислих си тъжно. Ето например Джони всяка седмица ходи на свиждане със защитника си и никога не прави празни курсове. Сега рижият Максим би ми свършил добра работа. Колко много полезни неща би могъл да ми донесе! Кой мисли, че адвокатите са нужни, за да защитават клиентите в съда? Каква наивна глупост! Арестантът от „Матроската“ се нуждае от адвокат за постоянна доставка на важни вещи за бита. Ако арестантът в „Матроската“ разполага с кутия цигари с филтър — той е голям човек. Каква ти защита в съда! Чакай да стигнем до този съд!

Споменът за рижия юрист ме накара да се усмихна горчиво и да сведа глава, за да не могат притиснатите до мен петербургски чеченец, московски таджик и двама сибирски грузинци да видят моментната ми слабост. Ах, Максим, умнико! Къде изчезна, друже? Нали разправяше, че си се бил зареждал като с ток. Защо цели четири месеца не идваш да

се заредиш? Защо ме четкаше, след като си знаел, че идваш за последен път? Защо не каза направо: довиждане, нека си останем приятели? Грозна, недостойна за мъж постъпка!

В следствения кабинет ме очакваше тъкмо моят бивш адвокат — беше седнал зад бюрото и барабанеше с пръсти по него, очевидно телепортирал се директно от моите мислени упреци.

— Здравсти — рекох много засрамен.

Външният вид на Максим Штейн ме изуми.

Седналият зад бюрото човек с медна коса направо се тресеше. Той, който неведнъж гордо ми бе заявявал, че не понася тютюна, веднага щом конвойният затвори вратата, измъкна от джоба си пакет „Житан“ и го хвърли на писалището. Последва го запалката. Адвокатът незабавно сграбчи двете неща с треперещи ръце, извади цигара, запали, изпусна пушека надолу. Зениците му бяха разширени, бузите обрасли с неподдържана, тук-там посивяла четина. Глупавата златна гривна се поклащаше на китката му. Третото копче на сакото, най-долното, се държеше на тънък конец и всеки момент щеше да се откъсне.

— Извинявай — измърмори той — за дългото отсъствие.

— Няма страшно — простих великодушно.

— Как си? Не знаех, че са те преместили в „Матроската“... Обадих се на жена ти, тя ми каза... Направо съм шокиран...

— Какво става? — попитах, присвил очи. — Какво ти е?

— Всичко е окей — отговори юристът, смаза изпушената наполовина цигара в пепелника и с явно усилие се въздържа да не запали моментално следваща. — Всичко е прекрасно...

— Тогава черпи една цигара.

— Да, разбира се.

— А сега кажи какво се е случило. Някаква неприятност, свързана с моето ДЕЛО?

— С твоето ДЕЛО всичко е наред.

— Тогава какво има?

Максим вдиша дълбоко и издиша.

— Необходим ми е съвет.

— Готов съм.

— Андрей! — изписка адвокатът. — Те торпилират банката! Натопиха ме в афера! Моят подпис е върху всички документи! Те

върнаха парите на едрите акционери, а дребните ги изпързалиха! А аз съм парафирал всички договори! Следят ме! Заплашват ме по телефона! Три пъти ме викаха на разпити! Вчера са ми оставили наркотик в касата!

— Какъв наркотик? — заинтересувах се.

— Кокаин...

— Изшмърка ли го?

— Да не си луд? Хвърлих го в кенефа.

— Ти си луд. Трябваше да го шмъркнеш.

— Смешно ти е на теб! — плесна с ръце Рижия. — А аз съм на ръба!

— Не се пали. Вземи се в ръце.

— Нали ми каза! Тогава! През февруари! Каза, че банката я бивало! И че хората били талантиливи и солидни!

— Да — кимнах, палейки поредната ароматна цигара. — Може да съм казал, че хората са солидни или че са талантиливи, но не съм казал, че са честни хора. Можеш ли да ми разкажеш по-подробно?

Рижия шумно преглътна.

— Тогава, през февруари — поде той, — когато ти още беше в „Лефортово“... когато дойдох при теб за последен път, малко послъгах... Вече работех при тях от месец. Зам.-шеф на юридическия отдел. Три хиляди долара месечно, представяш ли си? Плюс премии всяко тримесечие... Буквално в началото на пролетта началникът напусна, разболял се нещо, и аз се издигнах на неговото място... Пет хиляди месечно... Работа до гуша. Навалица от клиенти. Влоговете им носят петдесет процента годишно...

— Моля-моля? Петдесет?

— Петдесет процента годишно.

— Петдесет процента! — хванах се за главата като футболист, изтървал от три метра на празна врата. — Трябвало е да тичаш незабавно в прокуратурата!

Рижия подсмъркна.

— Откъде да знам? Не бях наясно! Нали затова са ме взели! Тъпак! Външен човек, който не отбира нищичко от финанси! Подписвах всеки депозитен договор! Моят подпис е вторият, първият е на председателя на управителния съвет... Оказа се, че е подставено лице. Фиктивно. Плюс това подписа му го е полагал друг... Незнайно

кой. С други думи, после изчезна и първият зам.-председател. Всички началници на отдели напуснаха...

— Ясно. Плъховете са побягнали.

— И плъховете, и матросите, и капитанът! Останахме двама с втория зам.-председател...

— Ами бягай и ти!

— Късно е! — кресна юристът. — Вторият „зам“ ме изпревари. Оня ден замина уж на вилата, а вчера ми се обади от Тел Авив...

— Толкова по-добре за теб! Значи си едва ли не единственият от ръководството, който не е избягал, а си е на мястото. Това директно сочи, че си невинен.

Рижия изведнъж се наведе и се изплю направо на пода — нескопосано, по женски. Размаза плюнката с крак. Явно беше в шок.

— Какво да правя? Ще ме арестуват! Ще ме вкарат! Какво ще ме посъветваш като банкер?

Свих рамене.

— Да се успокоиш. Да пиеш един тиоридазин. Имаш ли у теб?

— Нямам!

— Лошо. Как тогава се бориш със стреса?

— Къркам.

— Много лошо! Значи ето съветите ми. Недей да къркаш. Ходи на разпитите. Видиш ли, че те следят, бягай им. Намерения кокаин донеси на мен... Шегувам се. Тук много се търсят такива отрови... Телефонните заплахи ги записвай. Не се укриваш като другите, останал си да разчистваш говната — това е точка в твоя полза. Освен това ти обективно си честен и почтен човек, който отскоро е в банката — това е втора точка за теб. Никое здравомислещо ченге няма да те опандизи.

— Ами теб? — попита юристът. — Теб здравомислещи ли те опандизиха? Без нито една улика?

Спомних си вторачения поглед на леко сълзящите очи на генерал Зуев и кимнах отговорно:

— Да. Мен ме опандизиха рядко здравомислещи хора. Бих ги нарекъл олицетворение на здравомислието. И аз на тяхно място бих постъпил по същия начин. Освен това един от тези здравомислещи неотдавна ми доказа като две и две, че главната улика ми е изписана на челото.

Рижия недоверчиво ме изгледа между очите, но очевидно не съзря нищо и отново сграбчи житана. Ръцете му трепереха.

— И най-важното — спомних си и адвокатът трепна, изтърва цигарата и се наведе към мен, готов жадно да попие мъдростта от акулата на руския бизнес, за каквата явно ме смяташе. Стана ми истински жал за него, — най-важното! Никога не се опитвай никого да излъжеш.

Рижия не каза нищо. Вдигнах цигарата, която той изпусна на бюрото, и внимателно я наместих обратно в пакета, а пакета прибрах в джоба си.

— Ще взема и запалката.

— Да, да, естествено...

— Химикалка имаш ли?

— Да, заповядай...

— И още нещо — додадох непринудено, — дай ми назаем малко пари...

— Колко? — възкликна Рижия и трескаво извади портфейла.

— Пет стотака. Ако може, на по-дребни банкноти...

Адвокатът незабавно отброи сухото, а аз го скрих на сигурно място, известно на всекиго.

Рижия с отвращение наблюдаваше моите манипулации.

— Не се притеснявай — усмигнах му се на изпроводяк.

— Затворът не е направен за такива като теб. А за такива като мен. Той е за хора, които си мислят, че са ненаказуеми, че са най-хитри. Твоето място не е тук. Напразно се притесняваш. Напусни банката, лекувай си нервите, смени си телефона и адреса... Върни се в адвокатурата. Скоро ще започне моят процес, може точно тогава да ми помогнеш...

2

Човешки ръце бяха заварили метала — дебел, небрежно изпилен по краищата — за метал. След време други търпеливи човешки ръце бяха откъснали, отделили едното от другото. Бяха разгънали сгънатото, бяха откъснали завареното. Беше се образувала пролука, отвор. И сега,

като гледах през него, виждах онова, което беше забранено за гледане — свободата.

Това е привилегията на моя нов и по-добър статут: да се качвам на перваза и да се наслаждавам на свободата през пролуката.

Цялата свобода ми се разкрива в тясна ивица. Отсреща на петдесетина метра е масивното сиво тяло на съседния специален корпус („спец“ на местния жаргон). Вдясно е сградата на лечебницата. Точно отдолу — покривът на някакво помощно съоръжение. А между две от сивите затворнически постройки е тя, свободата. Синьо небе, част от крайбрежна улица, затревен склон с няколко дървета. Жилищен блок. Как ли живеят хората там — с изглед към затвора?

— ... Спокойно — каза ми делово Джони. — Ще ти разкажа и ще ти покажа всичко. Аз съм на Пътя от година вече.

— Не ти ли е омръзнало?

— Това не омръзва — тихо рече моят наставник и размърда впечатляващите си делтовидни мускули. — Пътят е светая светих. Той е основата на Общия Ход. Случва се, естествено — уморяваш се, скапваш се и тъй нататък. Но за мен е кеф. Най-важното е, че имаш заетост през цялото време... Опа! Чува ли? Цинк^[1] отстрани. Тегли! Не така, не така! Тегли се бързо, но равномерно. Сега развържи възела, разгъни парцала. Давай тука депешите, бележките де!... Та значи тук, на Пътя, всичко ти е наред. Смяната е дванайсет часа. През цялото време си в движение. Това е най-важното. Зает си, търчиш, ангажиран си, абе на готиното място си. Никой не те закача, а пък ти можеш да строяваш почти всичките...

От човешката вълна изплува индивидуален арестант с краста на корема и подаде на Джони бележка. Затворническото писъмце, прилежно запечатано в найлон, изглеждаше по вид и размери като дъвка. Взех документа, наричан тук „ксива“, проучих адреса — „За Б. 135“, прецених, че трябва да го отпратя нагоре и тръгнах да връзвам възела, но Джони ме спря.

— Не си струва да разкарваш „коня“ за една депеша. И без това не издържа повече от три седмици. Впрочем всяка смяна започвай с проверка на „конете“ да не се скъсат. Ако „конят“ не издържа тежестта на тялото ти, хвърлай го и заплитай нов.

— А с депешата какво да правя?

— Ще изчакаме да се съберат поне три-четири и ще ги засилим наведнъж. Изключение се прави само за спешните депеши и депешите от Общ Характер.

— Ама сега какво да я правя?

— Каквото щеш. Щом си я взел — край, отговаряш с главата си. Прибери си я в джоба. Дръпни ципа. Ако я изгубиш или, не дай Боже, я гепят ченгетата — излиташ от Пътя моментално. И аз заедно с тебе. Обикновено изхвърча цялата смяна. За последната година два пъти става така. Без мое участие, естествено.

— Жестоко.

— Няма как другояче — Джони строго навири пръст. — Тук е панделата! От всяка депеша може да зависи нечия съдба. Макар че деветдесет процента от пощата е плява. „Брато, прати захар и цигари, ако можеш.“ Понякога дори си пишат от скука. А ти поемаш целия риск... Опа, пак цинк. Тегли. Не тоя! Горния! Какво има?

— Заяде.

— Рипай горе. Пъхни го с ръка. Не така! Набутай го през железата!

Изпъшках.

— Не минава.

— Ами как искаш да мине! Навий си ръкава и ще стане.

С мъка набутах в пролуката между „ресните“ застопорилата се поща и скочих обратно.

— Имай пред вид: в различните бърлоги дупките между ресните са различни. Може при тебе пощата да мине без проблеми, а при съседите да се заклеци. Винаги го имай предвид. Ето, носят още две депеши... Не бързай. Провери дали са опаковани правилно! Не ги преопаковай — връщаш и да си ги оправят! Ксивата или колета си ги опакова изпращачът. Ако дойде някой от бърлогата да иска кибрит, запалка, найлон — няма да му даваш. Да си намери... Събери депешите. Увий ги в парцала. По-яко. Не така! Чакай, аз ще ги затегна... Връзвай сега възела. Сега цинкай. Не тропай силно. Че има едни отворковци — така млатят по стената, та чак ченгетата от портиерната ги чуват. Хайде, замина...

— Пак заседна.

Джони ме потупа по рамото.

— Качвай се горе, свързка! Бутай! Бързо! Ами ако сега нахълтат ненадейно копоите, а ти си заклешил пратката между ресните? Гепят ли ти я — жална ти майка! Така че скачаш дванайсет часа непрестанно. Нагоре-надолу. Какво си се настанил там горе? Рипай долу, ония пак цинкат!

В килията има два прозореца. През левия минава пощата странично, през десния — нагоре и надолу. Прозорците са два метра над пода, а разстоянието между тях е десет крачки. След като изтичах няколко пъти натам и обратно, рипнах десетина пъти нагоре и скочих долу, плунах в пот, навехнах си крака, одрах си ръката и се запъхтах.

Джони се забавляваше.

— Ще му свикнеш. Впрочем свали терлиците. На Пътя стой по чорапи. По е удобно за скачане. Изобщо сега, денем, поща, кажи го, няма. Нощес ще тръгне като из ведро. В Централа има десет хиляди арестанти и всички пей дават да общуват. Нощем е кошмар. Нямаш време един фас да дръпнеш. Затова смените се въртят: тази седмица ние с тебе сме денем, а Гиви Сухумския и Коля Пилата през нощта. Следващата седмица — обратното. Опа, цинкат! Тегли страничния! Чакай, аз ще го изтегля, че пак ще го застопориш. На тебе ти засяда, защото не теглиш правилно. Нали ти казах — бързо и плавно. Отгатык стената има водосточна тръба и пратката винаги се закача в нея...

— А този адрес какъв е?

— Аха — отвърна Джони, проучил поредната бележка. — Това е към другия корпус. Засилвай го нагоре, към „ГП-то“.

— Към кое?

— Към Главния Път. Нали видя, между корпусите има опънат канап! Те това е „ГП-то“. Там действат много по-печени от нас момчета. Десет пъти по-печени. По пет-седем души на смяна. Само „конят“ им е сто метра...

А защо...

— Тихо! — прекъсна ме изведнъж моят партньор. — Чуваш ли?

Джони с един скок преодоля двуметровата височина и залепи ухо на решетката. Замръзна. Обърна се и ревна зверски:

— Тишина в къщата! Спрете телевизора!

Лепкавият екот от стотици арестантски гърла моментално секна. Възцари се напрегната тишина. Чак сега долових далечния дрезгав вопъл:

— ... Ченге на решетката!...

— Бързо! — пикира надолу Джони. — Натегни „конете“! Всичките! Връзвай ги за радиаторите! Че ще ги скъсат! Натягай, натягай по-здраво! Цинкай на съседите! Бързо, брато, бързо!

— ... Ченге на решетката!... — отново долетя отвън, но ние вече бяхме спрели всякакво движение и добре натегнахме въжетата, сега те бяха плътно долепени за външните стени на сградата.

— Понякога си нямат работа — пое си въздух Джони — и се мотаят покрай стената. Всеки си носи въже с кука накрая. Метне го, закачи „коня“, откъсне пратката и я носи на шефа, гадината. Затуй, Андрюха, запомни: парцелът се бройка! Взимаш огледалце, рипаш горе, мушкаш си ръката и гледаш да няма вертухаи долу. Печената свързка, преди да засили пратката, всеки път бройка парцела! А тръгне ли Общото — това става нощем, — може и вестник да запалиш, да го пуснеш долу, за да се вижда...

— Сложна работа — признах си откровено.

— Няма нищо сложно. Не се мотай, мисли с главата си, бъди сериозен и всичко ще ти стане ясно. Най-лошото е, ако при съседите дежури на Трасето някой тъпак, както е станало сега. Защо, мислиш, ни запечатват пратките? Защото оня не връзва възела правилно! Възелът трябва да се прави плосък и самата пратка да не се закрепва напречно на „коня“, а надлъжно — тогава минава от раз... Дай да им драснем, докато е паника и Трасето е стопирано... Ти ще пишеш. Вземи химикалка, лист...

— Какво да пиша?

Джони се усмихна.

— Искаш да ти диктувам ли? Пиши. „Дал Бог добро, бродяги! Мир и благоденствие на дома ви и на целия Общ Ход.“ Общ Ход се пише с главни букви. Написа ли го?

— Да.

— Нататък: „Някой от вашите днес през цялата смяна връзва пратките неправилно. Запечатват на решетката. Молим да оправите положението. С арестантски поздрав — Пътят на бърлога едно-едно-седем.“ Пътят се пише с главна буква. Това е. А, чакай! Добави отдолу: „Бродяги! Ако сте възможни, пратете кутия хубави цигари, че сме на фасове.“

— Написах го.

— Свивай и ламинирай.

— Свърши ми найлонът.

— Е, и?

— Откъде да взема?

Джони въздъхна тежко.

— Андрюха, от Луната ли падаш? В бърлогата има сто и трийсет души! Върви вземи от когото видиш. Който получава колети, винаги има найлонови торби. Взимай смело!

Завесата на най-близкото „купе“ се дръпна и оттам изплува измачканото лице на Слава Кпсс. Нашият надзорник си имаше собствена представа за времето. Обикновено двацет и три годишният кръстник будуваше по две-три денонощия. Без да го е грижа ден ли е, или нощ, той съчиняваше десетки депеши до многобройни приятели и другари, изпращаше и получаваше десетки пратки, обстойно разпитваше новопристигналите, играеше карти, табла, шах и шашки, потушаваше неизбежните конфликти между съкафезниците, молеше се, гледаше телевизия — всичко това продължаваше от петдесет до седемдесет часа. След което глътваше няколко хапчета димедрол и спеше непробудно следващите петдесет часа. Неговите денонощия обхващаха цели седмици.

— Какво става, Джони? — попита той, намръщен и сънен.

— Всичко е наред — отговори Джони. — Аферистът овладява Трасето.

— Найлон ли няма? — осведоми се Слава, който очевидно беше дочул нашия диалог.

— Ще намерим — увери го Джони.

— Андрюха — рече наставнически Слава. — Ти си свързка, ясно ли ти е? Тръгвай из бърлогата и взимай каквото ти трябва! Само и само Пътят да работи по часовник! Найлон, кибрит, хартия — всичко. Само недей да се ежиш, действай културно. И пътьом им набий в манерките на тези говеда, че всеки достоен арестант трябва без подсещане да заделя всичко необходимо за Пътя!

Последните думи бяха казани гръмогласно. Звучите отекнаха към тавана и между стените. Сто трийсет и пет души — освен спящите — притихнаха тревожно.

Слава се измъкна от „купето“, разтри лицето си с длан, взе пешкира и се запъти през цялата килия към умивалника. Тълпата се

разтваряше пред него. По-опитните и оправните дърпаха за ръцете и раменете онези, които се заблейваха. Погледът на надзорника — мътен и лош — се плъзгаше по лицата.

— Сто и трийсет души! — оплака се с отвращение Слава Кпсс. Гласът му набра сила. — Мигар свръзката трябва да търчи подир всеки и да го моли за всяка дреболийка? Дайте конци! Дайте кибрит! А? Какво? — Слава заби очи в най-близкостоящия, наплескан с йод от главата до петите.

— Тебе как те викаха?

— Фенера.

— Знам те, Фенер, само киснеш при татуировчика, носиш му чай и захар с килограми да ти набоде поредната картинка! А към Трасето хич не се мяркаш! Що не ходиш да видиш как е положението, да питаш момчетата дали не им трябва нещо? Ами ти, Али Баба? Вчера ти дойде колет, една цигара не си ги почерпил момчетата! Ами ти, Федот? Гратис ли смяташ да си караш?

— Ама аз не получавам колети — опита да се оправдае в притихналата килия сипаничавият осемнайсетгодишен Федот, обръснат нула номер.

— Че хвани иглата! — викна басово Слава Кпсс. — Уший калъфка за възглавница! Лепило вземи! Направи една кутия за Общото! Старата се разпада вече! Ама ти откъде да знаеш, нали? Направи поне нещо! Вземи участие в Общия Ход! Като не знаеш как — питай хората! Те ще те светнат. Не се пробвай гратис! Размърдай се! Прояви се! Какъв е тоя вашият живот — да се свреш в дупката и да си кльопаш дажбата? Гратисчии! Всеки първи от вас — гратисчия! Нищо не правите, кльопате дажбата и чакате какво ще стане — това е вашият живот. Ни Бог имате, ни срама! Слон! Къде си?

— Тук — избоботи зад гърбовете Слона.

За месеца, който лежеше тук, Слона се поотропа и криво-ляво се настани. Но не го срещах често. Аз рядко напусках любимото си ъгълче в купето на Слава Кпсс — там, загледан в телевизора и ограден със завеса от чуждите погледи, прекарвах по дванайсет часа дневно, излизах само до тоалетната; докато врагът ми отначало се бе закачил за една компания, после за друга, по-богата, така че дори си беше извоювал място на първия етаж, макар че пак си спеше на четири смени.

— Не съм ли прав, кажи?

— Прав си — мрачно потвърди Слона. — Дума да не става, прав си, Слава.

— Видяхте ли? — Слава изглежда околните. — Та накратко: молба! Който има найлонови пликосе, заделете за Пътя. Това е.

Докато се миеше, до стената при Джони се натрупаха десетки пликосе, торбички и парчета найлон, три тетрадки с кариани листа, две химикалки, една запалка, четиринайсет цигари с филтър и бучка захар.

Дори сипаничавият Федот, който не получаваше колети, мушна в ръката ми огризка от молив. Само дето жестът му бе съпроводен от бърз завистлив поглед.

[1] На затворническият жаргон думата „цинк“ означава предупреждение, парола, условен знак. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 31

1

— Е, това е, Андрей — каза Хватов и въздъхна. — Следствието завърши. Случаят ви заминава в съда.

— Честито — отговорих предпазливо и седнах на перваза на прозореца.

Лефортовските следствени кабинети гледаха към вътрешен двор, докато в демократично уредената „Матроская тишина“ през пращното стъкло се виждаше съвсем истинската свобода: градска улица, паркирани автомобили, забързани по задачите си граждани. Иначе през изтеклата година нищо като че не се беше променило. Същите граждани. Същите коли. Същата карирана каубойска риза на рязанския следовател.

— Ще се сбогуваме ли? — попитах.

Хватов се засмя. Отдавна не го бях виждал в толкова добро настроение.

— До сбогуването има много време — отвърна той. — Тепърва ни чака „двеста и едно“. Преди да започне съдът, сте длъжни, ти и другите разследвани, да се, такава, запознаете с материалите на обвинението. Член двеста и едно от Наказателния, такава, кодекс.

— Ще ми дадете да прочета ДЕЛОТО?

— Всичките петдесет и седем тома.

— Колко? — смаях се аз.

— Петдесет и седем — повтори рязанският чичка, бръкна в чантата си и извади дебела картонена папка. — Ето ти за днес. Това е том номер едно.

Номер едно се тропна на писалището — изключително масивен, сив, спретнат.

Неволно се засмях без звук.

— Разнищихте го все пак, а?

— Да, такава. Разнищихме го.

— Голямо нищене падна.

— Голямо — потвърди Хватов. — Но в пълно съответствие със законодателството. Успяхме, такава, за единайсет месеца...

Докато се любувах на сивото картонено чудовище, изживях сложна гама от емоции. Преди година мечтаех да прочета поне една страничка. Сънувах как трескаво прелиствам страшните листове. Възнамерявах да предложа подкуп. Опитвах да се науча да чета незабележимо. А сега имам право на законни основания да изчета цялата документация. Но вече не ми е притрябвало.

Като надникна под сивата корица, ще разбере дали съм бил прав, отказвайки диалога със следствието, мълчейки по време на разпитите. Като седна да чета, ще науча какво са говорили и министърът, и фармацевтът аптекар, и моят бивш бос Михаил, и другите свидетели. Като отворя книгата на съдбата, ще открия в нея своето бъдеще.

Осъзнал важността на историческата минута, се настаних удобно на стола, решително придърпах ДЕЛОТО и се вгълбих в страниците, но се разочаровах.

Номер едно съдържаеше официални постановления за повдигане на обвинение и прочее специални прокурорски книжа. Всичките многословни, пълни с високопарни канцеларизми.

Десетките постановления бяха подредени в хронологичен ред. Постановление за предварително производство по ДЕЛОТО. Постановление за предаване на ДЕЛОТО в по-горна инстанция. Постановление за повдигане на обвинение срещу главните обвиняеми. Постановление за повдигане на обвинение срещу второстепенните участници. Включително — срещу А. Рубанов. Постановление за задържане на заподозрените. Постановление за преномериране на ДЕЛОТО. Постановление за формиране на следствена група. Постановление за включване в нейния състав на следователите Еди-кой си, оперативните сътрудници Еди-кой си, експертите Еди-кой си.

Навсякъде засукани подписи със синьо мастило. Внушителни надписи. Градска прокуратура. Републиканска прокуратура. Генерална прокуратура. Заместник генерален прокурор старши юридически съветник Еди-кой си. Генерал прокурор Еди-кой си. Внушителни факсимилета. Кръгли печати с двуглави орли. Категорични формулировки. Предвид изключително опасното. Както и тежестта на деянието. Под стража!

В крайна сметка затворих с отвращение том номер едно и въздъгнах.

— Нищо особено.

— По-нататък става по-интересно — обеща Хватов.

Нещо ми липсва, помислих. Липсва нещо привично у моя следовател.

— А къде са хапчетата за главобол? — сетих се изведнъж. — Да не би колите да не бибиткат вече?

— Бибиткат — отрони небрежно Хватов.

— Свикнахте ли?

— Не, разбира се. Свиква ли се с такова нещо?

— Но главата не ви боли?

— Не.

— И как го постигнахте?

Кариания се усмихна.

— Отидох в аптеката — сподели той, — но не взех хапчета, ами такова, една брошурка. „Как да победим стреса“. Много хубава, такова, книжка. Всичко си пише.

— Аха. Значи аптека. И книжка. Проста работа. И какво препоръчва в наши дни медицината за преодоляване на стреса?

Следователят многозначително и хитро ме погледна през очилата си. Наистина не изглеждаше потиснат или изморен. Макар че съвсем доскоро, при последната ни среща, имаше тъмни кръгове под очите и постоянно пиеше аспирина. Той отново бръкна в чантата.

— Ето! — заяви с гордост. — Това е моето лекарство.

Видях дискмен. Доволният Хватов сложи на бюрото и няколко диска.

— Ето какво слушам! Виж. Това е шум от тропически, такова, дъжд. Шейсет минути просто се лее вода и се обаждат птици. Това е шум от океански прибой. Също цял час. А това е нещо съвсем чудесно: брачни песни на китове...

— Може ли да чуя? — помолих.

— Става — разреши Хватов. — Само че, такова, по-бързичко...

Мушнах в ушите си малките слушалки и натиснах старта.

Главата ми се изпълни с басово бучене, звън и ромон. Потоци вода се лееха от високо облачно небе, милиарди тежки капки тропаха по широки изумрудени листа. Крещяха папагали или маймуни, или

слонове, или някакви неизвестни за мен обитатели на джунглите. Странни, пресипнали вопли, призови и други сигнали ту се носеха отдалеч, ту отекваха съвсем наблизко.

Живата природна какофония ме умиротвори. Затворих очи и си представих гора, вода, цветя, зелени стволоче. Въобразих си сладникави тропически миризми, свежест, усещане за празник. Отворил очи, съзрях, че рязанският следовател ме гледа и нещо говори с доволна усмивка на кръглото си лице. Очевидно ми разказва как с аудиозаписите е победил болката и е забравил безмилостно бибиткащите обитатели на големия град.

Погалих леко с пръсти пластмасовото тяло на устройството. Изглеждаше много примамливо. Както и дисковете в пластмасови кутийки с разноцветни картинки. Неприсъщи предмети в мрачната, вмирисана на нещастие следствена килия. Част от друг свят — красив, лъскав. Свободен. Изпитах тъга и завист.

После ми просветна. Ами да, в килията имаме плейър — скърцаща стара браква, много пъти минавала от едни арестантски ръце в други, изкарала десетки обиски. Понякога при особено люти тараша все пак я конфискуваха, но всеки път успявахме да си откупим ценната вещь. Във всяка уважаваща се килия в нашия Централ има машинарийка за слушане на музика. Или почти във всяка.

Трудността е самата музика. Първите места в хит парадите на „Матроската“ твърдо държат затворническите песни. Лично аз не съм в състояние дълго да слушам песнъвки с по три акорда. Едно време дори бях писал на съседни, познати и приятели да ми изпратят каквото и да е, само да не са пандизчийски шансони. Но отговорите отвсякъде бяха обезсърчителни: Круг, Кучин, Наговицин и други от същия вид, нищо повече.

А тук имам — шум на тропически дъжд! Брачни песни на китове! Океански прибой! Ето! Ето това, което ми е нужно! Ето за какво копнее душата ми! Ето кое ще ме спаси от всекидневния кошмар, от шаващата унила човешка маса, нападната от паразити! Шумът на тропическия порой! Брачните песни на китове!

— Продай ми музиката, Степан Михалич! — предложих решително.

Хватов самодоволно поклати глава.

— Това шега ли беше?

— Продай ми я, Степан Михалич! — вложих в думите си цялата убедителност, на каквато бях способен. — Продай ми дисковете! Продай ми китовите песни! И тропическия дъжд! И апаратчето също! Продай ми ги, Степан Михалич!

Карирания се намръщи и махна с ръка. Взе вълшебната машинка и спешно я прибра обратно в чантата. Последваха я и брачните песни, и всичко останало.

— Стига си, такава, дрънкар глупости. Как ще ти ги продам? Какво ще ги правиш? Не можеш да ги пренесеш в килията...

— Ще ги пренеса! — възкликнах почти истерично. — Ти само ми ги дай, аз ще ги пренеса, нямай грижа! През три тараша ще ги пренеса! При нас всичко е точно!

— Ще си платиш тарифата?

— Може и да си платя. Това си е моя работа. Но ще ги вкарам, Бога ми! Продай ми ги, Степан Михалич!

— Стига — изръмжа рязанецът. — Ти нямаш пари.

— Не нося, вярно е — кимнах. — Но следващия път, когато ми донесеш том номер две, ще донеса цялата сума!

Бързо пресметнах наум и прецених, че за едно денонощие ще успея да събера седемдесет долара. От съседни, познати и приятели. И отново атакувах:

— Продай ми ги, Степан Михалич! Продай ми ги! Човешки те моля! Помогни ми! Влез ми в положението! Лежа заедно със сто и трийсет души! Туберкулоза, краста, въшки, менингит, воднянка, глад, припадъци! Бездомници, наркомани, разправии, кавги! Нерви! Продай ми ги, Степан Михалич! Продай ми китовите и дъжда от тропиците! Никой няма да разбере! Ще ги внесе тайно! А довечера в бърлогата ще седна, ще затворя очи, ще си сложа слушалките и ще се отпусна! Ще се успокоя! Ще почувствам свободата, живота, въздуха! Хайде де! Кажете „да“!

Живописвайки, аз самият толкова ясно си представих картината как слушам брачните песни наред общата килия в Централата, че ми се насълзиха очите.

— Стига — отвърна Хватов. — Не мога. Изключено.

Бях търпелив. Изчаках и подхванах другояче.

— Това първата ти машинка ли е?

— Защо?

Рязанският следовател изобщо не реагира, че му говоря на „ти“. Може просто да не беше обърнал внимание.

— Ти си я купи — продължавах да се подмилквам, — научи се как да я ползваш, разбра й копчетата, някое време й се порадва, но скоро прецени, че за същите пари си можел да си купиш много по-добра техника! Нали познах?

Хватов се замисли.

— По принцип, да — отвърна той. — Най-вече че нямаше кого да попитам. Наоколо все солидни хора, а пък дискменът си е младежко, такова, развлечение...

— Сега щеше да си вземеш по-нов модел, нали? Дето има бутончета и на шнура, нали?

Карирания пак се замисли и си призна, че съм уцелил, такова, десетката. Въодушевен, измъкнах престижните цигари (съвсем не всеки в Централа пуши житан, а тези, които могат да си го позволят, в никакъв случай не го пушат всеки ден), ободрих се със скъпия пушек и хладнокръвно продължих:

— Продай ми ги, Степан Михалич. Престраши се. Ще ти платя пълната стойност. Плащам като за нов апарат. А ти ще си купиш друг, по-качествен! Дал си си парите за този, а след това, в процеса на използването, на натискането на копчета, си се ориентирал кои функции и опции са ти необходими, а кои са ти безполезни. Чак в процеса на експлоатация на новата техника си придобил вкус на потребител. И сега ти е точно времето да смениш машинката с по-добра! Ако не по-скъпа, то поне с подходяща за твоите конкретни, лични потребности. Ти си развил култура на потребление! Време е да дръпнеш напред! Към по-модерното! Продай ми ги, Степан Михалич! Продай ми тази свирка! Вземи си по-добра! Уважавай себе си и своите потребности!

— Прав си, такова — измърмори Хватов. — Но това, което го предлагаш, е изключено. И ти много добре го разбираш. Край. Викам конвоя. Подготви се.

От разочарование отблъснах том номер едно, с тъга погледнах подаващите се от следователската чанта жици на слушалките и за последен път измъкнах с обречен, жален глас:

— Продай ми ги, Степан Михалич! Като земляк ти се моля! Като човек със сърце! Продай ми ги, а?

— Машинката не се продава — отговори следователят. И след пауза додаде: — Нито пък собственикът ѝ.

На вратата изникна фигурата на контрольора.

— Ще дойда утре — предупреди Хватов. — Ще донеса, такава, втори том. Бъди готов.

— Донесете и дисковете — минах отново на „вие“ и станах от неудобния затворнически стол. — Ще чета ДЕЛОТО и ще слушам шума на океанския прибой. Става ли?

На следващия ден кариерният борец със стреса донесе том номер две, но не и плейъра. Очевидно истински се беше уплашил, че изкрейзилият арестант в крайна сметка ще го склони.

Но се случи така, че четенето на ДЕЛОТО ми донесе къде повече емоции от слушане на тропическия порой.

2

Когато наред поредния том се засмях за първи път, рязанският следовател ме изгледа с подозрение и опасение.

— Какво смешно има?

— Просто така — отвърнах. — Забавляват ме някои неща...

— Своите показания ли четеш?

— Не. На моите ще плача.

През юли Хватов отново взе да идва често, както през есента на миналата година, в разгара на следствието. Пристигаше по два, по три пъти седмично. Носеше ми том след том, а аз ги четях и се смеех.

Страниците на ДЕЛОТО, изрядно разпечатаните протоколи бяха пълни с жалка интелегентска уплаха и интелегентски лъжи, наивни и глупави.

Босът Михаил фигурираше тук в челните редици. Бяха го разпитвали три пъти и всеки път той нещо променяше, измисляше, изобретяваше, отричаше се от предишни оценки и съждения, хитруваше и изобщо според мен беше направил абсолютно всичко възможно да го заподозре следствието като пряк съучастник в присвояването на държавните милиарди. Добре че по същото време разпитваният в съседния кабинет съучастник Рубанов си е затварял

плювалника — иначе босът Михаил нямаше да излезе след месец, а щеше и досега да търка нарове.

Легендата за „домакина“ беше провалена веднага по най-бездарния начин. На едно място Михаил се беше представил като „административен началник на фирмата“. Не следващия ден се нарекъл „стопански мениджър“. След седмица, на третия разпит, беше заявил: „Занимавах се с битови въпроси, а също така изпълнявах и други поръчения на Андрей.“

Защо? — хвацах се ужасен за главата. Какви „други поръчения“? Аз съм домакинът — и точка! Може би босът Михаил в последния момент — вече седнал в профил към следователя — е решил, че няма да е убедителен с представителната си външност? Усъмнил се е в актьорските си заложби?

Ако имате в джоба си над милион долара, ако вкъщи имате прислужници, а в колата — шофьор, ако отдавна сте отвикнали да мислите за дреболии като смяна на крушките, миене на съдовете, зареждане на колата с бензин, а на факса с хартия, плащане на сметките за ток и вода — няма да ви е толкова лесно да се престорите на домакин в следователския кабинет, както ви е изглеждало на пръв поглед.

Така или иначе, Михаил обективно бе дал калпави показания. Объркани, несвързани, пълни с противоречия. Беше затънал в многословия.

Отделни пасажии направо ме хвърляха във възторг. „Известно време продавах резервни части за радиа.“ Какви радиа? Какви резервни части? Какво, опитвал се е да умилостиви следователя ли?

„След завършване на университета останах без средства за препитание.“ На това място се смях с глас. Ама че формулировка! Нямам средства за препитание! Може би е отронил и някоя сълза върху протокола? Върви на строеж, в цех, стани армейски кадър на договор! И се препитавай! На кого се жалваш от липсата на средства — на следователя с мизерната му заплата? Мети улиците! Затягай гайки! Работна ръка се търси навсякъде! Ти, Михаил, си изпаднал в голяма грешка. От милионерската ти гледна точка средства означава доход от хиляда или две хиляди долара и нагоре. А под тази сума просто няма препитание.

Другите не оставаха по-назад от боса. Свидетелите. Личният ми помощник Семьон беше казал: „Отношенията ни с Андрей бяха приятелски, с отсянка на превъзходство от негова страна.“ Какви отсенки? Ти даваш показания пред Генералната прокуратура на страната! Кой го е грижа за твоите отсенки? Генерал Зуев ли? Става дума за тежко криминално престъпление! Говори ясно, по същество, по въпроса! Никой няма да анализира отсенките ти, да се интересува от фините вибрации на интеллигентската ти душица. Работех за Андрей. Точка. Отсенките на превъзходство са напълно безинтересни тук, в кабинетите със самоделните пепелници, само дето те характеризират теб, приятелю, по кофти начин.

Друг важен свидетел по моя епизод също не знаеше какво е лаконичност. Беше въпросният доставчик на чужди паспорти и лични удостоверения, чието име хитрият капитан Свинец все пак ми измъкна. След като е бил арестуван, той беше изговорил трийсет страници текст! Цяла повест. Беше разказал всичко. А някои неща си беше измислил. „Според моето мнение“ — и следваха тежкотонажни абзаци от измислици и предположения.

Но и това се бе видяло малко на продавача на паспорти: той беше онагледил с илюстрации! Бе нарисувал схеми на градските дворове и скътани безистени, чертежи на местата, където се бяхме срещали с него. Рисунките бяха изпълнени подробно, с поясняващи надписи, стрелки и поставени в кавички основни ориентири на местността. Всяка схема се увенчаваше от рефрена „начертано собственоръчно“. Подпис, дата.

Четейки тези излияния на бившите си приятели, можех само да се кискам. Навремето тези хора, мъжествено извили устни, навъсили вежди, изпълнали рамене и с други убедителни телесни движения, ме уверяваха в дълбоката си преданост — не лично към мен, естествено, но на нашата работа, на бизнеса, на начинанието ни, което носеше на всички големи пари. Демонстрираха ми, че поверителността ще бъде опазена дори при най-страшни инквизиции.

Сега четях техните показания, изпълнени с подробности, обяснения за „отсенки“, фантастични измишльотини.

Веселието ми обаче не продължи много време. От над петдесетте тома на ДЕЛОТО само първите няколко папки съдържаха протоколи с показания на свидетели и обвиняеми. Основния обем се състоеше от

експертни заключения. Обвинението неопровержимо доказваше, че тъкмо аз, и никой друг, бях купувал фирми едnodневки, тъкмо аз бях удрял кръглите печати, тъкмо аз бях подписвал собственоръчно финансовите документи. Документите на счетоводните проверки показваха, че моите фирми дължат на бюджета астрономични суми. Други експерти нагледно разкриваха целия път на присвоените милиарди, като се започне от банковите сметки, през няколко транзитни пункта в провинцията, а след това и в столицата, и по-нататък — към банки в Естония, Кипър, Австрия, Швейцария...

Добре звучаха и свидетелските показания на чуждестранните банкери. Генерал Зуев лично бе заминал за Европа и упорито бе търсил там изчезналите пари от държава в държава. На някои места му бяха свършили работа и му бяха предоставили цялата информация. Към ДЕЛОТО бяха прошнуровани извадки, копия от платежни нареждания — прехвалената буржоазна тайна на влоговете излезе фикция. Европейските банкери не искаха да влизат в дразги с Генералната прокуратура на могъщата ядрена Империя.

Особено се бяха престарали кипърските финансисти. Веществените доказателства, иззети в банките на Лимасол, бяха изчерпателни. Естонските труженици на калкулатора също не си бяха държали езика зад зъбите.

Само в една страна на генерал Зуев не бяха издали нито думичка, нито пък го бяха допуснали до сметките на клиентите — малката държава на гномите, на шоколадите и на сирената, за която всички са чували.

Четейки за пътищата, по които крадците на бюджетни средства бяха изкарвали парите извън страната, проследявайки заедно с експертите цялата верига, аз пак се смеех. Колкото и да е странно, номерът ми в поредицата от посредници беше девети.

Добре е да го използвам в съда, рекох си аз. Аз съм деветата дупка. Ще прозвучи чудесно. Нито съм главният организатор, нито генераторът на идеите, а само посредник. Дребен изпълнител, използван „на тъмно“. Девета глуха.

Първо е министърът, после неговият брат, следва едър бизнесмен, приближен на брата на министъра, после други, средни бизнесмени, приближени на едрия. После идва още някакъв дребен бизнесмен. Следващото звено е аптекарят. И накрая аз.

Банкерът Девета дупка.

ГЛАВА 32

1

— Ченге на решетката! — ревах с дивашки фалцет, залепил устни до пролуката между „ресните“, за да ме чуе целият Централ, и общият корпус, и „спецът“, и „тубанарът“, и лечебницата, за да стопира цялото движение по Пътя. — Ченге на решетката!

„Конят“ е натегнат като струна, но не се къса. Това е първокласен „кон“, съвсем нов, здрав, за изплитането му отидоха четири вълнени пуловера, освен това в него са вплетени няколко дебели рибарски корди, а за да е по-здрав и по-проходим, е хубаво натрит с восък и пластилин и засега издържа. Въпреки че отвън го дърпа контрольорът, а от нашата страна яко опъват трима от свързките, единият от които съм аз. Всички пратки, вързани на „коня“, са извън килията, виждам ги, но не мога да ги докопам.

Чувам доволните псувни на надзирателя. Преди минутка той е издебнал пратките, хвърлил е здраво въже с кука и възнамерява да присвои арестантската поща.

— Джони, Малкия, теглете, теглете! — крещя и приятелите ми се напругат, вкопчват се, увисват на въжето.

Свил съм се на отвора на прозореца, на два и нещо метра от пода, с едната ръка се държа за решетката, а другата чак до рамото съм пъхнал в процепа между железата в опит да хвана пратките и да ги спася, а покрай тях и своето реноме. Чувам громолене. Стоманените пръти и пластини вибрират. Контрольорът е видял отдолу ръката ми и е замерил с нещо тежко, вероятно камък, но не ме улучи.

— Донесете вряла вода! — крещи Джони към килията.

Сто и трийсет бледи физиономии — с изключение на онези, на които им е ред да спят — напрегнато наблюдават развитието на събитията. Миналия път лиснахме отгоре три литра вряща вода и за близо месец излекувахме вертухаите от навика им да посягат на Пътя. Но те се връщат отново и отново. Нашата килия, сто и седемнайсета, е

на втория етаж, не е високо, затова натегачите измежду надзирателите гледат на пратките, минаващи през нас, като на лесна плячка.

Дотърчаха още двама доброволци — единият беше хърбавият Федот — и ето вече осем тънки, но жилави ръце теглят с все сила „коня“, за да приберат в килията поне част от пратката. Контрольорът поддава. Все пак е сам, а ние сме петима.

По-предния път дърпахме толкова енергично, че бяхме изтеглили алчното ченге високо във въздуха и то доста се удари при падането.

Дръпнахме рязко. Цял метър от възето влезе вътре. Още метър. Почти стигам до пратката.

— Дай, дай! Водата готова ли е? Майната й, дайте нож, бързо!

Хвърлят ми отдолу самоделна чекия, промушвам пак голата си ръка през дупката и прерязвам натегнатите влакна.

„Конят“ се къса със звън, аз политам от високото, разранявам си до кръв коляното и рамото в стоманените ръбове на близките нарове, но стискам здраво спасените пратки. Само две са. Третата, последната, при срязването на „коня“ се е изплъзнала от възела и е плячкосана от нашия неприятел. Четиримата, които теглеха отвътре, също залитат и падат, но с по-малки поражения.

— Малкия! — викам аз, тялото ми е в пот, ръцете в кръв, а мозъкът ми ще се пръсне от омраза към всички решетки под слънцето. — Какви ги вършиш? Защо не избройка парцела?

— Бройках го! — оправдава се Малкия.

— Толкова си го бройкал! — ядно боботи Джони и сочи на момчето разплетения срязан край на „коня“. — Отиде ни пратката! Дай огледалото!

Налага се нов скок към решетката. В стената поколения арестанти са направили дупка, от нея стърчи парче желязна арматура, а за него е закачена специална примка от здраво сплетени парцали. Подпирам се с крак, литвам нагоре, мушвам си пак ръката и с огледалото се мъча да видя контрольора долу.

— Старши — подвиквам полугласно. — Ей, старши!

— Думай! — разрешава ми отдолу предпазлив глас. — Върни пратката.

— Пратката ли? — старшият е склонен да се погаври. — Пратката ти отива на бюрото на шефа, стопляш ли?

— Не занимавай шефа — възразявам културно. — Дай да се разберем, а? Плащам си глобата според тарифата!

— А тарифата знаеш ли я?

— Ти пък съвсем за мезе ме взе!

Преговорите траят десетина минути. Очевидно е, че никой не възнамерява да ходи при шефа. Няма смисъл. Администрацията на затвора е абсолютно наясно с Пътя, но е принудена да се примирява със съществуването на самоделните въжета, опънати между прозорците на килиите. Могат да ги изпокъсат, да направят тотален тараш, да намерят и да изземат всичко, но до двайсет и четири часа десетте хиляди арестанти ще ремонтират и възстановят Пътя. Ако ще всеки ден да правят наказателни акции. Изпосталелият контингент на следствения изолатор така или иначе ще измисли начин.

Най-сетне правя знак и Джони ми подава отдолу кълбо „контролка“ — тънко, но здраво канапче, направено за разлика от „коня“ не от пуловери, а от чорапи. Специално за подобни случаи.

— Старши, да не ме прецакаш?

— Няма.

— Дръж тогава.

Връзвам за долния край на „контролката“ няколко омотани в парцал камъчета за тежест, над тях закрепвам банкнотата от петдесет рубли и пускам парите надолу, за да изтегля нагоре след минута спасената пратка. Слизам от прозореца. Въртя в разтрепераните си от напрежение ръце обекта на толкова нерви и очаквания и вбесен до крайност го запращам към постаното под стената одеяло.

Пратката представлява пакет евтини цигари без филтър (по три рубли пакета в затворническата лавка), небрежно увит във вестник и неугледно опакован в найлон. Откъм лицевата страна е изписан адресът:

ЗА НИКУЛАИ САРАТУФСКИЯ ОТ Б. 138

Не можах да удържа псувнята, макар че избягвах опасните нецензурни изрази: сред заобиколилите ме арестанти като нищо можеше да има приятели или познати на многоуважавания Николай от град Саратов, които непременно щяха да доведат до знанието му моите оскърбителни изказвания. Такива са местните нрави.

— Ето на, Малък — казвам, — заради тоя нищо и никакъв боклук вдигнахме на главата си половината Централ. Прави си

изводите!

Малкия кима виновно.

Вярно е, че в пакета скапани цигари може да има и наркотици, хилядарка, план за бягство от затвора или инструкции за съпроцесника — какво и как да каже на следващия разпит. Така че за свързката всички пратки са еднакво ценни и той отговаря по цялата строгост на затворническите нрави за изгубването на който и да е от тях. Ако сбърка, наказанието е съвсем просто: махат го от Пътя, и край. Слава Кпсс ще избере от стоте и кусур някой друг здрав, пъргав и готов на риск младеж. А провинилия се ще го набутат в дъното на бърлогата, където ще спи на четири смени. Не е изключено по-късно, след месеци, с кристално поведение да заслужи реабилитация, но провинението остава да му виси.

Тук всяко провинение остава да ти виси завинаги. Затова Малкия, Джони и аз с облекчение си поемаме дъх, бършем обилната пот с пешкири и запалваме от моя житан. Толкова е влажно, че цигарите едва тлеят.

Добре е сега да издумкаме едно хубаво Малкия за неговото лекомислие и мързел — защото го е домързяло да избройка парцела, преди да засили пратката. Но откъм вратата в противоположния край на килията се чува вик, който възвестява разходка след десет минути. Това ще рече, че е време да стопираме Пътя.

В този момент между нагъсто притиснатите едно до друго голи тела се шмугва някакъв тотално надрусан боклук, целия в йодни петна, стиснал в мръсния си юмрук нескопосно опакована депеша, и я подава на Джони.

— Чувай, брато! — побеснява моят колега. — Ти хич ли не си чат, а? Не виждаш ли какво става? Има издънка по Трасето, а ти ми тикаш твоята ксива! Хем е време за разходка! Иди се разходи засега! Депешата ти ще замине като се върнем, ясно?

Боклукът гледа без никаква яснота, зениците му са като главички на топлийки. Надрусал се е явно преди не повече от десет минути. Избърборва нещо и изчезва с олюляване към дълбините на килията. Не бях го виждал досега. Кой ли е той? Откъде се е сдобил с хероин? Да не забравя да си побъбря с него, като ми остане свободно време...

Стопираме се, без да губим време. Тропаме арестантските кодове по стените и тръбите на парното, изпращаме сигнали на съседите,

отвързваме „конете“, навиваме ги на лакът и ги скриваме на тайните места. Всеки знае как в Общата Бърлога да скрие три кълба самоделно въже така, че да не ги открият при случаен тараш.

2

Август деветдесет и седма година. В Общата Бърлога температурата е около четирийсет градуса. Дишането е невъзможно. Разходката е нещо свещено. Сто трийсет и петима следствени жадуват за кислород. Мнозина бързо са извадили пластмасови кофи, бутат се на чешмата. Настъпват някого по ръката или по лицето, избухват няколко вяли разпавии, някого насмалко да попарят с врял чифир. Най-сетне вратата изгърмява и се отваря:

— Излизаме!

Навалицата възбудено се устремява към коридора. Остават само спящите и чистачите — те ще се използват, че средата на помещението се е опразнила, и ще изметат поне част от мръсотията. Останалите препускат из коридора и нататък по стълбището. Всички са по гащи и по джапанки, през вратовете са преметнати пешкири и носни кърпи за бърсане на непрестанно леещата се пот. Всички носят сапуни, сунгери, кофи с вода. Шум и псувни. В коридора отеква лаят на конвойното куче, което аха да скъса каишката. Стълбището е широко като в университета „Ломоносов“.

Човешкият поток тече нагоре. На четвъртия етаж всички са се запъхтели. Някои едва си движат краката. Всеки трети се превива от кашлица. Ето го и карето.

— Това е малкият двор, старши! Отваряй другия! В тоя няма да ходим! Няма да се поберем!

Съседното каре е с няколко метра по-широко и всички го знаят. Дежурният конвоен си получава заплащането според тарифата. Тълпата радостно изтича от малкия двор към съседния, по-просторния. Там сладкият сух въздух прави приятно течение. Ярката слънчева светлина парва очите. Онези, които си носят кофи с вода, свалят гащите и започват да се сапунисват. Другите ги гледат със завист. Не всеки разполага с кофа. Лятно време в нашия затвор притежателите на пластмасови кофи са големци.

Някои се пекат, изложили лица на слънчевите лъчи. В ъгъла няколко тъпаци палят парче подметка заради саждите, необходими на татуировчика, за да ги използва вместо мастило. Но здравомислещите момчета моментално възпират откачените маймуняци и те бързо ликвидират огъня. Съгласяват се, че и без това няма какво да се диша, само смрад и сажди ни липсват сега.

Двама или трима от по-младите подскочат, за да се хванат за тръбите на горната решетка, и започват набирания. Опитните арестанти ги обсипват с подигравки. Спортните тренировки през лятото в общия корпус са живо самоубийство. Няма нито храна, нито въздух, нито свободно място. Подобна физкултура е път към смъртта.

Клякам до стената. Ние, свързките, си имаме отделна кофа, обаче днес се къпе Джони, моят ред ще дойде другия път. И аз подпирам мършавия си гръб в стената, мълча и размишлявам.

Аз ли бях този, който доскоро си въобразяваше, че е възможно в затвора да тренираш тялото и разума си? Нима аз само преди четири месеца се фуках пред себе си, че не ми пука от затвора? Оказа се, че не съм бил в затвор, ами в петзвезден хотел. И чак сега съм попаднал в истинския затвор. Е, поне има затвор, от който съм успял да изляза, името му е „наивност“. Закривам лицето си с длани, за да не види никой как се смея.

Минали са едва десетина минути, когато вратата на дворчето се отваря със скърцане и чувам вик:

— Рубанов! Рубанов има ли? Повикване, спешно!

Нищо не разбирам. Насочвам се към изхода, учудено размишлявам на кого и за какво съм притрябвал.

— По-живо, по-живо! — повишава глас вертухаят.

Познах го — това е кадавър номер едно, първият „матроски“ надзирател, нисък молдовец с кафяви зъби и катраненочерен перчем под невероятно омазненото униформено кепе.

— Леко, шефе — възразявам хладнокръвно. — Да не искаш да ме водиш за повикване по гащи? Давай към бърлогата, поне да си обуя панталона.

— Бегом!

Килията е необичайно безлюдна. На трийсет и двете спални места са налягали неподвижно седемдесетина души. Висят сиви крака,

целите в рани и циреи, стърчат жалки остри колене, полуотворени побелели устни жадно поемат въздух.

Повечето от тези хора в продължение на осемнайсет часа стоят прави, плътно притиснати в тълпа от други мизерници като тях, и само два пъти дневно посядат за по няколко минути, докато сръбнат канче прозрачна чорба от зеле или „мъток“ — преварен за трети или четвърти път чай; на тях не им пука за разходката, шестте часа в хоризонтално положение са единственият им отдих.

Слагам набързо панталон и фланелка, излизам в коридора, но онзи ме повежда, кой знае защо, не нагоре, към следствения корпус, а надолу, към първия етаж. Още повече се озадачавам. Защо? Къде? Влачейки джапанките по прохладния теракотов под, мрачно прехвърлям наум вариантите.

Слизаме по стълбите. Минаваме покрай поредица от неимоверно мръсни, охрачени, гадно усмърдени помещения, където се разрежда, утаява, разбива на части пристигащата в затвора и напускащата стените му арестантска маса. В края на коридора бивам заврян в малка стаичка без прозорци и мебелировка. В душата ми се надига тревога. Не е изключено да ме бият. Миналия месец оцавих един вертухай с вряла вода, по-миналия наругах корпусния отговорник, така че винаги има за какво да ми преброят ребрата с палката...

3

Насред празното прашно помещение е разкراчил устойчиво дебелите си крака човек, когото най-малко съм очаквал да видя — капитан Свинец. В ръката му има пакет цигари „Л&М“ и шоколад „Тоблерон“.

Неговият ослепително бял, лек, изключително качествен костюм и велурените мокасини ме възхищават и ме изпълват със смътни откъси от полузабравени спомени за предишен живот. За прохладни помещения с климатик, за кожени фотьойли, за газирана и обикновена минерална вода, за пури и компактдискове, за телешки шницели, за изпотени чаши уиски с лед, за колосани чаршафи, за засмени гладки мъжки и женски лица, за банкноти — американски зелени и родни шарени, и за всевъзможни сладки прелести, които някога ме

заобикаляха отвсякъде, а днес възпаленият ми мозък оспорва самото им съществуване.

— Здравсти, Андрей — каза детективът дружелюбно и ми подаде широка права длан.

Внимателно му стиснах ръка.

— Дойдох специално — рече Свинец, без да ме гледа. — Искам да се извиня...

— За какво?

— Тогава, в „Лефортово“... Наложих се малко да те поизлъжа. Разбираш ли... преместиха те тук, в „ада за глупаци“, не по моя инициатива. Нямам нищо общо с това. Така че, ако си мислиш...

— Нищо не си мисля. И не се сърдя на никого.

— Отдавна се знаеше, че ще те преместят. Още миналата година. Докато течеше предварителното следствие, те държаха в „Лефортово“. В условия на максимална изолация. А сега следствието е приключено. Доста скъпо удоволствие е да те държат в затвора на ФСБ...

— Маркиз дьо Сад — отвърнах, почесвайки се по корема — си е плащал престоя в затвора. Тогава така е било прието. Френските аристократи са плащали от джоба си настаняването в Бастилията. Проучете историческите факти, използвайте опита на великите си предшественици...

— Ти да не се имаш за аристократ? — намръщи се белоснежният копой. — За маркиз?

— Не, на малкия пръст не мога да му се хвана. Маркизът мастурбирал по осемнайсет пъти дневно и най-подробно записвал всичките си усещания. А аз да успея веднъж седмично — мятам шапка.

— Стига щуротии. Вземи шоколада. Специално за теб съм го донесъл.

— Благодаря — прибрах ръце зад гърба си.

Капитан Свинец въздъхна.

— Та така, разбра ме, нали? Нямам нищо общо. Не съм аз този, който те е пратил да гниеш тук. Аз само използвах случая, за да измъкна онова, което ми трябваше. Информацията.

— И свърши ли работа?

— Кое?

— Информацията.

Детективът махна с ръка.

— Не. Изяснихме, че паспорта на убития Фарафонов е бил продаден от собствената му жена, вече след смъртта му. За сто и петдесет долара. Каза, че спешно ѝ трябвали пари. Откъде ще ги вземе вдовица? Така че всичко беше напразно. И ти напразно се инатеше...

— Ненапразно — възразих аз, — а в името на принципа. И за обща тренировка. Разбирате ли?

— Напълно.

— Да приключим с този разговор — казах съвсем искрено. — Ако сте дошли само да се извините за онази лъжа, смятайте, че съм приел вашите извинения, и това е. Нямам време...

— Нямах време? — учуди се Свинец. — Нали си в затвора! Закъде си се разбързал?

Усмихнах се снизходително. Няма да седна да разказвам на този чужд на затворническото битие човек с бял панталон, че и слуга на закона на всичкото отгоре, че след малко, когато бърлогата се прибере от разходка, ще трябва отново да оправям Пътя, да свиря сбор сред съзнателните арестанти да пожертват пуловери, после да разплетат тези пуловери и да оплетат нов „кон“ вместо срязания. След това трябва задължително да помогна на Слава Кпсс да премери и направи сметка на натрупаното през седмицата за Общото: няколкото килограма чай и захар; и за целта да проводим хабер нагоре, до едно-две-осем, на братлетата да ни услужат с кантарчето, понеже нашето изчезна при последния тараш. После планирах да съчиня кратка депеша до Демби. Бившият ми лефортовски съсед също бе преместен в „Матроская тишина“, но не в Общия корпус, ами в „спеца“, в малка шестместна килия, където лежеше в пълен комфорт в компанията на двама корумпирани генерали и двама обявени за насилници наркобарони, като си плащаше за удоволствието да живее на тишина и сравнително спокойно по триста долара месечно на някого от големите клечки в администрацията.

Демби — в този затвор го знаеха с по-солидния прякор Тучния — никога не отказваше на молбите ми. Препращаше ми ту кафе, ту кубчета бульон, ту хубави цигари. А и салам. Удобно и изгодно е да имаш такъв богат приятел в Централата. Цените на недвижимите имоти бяха нараснали и една от къщите на строителния магнат най-сетне

беше продадена, за което щастливият фен на салама ми събщи още с първото си писмо.

Освен това възнамерявах да съчиня и писмо до жена ми — верни люде щяха да го предадат навън. И накрая остатъкът от деня бе планиран за поправка на плейъра — японската качествена машинка отказа, след като в лентодвижещия механизъм беше влязла хлебарка.

Как можеше да проумее този детектив с бял костюм, любител на блондинките, моя живот? И трябва ли да знае чак такива подробности?

— Работа дал Господ — отговорих уклончиво. — Всякаква, разна. Твърда, течна и газообразна.

— Хайде на „ти“.

— С удоволствие. Тоест, нямаш грижи.

— Ти какъв искаше да станеш като малък?

— Космонавт. А по-късно писател. А ти?

— Полярен изследовател.

— Гот.

Помълчахме.

— И защо не стана какъвто искаше, космонавте? Защо стана аферист?

— Не съм аферист, а авантюрист. Има разлика.

— Загубеняк си ти, а не авантюрист! — изказа се съжалително Свинец, извади кърпа и отри потта от ниското си розово чело. — Нали знам всичко за теб! Знам как помпаше мускули. Как се опитваше да четеш ДЕЛОТО, което Хватов държеше отворено на бюрото. Знам, че се опитваше да си промениш почерка. Да си тренираш паметта. Поне десет пъти съм тарашил килията ти. Прегледал съм всичките ти учебници. Проучих тетрадките с конспектите ти. И един от цитатите дори си преписах... за спомен... — Свинец извади бележник, разлисти го — лицето му се напрегна като на играч на билиард преди решаващ удар — и изразително прочете: — „Кога отиваш с противника си при началството, постарай се по пътя да се освободиш от него, за да те не откара при съдията, и съдията да те не предаде на мъчител, а мъчителят да те не хвърли в тъмница. Казвам ти: няма да излезеш оттам, докле не върнеш и последната стотинка.“ Евангелие от Лука, глава дванайсета, стих петдесет и осми и петдесет и девети... Четеш Библията, а?

— Сега не ми остава време. А в „Лефортово“ — да, четях я. Много пъти.

Детективът затвори бележника и почука с него ребром по брадичката си.

— Известно ми е — натърти той, — че си се присъединил към бандюгите, към криминалните, към „пандизчийския ход“... Нали така му викахте, не бъркам?

— Не знам нищо по въпроса.

— Ясно. Тоест няма смисъл да ти предлагам да свършиш нещо в интерес на меверето...

— Аха! — засмях се. — Ето за какво е дошъл полярният изследовател при космонавта! С предложение за сътрудничество!

Свинец направи пауза.

— Бъркаш — порица ме той. — Бъркаш, че си против нас.

Поклатих глава.

— Не съм против вас! Не съм! Така и не си разбрал нищо, полярни изследователю! Аз съм против онези глупаци, които са измислили да наказват човека, като му отнемат свободата. Както и против онези, които прекалено лесно се разделят със свободата си. Милицията, законът, правоохранителният апарат — имало ги е, има ги и занапред ще ги има задължително! Но е физически невъзможно да ми отнемете моята свобода! Тя е моя! Тя е част от мен! Винаги е с мен! Не, тя дори е нещо повече от мен! Свободата ми съм самият аз! Това е... — замислих се и бързо открих нужната дума: — това е като името. Можеш да ми отнемеш дори живота. Стреляш в челото ми и го отнемаш. Но името остава. Имало един жив Андрей, сега е мъртвец — но пак е Андрей... Освен това аз съм силен и винаги ще съм на страната на слабия. Така са ме учили в Совдепия. Така са ми казвали майка ми и татко ми. Така пише в книгите, които съм чел в детството си...

— Ясно — безцеремонно прекъсна той моята реч. — Да сменим темата.

— Както кажеш.

Свинец разкопча превъзходното си лятно сако и ми демонстрира вратовръзката. Лицето му светна от гордост.

— Скива ли? Роден „Кристиян Диор“. Конфискуван от лице, извършило особено тежко криминално престъпление. Лицето вече си

призна. Чистосърдечно. Така че връзката няма да му потрябва скоро. А на мен ще ми свърши работа...

— Какво става с твоята блондинка? Оженихте ли се?

— Какви ги приказваш? — възкликна белият човек от криминалната милиция. — Да се ожения? За тоя киликанзер? Отдавна се разделихме. Много е загубена. И тъпа. Ни вкус, ни възпитание. Облича червена блуза на синя пола. Не си бръсне подмишниците. И порка бира с литри, представяш ли си? За какво ми е притрябвала? — Свинец се закопча и оглади сакото с длани. — Не, ще си намеря някоя по-святна...

— Желая ти успех.

— И аз на тебе.

— Не вярвам в успеха.

— Защото си още млад. Да не забравиш цигарите и шоколада...

— Шоколада няма да взема.

— А аз какво да го правя?

— Дай го на вдовицата Фарафонова.

Капитан Свинец се ухили хищно.

— Вдовицата Фарафонова е блондинка с дълги крака и бюст четвърти номер. Тя ще се оправи. Ще имам грижата. А ти вземи шоколада. Да си подсладиш горчилката от поражението...

Усмяхнах се с чувство за превъзходство, сякаш в затвора бях не аз, а моят събеседник.

— Не чаткаш, полярни изследователю. Победата и поражението са едно и също. Затворът и свободата са едно и също. Престъпниците и тези, които ги опандизват, са едни и същи хора. Всичко са само думи! Думите са мънички затвори, а животът си тече извън тях. Сбогом, нямам повече време. Аз съм зает човек.

— Бягай, като си толкова зает — измърмори Свинец. — Не се чуди, че те извиках тука, а не в следствения корпус. Там можеше някой случайно да те види и после да пусне слуха, че си доносник, продажник и тъй нататък... Оцени моето благоразумие, Андрей. Хайде, някой ден като се срещнем навън, ще ударим по една водка...

В девет вечерта предадох смяната на Гиви Сухумския и отидох да се измия.

През лятото само свързките имат привилегията да се плискат на чешмата. Останалите се задоволяват със седмичното извеждане за баня. В самата килия водните процедури през лятото са тотално изключени. Влагата е най-страшният ни враг. Всеки месец по десетина арестанти напускат нашата бърлога с багажа — в посока тубанара. Пръчицата на Кох не спи. Тя действа, тя ни убива и ние гледаме да ѝ се противопоставим. През лятото, на жегата, миенето и прането в бърлогата не се допускат. В името на общата полза.

Но за пътицарите, които по дванайсет часа на ден скачат от решетка на решетка, се прави изключение. И аз отивам да се умия от потта и мръсотията. Покрай чифирсаните негри, арестувани за контрабанда на хероин, покрай татуировчика, затрупан с поръчки за месец напред, покрай „гарата“, през люшкащата се мръсна, въшлясала, крастава, равнодушна към всичко на света маса на шматките гратисчии, дето им е все тая.

Днес денят е хубав — имаме трева. Крайно е нежелателно да дежуриш на Пътя надрусан, затова ние с Джони веднага решихме да запалим чак след като сдадем смяната. Тревата е съвсем малко, едва ще стигне за един малък джойнт, колкото всеки да дръпне по два пъти. Но това не ни притеснява. Захлебваме с по няколко таблетки феназепам за подсилване на тягата.

Малкия знае, че имаме ганджа, и жадува да участва, личи си по мъката в очите му, но чувството за вина заради сутрешния скандал го възпира и той мрачно страни от нас с Джони. Ние обаче сме човечни, затова повиквам момчето да сподели нашето удоволствие. Малкия моментално изтегля тънкото си петдесеткилограмово телце на горния етаж и сяда до нас.

— Защо така оплеска работите днес, Малък? — пита го Джони.

Недопустимо е да се впускаш в кавги, разправии, изясняване на отношения, докато си отнесен. Но ние не сме се озлобили един към друг, в края на краищата пратките оцеляха, всичко е наред. От друга страна, длъжни сме да посочим на нашия брат къде му е мястото и докъде може да докарат неговите безотговорни действия.

— Ти вече се издъни веднъж!

— Кога? — възмущава се кротко Малкия.

— А кой преди седмица се натъпка с аминазин и спа два дни? Докато момчетата опъваха каиша вместо теб на решетката?

— Как два дни? Само деветнайсет часа! Това два дни ли са? Два дни са четирийсет и осем часа. Аз спах само деветнайсет...

Седим по турски и пушим.

Нечии чорапи миришат много убедително, вероятно на Джони, но не изключвам и да са моите, понеже перачът, който се беше цанил да обработва нашето бельо със сапун и вода, от вчера се беше надрусал с реланиум и тотално беше зарязал службата. Откъде намери редките таблетки така си и остана дълбока тайна.

В отсрещния ъгъл виждам гърба на Слава Кпсс. Моли се, обърнат към иконите. Той се моли по същия начин, по който аз навремето медитирах — сутрин и вечер. Понякога и през деня. Молитвата е единственият начин да останеш на относително спокойствие сред клокачещия, подвижен свят на Общата Бърлога. Никой не търси за нищо молещия се арестант, никой не го закача. За да се съсредоточи по-успешно, Слава си запушва ушите с памук. В ръцете си държи „Молитвослов за миряни“, но томчето е затворено. Слава знае каноните наизуст.

Възпитано изчакваме нашия тартор. Той трикратно се прекръства, полага необходимите поклони, напуска своя параклис и се присъединява към нас.

— Дръпни си, Слава — предлага му Джони.

След общуването с Всевишния Слава Кпсс е тих и умислен. Той сяда мълчаливо до нас и си дръпва. После дръпваме и ние тримата.

Отровата не действа на мига. Известно време мълчим, чакаме. Най-сетне усещам замайване, лек звън в ушите, картинката пред очите ми започва да блещука, багрите стават по-ярки, докато звуците, напротив, се носят сякаш иззад дебела мека стена. Джони и Малкия си приказват нещо, но аз нямам никакво желание да участвам в общуването им, дори не искам да чувам братлетата. На това място комиксът е скучен и прелиствам страницата.

На следващата нещата стават по-интересни. Там бившето банкерче се опитва да се отдели от тялото си и да се погледне отстрани. В един момент сполучва. Той витае над пода на затворническата килия. Някъде наблизо се усеща присъствието на новобогаташа Андрюха, но той си трае. Скоро сигурно съвсем ще

престана да общувам с моя двойник от миналото. Той се появява все по-рядко. Разбира, че вече нямам нужда от него.

Отделен от себе си, съзерцавам самодоволния идиот под средна възраст. Той е разумен, образован, културен, тотално надрусан, умислен за нещо свое си, с гнуслива гримаса на лицето. Искал е авантюри, пари, успех, свобода и ето го на топло, приет като свой в сбирщината от негодници, разследвани за тежки и особено тежки престъпления, седнал под прозореца с желязна решетка.

— Кво се умълча? — пита ме неочаквано Слава Кпсс.

— Мразя решетките.

— Това не е добре — меко възразява Слава. — Омразата е тежък грях. Не е редно да се мрази. Нищо не бива да се мрази. Дори решетките. И изобщо затвора. Никой не те кара да го обичаш. Но недей да мразиш. За такива неща Бог наказва...

— Как? — изумявам се. — Как още да ме накаже? Аз вече съм в затвора.

— Ще те накара да обикнеш.

— Кого? Какво?

— Онова, което мразиш...

— Съмнявам се...

Изведнъж ми се дощя да полегна. Наркотикът е слаб, глупава отрова, забавление за малки глупчовци. Но пък и аз доста съм сдал багажа. Утре имам юбилей. Година, откакто съм влязъл. Година без светлина и въздух, без човешка храна.

Доспива ми се. През шума долавям познат груб баритон. За четири месеца Дима Слона така и не се научи да разговаря полугласно, както се изисква от затворническия етикет. Затова пък научи много други неща. Сега вече живее съвсем наблизко, зад провесеното одеяло. Вече има и захар, и масло, и дори бял прах за боцкане. Дима Слона драпа към по-добрия живот. Поздравяваме се, дори понякога разменяме по някоя дума, но очите му винаги са студени, а усмивката му не предвещава нищо добро.

— Пичове! — провъзгласявам, плетейки език, докато се опитвам да задържа очите си отворени. — Пичове! Най-колелопреклонно ви моля да ме извините, обаче употребата на наднормени дози отрова, а също комбинирането им с други ме докарва до рецидиви на вродена социофобия, мизантропия и дори, смело мога да го кажа, аутизъм.

Принуден съм да ви напусна. Ако някой не е зацепил какви ги реда, да диша спокойно, понеже не съм ви съобщил нищо лошо и по никакъв начин не съм засегнал арестантското ви достойнство...

Джони ме поглежда внимателно и поставя диагноза:

— Удари го в главата. Малък, мръдни да легне аферистът.

Моментално заемам хоризонтално положение и постепенно заспивам, а преди унасянето изведнъж се размечтавам как ще сънувам периодичната таблица на отровите.

Така химикът Менделеев един ден сънувал във вид на пасианс друга таблица — на елементите. Отровите обаче не желаят да се строят в редици и колони, те мъждукат, прескачат се палаво и аз зарязвам опитите си да направя великото откритие.

ГЛАВА 33

1

От пладне ме настаниха да пътувам сам в студения метален сандък. После колата се отби през един районен съд, през друг, трети, четвърти, докато не се натъпка жестоко. Тясната дълга клетка, снабдена с пейка за осем компактни задника, побра седемнайсет души. Понеже бях седнал пръв, ме затиснаха в ъгъла. Извих странично здраво стиснатите си крака, а впоследствие дори ми се настани на коленете мълчалив, явно много изтощен старец с омазнен астраганен калпак. В лицето приличаше много на Фрол. Затворът бързо постига прилика между хората.

Над стареца в най-разнообразни пози бяха надвиснали останалите — един подпираше с тил ниския таван, друг се държеше за съседите, трети балансираше на един крак. Шофьорът на „катафалката“ несъмнено се изживяваше като пилот на състезателен болид: навлизаше рязко в завоите, изтръгваше ракетно-космически рев от двигателя, превключваше скоростите с адско скърцане. При резките спирания и при внезапните потегляния всички се стоварвахме един върху друг, забили лакти и чела в телата на другите и огласяйки вътрешността на сандъка с оглушителни попържни.

— Пак добре! — изхъхри басово в ухото ми съседът по пейка, пъпчиво момче със съвсем чист панталон и много мръсна ватенка. — Октомври! Есен! Нито е горещо, нито е студено. Сезон само за возене!

— А кога не е сезон?

— Зиме и лете — авторитетно съобщи съседът. — Зимата се мре. Студ. Лятото дважд се мре — хем жега, хем няма въздух за дишане. А сега е есен! Добре си е! Наслаждавайте се, бродяги!

— То голямата наслада — ядосано възрази някой с кавказки акцент отстриани. — А ти къде се вреш бе, черньо?

Сред двајсетината бледосиви лица се очерта едно особено, съвсем тъмно. Полумракът правеше кръглата африканска физиономия

подчертано лилава, точно като в песничката на Вертински. Макар че оня лилав негър е обитавал бордеите на Сан Франциско, а този, напротив, беше руски арестант.

— Искам седна — стеснително рече на завален руски тъмнокожият и добави гладко: — Сит даун.

— Импосибъл, братиньо! — отговори му се кратко откъм вратата.

Афроарестантът ядно блесна с ярките си еклери.

— Как се казваш? — дръпна черния човек за коляното моят пъпчив съсед.

— Боби.

— Откъде си, Боби?

— Фром Джамайка...

Наименованието на зеления остров в зеления океан предизвика романтичен възглас у пъпчивия. Той повтори като омагьосан:

— Джамайка! Гледай ти! И с какво си правил там, в Джамайка?

— Играех Джамайка сокър — печално сподели лилавият Боби.

— Как се играе това?

— Футбол на волейболно игрище — обясни някой. — Двама на двама. Джиткат топката с шутове над мрежата.

— Супер! — оцени пъпчивия. — А за какво те вкараха, Джамайка?

— Кокаин...

— И за къв хуй дойде тука бе, Боби? — изстена прегракнал глас измежду телата. — Джамайка сокър! Хората тук с години събират пари да идат до Джамайка и да позяпат как ритате топката през мрежата! А ти, бунако, си направил точно обратното! Защо бе, Боби, си се довякъл оттам тук, докато всички нормални хора се чудят как да се чупят оттук и да идат там?

Афроарестантът не отговори, явно сконфузен.

— Какво става? — попита същият глас. — Къде сме, старши?

— Трай — препоръча му индиферентният конвоен зад решетестата преграда.

— Толкова ли ти е трудно да кажеш? Къде отиваме?

— Млъквай!

— Добре де, най-човешки те моля! Къде отиваме?

— Прибираме се.

Тълпата изрева радостно.

Затворническият транспорт не предвижда прозорци. Можем само да гадаем за посоката и целта на движението. Или директно да попитаме конвоя.

— Ще стигнем преди смяната — изкоментира пъпчивият.

— А ако не успеем? — попитах аз.

— Ще чакаме два часа пред затвора. Докато новата смяна не започне да приема. Няма да се приберем преди десет вечерта...

Много ми се искаше да ям, да спя и да се стопля.

Преди няколко дни Хватов при поредната си визита ме бе предупредил, че съм длъжен не само да прочета петдесет и седемте тома по ДЕЛОТО, но и да се запозная с приложените видеоматериали. „Гледането, естествено, няма да бъде в «Матроская тишина», а в сградата на, такава, прокуратурата. Няма заради теб да влачим, такава, телевизор и видео в следствения корпус на затвора, нали така? Та се стягай, бъди готов, утре или вдругиден ще те повикат, такава, според сезона...“

Повикаха ме в четири сутринта. В четири и половина — полусънен, с натежала глава — ме изкараха от килията. Конвоираха ни заедно с петдесетина други пътници (преобладаващото мнозинство отиваше на съд) до първия етаж. Заклучиха ни в сборна килия.

Одрайфаното, усмърдяно на хлор и нечистотии помещение с черни стени, подкожушен таван, олигавено от туберкулозни храчки по ъглите, скоро толкова се претъпка, че не рискувах дори да клекна и стоях така, полузадушен, с подлютени от цигарения пушек очи, до девет сутринта. В някакъв момент донесоха дажбата, но абсолютното мнозинство задружно отказа както хляба, така и захарта. Постъпих солидарно с останалите. Струваше ми се немислимо да ям, да се храня в тази теснотия, сред тези миризми на изпражнения. Когато стоенето във вертикална позиция, подчинено на тежките колебания на тълпа от стотина души, стана съвсем непоносимо, вратата се отвори. Всеобщата въздишка на облекчение моментално бе последвана от напрегната тишина. Извеждащият конвоен започна да извиква имена.

Моето прозвуча сред последните.

— Името?!

— Рубанов.

— Член?

— Сто петдесет и девет — част трета, сто деветдесет и девет — част втора, триста два и седем — част първа...

— Стига, стига — ухили се извеждащият и свери нещо с арестантския ми картон. — Кой съд?

— Не съм за съд. За прокуратурата съм. Генералната.

— Генералната? Терорист?

— Аферист.

— В края на коридора!

Досами изхода — втора сборна килия, съвсем малка, студена. Тук компанията от десетина изтормозени организма още половин час чака команда за качване в „катафалката“.

В късната утрин, обиколил четирите районни съдилища на Москва и постепенно опразнен, фургонът ме достави в центъра на града. Закопчан с белезници за младо сержантче, скочих на тротоара почти на същото място, където преди петнайсет месеца за малко да повърна от пространствения шок. Сега не усетих нищо подобно. Все пак общата килия не е деветметровият лефортовски каменен чувал. Не ослепях, не оглушах, не се стоварих на земята. Тясната уличка „Воронцовский переулък“, която водеше от „Тверская“ към Патриаршките езера, в прохладния октомврийски ден изглеждаше сива и скучна като декор за евтин телевизионен сериал.

Докривя ми. Възможно ли е всичко, което ми се случва, да не е пъстроцветен гланцов комикс с участието на непобедимия супер герой, а унил и бездарен ТВ сериал, евтина, празна, безсмислена „сапунка“, където всички действия на действащите лица са ясни и предвидими?

Уличката — остатък от старата Москва, успяваше да завие два пъти на стометровата си дължина. Освен това беше стръмна. Изкривена и в трите измерения, тя изглеждаше съвсем азиатски.

— ... Петнайсет часа записи — обяви Хватов и многозначително посочи купа видеокасети. — Откъде да започнем?

— Откъдето и да е.

Като си представих обратния път в железния сандък, пресован сред човешки тела, както и „сборката“, където довечера предстоеше да кисна още няколко часа, веднага реших, че няма да се разкарвам петнайсет пъти. Още днес ще подпиша нарочния прокурорски документ. Запознах се с материалите — подпис.

Рязанският следовател ще приложи документа към последния том на ДЕЛОТО и по този начин периодът на действие на член двеста и едно, продължил от юни до октомври, ще приключи за мен. Ще последва съдът.

Докато гледах първата (и последна) видеокасета, отново се смях весело.

— Името на фирмата на Андрей Рубанов — чистосърдечно разказваше основният свидетел на обвинението, известен също като „аптекаря“ или „фармацевта“ — научих от табелата...

Боже, каква табела, чудех се аз. Къде и кога съм закачал на вратата си каквато и да е табела? Целият смисъл на моя бизнес беше именно в това, че се работеше без никакви табели! Фармацевтът лъже като циганин! Лъже нагло и дори не се изчервява! Погледнете го как жадно дърпа от цигарата! Как по нея остават тъмни следи от изпотените му пръсти! Чуйте го, гласът му трепери! Лъже! Явно и дръзко! Измисля си в движение! Откъде го съчини бе — табела! Ха!

Изведнъж се появи до мен Андрюха новобогаташа.

— Смей се, смей се, тъпанар — каза той. — Фармацевтът се разхожда на свобода. Дал е показания и са го пуснали да се прибере у дома. У дома, чаткаш ли? А ти, непоклатимият, замина в панделата. И сега храниш въшките и дървениците. Мачо посран. Кой от вас двамата трябва да се смее, а?

Май самодоволният сополанко този път излезе прав, въздишах аз, намествайки на коленете си безтегловното тяло на стареца, току-що осъден на три години общ режим за кражба на два чувала комбиниран фураж от бездънните хранилища на родината. Някак не ми е до смях. От дете не умея да плача, а скоро ще се отуча и да се смее.

Над мен заехтяха доволни възклицания.

— Стигнахме! „Матроската“! Пускат ни, слава Богу...

— Пристигнахме!

— У дома! У дома сме си, момчета!

— Браво!

— Горе главата, Джамайка!

Всичко се повтори в обратен ред. От едното мръсно и гадно сборно помещение в друго такова. Пак тълпа, отекли лица, хлътнали страни на стотина мъже — преди време млади, силни и пламенни, а

сега прегърбени, вяли, способни единствено да се окуражават взаимно с нервни подсмивания и ругатни.

Привечер краката вече не ме държаха. Интересно, как ли ще я карам, когато започне съдът? Колко ли ще продължи? Дали ще издържа всекидневните пътувания? Разказват, че в „сборката“ хората изпадали в истерии. Разправят също, че мнозина след няколко пътувания направо в съдебната зала се разплаквали и правели чистосърдечни признания с молбата веднага да им прочетат присъдата, независимо колко ще е тежка, само и само да не ги разкарват повече.

Прибрал се най-сетне в своята килия, осъзнах защо всеки арестант обезателно казва „у дома“, вместо „в затвора“ или „в бърлогата“.

У дома! Бях се върнал именно у дома — където можеш да измиеш мръсотията от лицето си, да изпиеш един чай и да заемеш хоризонтално положение. У дома съм. След петнайсет часа, прекарани в задушливата гмеж, без да пийна и глътка някаква течност, без да съм сложил в устата си нито залък, прекарал почти цялото време на крак — аз съм си у дома! Завърнах се у дома — в моя жалък, лепкав, сплескан, преграден от парцали, насечен от самоделни въжета, бърборещ със стотици цифирисани пресъхнали гърла свят. Вмирисан на тютюн, йод, чорапи, фланелки, рибена супа и каша, а и на екскременти от рибена супа и каша. Такъв е сега моят дом — гаден като мен самия, като всичко, което се случва с мен.

Ядох хляб, пих чай, накрая дори пафнах джойнт с превъзходна трева (или така се беше сторило на измъчения ми организъм), паднах и мигновено се отнесох. Отплавах към заливите и плитчините на просторния като мечта океан на свободата.

Спящият човек винаги е свободен, в който и да е затвор.

2

Събудих се, защото някой ме тресеше за рамото.

Да будиш спящия арестант без сериозна причина е голям грях. Готов да избухна, отворих очи. И видях тревожно мърдащия абхазки нос на Гиви Сухумския.

— Ставай, Андрюха! Слушай, ставай! Лошо!

Дръпнах завесата, изскочих от „купето“ и се ударих в нечий твърди гърбове.

— Насам го дайте! Носете го насам! На въздух! Внимавайте с главата! По-бързо!

В центъра лежеше на пода, размятал ръце, някакъв полугол човек. Край него се суетяха останалите.

— Лимон! Лимон има ли? Дайте го тука! И намокрете един пешкир! Със студена вода! По-живо, по-живо!

Внезапно познах човека, който крещеше заповедите. Дима Слона — едновременният плувнал в пот неврастеник — се държеше като безпрекословен, бърз, суров командир. Той хвърляше груби директиви и същевременно извършваше различни манипулации по неподвижното проснато тяло: удряше с юмрук тесния скован гръден кош, равномерно шамаросваше лицето — отляво и отдясно.

Полуголият не помръдваше.

— Не диша! — уплашено каза някой от предните редици.

— Тихо! Къде е пешкира? Донесоха ли лимона? Дайте нож! Разрежете лимона! Бързо, хайде!

Мъчех се да разбера какво става. Упоен от марихуаната, мозъкът ми изобщо не функционираше. Всичко наоколо плуваше в моравата лепкава мъгла. Звучите ту едва достигаха до мен, ту громоляха непоносимо шумни. Най-сетне ми се изясни смисълът на събитията. Полуголият младеж, проснат на пода с навирена восьчна брадичка, умираше от свръхдоза.

— Будете момчетата! — креснах аз. — Будете Слава, бързо! Всички!

— Будим ги! Не можем! Не стават!

— Надрусали са се, как ще станат! — злъчно коментира Слона. — Ей, намерихте ли лимон? Федот, помагай!

Изблъсках някого, проправих си път до лежащия.

Главата ми се проясни окончателно и осъзнах, че не знам какво и как се прави. Че нямам практика! Процедурата за спасяване от свръхдоза ми беше известна само от култовия филм „Криминале“. Там на бездиханната наркоманка ѝ биха адреналин право в сърцето. С две педи дълга игла. Сцената се води комедийна. Изби ме пот. В килията на следствения затвор, естествено, няма нито съответна игла, нито съответния адреналин. Откъде ще ги има? А клетият наркоман всеки

момент ще приключи сметките си на тази грешна земя! Как да спасим нещастния идиот? Ще умре в близките минута — две. Личи си по сиво-виолетовото му лице с изпъкналите скули.

А после ще удари гръм. Жал ми бе не само за умиращия наркоман. Познавах го. Беше на деветнайсет години. Анемичен тъповат младеж. През последните година и половина е бил непрестанно на хероин. Заради което е и арестуван. Добричките мама и тате веднъж месечно обезателно изпращаха на детенцето колет с храна и пари. В нашия затвор такъв арестант е от голямото доброутро. Той винаги ще си намери опитни приятели. А пък те ще го открехнат как и къде да си намери стаф в Общия корпус. Сега обаче слънчицето на мама беше предозирало и всеки момент щеше да прескочи от клиничната смърт към следващата стадия. Последната. Финала.

Смъртта на арестант е извънредно произшествие. Особено ако е причинена от наркотици. Още утре администрацията ще предприеме тотален тараш в килията. После ще почнат разпитите. Кое, къде, как? Откъде е взел хероина? С кого е бил близък? С кого е враждувал?

А после килията ще бъде разселена. Това е обичайната практика. Сто трийсет и пет души на партиди по петима или седмина ще бъдат разпратени по останалите четирийсет и няколко килии на Общия корпус. В опразненото помещение ще докарат нови — събрани отвсякъде, от кол и въже, замаяни от внезапните промени в съдбата и бита.

Лично аз губя всичко. На новото място ще се наложи да започвам от нулата. Отново да доказвам, че не съм камила. Да си отвоювам необходимото. Да се обграждам с нови приятели. Да си уреждам живота. Бог ми е свидетел, жал ми стана не само за умиращия тъпак, но и за себе си.

— Затапете зъркела! — креснах и се изправих. — Зъркела затапете!

Няколко души се събраха накуп, подпрели гърбове във вратата с шпионката. Затапиха зъркела. Скриха от погледа на надзирателя развиващите се събития.

С крайчеца на окото си виждах как хърбавият Гиви Сухумски друса за раменете спящия Слава Кпсс.

Надзорникът, след като пуши с нас трева, бе подсилил ефекта с няколко таблетки димедрол. И се беше отнесъл категорично. Не

можеше да се свести.

— Федот! — командваше междувременно Слона. — Отвори му устата!

Между посинелите устни на наркомана почете струйка лимонов сок. Пак го заудряха по виолетовите страни, интензивно заразтриваха лицето и гърдите му с мокрия пешкир. Секундите минаваха. Дори аз, който нямах представа за реалностите в живота на стафарите, хероиновите наркомани, разбрах, че смъртта ще настъпи всеки момент.

— Бягай отгук! — Слона изведнъж ме изблъска грубо, за да мине от другата страна на бездиханното тяло, и ми хвърли тежък поглед.

Той си бръснеше главата, носеше черни панталони и потници, голите му рамене бяха татуирани. Веднага си представях как навън като нищо е можел да смрази кръвта на някой дребен търговец от будка за цигари.

— Лед имаш ли? — яростно ме попита Слона. — Нали сте с хладилник? Има ли лед? Дай бързо!

Хукнах да извадя от камерата лед. С пълното съзнание реномето ми е на нулата. Беше ме блъснал, после ме беше навикал, а накрая ме прати по задача.

Слона издърпа от ръцете ми парещата ледена торбичка, хвърли я на Федот:

— Разтривай му слепоочията с лед! И челото! Дайте още един лимон! А ти — нареди ми Слона — се разкарай, не се пречкай!

Поех въздух с трескавата мисъл какво точно да му отговоря. Тук, до Пътя, на готиното място, на собствена територия, не можех да допусна който и да било да ми държи такъв тон. Трябваше моментално да го туря на мястото му. Така че съперникът да си прехапе езика. Аз обаче от ранна сутрин кръстосвах града, затворен в желязна клетка, бях изтощен, след това се напуших с трева и бях спал само два часа. Не успях да се мобилизирам бързо. Отворих уста, без да знам със сигурност какво ще кажа на своя неприятел и как ще го кажа.

Но спорът над трупа не се състоя. Гърдите му изведнъж се раздвижиха. От гърлото му се изтръгна хъркане. Лицето му порозовя. В килията се чу въздишка на облекчение.

— Давай! — ревна Слона, без да спира грубо да разтърсва главата на проснатия, който се бе завърнал вече от оня свят на този.

По физиономията на спасения си личеше, че не прави голяма разлика между двата. Реанимираният размърда крайници, повдигна кафявите си клепачи.

— Браво, копеле! — рече му Слона. — Чакай само да се оправиш, лично ще ми се отплатиш. Задето едва не прееба цялата килия...

Спасителят се изправи. Победоносно изгледа околните. Дишаше тежко и хищно напругаше келтските орнаменти. Сто трийсет и пет бледи лица — без мен и без спящите — го гледаха с възхита. Федот му подаде пешкира и героят триумфално обърса потта от късата си шия.

В този момент Гиви Сухумския най-накрая успя да свести Слава Кпсс. Събуждането му продължи едва ли не по-дълго от епопеята със спасяването на умирация.

— А? Кво става? — проскърца Слава, изправен с празен поглед пред аудиторията. — Предозиране ли? Предозиране? Пак ли?

— Всичко е наред, Слава! — басово избоботи Слона. — Докато твоята банда се беше натъркаляла, отървах тук един дебил от смърт... Всичко е наред. Спи си! А отивам да се изпикая. Варда, бродяги!

Хората му направиха път и квадратните шарки се упътиха по диагонал през цялата килия.

— Това е, пичове! — провъзгласи Слона. — Глейте кво се случва, когато случайни хора се правят на братоци!

Щом прозвучаха тези думи, Слава Кпсс трепна. Лицето му се изкриви от гняв. С няколко точни птичи погледа той огледа мен, въздишащата тълпа, спасеното момче. Погледна и гърба на триумфатора. Онзи се миеше, пуфтейки, и хвърляше вода с шепи по голото си до кръста тяло.

Слава изчака вълнението да се уталожи. Това отне минимум време. След минути сто трийсет и пет души възобновиха прекъснатите си занимания, седнаха да чифирясват, да закусват и да вечерят, да играят карти, да четат стари вестници. Чак тогава Слава незабелязано повика гордо усмихнатия келт. Долови погледа му и му махна с ръка, подкани го.

Онзи неочаквано се появи с компания. До него стоеше омазаният с йод и зелено лекарство Федот, гърчав, но решителен.

— Какво вдигаш джабала? — попита веднага Слава, местейки безумен поглед от слънчевия сплит на Слона към междуочието му. —

Какви са тия лозунги?

— Не вдигам джабала — весело отби нападението Слона. — Казах го от чисто сърце. Току-що отървах килията от беля. За тая аларма, за труп ченгетата щяха да ни направят на ситна дреб...

— Това и без теб го знаем — прекъсна го рязко Слава. — А кой бил от случайните братоци, а? Хайде, да чуя.

— Твоят финансист — отговори незабавно Слона. — И не го мисля само аз.

— Кой друг?

— Аз — рече със запъване Федот.

— И ще му го кажете ли в очите? — попита жестоко Слава.

— Казах го пред всички — все още усмихнат, отвърна Слона. —

И в очите му ще го кажа.

— И ти ли? — напрегнатият Слава се обърна към Федот.

— И аз.

— Андрюха! — повика Слава. — Ела насам.

Бях чул целия разговор — бях зад парцалената стена на „купето“. За да се присъединя към разговора, стигаше да отместя завесата пред лицето си и да я преметна зад гърба си.

— Тук се повдигна въпроса — каза полугласно Слава, — че си бил финансист.

Звучите на гласовете трептяха в спарения въздух на направения от мръсни одеяла арестантски вигвам — сблъскваха се, увисваха като акорди, неумело изсвирени на неумело настроена китара.

— И кой го казва? — приседнах сред другите.

— Той — посочи с пръст моят покровител келтските рисунки.

— Я да го чуя? Повтори.

Слона ме погледна в очите.

— Какво да повтарям? Ти си го знаеш, нали? Такива като теб си седят при сейфовете, зад железните врати, със сигнализиациите, а когато идвам аз с ютията и казвам „давай мангизите“ — те търчат при ченгетата и пишат жалби... Финансистът е жалбоподател! Мястото не му е сред братоците!

Да го убия ли? — мина ми през ум оригинална идея. Да му забия пръст в окоето? Да му размажа адамовата ябълка?

Хвърлих се напред, но се оказа, че от двете ми страни са Джони и Гиви Сухумския. Те ме сграбчиха за лактите. Много е лесно да

възпреш устрема на седнал човек.

— Леко! — изсъска страховито Слава Кпсс. — Дръж си нервите, аферист! Боят е изключен! Това е сериозна тема! Ще я бистрим, братоци! — той погледна бясно Федот. — И ти ли смяташ Андрюха за финансист?

Вместо отговор Федот изведнъж възкликна:

— Слава, ти защо ме нарече тогава „гратисчия“ и „мишок“?

Слава тръсна глава и направи гримаса на недоумение.

— Аз? Да съм те нарекъл „гратисчия“? Ти как се казваше?

— Федот...

— Нарекъл съм те „гратисчия“? Кога?

— Ами да! — изхленчи Федот и лъхащата от него миризма на йод рязко се засили. — Да, да! Всички те чува!

Слава въздъхна виновно.

— Слушай ме внимателно, Федот — изговори той едва ли не на срички. — Ти не си гратисчия! Сигурно не си ме разбрал нещо. Не си гратисчия! Ти си нормален пичага, достоен арестант. Разбираш ли? Не си гратисчия и никога не си бил. А сега си върви, за Бога. Върви си, нали? Ние тук ще си поприказваме. Върви.

Федот без повече приказки изчезна зад завесата.

— Сега, братоци — с железен баритон, много тихо огласи Слава, — с Божията помощ ще търсим истината, докато не я намерим...

— Слава — изведнъж изгъгна някой деликатно иззад парцалената стена. — Чуваш ли, Слава?

— По дяволите! — избухна надзорникът. — Какво има?

— Току-що те извикаха за съд. Мина вертухаят, вика те по име.

— Какво? — изуми се Слава. — На съд?

— Да. Ще те изведат в пет часа.

— А сега е?...

— Четири и половина, Слава. Почистих ти сакото...

— Съд... — като омагьосан повтори Слава Кпсс, моментално загубил интерес към финансовия разговор. — Ама че работа! Наистина ли? И ще ме съдят? — той като внезапно изтрезнял погледна към Слона, към мен, разтреперан от напрежение, и въздъхна. — Налага се да отложим нашия въпрос, братоци. Съгласни ли сте? Като се върна вечерта — ще довършим. С Божията помощ, ще поставим точките над „и“-тата. Какво ще кажете?

Нито аз, нито врагът ми помръднахме от местата си.

— Не, така няма да се разберем! — повиши тон Слава.

— Край, момчета! Край! Ти, Андрюха — бягай на Трасето! Джони, виж там този... дете щеше да се гътне... да го оставят на мира да се оборави. Гиви, ти също... не стой без работа. Край! Довечера ще довършим! Докато не се върна — никакви разправии, никакви сблъсъци!...

Подчинявайки се на авторитета на тартора, станахме и се засуетихме. Слава трескаво затърси специалните си „съдебни“ обувки, аз стръвно награвих най-близкото въже, Джони се гмурна в дълбините на килията да търси току-що спасения наркоман, който се беше скрил от очите на множеството.

Животът отново пое по обичайния си всекидневен път.

3

През целия следващ ден Дима Слона не мръдна от готиното място. Той и преди често се появяваше тук, но само за да гледа телевизия. Сега обаче героят реаниматор не гледаше синия екран, а в обратната посока. Към цялата килия. Предчувствието за власт бе променило закръгленото му лице. От време на време той ми хвърляше подигравателни и презрителни погледи. Впрочем лесно ги понасях. Дори се усмихвах насреща му. Зъбех се. Демонстрирах самоувереност.

А после направо си легнах да спя, след като избичих полагащите се дванайсет часа на Пътя, изпратих и приех поредните двеста-триста арестантски писма и пратки и почти напълно изхвърлих от ума си всички тревоги и притеснения заради очакваните събития.

Когато се събудих, Гиви Сухумския веднага ми съобщи:

— Слушай, Слава го няма. Пак отиде на съд, слушай. Той каза, слушай, че са го подхванали яко, всеки ден щели да го изкарват, докато се стигне до присъда... Вашата разправия, слушай, я отложиха... Временно... До събота... Това биче Дима Слона май не възразява... Слава каза, че ти също нямало да възразяваш...

— Няма, разбира се — отговорих. — Ще изчакам колкото се наложи. Тъкмо ще се подготвя морално.

Честно казано, много-много не обичам да удрям човек в лицето. Освен това съм прочел много книги, но в нито една от тях не пише, как е правилно да прегризеш гърлото на личния си враг пред очите на цялата глутница.

ГЛАВА 34

1

Мръднал веднъж от мъртвата точка, съдът срещу Слава Кпсс препусна в галоп.

Петте години на бандита богомолец се бяха натрупали по следния начин: арестуван за въоръжено нападение, осемнайсетгодишният Слава още на шестия месец бил изправен на съд. Обаче нито потърпевшите, нито свидетелите се явили на процеса. От страх. Когато все пак ги открили и ги докарали в залата, те дали объркани и противоречиви показания. Принципният съдия върнал ДЕЛОТО за доразследване.

То било завършено в най-кратък срок. След половин година процесът трябвало да се поднови, но докато се запознавал с материалите по ДЕЛОТО, съпроцесник на Слава тайно от следователя изрязал от тома и унищожил няколко страници от извънредно важен протокол. Наложило се да възстановяват документацията.

И това не отнело много време. Половин година по-късно съдът насмалко да се произнесе, но се случила неприятност — третият член на бандата се разболял от жълтеница.

В затворническата болница моментално го изправили на крака. След половин година разбойниците отново щели да бъдат съдени. Но междувременно главната потърпевша, касиерката от обменното бюро, се омъжила за гражданин на Израел и завинаги напуснала „тая лудница“, както се изразила самата тя в телефонен разговор със съдията. Друг важен участник бил покосен от инсулт.

Адвокатите на подсъдимите подали възражение. Принципният съдия отново върнал ДЕЛОТО на следствените органи. След още половин година Слава пак бил привикан на подсъдимата скамейка, но за кратко: точно в този момент в неговата килия починал от менингит арестант; моментално била обявена карантина и никой не можел да

напуска заразеното помещение, никой нямал право да излезе навън. Съдът бил отложен, а после отново и отново.

Времето минавало. Слава търкал нарове. Отдавна свикнал да се стяга за процес три-четири пъти годишно само колкото да научи от съдията за новото отлагане на делото.

Сега нашият тартор напускаше килията всеки ден. Прибираще се почернял от умора, но с блеснали очи.

— Как е, Слава?

— Съдят ме — отговаряше той кратко.

Бяхме наясно, че участта му ще бъде решена всеки момент. Очевидно информацията за безобразно дълго проточилата се процедура бе стигнала до някой високопоставен съдебен чиновник, който бе разпоредил разглеждането на случая да бъде завършено въпреки всички пречки. За да не се навреди на някой важен отчет.

Слава пътуваше в понеделник, вторник, сряда и четвъртък. Излизаше в пет сутринта, прибираще се към девет, по-често към десет вечерта, миеше се, хапваше надве-натри и моментално заспиваше.

Атмосферата в килията леко се промени. Мнозинството изобщо не реагира на факта, че надзорникът изведнъж влезе в активната част на процеса си. Преобладаващото мнозинство от обитателите на изолатора „Матроская тишина“ лежаха по месец, два, до три, повечето арестувани за дребни кражби, притежаване на минимални дози наркотик и други незначителни правонарушения. Тези хора бързо, след някой и друг месец получаваха присъдите си и изчезваха „с багажа“, отваряйки място за следващите жертви на конвейера. На малцина от тях научавах имената. Но старите обитатели — Джони и Малкия, аз и Гиви Сухумския, Федот и Коля Пилата и още десетина — си давахме ясна сметка, че близкото бъдеще предвещава важни промени.

А пък Дима Слона се преобрази напълно. Сега се държеше като добродушен звяр, който бавно и спокойно се разхожда където си иска. До петък килията напуснаха над двайсет души и местата им моментално заеха пак толкова новаци, всички те явно смятаха татуирания бабанко за най-страшния измежду сто и трийсетте злодеи. Изрисуваният със сини орнаменти младеж, който някога истерично се тръшкаше да иска място за спане, сега направо се имаше за същински кръстник. Той се подсмиваше тежкарски, когато си говореше ту с един, ту с друг от новопристигналите. Черпеше желаещите с цигари.

Правеше се на велик. Работеше за реноме. Написа и изпрати няколко бележки до различни места. Получи отговори.

Разбирах, че няма да е лесно да победи подобен враг. Едва ли ще го надвия. Аз се бях изкачил по стъпалата на затворническата йерархия благодарение на покровителя си, а той — сам, с лични усилия.

Най-сетне дойде събота. Денят, определен от Слава за важния разговор. Но в ранната утрин на почивния ден Дима Слона получи пратка. А в пратката — доза.

Разговорът не се състоя. През двата почивни дни реаниматорът триумфатор остана размазан на персоналното си легло. Най-малко пет пъти се опитаха да го свестят, от които два пъти самият Слава Кпсс. Но бабанкото отвърщаше единствено с нечленоразделни стонове.

— Прави си изводите — каза ми Слава, когато след поредния неуспешен опит седнахме с него да пушим и да пием чай. — Кой е той, а кой си ти! Ти си сериозен човек, повериха ти Трасето. А той е наркоман. Какво ще се разправяш с такива? Ще му изясним картинката, после ще му биеш един в сурата и го изхвърляме от готиното място. И му казваме хич да не се мярка повече. Само че кога да стане? В понеделник пак съм на съд. Няма начин, аферист, ще трябва да потраеш още.

2

През нощта на неделя срещу понеделник смених Гиви Сухумския. На сутринта подсъдимите, сред които и Слава Кпсс, заминаха. Половин час по-късно ми се яви познатият гладко избръснат шафранен череп и голите татуирани рамене. Отначало се опитах да не забелязвам вторачения в мен проучващ поглед. После ми омръзна. Задържах въжетата и въпросително вдигнах вежди.

— Искам да изпратя пари — каза тежко Слона, като ме гледаше в очите. — До „едно-две-нула“. Изгорят ли — ще отговаряш.

„Еби се в гъза!“ — креснах. Мислено, естествено.

В килия номер сто и двайсет лежеше пласъор, продавач на бял прах за желяещите. Употребата или въздържането е лична работа на всеки отделно взет арестант. Не ме е грижа за кльопачите на отрови. Моята работа на свръзка е да осигуря бързото и безопасно

преминаване на всяка пратка независимо дали съдържа пари, хероин или невинно пакетче чай. Затова само рязко изгрухтях в отговор:

— Какво значи „ще отговаряш“? Аз отговарям при всички случаи, ако парите ти изчезнат. Както си е редно. Но защо мислиш, че ще изчезнат?

— Разбра ме какво искам да кажа — Слона оголи златен зъб под синята си устна. — Ти гледай да не запецне в решетките...

— Няма да запецне — успокоих го. — Пък и да запецне, знаем си работата.

— Знаеш си работата?

— Да не се съмняваш?

— Пращам хилядарка, ясно ли е? Затова да е тип-топ! Че ще ти се отели вола да ми ги възстановиш!

Намеква колко е голяма сумата, казах си аз.

— Кротко де. Ще стигне без проблеми.

— Така ли? — ухили се подигравателно татуираният. — Добре тогава... Чувам, че ченгетата са се разлютили... Късат конете всяка нощ... — той повиши глас: — Изработи го идеално, ясно?

— Ясно! — изръмжах. — Ще го изработя! Само че имай предвид — не отговарям за цялото Трасе!

— Как така?

— Много просто! Ако твоята пратка изчезне между „едно-двешест“ и „едно-две-пет“ или между „едно-две-пет“ и „едно-две-четири“, а там между решетките е прозорецът на фелдшерския кабинет и „конят“ на всяко второ минаване се закача в козирката, или пък се прецака между „едно-едно-девет“ и „едно-едно-осем“, където има издатина на стената — тогава не отговарям за нея...

Слона пак оголи метала в нечистата си уста, но вече не толкова уверено. Иззад рамото му ме гледаше Федот.

Моята подкрепа беше по-добра: прикрит зад спуснатото одеяло, разправията ни слушаше Джони, пък и Гиви Сухумския още не беше успял да заспи, лежеше със затворени очи, но явно фиксираше всичко казано и все по-тежкото му дишане със сигурност подсказваше, че е готов да се включи всеки момент.

— Не отговаряш ли? — попита Слона.

— Не.

— Браво бе! — закачливо каза врагът. — Че за кво отговаряш тогава?

3

Шест седмици преди ареста босът Михаил доведе поредния клиент.

— Поговорете си двамата.

Фразата на боса имаше следния смисъл: клиентът е слаба работа, не е важен. Средна хубост. Човек без милион. Не е като самия бос.

Вяли пияндурски клепащи, обувки с катарамии, пръстен с диамантче — клиентът точно отговаряше на представата на Михаил за него. Обикновен бизнесмен. Извоювал с тежък труд моралното право да украсява крайниците си със злато.

Жена му заминала за Лос Анджелис. На работа или на почивка, не беше много ясно, както се случва обикновено при осигурените жени. Съпругът искаше всеки месец да ѝ изпраца от Москва по три хиляди долара.

— Дадох ѝ карта, д'еба, кредитна, д'еба! — съобщи ми позлатеният чичка. — С трийсет хиляди долара, д'еба. Мислех, че ще ѝ стигнат, д'еба, за цяла година. А тя ми звъни, д'еба, още след първия месец и пак иска пари, д'еба! — извади зелена пачка. — Ето я цялата сума, д'еба. Ето номера на сметката, името на банката, всичко. — След кратка пауза този мъж на жена си изведнъж додаде: — Изчезнат ли парите — отговаряш!

Направих пауза и потропах с пръсти по бюрото. За какъв ме мисли този любител на евтини камъчета? Само обувките ми струват три пъти повече от всичките му украси! Може ли да има нещо по-просто от превеждането на три хиляди долара в Америка? Отдавна вече прехвърлях подобни операции на Сергей и Семьон. Аз работех само с едри суми. Дори ако тези три хиляди неочаквано изчезнат по пътя за Щатите, ако мистериозно се стопят в компютърната паяжина, ще възстановя загубата от джобните си пари. Може да се напия по този повод, но няма да се тръшкам.

Но всеки банкер е длъжен да се държи стабилно. Никой и нищо не бива да го вади от равновесие. Символът на равновесието му е

вратовръзката, която дели гърдите на банкера на две равни половини.

— Какво значи „отговаряш“? — попитах учтиво и наместих символа си. — Ако парите ви изчезнат, отговарям при всяко положение. Само че защо решихте, че ще изчезнат?

— Ти ме разбра, д'еба, какво исках да кажа — каза руският съпруг на американската жена. — Гледай да не се затрият насред път...

— Няма да се затрият — уверих го аз. — Само че трябва да имате предвид, че не отговарям за целия процес.

— Как така?

— Отговарям само за прехвърлянето на вашите пари от моята банка до банката на получателя. Ако днес направя превода, а утре банката на получателя фалира — за това не отговарям...

4

— Отговарям само за преминаването на твоята пратка от нашата бърлога до другата — отсякох, вторачен в полуусмихнатата физиономия на Слона. — Ако сега пусна пратката, а след пет минути „конят“ в съседната бърлога се скъса — за това не отговарям...

Дима Слона изведнъж се доусмихна.

— Браво бе! — повтори той гръмогласно. — Ти все едно си седнал на стола си в твоя офис! И движиш сделка. Само вратовръзка ти липсва! — той се разкиска, тресейки виолетовите си рамене.

В такива моменти всеки просветлен мъж вероятно трябва да си припомни думите на популярния текст „Изкуството на войната“. Не пречи на врага да си мисли, че е силен. Или нещо от сорта. Но хрумналата ми вековна азиатска мъдрост не ме изпълни със сила. Може би защото не съм азиатец.

Заедно със Слона се смееха и други. Не беше само Федот. Случайно озовалите се наблизко очевидци, които не познавах, може би вчерашни новодомци, които не разбираха дълбокия смисъл на ядната разправия между двама от старите кучета, също се захиха и подсъзнателно взеха страната на моя бръснат неприятел. Келтските му орнаменти пак затанцуваха.

Никога не оставяй последната дума на опонента, помислих си.

— Ти май все още си мислиш, че съм финансист?

— Що? — небрежно подметна Слона, рязко прекъснал веселбата. — Да не би да не е вярно?

— Ако бях финансист — парирах, — ще рече: човек с финанси, сега щях да си лежа комфортно в „спеца“. Нали?

Яркийят метал проблясна за трети път между зъбите.

— Пак ще си поговорим. По-късно. Ето парите. Пращай ги.

Стиснах в юмрук измачканите банкноти, обърнах му гръб и забелязах, ме Джони мълчаливо ме привиква иззад одеялото. Отидох при него.

— Абе ей, откачи ли, приказваш като истински бизнесмен! — упрекна ме шепнешком моят съдружник. — Не плямпей купешки приказки! Тегли му една! „Преминаването на пратката“... Пращаш го на майната му и точка! Като си трепериш за парите, носи си ги сам в „едно-две-нула“. Това трябваше да му кажеш! Кво му се лезиш като левак! Събуди се! Че без Слава ще ни схрускат! На мига! Това биче вече е настроило половината килия на своя страна!

— Смяташ, че Слава скоро ще си иде?

— Какво да смятам — мрачно отвърна Джони. — Въпрос на дни. Нали гледаш как са го подхванали? Викат го всеки ден!

— И какво ще правим?

Партньорът ми напомпа тежкия си бицепс, плесна го с длан и въздъхна.

— Нямам представа...

Внезапно чух познат глас.

— Аз пък имам.

С небрежна походка и с ръце в джобовете през тълпата към мен се насочи Андрюха новобогаташът. Усетих упойващият аромат на парфюма „Исеи Мияке“.

— Махай се — казах. — Само ти ми липсваш...

— С кого приказваш? — поинтересува се Джони.

— Със себе си.

— Нали имаш приятел в „спеца“, Демби — каза междуременно Андрюха. — Пиши му. Той ще ти помогне. Плати си според тарифата да те преместят в друга килия. А най-добре изобщо се махай от Общия корпус. Чий го крепиш тук? Животът ти не струва пукната пара сред тази агресивна пасмина от тъпащи, ако нямаш подкрепата на

авторитетни приятели. Прецени си силите трезво! Прекалено се заигра на печен бандюга. Внимавай, ще ти хвъркне главата!

Сведох поглед. Сополанкото финансист сниши глас:

— Може и да си оправно момче, но винаги ще си чужд на тази среда. Прекалено си интелигентен и мекушав. Езикът ти е прекалено правилен и богат. Имаш прекалено чиста кожа на лицето. Прекалено открита усмивка. Излежал си година и три месеца, но така и не стана плът от плътта на затвора. Не търсиш другарството и уважението на полудивите му обитатели. Не си се превърнал в ръбат, озъбен урка. Останал си същият като преди. Бягай оттук.

Цакай на началника на затвора и върви при приличните хора в приличната шестместна килия!

— Така е — казах. — Демби ще ми помогне. Още днес ще пиша до „спеца“. Още днес...

— И аз си помислих същото — тихо, под носа си рече Джони.

Изглежда, бях казал последните думи на глас.

5

— Край, братлета! — Слава Кпсс тежко въздъхна, обърна се към иконите, прекръсти се с размах. — Филмът свърши! Вдругиден е присъдата! Прокурорът иска седем строг.

— Значи ще са шест — каза Джони. — Или даже пет...

Угриженият Слава замислено се ощипа по бузата.

— Шест ще бъдат — рече той: по стар арестантски навик веднага се ориентира се към по-лошия вариант. — Шест години строг режим! И за какво? Задето съм халосал по главата един глупак и съм му взел парите, които той така или иначе щеше да изпие за два дни? За гърмежа в тавана? За какво, а? За какво, братлета?

— Добре че е строг — отбеляза Джони. — В строгия, съм чувал, не било толкова разпасана работа.

— Ами ако свалят на пет? — вметнах аз. — За Нова година си на свобода!

— Всичко е в Божиите ръце — въздъхна Слава и старателно окачи аленото сако в стил „руски новобогаташ“ на самоделна закачалка. — Да се наспя и отивам...

На съд се ходеше с прилични дрехи. „Съдебните“ костюми — няколко чифта панталони, ризи, сака — най-грижливо се съхраняваха в специален калъф близо до телевизора. Всеки достоен арестант можеше да използва официалните дрехи. Този принцип се спазваше свято.

Мен ако питате, всички сака бяха кошмарни. Двуредни, мафиотски шик, с огромни ревери и позлатени копчета, при това доста износени. Но дори и в този вид те по вълшебен начин понякога правеха мръсните кльоцави хлапета да изглеждат като гледани юноши от добри семейства. Много пъти спретнатият външен вид бе помагал да се отбие година, че и две от присъдата. Или поне всички искрено вярваха в това.

„Съдебната“ колекция усърдно се попълваше от дрехите на новопристигналите.

— И колко пъти вече си бил на съд? — попитах аз.

— Трийсет и два — отговори Слава.

Джони уважително цъкна с език.

Откъм далечната стена се чу потропване и той побърза да изтегли страничния „кон“. Останахме насаме със Слава Кпсс.

— Шест ще бъдат — промълви Слава. — Ще изляза най-рано догодина.

— Ти май не се радваш особено?

Слава се замисли.

— Радвам се — отвърна той мрачно.

— Тогава защо си толкова кисел?

— Не знам. Какво ще правя там, на свобода? Какво изобщо правят хората там?

— Не знам — отвърнах. — Втора година лежа вече. Отвикнал съм.

— И аз — рече бандитът богомолец.

Тревогата замъгляваше разума ми. Слава си отива! Вдругиден моят покровител ще чуе присъдата си. Ще бъде осъден. Още на следващия ден ще го извикат „с багажа“. Пет минути след като вратата се затвори зад гърба на Слава, в килията ще се извърши преврат. Мястото на надзорника ще бъде заето от друг авторитетен арестант. И естествено, няма да съм аз. Да не би да ставам за тартор? Напротив, личният ми живот ще се влоши ужасно.

Отметнах крайчеца на завесата и погледнах към отсрещното купе, откъдето от време на време долиташе дрезгавият глас на Дима Слона. Всеки момент Слона щеше да прати някого от приятелите си — най-вероятно дребния нахален Федот — при нас, за да научи какво става със Слава, как върви процесът му.

През последните дни Слона се държеше с мен подчертано дружелюбно, бе прекратил войната на нерви: не ме провокираше, не пускаше злобни коментари и тъпи шегички. Украшеният с келтски орнаменти бандит всеки ден изпращаше по Пътя две-три банкноти до известния адрес и още същия ден получаваше по няколко дози прах. Парите заминаваха по Пътя открито и наркоманският живот на Слона не бяха тайна за мен. Моят масивен неприятел си вкарваше дозата във вената и се кротваше за доста време. С часове не напускаше купето. Федот, когото Слона открито използваше за слуга, му носеше там зад завесата баландата, чифира и чистите чаршафи.

Но аз вече прекалено добре се ориентирах в нравите и обичаите на затворническото общежитие, за да не видя, че любителят на отровите и телесните украси търпеливо чака своя час. Той прекрасно разбира, че останали без тартора си, всички протезета на надзорника — Джони, аз, Малкия, Гиви Сухумския — няма да издържим дълго.

Никой от нас не ставаше за ролята на тартор. Малкия беше прекалено млад. Гиви пък беше в разгара на своя процес и скоро щеше да ни напусне. Джони е физически силен, опитен, лежи отдавна, познава затвора, но не може да се справи с бърлогата: няма достатъчно авторитет, нито коварство, хитрост и силна воля.

— Как ще я караме без теб, Слава? — не се сдържах.

Слава сложи ръка на рамото ми.

— Бъди непоклатим — всичко ще бъде тип-топ. Покажеш ли се слаб — ще те изядат.

Унило провесих нос.

— Това е панделата, брат — продължи Слава тихо. — Трябва да си много умен и много хитър, за да оцелееш тук. Забрави за скромността, за справедливостта, за културата, за твоите книжки. Само Бога не забравяй. Живей в реалния свят. Помагай първо на себе си, после пак на себе си, и третия път — на себе си, и чак тогава — на ближния. Дръж нещата под контрол! Какво да те уча — сам си знаеш всичко, от половин година сме заедно.

— Няма да мога като теб. Не съм толкова опитен.

— Учи се от Слона. Той е още по-неопитен, а я го виж как се прави на велик.

— Какво ще го правим, не знам.

Слава се усмихна, демонстрирайки прясна дупка между предните си зъби. Миналия месец му беше паднал поредният зъб. Арестантите в нашия Централ губят средно по два зъба годишно.

— Не се тръшкай толкова заради това биче. Слаба работа е. Няма да ви надвие. Той е никой. Наркоман. Няма допирни точки с Общия Ход. Когато стигне да напускам, ще си поговоря специално с него, ще му обясня някои конкретни работи. Пък и ще драсна на тоя-оня два реда по въпроса... Ако започне да вдига гири и не се оправите с него — тук ще влязат едни специални момчета и ще го паркират точно за две секунди... Но най-добре е, разбира се, да не се стига дотам...

— Той ще навири рогата веднага щом си тръгнеш. Още същия ден.

— Няма да ги навири — отсече Слава. — Той и сега си е добре. Има си стаф, има си слуга. Какво повече да иска? Ама ти какво си се разтреперил? — Слава ядосано ме имитира с тънко гласче: — Ах, какво ще стане, ах, как ще се оправяме без тебе... Нали и ти скоро си тръгваш! Или не?

— Няма да е скоро — възразих. — Само свидетелите ми са поне сто души. А процесът даже не е почнал. Има да ме влачат на съд до сто и едно и обратно. Две години поне.

— Ако те е страх — вбеси се Слава, — махни се от Пътя! Заври се в миша дупка, карай гратис! Сам поднеси бърлогата на тепсия на тоя Слон, за да съсипе всичко тук тоя наркоман! Или пък се омети оттук, дай пари на ченгетата, бягай в „спеца“. Сигурно вече си го мислил?

— Не съм — излъгах.

— Тогава не трепери и не се тръшкай! Недей да хленчиш! Или ще ти се случи голяма неприятност.

— Каква?

— Ще си разваля мнението за теб.

Млъкнах, засрамен.

Късно вечерта получих отговора на Демби.

Освен изписания със ситни букви лист от тетрадка в колета имаше и пакет вносни цигари.

Старият ми приятел, фенът на салама пишеше:

„Здрасти, Андрюха! Радвам се, че си спомни за мен. Онова, за което ме молиш, може да стане. Съгласен съм с теб — в Общия корпус нямаш работа. Разправят, че при вас лежали едва ли не по сто души в килия! Така може направо да останеш без подкожен слой, а това е сигурна смърт. Бягай от тая менажерия, ела при нас в «спеца». Ние сме седем души в килия за петима. Издържа се... Сега на въпроса. Твоят проблем се решава по следния начин: прати ми адреса и телефона на жена ти. Моят адвокат ще се види с нея. Тя ще му даде триста долара, той ще ги занесе на когото трябва. Сецаш се на кого. До една-две седмици ще те преместят. Не мога да обещаая, че ще си в моята килия. Но преместването в нормална килия, при редовни, солидни хора, достойни за компанията ти, е гарантирано. Те това е. Чакам отговор. С арестантски горещ поздрав — Вадим Тучния.

П. П. Ако ти трябва нещо — пиши, не се притеснявай.

П. П. П. Имай предвид, че посочената сума се внася всеки месец. Надявам се, че имаш тази готовност. Успехи.

С ув. — Вадим.“

Разбира се, че имам тази готовност, помислих си тъжно, докато късах бележката на ситни парченца. Отдавна имам готовност. Готов съм да давам пари. Само дето ги нямам. Готов съм да плащам, но няма с какво. Нямам триста долара. А за триста долара всеки месец и дума не може да става. И време нямам. „До една-две седмици“ — нищо работа, казано на банкерски език.

Вдругиден вечерта Слава Кпсс ще се върне в килията като осъден престъпник. От този момент нататък според закона той не може да бъде в една килия със следствените. Ще му отпуснат малко време да си дигне дърмите и ще го изведат, „с багажа“.

Остават ми петдесет часа, за да измисля някакъв изход.

ГЛАВА 35

1

Ноемврийската нощ е чудесно време за съвременния арестант. Прохладно е. Тихо е. Благодатна отмора цари под сводовете на огромната зала, където някога, преди стотина години, са лекували недъзите си осакатените военни моряци, оцелели след някоя кървава Цушима. Сега помещенията на бившия военен лазарет се населяват от много по-долнопробна публика, която обаче също обича живота.

С настъпването на тъмнината специфичният затворнически живот веднага се завъртя с пълна интензивност. По стените се опънаха Пътищата. По тях тръгнаха пратките. Кръстници и мафиоти взеха да пишат многобройни отговори на получените в предните дни депешни с молби да се намесят в уреждането на една или друга разправия. Пласьорите и наркобароните заизваждаха от скривалищата си пари и пакетчета с хероин, за да ги разпратят на зажаднелите. Братоците насядаха да убият някой и друг час на карти. Наркоманите старателно дезинфекцираха в канчета простичките си приспособления.

Забръмчаха машинките да изрисуват телата с татуировки. През този сезон на мода беше тематиката „върховна анархия“. Цицорестите русалки и ликове на Спасителя отстъпиха място на уродливи свастики и друга нацистка символика. Така протестираха напълно отчаяните, докараните до безумие от глад и теснотия хора срещу наказателния закон — хуманен по форма, но жесток по същество.

В общи линии моментално цигарите бяха свити, саламът изпържен, самоделната бира прецедена, касетофоните включени, картите раздадени, парите на наркоманите прибрани, сгрешилите вкарани в правия път и грандиозният тотален арестантски купон продължи до сутринта.

2

А ние си направихме банкет.

Обикновено в панделата повод за пиене е самата пиячка. Качественият алкохол рядко се мярка в Централа. Но днес имахме повод. При това прекрасен и най-чудесен. Изпращяхме най-добрия си приятел на свобода. Слава Кпсс се стягаше да се прибира у дома. Докато му прочетат присъдата по неговото ДЕЛО, той беше излежал пет пълни години, та съдията — трети поред, — крайно изтощен от процеса, бе решил да отсъди на пандизчията „според излежаното“. Очевидно не беше сметнал за доказана вината на съсипания престъпник и поисканите от прокурора седем години се бяха стопили рязко.

Когато късно вечерта се върна с произнесена присъда, Слава не каза на никого нито дума и лицето му — тънка сива кожа върху комбинация от кости — не изразяваше нищо, очите му гледаха в пода.

Той дълго се ми, щедро сапунисваше врата, раменете и лактите си. Сто трийсет и пет души без спящите затаихме дъх. Всички знаехме, че Слава се връща с присъда. Мнозина караха тук кой година, кой две, кой три. Слава Кпсс, прекарал в следствения затвор пет години, беше счупил един от рекордите на Централа. След като се изми, Слава се усамоти за дълга молитва. Каза няколко пъти Покаяния канон. После привика неколцина от по-богатите арестанти и помоли за заем. Внесох сто рубли. Толкова даде и Джони. Дори Слона, изплувал случайно от хероиновата мъгла, кихна две измачкани десетарки, преди да отпътува отново в наркоманския си трип, откъдето човек през един път или се връща, или не.

С пачката събрани банкноти Слава прекоси килията, отиде до вратата и мушна глава през „хранилката“. Стоя там около час. Вертухаите минаваха отвън, заприказваха го надълго и нашироко. Едни си тръгваха, но идваха следващи. След като постигна търсеното, търпеливият Слава отново прекоси цялата килия в обратна посока и тук, под решетката, до стената, на готиното място, ни съобщи на нас с Джони, че му остават за излежаване пет дни.

Ликувахме.

Слава веднага насрочи прощалната вечер.

— Като донесат, ще купонясаме — смигна ни той.

Донесоха му нужното чак след два дни. Освен водката се появи месо и дори пипер (в затвора той е строго забранен, защото може да го

хвърлиш в очите на конвойния или на кучето му и да избягаш).

В два часа през нощта в килията се усети мириса на пържено говеждо с подправки. След като направи основното блюдо, Слава взе от Общото, лично за себе си, два пакета чай назаем с обещанието да попълни липсите при първа възможност. Никой не посмя да откаже на човека, излежал пет години. Той изсипа чая на купчина върху вестник и го сложи наред масата пред гладните погледи на двеста очи.

— На когото му се чифирява, да заповяда — обяви Слава.

За секунда се оформиха пет-осем компании от по пет-осем души, пет-осем самоделни бързовара моментално взривиха водата в канчетата; чак чифир не стана, но много силният чай се изгълта още преди да се запари като хората. Щеше да се дозапарва в стомасите.

Обърнахме по чашка, хапнахме по мръвка парещо месо и се умълчахме. Забравените вкусове и миризми възкресиха в паметта на всеки интимни спомени.

— Сега ще се нагълтам с приспивателни — обяви Слава, — ще се помоля и лягам да спя! И ще спя всичките три дни и три нощи, докато не ме извикат...

Пихме по още една, после по трета, изядохме месото. Колкото и да му се наслаждавахме, колкото и да разтегляхме удоволствието, едно кило отиде за няколко минути. А след четвъртата чашка се случи случка. Пред вратата на нашата килия се появи контролър и каза да повикат Джони.

Моят колега от Трасето отдавна бе завързал повърхностни приятелства сред низшите чиновци в администрацията. Един от тези познати беше дошъл, умрял от нощна скука, да си поиска цигарка и да си поприказва. Пияният арестант с удоволствие обмени няколко приказки с трезвия надзирател — подаде глава през „хранилката“ в коридора, попафка, посмя се, разказа новини.

В този момент в коридора случайно се появи ДПНСИ-то, дежурният помощник-началник на следствения изолатор. Най-важният и най-старши затворнически шеф, пряко отговорен за всичко, което се случва в Централа. Не някой редови контролър, не корпусният надзирател, а началникът им Вертухай Намбър Уан.

Съзрял зачервената ухилена физиономия на арестанта, големият началник с червената лента на ръкава и майорски звезди заподозря нещо гнило, изкомандва „мирно“ на подчинения си контролър и се

увери, че подаващата се от правоъгълния отвор арестантска глава лъха свежо на алкохол. Началникът попита за името и нареди да се извика надзорникът.

Слава Кпсс — също толкова пиян — мушна глава през „хранилката“ и се опита да обясни нещо. Но началникът вече бе освирепял. Намбър Уан прониза с поглед плетящия език Слава и гръмогласно обяви:

— Резерва при мен! Отвори килията! Всички вън!

Известно е, че всеки ръководител, дори да е мързелив, разхайтен, демократ или просто принуден да си затваря очите за нарушенията, с други думи, всеки началник, под чието крило цари вечно и непрестанно безредие, поне от време на време трябва да се налага. Да показва кой командва. Иначе всичко ще се срине в хаоса!

Страната тъне в слободия! — ядосано си е рекла голямата клечка. Навсякъде е пълна слободия! Но при мен слободия няма да има. Ще я изкореня поне тук. Няма да допусна следствените безнаказано да се наливат с водка!

Огромната врата се плъзна към полумрака на коридора.

— Излизай! — изкрещя надзирателят, сякаш някой друг допреди пет минути си беше бърлил приятелски с Джони за едно-друго. — Който спи, да бъде събуден! Цялата килия вън, бързо!

3

Може ли някой равнодушно, без потрес да гледа как поток от вмирисани на йод и тютюн тела изтича през зейналото гърло на затворническата килия? Как нечии синове, мъже и бащи с падащи гащи сумтят и се псуват, дерат се от кашлица, мижат и си почесват срамотиите, докато изпълзват, подгонени с попържни, от по-малко към по-голямо пространство, настъпват се, бутат се и клякат в редица, подпрели ръце на коленете?

Докато изляза в коридора, там вече цареше див шум. Няколко командоси с маски и камуфлажни униформи престъпваха от крак на крак с тежките обувки тип алпинки. Деряха се кучета. Сто и трийсет полуголи същества бяха налякали край стената. Мръсно жълта яйчена електрическа светлина очертаваше с криви пунктири гръбначните

прешлени. Нелепо извити крайници, обезцветени лица, усти като пукнатини, щръкнали уши — все едно гледах персонажи на Йеронимус Бош.

През отворите в съседните врати занадничаха разтревожени, заинтригувани физиономии. Какво става? Защо е тази паника? Да не започва претърсване по целия етаж?

Намбър Уан с гръмогласни безкрайни псувни мина покрай дългата редица колене и бръснати черепи и по миризмата откри употребилите непозволената отрова. Бяхме общо четирима.

Не бяхме много пияни. Мекосърдечният руснак определя този стадий като „на градус“. Не залитахме, не пеехме с цяло гърло, не бяхме агресивни — но неточните движения на ръцете, заваленият говор, блесналите очи и глупаво изкривените мокри устни моментално изобличиха нарушителите на режима.

— Тези — в трюма! — разпореди Намбър Уан, като ни гледаше с отвращение. — Другите — обратно!

Застаналият най-близо до мен командос моментално ме ръгна с палката в гърба.

— Мърдай!

Закрачих. Благоухаещата на спирт компания бе конвоирана до първия етаж.

Вече бях на стълбите, когато долових тих диалог зад гърба си. Вървящият най-отзад Слава Кпсс и продължаващият да сипе ругатни ДПНСИ се откъснаха от процесията, поизостанаха. Чух как Слава тихо доказва, обяснява нещо, а голямото ченге гневно ръмжи — но вече под носа си. Скоро гласовете им заглъхнаха.

Олекна ми. Слава се измъкна! Сега сигурно ще го отведат обратно и тогава и ние сме спасени, всичките! И аз, и Джони, и Малкия. Не ни е страх от трюма, тоест от карцера. Но по никакъв начин не бива да сме там всички заедно. Кой тогава ще внася ред в живота на сто и трийсет гладни, невменяеми мъже? Кой ще прекратява сбиванията, кражбите, безчинствата? Със сигурност тъкмо тези аргументи е изредил полугласно на възмутения майор хитрият Слава.

Но редно беше да помисля и за собствената си съдба. Ако из Централа се разбере, че в нашата килия всички свързки са окошарени за пиянство, че Общите пратки са зарязани на произвола на съдбата заради глупост, заради пустата водка — край тогава с авторитета на

Слава Кпсс. А с мен е свършено. Арестантското ми реноме отива по дяволите. А мен, за разлика от Слава ме чака още много време затвор. Тепърва ме чака съд, после присъда, после в етапното и после лагер...

Озовал се насред празно помещение с плочки по пода, разбрах, че сега ще се случи не най-важното, но дългоочакваното и многократно предчувствано събитие. Ненаказуемият най-сетне ще бъде наказан. Впрочем крайно време беше. Някога много отдавна, в средата на лятото, точно в тази малка стаичка със зацапани стени капитан Свинец пробва да ме агитира да съдействам на МВР.

След мен влязоха още трима, широкоплещести, с маски, но веднага смъкнаха черните парцали от лицата си и се оказаха млади мъже на моята възраст — румени, масивни клонинги на капитан Свинец, само дето очите им не гледаха толкова умно. Атмосферата се сгъсти.

— Кой внесе водката? — попита единият от румените, като тупаше с гумената палка по широката си длан.

— Не съм пил водка — отвърнах.

— А какво си пил?

— Мурцовка.

— Домашен квас ли ще рече? Нещо като бира?

— Точно така, шефе.

— Да речем... Ами месото? Месото откъде се взе?

— От две години не съм хапвал месо.

— Килията мирише на пържено месо.

— Не сме пържили месо.

— А какво сте пържили?

— Ландронки.

— Това пък какво е?

— Взема се хляб — разгълкувах, — нарязва се на тънко и се пържи...

Румените се спогледаха.

— Гявол — огласи диагнозата онзи, който стоеше отдясно.

— Да го нарежем на тънко — предложи другият, застанал фронтално.

Направих крачка назад. Дано усетя с плешки стената. Понякога стената е място, пред което те изправят с лице. Понякога за стените пеят рокаджиите. Понякога главната улица на световния финансов свят

се нарича „улица стена“. А се случва стената да е за предпочитане не като песен или финансов символ, а като защита от удари отзад.

Обаче не успях. Последва бърз шут странично в глезените и в същия момент една ръка ме сграбчи за рамото и ме дръпна надолу. Патъците ми отхвърчаха като бързи черни пеперуди. Костите ми се треснаха в плочките. Ритна ме тежка обувка. Втори, трети път.

— На ти мурцовка! На ти и ландронки!

С две думи, господа, ченгетата най-сетне натръшкаха нашето банкерче. В комиксите няма как да не стане така. Биха ме без особен ентузиазъм. Ако искаха, със сигурност можеха да ме осакатят за цял живот, но не пожелаха. Може би тук се практикуваха различни видове побои и в моя случай се бях сблъскал с варианта щадящ, възпитателен, формален побой. Не толкова ме биха, колкото ме подритваха; не ми забиваха токове в ребрата, не ме риташа по главата и засилката на масивните обувка нито веднъж не стигна до максимална амплитуда.

Изкарах двайсетина-тринсет шута по задника и околностите. Отнесох доста удари с гумената палка по раменете и лактите — много болезнени, парещи, но все пак почти поносими. Изядох здрави шамари и юмруци по тила, по слепоочията и ушите, но не и по лицето, бранех го с шепи и с прибраните високо колене. Освен това, заел тази поза на ембрион, се търкалях по хладните плочки на пода и се мъчех да избягвам траекторията на ударите. Плюс това крещях, сякаш ме колят. Само дете не пицях. Не от болка, колкото за самозащита. Известно е, че когато битият крещи силно, това смущава екзекуторите. Може някой, пък било и свой, да минава по коридора по служебна задача, да чуе, да се замисли и да докладва на висшето началство...

Стараех се да оформям воплите си вербално, тоест не просто виех „Дааа!“ или „Оооо!“, ами най-изразително хъхрех, заплашвах, заканвах се, псувах, подържах и кълнях. Да не забравяме, господа, и факта, че бях в нетрезво състояние, а на пияния морето му е до колене, алкохолът притъпява болката, това е общоизвестно.

Привлечен от мириса на отровата, се появи новобогаташът Андрияха. „Късно е, господа! — кискаше се той в лицето на камуфлираните ченгета (те не го чуваха, но аз го чувах). — Късно е да го биете! По-рано трябваше да му съдерете кожата, много по-рано! Преди година и половина! Още първия ден, когато го арестувахте! В «Лефортово»! Когато беше топъл-топъл, с костюмчето «Кензо», с

крокодилските папучки! Ах, как щяха да му бъдат от полза вашите шутове и юмруци тогава! А сега няма смисъл! Само си хабите силите, господо ченгета!“ Останал нечут и не за всички реален, мъждукащият Андрюха изчезна във вселенското пространство.

След края на възпитателната процедура, в самия миг на вдворяването в карцера, бях в съзнание. Дори усещах, освен острата болка в различни части от тялото някакво задоволство, разпалено от младежката ми дързост: да, аз съм смазан, унижен, пребит, но жив, здрав и едва ли не весел.

Истинската болка дойде по-късно, след няколко часа. Легнал на голите дъски в тясната влажна дупка, гол до кръста, жадуващ за ядене, пиене, топлина, вибриращ от състоянието, известно като „студена пуйка“, осъзнах изцяло участта си.

ГЛАВА 36

1

В осем сутринта донесоха храната. Скочих от дървеното ложе. С куцукане стигнах до вратата.

— Давай паницата — каза дневалният.

— Нямам.

Момчето от кухнята потърси на количката и ми подаде смачкано алуминиево канче.

— Чай! — пошепнах умолително.

В канчето потече кафява, димяща течност с мощен мирис на живот. Хванах я и веднага си дръпнах опарените ръце. Разносвачът търпеливо чакаше. Явно неведнъж беше виждал бити и окървавени хора, докато носеше храна из карцерите. Познаваше реакциите. Най-сетне успях да подхвана скъпоценната посуда, да я пренеса и да я оставя върху ложето. Капакът на вратата хлопна.

Чаят вдигаше пара. Виеше ми се свят от жажда. Опитах се да вдигна канчето към устните — пари, прекалено горещо. Алуминият, крилатият метал, неговата мамица, е идеален проводник на топлина. Накрая се наведох, забих подпухналата си мутра в течността и започнах да лоча като куче.

Скоро се появи надзирателят на трюма. Отведе ме до шалтурника и ми прибра панталона, който ме бе спасил през нощта от измръзване. Затворените в карцера получаваха затворнически дрехи от сив плат с черни напречни ивици.

— „Кензо“? — попитах, като опипах грубия плат. — „Версаче“?

— На Версаче му светиха маслото — демонстрира трюмният познания за фешън бизнеса. — Обличай се, пич. Знаеш ли си срока?

— Не.

— Петнайсет денонощия.

Преоблечен, тръгнах с ръце зад гърба, съща карикатура на затворник, обратно към дупката си. Трюмният заключи дървения нар

за стената и ме остави сам.

Озърнах се за сядане. Но в правоъгълния бокс две на три крачки седящи места не бяха предвидени. Лежащи, естествено, също. Не можех да седна на влажния, студен като гроб под. Оставаше ми следният свободен избор: стоене, ходене или клечане. И в трите случая единствената опора бяха собствените ми крака.

Свалих раираната роба, огледах контузените си крайници, после откъснах от гащите си парче плат, изпиках се върху него и почистих кървящите рани по лактите и коленете. Майната ѝ на вонята, важното е да се предотврати възпалението. В тукашния климат всяка драскотина може за седмица да се разрасне в огромен гноен цирей. Грижата за собственото здраве, за чистотата и хигиената е едно от най-важните правила за арестанта в „Матроская тишина“.

Прекарах няколко часа в безделие. Въртях ме спуканите ребра, посиненият задник и гърбът. Бих си платил по всякакви тарифи за таблетка обезболяващо, за мъничко бяло хапче аналгетик. Но парите — няколко свити на тръбичка банкноти от петдесет рубли — бях мушнал незабелязано точно преди излизането от килията в ръката на моя „перач“.

Този хърбел, спипан на Черкизовския пазар, защото грабнал два хамбургера от ръцете на студент, беше явно безкрайно далеч от каквито и да било налични пари. Единственото лично имущество на този оплескан с йод и фурацилин дългуч бяха само долни гащи на цветчета. Дрехите, с които е бил в деня на ареста, той бе проиграл на комар още в първите дни на престоя си в затвора. Сега, за да оцелее, переше моите и на Джони чаршафи, срещу което получаваше захар и цигари. Познавах „перача“ като почтен арестант, той щеше да опази богатствата ми цели и непокътнати и да ми ги върне веднага щом се прибера в килията.

Сега обаче депозитът ми е замразен, намира се в чужди ръце. Няма с какво да излекувам болката. Нито цигари имам. Пушенето в карцера е забранено. Носенето на каквито и да е дрехи, освен затворническите — също. Изобщо не можеш да разполагаш с лични вещи. Единственото развлечение е да се разхождаш от единия в другия ъгъл. Пет крачки натам, четири и половина на обратно. Половин крачка отиваше за обръщането. Всичко беше точно така, както и в

килията на Лефортовския замък, откъдето бях тръгнал — богат, самоуверен, надут.

Вечерта се появи мрачен непознат вертухай. Той отключи катинара, пусна нара и ми заповяда да изляза да си получа дюшека. Отидох до същия шалтурник, където сутринта бях получил раираните въшкарници, сграбчих безформената, разпадаща се вата, прибрах се в бокса, разстлах я и паднах.

Много бързо научих как се спи в карцера. Не се ляга на дюшека, нито под него, а вътре в самия дюшек. Платът бе разкъсан на много места от ръцете и краката на предишни обитатели на трюма. Набутах крайниците си в тези дупки и след като се кокорих известно време, заспах.

2

Половината нощ мина. Точно в средата ѝ, в мъртвото време преди разсъмване, изскърцаха пантите. На черния под глухо тупна хартиен пакет. Помощите, рекох си с ликуване и скочих. Помощите бяха дошли! Помощите!

Размотах конците, разгърнах няколкото листа от вестник и намерих малко карамелени бонбони, захар, цигари и кибрит. Животът продължаваше.

Насладих се на тютюна, настаних се по-удобно сред буците сплъстена вата и се замислих.

Добре познавах цената на тези цигари, карамелени бонбонки и зацапани бучки захар. Те са купени с пари, отделени от пенсиите на старците и мизерните женски заплати. Донесени са в затвора от майки и съпруги. Предадени са на гишето за приемане на колети за арестуваните. После са стигнали до треперещите ръце на изгладнелия арестант. След мъчителни размисли, сметки, съмнения и преглътната слюнка по една на десет–петнайсет цигари или бонбони се предават за Общото. Изсипват се или се подреждат в специалната картонена кутия. Претеглят се с кантарче. Многократно се преброяват най-внимателно. Опаковат се в пакетчета. Минават през различни килии, докато се съберат в една. Там се преопаковат още по-удобно. С цената на големи

усилия, риск и хитрини, по пътя на измамата и подкупа пътят на цигарките и бонбонките свършва при хвърления в карцера.

В този нощен час други цигарки и бонбонки стигат до храчещите кръв пациенти на „тубанара“, до събраните в отделни килии заразени със СПИН — до всички, които са закъсали.

Арестантската общност никога не забравя закъсалите. Трюмните надзиратели ще си получат заплащането според тарифата и лично ще занесат — тайно, нощем — пратките, ще пуснат във всеки бокс старателно увитото пакетче.

Гладните, бити, измъчени същества искат да живеят. Те ще изобретят хиляди начини да помогнат на себе си и на другаря си по нещастие. Те търпеливо ще съберат по щипка чай, по бучка захар, по рубла във всяка килия. Като мравки ще пренесат и ще струпат нещата на едно място. Ще подкупят, ще склонят, с хитрини ще вкарат храната и фаските и в най-дълбоките трюмове. Ще пуснат живата нишка живот чак до долу, до самото дъно.

Може би в някакъв друг комикс младото bankerче нямаше да живее в Азия, ами в Европа. В малка спретната страна, където жените в празнични дни обличат колосаните рокли на своите прабаби и танцуват техните танци.

Там, в Европа, bankerчето щеше да бъде настанено в стерилно заведение с добра храна, със спортен салон, с работилници за желаещите да работят и с телефонни кабинети за редовни делови разговори. В европейски затвор.

Обаче там, в европейския затвор, той никога не би се озовал в мазето, в мръсния коптор, и сиромашкият надзирател, подкупен от още по-сиромашки затворник, не би донесъл на нашия banker в този коптор бучка захар и цигарка.

И bankerът нямаше да не наслади на бучката захар. И нямаше да изпафка тази цигарка. И никога нямаше да научи как хората умеят да наблегнат на свободата си.

Добре че живеем в Азия.

Скръбно-възвишените мисли за драматичния път на бонбоните и цигарите ми попречиха да извърша едно задължително просто действие, а именно да скрия добре и захарта, и тютюна, и всичко останало. След като се накефих на хапването и пафкането, безгрижно мушнах остатъците от своето богатство във вентилационната шахта. Там в тунелчето се въргаляха какви ли не хартии, камъчета и разнообразен боклук. Разчитах, че моето пакетче няма да се набие в очите на надзирателя. Но сбърках.

На сутринта той влезе в бокса ми, огледа ме, незабавно се насочи към тайното ми място и откри всичко. Надзирателят имаше смешния навик да хапе с бързи движения напуканите си устни — първо горната устна с долните зъби, след това обратното. От него на вълни лъхаше задушливият аромат на евтин одеколон.

— Откъде? — попита той, без да повишава тон, докато разглеждаше пакетчето.

Мълчах.

Господарят на карцера още веднъж огледа раирания си подопечен, въртейки в ръце гумената палка. По принцип можеше веднага на място да оформи официално изземането на забранените предмети и да прикачи към срока ми още пет или десет денонощия. Но ухаещият затворнически служител излезе човеколюбец.

— Ако пушиш, ще те накажа — съобщи той, мушна моите цигари и захарта в джоба си и без да бърза, излезе в коридора.

Панталонът му на задника лъщеше невъобразимо лекъосан.

Проклех се. Заради моето лекомислие, заради интелигентския навик да витая в облаците, заради навика да мисля бях останал без цигари.

Денят премина в страдания. Пушеше ми се, та чак далакът ми играеше и скърцах със зъби. Изследвах цялата килийка. Стените и пода. Сантиметър по сантиметър. В търсене на най-малкия фас. И намерих, цели два. В единия имаше тютюн за поне едно дръпване, в другия — минимум за две. Беше оцелял дори надписът „Ява“. Но с какво да запаля, откъде да намеря огън?

Продължих с търсенето. В ъглите, по цепнатините открих най-сетне всичко останало. Възпламеняващите се глави кибрит бяха напъхани, укрити, замазани в мръсотията с дяволско хитроумие. В друга цепнатина намерих и драскало, накъсано на малки квадратчета.

От петия опит добих оранжев пламък и изпуших големия фас, а след него и малкия.

Дозата, естествено, не ми стигна; привечер започнах пак да тараша стените и ъглите, същевременно се чудех дали довечера ще получа нова пратка.

В осем вечерта трюмните се смениха. Появи се нов надзирател. За разлика от сутрешния този миришеше не на сапун и виолетки, а на обуца, чорапи и естествено, тютюн. Неволно поех жадно мириса на отрова от неговата униформена куртка. Ноздрите ми доловиха дори дима, заседнал дълбоко в белите му дробове.

Новата нощ не донесе помощи.

Вторият ден без никотин започна трудно. Всеки пушач знае, че утринната цигара е най-важната за деня. Без нея е почти невъзможно.

След цял ден мъчения и навъртени в килията поне пет километра, вечерта заспах, но сънят ми беше съвсем повърхностен, затова моментално чух тихото скърцане на ключалката и звука от падането на тежкия пакет. Нахвърлих се устремно като животно на дългоочаквания подарък, разкъсах със зъби хартията и конеца (всяка пратка е здраво опакована и омотана), намерих всичко, от което се нуждае закъсалият човек, и изпуших две цигари една след друга.

Двудневното прекъсване си оказа действието: зави ми се свят, догади ми се, но аз все пак я допуших до края, до филтъра — подпрян на стената и оборил глава. Олюлявайки се, стигнах до дюшека, паднах и останах да лежа, прекарвайки сух като хартия език по сухите си венци.

Освен цигарите пристигна също чай, захар и дори витамини — няколко жълти капсулки аскорбинова киселина. С удоволствие бих пил свеж, горещ, силен чай. Но въдвореният в карцер няма право да си кипва вода.

От неочаквано голямата доза отрова главата ми кънтеше като барабан. В тази празнота с цялата си величавост изникна въпросът, който ме мъчеше през последните дни: какво ме очаква, какво ще стане с мен? Утре започва третият ден, една пета от срока на наказанието. Много скоро ще се изниже и третината. Преди да съм се усетил, остатъкът ще се смали. Петнайсет дни и нощи се изнизват като един миг — така излиза, ако приложиш арестантската алгебра. И после?

Опитах се да преценя трезво своите перспективи. Очевидно нямах никакви такива, перспективи де. Пред очите ми се въртяха сцени, коя от коя по-кошмарни: ето надзорникът на килията, легендарният Слава Кпсс, се сбогува с населението; ето го за последен път обхожда с поглед сто трийсет и пет обърнати към него лица; ето зад гърба му трясва вратата; ето че се възцарява тревожно мълчание, минава ден, после втори — и всичко се променя. Слава го няма, той е навън. Джони го няма, Андрюха също. И двамата са в карцера, арестувани за пиянство. Кой сега ще дърпа хитроумните въжета на Трасето? И най-важното — кой ще стряска тълпата от голи, полумъртви от теснотията и недоспиването хора?

После се връщам аз. Опозорен. Зарязал Трасето на пияна глава! Нанесъл вреда на Общия Ход! Това обвинение ще ми бъде повдигнато моментално. От Слона, естествено. Тоя си го бива. Ще си го отнесем и тримата: Джони, аз и Малкия.

Едва ли ще се стигне до бой. Но всеки достоен арестант ще научи важната новина: напоследък покрай него на Пътя са се набутали случайни хора, безмозъчни и безотговорни. И те трябва да се разкарат от Общия Ход! Мен и приятелите ми на секундата ще ни изгонят от готиното място.

Запалих третата цигара.

Добре де, имам още над десет дни. Ще измисля нещо. А засега съм длъжен да направя най-важното. Да скрия помощите.

В продължение на два часа ту пълзейки на колене, ту подскачайки към зацапания таван, аз старателно, без да бързам, заредих цялата килия. Разпределих из нея пакета цигари и кутията кибрит. Набутах ги по всички дупки, пукнатини и цепнатини, направих замазка от прах и слюнка и довърших маскировката с нея.

„Това не е като да криеш чуждите милиарди от данъчните инспектори!“ — изсмя се изведнъж появилият се отнякъде Андрюха новобогаташът.

„Марш оттук!“ — ревах, може би дори на глас.

„Както кажеш“ — отвърна равнодушно bankerчето и изчезна. Но беше прав.

Сутринта трюмният влезе в килията, подуши въздуха, взе да хапе устни и каза:

— Излез в коридора.

Веднага проведе мълниеносен тараш. Загубих цялата захар и девет от дванайсетте скрити цигари.

— Ти си бил тарикат — рече трюмният с ужасното благоухание. — Да не ти е харесало тук?

— Ни най-малко.

— Мисля, че ти е харесало — сякаш не ме чу мениджърът на карцера. — Дали са ти петнайсет денонощия, нали?

— Точно така.

— Ще ти ги направя трийсет — обеща трюмният. — И да знаеш: такива като теб обикновено остават тук по четирийсет и пет. Разбра ли ме, момче?

Момчето беше навършило двайсет и осем.

— Абсолютно, шефе — отвърна то и направи всички очаквани от него движения: разтегли устните в мазна усмивка, разпери пръсти, плесна с ръце и изрази с мимика изключително и невероятно законопослушание.

А наум прокле както хитрия вертухай, разкрил тайните скривалища, така и себе си, задето не беше проявил повече изобретателност.

— Надуша ли още веднъж пушек — предупреди трюмният, — моментално ще ти лепна още петнайсет! За нарушаване на режима. Ясно ли е?

Момчето повтори церемонията на отговора.

Трюмният заключи нара. Аз моментално започнах да си правя сметката по какъв начин да разтегля за две денонощия останалите ми три цигари. Да можех просто да спра цигарите и така да обърна в своя полза глупавата война с дезодорирания надзирател — сигурно точно така бих постъпил, ако при завръщането от трюма ме очакваше предишният ми живот. Но нямаше такъв шанс. Всичките ми мозъчни ресурси трябваше да бъдат впрегнати в търсенето на изход. Не можех да се справя без цигари.

4

Четвъртия си ден прекарах в тъжни размисли. Именно днес най-важният за мен човек бе напуснал следствения изолатор „Матроская

тишина“.

Някъде там, два етажа над мен, в сто и седемнайсета килия, моя дом, днес сутринта някой е изкрещял:

— Слава! Викат те навън!

Сто нещастници — без онези, на които е било ред да спят — са се повдигнали на пръсти, за да зърнат човека, за когото се отнася тази фраза, да запомнят триумфация израз на излежалия пет години арестант, моменталния блясък в очите му, лекия победен жест на ръката.

Някой ден същите думи ще прозвучат и по мой адрес. Но засега всичко е зле. Много зле.

Приятелят ми си отиде. Врагът ме чака, за да ме нападне и унищожи.

Реших да си гарантирам от поредния цигарен транш петдесетпроцентна доходност. Тоест да скрия от трюмния поне половината. Отчупих филтъра на всяка цигара, в моите условия той представляваше ненужен разкош. Пречупих на две двайсетте хартиени цилиндърчета, за да облекча маскировката. Нарочно небрежно угасих няколко тлъсти фаса на места, където надзирателят непременно щеше да надникне. Като ги намери, той ще реши, че си е свършил работата, и няма да търси повече. Така ще запазя основната част.

Процесът на търсене на тайни пролуки в пода и пукнатини в стените се проточи до разсъмване.

Но когато работата ми почти приключи, аз се спрях. През отдушника долових сутрешните звуци: далечния тропот на десетки крака. Трополяха тежки обуца, малко по-леко отекваха в асфалта подметките на офицерските половинки, остро потропваха дамските токчета. Служителите на изолатора бързаха за работа, пристигаха надзирателите, оперативните и режимните, фелдшерите, приемчиците на колети, склададжиите, работниците по поддръжката, кучкарите, счетоводителите и други рицари на ключа и палката.

Няма смисъл, рекох си. Няма защо да крия забранените цигари и захарта. Няма да маскирам нищо. Напротив.

— Я го виж! — зловещо рече трюмният, като ме видя седнал на дюшека в облаци дим. — Ти май съвсем си се объркал!

— Хич, шефе! — възразих.

— Пушиш открито! — кресна надзирателят. — Още днес ще ти уредя добавката! Пет денонощия за начало! Давай цигарите! И всичко останало!

— Вземи си ги сам.

Трюмният сграбчи смачкания пакет, който нарочно бях оставил на видно място, обърна ми гръб и си тръгна.

— Да не забравиш — казах.

— Какво?

— Да ми уредиш пет денонощия. Да не забравиш.

Благоухаещият пак заби жълтите си зъби в устната.

— Ставаш нагъл, момче! Гледай петте да не станат на десет!

Можех да развия конфликта. Да вдигна мизата до петнайсет. Но реших, че като за начало стига. Нека уханният приятел ми уреди „добавката“. Пет или десет денонощия. А най-добре цял месец. В карцера може и да е студено и да няма храна, затова пък е спокойно. След няколко седмици горе, у дома, в килията, страстите ще се уталожат. Повечето очевидци на събитията, които си спомнят и реанимацията на малолетния наркоман, и запоя с мое участие, ще са заминали. Мястото им ще бъде заето от новаци. Пък знае ли човек — може и Слона да го съдят и да замине в килията за осъдени и после в етапното и в лагер, далеч от мен...

Няма значение, че ще посрещна Новата година под нивото на земята, прегърнал раздрания дюшек. Няма проблеми. Затова пък ще спечеля паузата. Така правят волейболните треньори. Когато в хода на играта съперниците хванат победната вълна и започнат да забиват топка след топка, докато докарат резултата до разгром, наставникът незабавно взима таймаут. За да пречупи атакуващата нагласа...

През цялата втора половина на моето наказание пуших открито в карцера. Пратките пристигаха веднъж на две денонощия. Сега цигарите и кибритът, захарта и витамините открито оставаха в ъгъла, на пода, върху чисто парче от вестник „Московский комсомолец“. Всяка сутрин трюмният равнодушно прибираше забраненото богатство и излизаше, без да продума, само се вторачваше в мен с мрачен поглед и си хапеше устните.

През последната, петнайсега нощ, не успях да заспя. От вълнение.

Когато металът изскърца и желязната пластина на люка се отвори, аз скочих към изхода. Но невидимият ми благодетел само тикна през полуотворената „хранилка“ новия пакет и побърза да затвори — очевидно не желаше арестантите в карцера да го видят. Успях да доловя само силен полъх на евтин мъжки дезодорант.

После в жълтия полумрак се очерта фигурата на Андрюха новобогатя.

— Лежим ли? — попита той подигравателно и запали дебела „Хавана“.

— Лежим.

— И как си?

— Както всички.

— Ха! Аз пък си мислех, че не си като всички...

— Точно там е работата. Сбъркал съм.

— Прави си изводите от грешките и продължавай напред — небрежно ме призова Андрюха. — Нали знаеш, че опитът е „син на грешки трудни“. Пушкин го е казал, великият афроруснак! Поучи се от опита и действай. Един коняк ще удариш ли?

— Не.

— Пура?

— Не, благодаря.

— Твоя работа. Много си пасват, да знаеш... С две думи, нали ме разбра? Веднъж направи кинтите, спечели, издигна се — ще успееш да го постигнеш и втори път...

— „Кинтите“! — казах ехидно. — „Спечели“! И къде е сега нашият печалбар? В панделата! При това даже не в обикновена, ами в най-мръсната, тъмна и смрадлива, даже не в килията, ами в мазето! В трюма! На най-долното място, по-долу от това няма. На това ли му викаш „издигнал се“?

Новобогатяшът мълчеше.

— Майната й на панделата — въздъгнах. — Все някога ще свърши. Вътре и вън са две наименования на едно и също състояние. Но с какво да се захвана после? Аз съм бедняк! Нямам съдружник, нямам бизнес, нямам пари, нямам перспективи!

— Започни отначало — повтори Андрюха. — Издигай се наново. От долу на горе. Ще го направя, понеже нямаш друг избор.

Поради студа, глада и постоянната тишина виждах банкера-слуга особено ясно. Изведнъж съзрях много подробности от облика му, които не бях забелязвал преди. Пръстите на младия финансист трепереха. Ноктите му бяха изгризани. Андрюха живееше в страх. Ето какво открих. Всъщност правеше пачките само за да престане да се страхува. Да, Андрюха беше богато момче, но малодушник. Тази мисъл изникна в мозъка ми с такава звънлива яснота, че се засмях весело.

— Смешно ли ти е? — учуди се bankerчето.

— Да.

— И защо?

— Не подскачай — напътствах го аз.

— Не подскачам.

— Подскачаш. Тресеш се. И още как. Погледни: аз с тези раирани въшкарници, изпаднал, гладен, натирен в карцера — не треперя. А ти, целият в „Кензо“, всичко ти е точно — трепериш. Страх те е.

— Я майната ти! — викна засегнат Андрюха и се задави с тлъстия дим от пурата. — Майната ти!

— На тебе майната ти — отвърнах спокойно.

И Андрюха моментално изчезна.

Ако знаех, че си приказвам с bankerчето за последен път, сигурно нямаше да се държа с него толкова жестоко, нямаше да го целя по най-болното място, нямаше да намеквам, че го е страх от заобикалящата го действителност. Оттук извираше и страстта му към множене на капитала: момчето имаше нужда от пари, за да издигне преграда между себе си и живота, който го плашеше.

А мен вече нищо не ме плашеше. Или почти нищо.

6

На сутринта трюмният не влезе в опушения ми бокс. Той отвори широко вратата, застана на прага, забил зъби в устната си, после каза:

Тръгваме.

— Къде?

— У дома.

Разтреперих се.

— Как така „у дома“? Какво ти става бе, старши? Нали се разбрахме! Ти обеща!

— Нищо не съм ти обещавал — обърна ми гръб трюмният. — Излизай, сдавай дрехите и дюшека. Изтече ти наказанието.

— Няма да изляза — казах тихо. — Уреди ми „добавката“.

— Излизай, момче! По-живо!

— Ти си момче! Добавката!

Вертухаят вдигна палката. Черно гумено дилдо с удобна ръкохватка отстриани. Добър инструмент за доказване на правота.

— Излизай! Или така ще те уредя, че ще ми пълзиш!

— Чувай, шефе — казах тихо, миролюбиво, но натъртено. — Не бива да се прибирам! Остави ме тук!

— Не ти се полага! Излизай, хайде!

Подчиних се.

В коридора вече стояха, прегърнали дюшеците, познатите фигури на Джони и Малкия. В очите и на двамата се четеше тревога. Джони впрочем се държеше, докато Малкия изглеждаше истински напласен.

— Какви ще ги дъвчем? — попитах директно.

— Отиваме си у дома — отговори сериозно Джони и наду бицепси.

Миришеше на застояла пот.

Досетих се, че Джони посвоему се е готвил за завръщането в килията. Помпал е мускули в очакване на най-лошото.

— Да — с треперещ глас потвърди Малкия и подсмръкна. — Отиваме си у дома.

Поведоха ни нагоре мълчаливи, напрегнати.

В коридора на първия етаж, в основния израстък, видяхме група новопристигнали. Те страхливо се озъртаха, скупчени пред отворената врата на шалтурника, където един на петима от новите клиенти на затвора успяваше в крайна сметка да получи от администрацията канче или чаршаф.

Забавих крачка. Един от новопристигналите — пълен, рижав, с марков анцуг, прекалено хубав и чист за това най-мръсно от всички

мръсни места на света — изведнъж ми се стори познат. Минавайки покрай него, го потупах по рамото. Той се стресна и се обърна. В този миг дойде ред аз да се стресна от изумление.

— Чий го дириш ти тука? — възкликнах.

— Чакам за дюшек — отвърна рижият адвокат с жалка усмивка.

Зашеметен, не се сетих веднага какво да кажа на нещастния глупак.

— И за какво?

— Мошеничество, наркотици... нали ти разказах...

Долових страха и отчаянието, които бившият ми защитник излъчваше, и неволно почти се развеселих. Вероятно за първи път в живота си този рафиниран московски абориген издаваше мирис на изпаднал в беда зрял мъж — тялото му не миришеше на антибактериален сапун, нито на одеколон и лосиони, а на тютюн и мускус. А срещу него стоях аз, озлобен, измършавял, с голи лакти, целите в синини и рани — чудовище, надигнало се от дъното на ада на тъпаците. Неугледен въшлясал организъм, изхабил всичките си сили в опитите да оживее, но готов за нови и нови опити.

— Като те настанят в килията, ми пиши веднага — рекох в скороговорка. — До сто и седемнайсета, на Пътя, за Андрюха Афериста!

Рижия вяло кимна. Изглеждаше потиснат, устните му трепереха, не знаеше къде да дене ръцете си. От жалост ме сви под лъжичката. Хванах го за ръкава.

— Повтори!

— До сто и седемнайсета — послушно повтори бившият юрист.

— На Пътя... За Андрюха Афериста...

Последва болезнен удар отзад по рамото.

— Не приказвай! Върви!

Усмяхнах се окуражително на Рижия и се затътрих напред. Към къщи.

В килията нищо не се беше променило. Все същата кисела амонячна воня, все същата димна завеса. Все същата пресована човешка маса още от вратата: двама-трима казахи, калмик, ингуш,

туркмен, узбек, десетина украинци, угандиец и костариканец. Разбираем, дружелюбен и толкова близък народ.

— Андрюха! Андрюха! — провикнаха се няколко кокалести, симпатични дръгливци.

— Къде? — чух глас, който ми се стори много познат.

— Андрюха се върна! И Джони! И Малкия!

— Къде ги?

Гласът принадлежеше на Слава Кпсс. Той цъфна сред голата тълпа и се усмихна.

Замрях слисан. Вървящият след мен Джони се удари в гърба ми.

— Слава? — провикнах се. — Как така?... Защо?... Ти си тук?!

— Тук — каза Слава, явно с наслада от моето изумление.

Вътре в мен се скъса, после се стегна, после пак се скъса; краката ми омаляха, глупава, щастлива усмивка разчупи устните ми. Проправих си път между телата и прегърнах приятеля.

— Не те ли пуснаха?

— Пуснаха ме — ухили се Слава. — Смят ли да не ме пуснат? Ама аз не си тръгнах. Хайде, елате. Остана малко водка... Да я допием...

Седнахме на готиното място при стената. Там, където преди петнайсет дни ядохме месото.

— Какво се случи? Защо не си тръгна?

— Ти не разбираш ли? — строго попита Слава.

— Не.

— Е, как да си тръгна? Да зарежа всичко? Бърлогата? Общото? Трасето? Нали отговарям! Вас ви няма, никой няма... С две думи, бутнах на шефа колкото се полага и се стопирах. Докато се приберете...

— Ама защо ти е тая бърлога? И Трасето?

Слава изведнъж се разгневи.

— Ти луд ли си? Та това е моята бърлога! Аз от четири години съм тук! Къде дават така — да стана и да си тръгна?

— Ами Слона? — зададох въпроса, който ме мъчеше. — Той не понечи ли...

— Какъв Слон? — учуди се Слава. — А, Слона ли? Ами няма го вече. Взеха го. С багажа.

Не казах нищо.

— За което — додаде Слава тихо — снесох на шефа колкото се полага.

— Според тарифата?

— Не — възрази сухо моят приятел. — Дадох всичко. До копейка. Всичко, което бях спастрил, всичкото сухо, дето беше за навън.

— И как ще излезеш на свобода без пари?

— Моята свобода няма да ми избяга. Тя си е винаги с мен.

— И моята — казах веднага.

— И моята — повтори като ехо Джони.

— И моята — пошепна Малкия.

Гласовете ни звучаха приглушено.

После всеки от нас направи едно и също движение: посегна, сякаш да извади от джоба на скъсания панталон, от пазвата, от пояса или от някакво друго потайно място своята собствена, скътана, съкровена, предадена свобода и да я покаже. Ако не на целия свят, поне на най-близките си хора.

Тук е. Моя е. Наша.

Има я и ще я има.

7

На сутринта Слава Кпсс излезе на свобода.

Сто трийсет и пет души — освен тези, на които им беше ред да спят — грейнаха, докато той вървеше към вратата. Множество тъжни очи изпроводиха прегърбената фигура на човека, който напускаше затвора за нов живот извън решетките.

Иконите Слава подари на мен. Одеялото даде за Общото.

ГЛАВА 37

1

— Дай си дясната ръка!

Седнах на пода на „катафалката“ и с нежелание извадих ръка от джоба. Жестокият януарски мраз моментално ме сграбчи за пръстите.

Конвойният направи същото. Парещият леден метал щракна върху китката ми.

Колата беше спряла съвсем близо до вратата. Пътят от буса до сградата отнема една, най-много две секунди. Отдясно и отляво, блокирайки възможните пътища за бягство, тъпчеха на място четирима автоматчици с маски. Черните маски бяха с бял скреж около отворите за устата.

Фургонът бе заобиколен от хора. Няколко десетки души бяха дошли да видят арестувания големец и помагачите му. Съпруги, майки. Приятели. Роднини. Както и репортери и вестникари. Процесът срещу бандата присвоители на държавни пари беше вдигнал голям шум. Все пак не всеки ден съдят за криминални престъпления министри, ако ще и провинциални. Тълпата крещеше думи на подкрепа към току-що докараните подсъдимци. Когато се появи министърът, настъпи такъв вой, че няколко врани изпърхаха от клоните на околните дървета. Те закръжиха между сградите, над сивия сандък на „катафалката“, над редките в този зимен следобед минувачи.

Бях втори в колоната — зад министъра. Както и той, успях да се спра за миг, преди да скоча на тротоара, и от височината на буса да огледам пространството.

— ТАТЕ!

Моментално познах откъде ечна звънливото момчешко гласче, завъртях глава и видях миниатюрна фигурка в яркоцветен гащеризон. Погледът на широко отворените детски очи се заби право в мозъка ми.

Зачервени бузки. Дебел шал под мъничката брадичка.

Синът ми се държеше за ръката на жена ми.

Семейството ми стоеше по-далеч от шумните роднини на министъра, затова пък най-високо от всички — бяха се покатерили на една преспа.

Преди две седмици синът ми беше навършил три години.

Конвулсивно вдишах ледения въздух.

— Мърдай, мърдай!

Скок надолу. Усетих сладникавата миризма на изгорели газове. Две бързи крачки — и вече съм във вътрешността на тези помещения, където свободният човек не попада току-тъй. И слава Богу, че не попада.

И така, днес е важен ден. Започва съдът. Ще се запозная с останалите членове на моята банда. И със съдията.

Но не това е най-важното. Видях семейството си, те дойдоха да ме подкрепят — ето го събитието! Синът ми е с нова зимна дрешка. Бузест, здрав покемон. Жена ми също не е в дрипи. Беше с кожух, ярък шал. Кожени ръкавици. Моите не гладуват. Всичко им е наред. Те се държат, те ме обичат.

А би могло да е и другояче! Така наречената годеница на Джони се отказа да го чака още след половин година. Жените на други приятели работеха на две места за дребни пари, принудени да издържат не само себе си и децата, но и съпрузите си, които се излежаваха зад решетките...

„Конвойката“ на Кузминския общински съд до най-малки подробности приличаше на съблекалнята на лефортовската баня. Също толкова тясна — два на два и половина метра. Същата стоманена врата, боядисана в бяло. Кръглото прозорче на шпионката е закрито отвън. До стената отсреща е сложена дървена пейка. Затворническите интериори са прости и евтини.

Впрочем тук има всичко необходимо. Можеш дори да полегнеш. Почти е топло. Сухо. Тихо.

— Пушенето е забранено! Предайте цигарите и кибрита! Ще си ги получите на тръгване. Връзките за обувки също.

— Как ще ходя без връзки?

— Като останалите!

Чак сега ми стана ясно защо обувките на повечето ми съседни в затворническия микробус бяха вързани с къси усукани парцалчета.

Тези десетсантиметрови „връзки“ не се конфискуваха, но аз трябваше да изнижа моите истински връзки и да ги предам на дежурния пазач.

— Старши, заведи ме до тоалетната.

— След час.

— Не може ли по-рано?

— Без приказки!

— Старши, не се трае! Заведи ме!

— Без приказки, казах!

Добре де, рекох си. Ще потърпя колкото се налага. Друго беше по-лошо. Сутринта в „сборката“, затиснат в плътната тълпа от сто и петдесет души, аз с дебелиите си дрехи се бях изпотил. През следващите два часа, минали в металната утроба на „катафалката“, влажното бельо бе измръзнало. И вместо да ме топли, то ме караше да се треса от зверски студ. Затворническият транспорт се отоплява по метода на чукотската яранга или на московското метро — с топлината на човешките тела.

Боксът миришеше на прясна боя. Желязната входна врата трябва да беше боядисана преди не повече от три-четири дни. Но днес металната повърхност вече беше украсена с многобройни образци от арестантските скални надписи. Всеки обитател на затвора дълбоко в себе си е велик престъпник, жадуващ за слава. Готов е да фиксира историята си, синтезирана в няколко думи, върху всяка равна повърхност.

„Гриша от Сизран. Три години общ режим. Скоро се прибирам!“, „Рашид Туркменеца. Седем години и половина. Аллах да ми е на помощ!“, „Петруха Питерски. Половин година за доза. Излизам другиден. Дръжте се, бродяги!“, „Надюха. Четворка строг за кражба!“ А най-много бяха имената на съдии, съчетани с неприлични епитети.

Накрая малко встрани от основната група изречения видях познатото, отдавна научено наизуст, стотици пъти четено по стени и врати на килии, „сборки“, „трамвай“, „конвойки“ и други боксове, където арестантът поне за миг остава насаме с мислите си: „ПРОКЛЕТ ДА Е ОТ ВЕКА И ДО ВЕКА, КОЙТО ПОПРАВЯ СЪС ЗАТВОР ЧОВЕКА!“

Дали да не оставя и аз своя автограф? Да се туря между другите жертви на системата с няколко важни думи? Не от фукльовщина, а просто за умствена гимнастика? Защо не? Но какво точно да

надраскам, какъв израз, какво откровение да поднеса на света? Каква ще бъде телеграмата от моето сърце?

Може би такава: „ИЗЛЕЖАХ ЗА ДВАМА. АНДРЮХА НОВОБОГАТАША.“

Не, дребнаво е. Не е подвиг да поемеш чужда вина. Това е нормално. Както се казва, всеки би постъпил така на мое място. Задрачих с мръсни нокти небръснатата си шия. Може би не всеки.

По-добре ще е така: „МОЯТА СВОБОДА Е ЧАСТ ОТ МЕН.“

И това не става, помислих си. Няма нужда от патос! Стига с тези интелектуални фрикции, тези високопарни лозунги, омръзнаха ми многозначителните плакатчета, закачани кой знае защо по стените на съзнанието ми и закриващи светлия хоризонт. Пандизът също е част от мен. Затворът, свободата, богатството, бедността са псевдомарки, ментета, сладки червейчета на остри кукички. Лицето и гърбът на една и съща монета.

Въздъгнах, впечатлих се за миг от разрушените илюзии на младостта и неочаквано се сетих какъв ще бъде моят надпис. Знам, знам! Знам какво ще напиша на вратата на клетката си! Докато чакам да започне съдът срещу мен! Преди да започне наказанието на ненаказуемия! Има такива думи: най-важните, прости и точни, кратки, достъпни, убедителни, лесни за запаметяване! Има ги!

Извадих химикалка, открих свободно място на вертикалната желязна плоскост. Въздъгнах, опитах се да налучкам по-прецизна формулировка. Но резето скръцна и вратата се отвори широко.

— Името?

— Рубанов.

— Излизай!

Каменната клетка за временно настаняване на подсъдимите престъпници така и не стана хранилище на моята лична арестантска истина. А после и аз самият я забравих.

Прекрачих прага и видях няколко фигури в синкави униформи. И още двама, цивилно облечени.

Така бандата, завлякла хазната, след година и половина следствие най-сетне се събра тук, в коридора на Кузминския съд на град Москва.

Министърът се оказа едър младолик мъж, широкоплещест, много симпатичен, дори, бих казал, харизматичен.

— Как си? — попита ме той.

— Най-добре — отговорих в тон.

Министърът се засмя с меден бас.

— Без приказки! — викна конвойният.

— Спокойно, сержант — рече му полугласно министърът.

— Без приказки!

До нас печално въздишаше аптекарят. Беше му много по-тежко, отколкото на нас с министъра. Бяха го арестували много по-късно от нас. Близо година след началото на разследването. Бившият ми делови партньор съвсем сериозно разчиташе, че ще остане със статут на свидетел. Или на обвиняем, но оставен на свобода срещу подписка. Беше дал изчерпателни показания. Беше съобщил на генерал Зуев всички подробности. Но предпазливият генерал въпреки всичко прибра аптекаря зад решетките. Все пак беше направил за него голям жест. Клетникът още се намираше в комфортния Лефортовски затвор, откъдето го бяха докарали. Докато ние с министъра отдавна бяхме станали арестанти в „Матроская тишина“.

Аптекарят — бях го виждал за последно преди две години и половина — беше видимо грохнал. Беше пуснал брада и отслабнал. Сакото от туид му висеше като на закачалка. Но като погледнах в живите виолетови очи на моя познайник, разбрах, че старческият имидж и прегърбената поза не са нищо повече от маска. В затвора мнозина се правят на старчоци за самозащита.

Разбира се, някъде тук, между съсредоточените конвойни, трябваше да чакат участта си и другите членове на бандата присвоители. Братът на министъра. Както и приближеният на брата едър бизнесмен. И приближените на едрия бизнесмен дребни бизнесмени. А и бившият ми бос Михаил. Но тези хора бяха успели да се измъкнат. Някои своевременно бяха напуснали страната. Някои — като Михаил — бяха прикрити от другите. Сега за деянията на цялата организирана група щяхме да отговаряме ние тримата.

Заковаха всеки от нас за свой персонален милиционер. Процесията се строи по двойки. Старшият на конвоя, широколик красив блондин със зли очи, огледа внимателно напрегнатата престъпна тройца и провъзгласи:

— Разяснявам реда за придвижване към залата за съдебни заседания! Никакви приказки по пътя! Строго спазване реда на

движение! Незабавно изпълнение всички заповеди на началник-конвоя! При неподчинение конвоят има право да използва газ и гумени палки без предупреждение! Всичко ли е ясно? Тръгваме...

Резето изтрещя. Поредната тежка желязна врата — колко ги бях преминал вече в арестантската си епопея? — се отвори.

Очите ми жегна светлината на телевизионните прожектори. Примижах, за да видя, че далечната половина на коридора е задръстена от народ. Няколко оператори държаха камерите над главите си. Черните круши на микрофоните стърчаха на дълги прътове.

Нямах ясна представа как да се държа. Не исках да се усмихвам като министъра, който демонстрираше трийсет и два зъба. Наложих се да мина покрай шумната тълпа със сведени очи и стиснати сурово устни.

Езиците на обувките ми, лишени от връзки, изхвъркнаха навън. Внезапно ми се стори, че всички оператори се целят не в лицето на министъра, който явно щеше да бъде гвоздеят на новините довечера, а в моите обувки, които всеки момент щяха да паднат от ходилата ми.

Залата се оказа малка, само с три прозореца. Вдясно от входа имаше стоманена клетка, боядисана в бяло. Зад решетките се виждаше прословутата скамейка. Старото дърво беше полирано от хиляди човешки задници.

Първ в клетката набутаха министъра, след него аптекаря. Аз седнах най-далеч от съдията. Не съм първи, не съм и втори — вероятно това е добре.

Обявиха процеса за закрит. В залата не допускаха никого, освен самите участници в заседанието. Репортерите, роднините, приятелите и други любопитни останаха в коридора.

Зад дългата маса срещу нашата клетка вече се бяха наредили адвокатите, шестима на брой. Трима защитаваха министъра, двама — аптекаря. Вратовръзки, благородни побелели прически, лицата излъчват професионално спокойствие.

Моят защитник е само един. Почти не го познавам. Наела го е жена ми въпреки моите протести. Той ми намигна, но веднага се извърна и си зашепна нещо с колегите. Вратата в далечния край на залата се отвори със скърцане. Появи се грозновата млада жена със скучно лице. Рядката косица събрана на кок. Класическа блуза. Едър канцеларски задник.

Мис „Кузмински съд“ тънко се изкашля.

Адвокатите като един се наместиха по-удобно, придърпаха кожените папки и изпълнаха саката.

— Моля, станете. Влиза съдът.

ГЛАВА 38

1

Тук комиксът свършва.

Тънките гланцови книжлета с пъстри картинки нямат дълъг живот. След прелистването обикновено се използват като подложка за горещата тенджерата с макарони. Или пък свити на тръба, трепят мухи.

Последната страница е изтъркана, прокъсана, негодна. Ако се вгледаме, можем да разберем, че се е отнасяла за съдебното производство срещу мошениците, опоскали хазната.

За главатар на бандата се смяташе министърът. Аптекарят фигурираше като негова дясна ръка. Мен обявиха за изпълнител. Гледането на ДЕЛОТО се проточи. През цялата деветдесет и осма година ме извеждаха от затвора едва ли не всеки ден.

Нашият наказателен кодекс е еднообразен за разлика например от американския, както го знаем от многобройните холивудски съдебни кинодрами. Коренната разлика между двете Темиди е, че в царството на чичо Сам истината се установява директно в съда, в процеса на откритото изслушване. Докато родното правосъдие научава всичко нужно предварително. В кабинетите на прокурорите. Където заподозрените седят странично. Удобна византийска система.

В просторната стая със светлокафяви стени не ехтяха пламенни адвокатски пледоарии, нямаше вледеняващи свидетелски откровения. Всички знаеха всичко. Показанията бяха дадени. Протоколите — прономеровани и прошнуровани. Уликите — събрани. Тих, сънлив, много предпазлив съдия — млад мъж с кръгли уши като плюшени — старателно огласяваше ДЕЛОТО лист по лист.

Отначало безкрайната върволица свидетели забавляваше мрачната престъпна тройца. Особено жените. Наистина: да идваш от смрадливата килия и да се наслаждаваш през прътите на клетката на прекрасно облечените и сладко ухаещи обитателки на свободата, е едно от малкото удоволствия на подсъдимия арестант.

От друга страна, глупаво е да излизаш от дома в тъмни доби, да чакаш пет часа, притиснат от тълпата в „сборката“, за натоварване в „катафалката“ и да се лашкаш три часа из града, затворен в железния сандък, само и само за да гледаш десетина минути някоя благоухаеща свидетелка.

Това стана особено ясно през януари деветдесет и девета, когато температурата падна до минус трийсет и железните стени на микробуса пареха дланите ми дори през вълнените ръкавици. Трамбовах между двайсет също толкова премръзнали и озлобени нещастници, разтреперан от зверски студ, мечтаещ за глътка врял чай, набутал нос в пуловера, си давах сметка, че мечтая за присъда, каквато и да е тя. Пет години — пет. Седем — нека да са седем. Само да свърши веднъж това влудяващо пътуване.

Но не спряха да ме изкарват през целия януари. Нито през февруари. Нито през март.

Бившият ми бос, естествено, не се мярна в съда. Продавачът на паспорти също. Изобщо нито един от най-важните свидетели на обвинението не се яви. Тогава разбрах защо генерал Зуев все пак превърна аптекаря в заподозрян и го вкара зад решетките. Ако го бяха оставили като свидетел, той също щеше да се измъкне от процеса. Може би щеше да избяга в Европа или някъде по-далеч. Сигурно аз бих постъпил по същия начин.

Липсата на важните очевидци не натъжи действащите лица. През декември, някъде по време на четирийсет и петия „сеанс“, всички, включително съдията, заседателите, подсъдимите, адвокатите, секретарят, конвоят, репортерите и роднините, бяхме уморени до смърт. Всички жадувахме само за едно — да се свършва по-скоро.

Най-колоритни сред многобройния свидетелски отряд се оказаха моите зиц-председатели. Все момчета на по осемнайсет-деветнайсет години. Единия даже го беше довел за ръка баща му. Физиономиите на президентите и директорите излъчваха свежа детска уплаха.

Президентите произхождаха от долния социален слой. Тъкмо тоталният недостиг на пари беше тласнал злочестите момченца в лапите на финансовите аферисти. Седнали в съдебната зала сред сериозни възрастни хора, обсъждащи сериозни възрастни проблеми, невръстните пъпчиви директори с мръсни измачкани якета се

спихваха. Избягваха изобщо да поглеждат към тримата негодници в клетката.

Не познавах никого от тях. За всеки от тези хапльовци плащах на посредника по триста долара. Всеки президент на фирма работеше не повече от деветдесет дни, след което фирмата се гътваше; за новите компании се наемаха нови президенти.

Неочаквано се изясни, че от парите, които бях плащал, до самия президент са стигали най-много двайсетина-трийсет долара. Останалото си прибирал посредникът. На това място се смях и съдията ми направи забележка.

2

Между другото, все пак станах шампион.

По обща продължителност на времето, прекарано в Централа (двайсет и четири месеца, без да броим още осем месеца в Лефортовския замък) заемах в нашата килия златната среда. Малцина прекарваха под следствие и съд цели две години, но пък имаше и такива като Джони (три години и половина), Слава Кпсс (пет) и Гиви Сухумския (две и половина), както и още неколцина с многотомни сложни дела, с тежки членове на обвинението и с много обвинения.

Но по брой пътувания за съда — почти шестдесет — бях се откъснал далеч пред всички. Жълта фланелка. Освен това станах ТВ звезда. Пет или шест пъти имах удоволствието да съзерцавам бледата си физиономия с остър нос на телевизионния екран. Обикновено във вечерните новини по Втори канал или по НТВ. Мястото за снимки беше винаги едно и също — коридорът в сградата на съда. Процесът беше закрит за публика. Операторите можеха да фиксират само бързото преминаване на престъпната тройка в съпровод на опакования в камуфлаж и маски конвой от вратата на „конвойката“ до залата. Винаги вървах последен, след широко усмихнатия министър и фармацевта, и нито веднъж не вдигнах поглед. Доста съмнително удоволствие е да крачиш към съда с белезници на ръцете, под прицела на обективи, примижал от светкавиците.

Какво толкова ме правят на Чарли Менсън^[1]? — ядосвах се мислено. Хората ще вземат да си помислят, че наистина съм някой

опасен престъпник...

Репортерските текстове към операторския материал звучаха неутрално. Коментатори и експерти бяха единодушни в изводите си, че в края на съшитото от парчета имперско одеяло, в малката и нестабилна планинска република, един министър има голяма политическа тежест и няма да е никак лесно да бъде вкаран в затвора.

Моята персона не беше интересна за журналистите. Все пак успях да изгрея в лъчите на чуждата слава. Като видяха, че съм станал герой на криминалната хроника, сто трийсет и петимата ми съкилийници ме обградиха с невиждан пиетет. Когато се връщах от поредното заседание, захвърлях вмирисания пуловер и тръгнах към умивалника, плътната човешка маса се разтваряше пред мен, както някога пред Слава Кпсс.

Въпреки притесненията ми липсата на тартора Слава не спря живота в килията. Впрочем самият аз вече почти не участвах в него. В дните без изтощителни пътувания спях непробудно.

Вместо мен Пътя пое Федот.

3

Министърът главатар на престъпната група се държеше бодро по време на процеса. Не криеше увереността си, че ще бъде оправдан. В решителния момент защитата на високопоставения чиновник представи на съда множество нови документи и настоя да бъде разпитана цяла група нови свидетели. Старите вълци от адвокатурата настояваха, че макар присвоените пари да са били преведени по банкови сметки в чужбина, те все пак са се върнали в държавата под една или друга форма: медикаменти, дрехи, хранителни стоки и тъй нататък, а тези медикаменти и продукти са изчезнали от складовете вече не по вина на министъра. Ето фактурите с печати и подписи, ще благоволи ли да погледне Ваша Чест...

Това беше добър ход. Съненият съдия се разтревожи. И намекна, че във връзка с разкрилите се нови обстоятелства е склонен да върне ДЕЛОТО за доразследване.

Подсъдимите клюмнаха. Заплашваше ги катастрофа. Доразследване! Още няколко месеца разпити и експертизи, на нова

сметка „двеста и едно“ и — повторен процес, всичко отначало, с друг съдебен състав! Пак камери, лашкане, „сборки“ и „конвойки“! Още година, ако не и повече, митарства!

Министърът се умисли. В резултат новата документация така и не беше приложена към ДЕЛОТО — и през март процесът наближи финала.

4

Наетият от жена ми адвокат Александър Каплан действаше точно и радикално. Той избра за мишена не двацет и осем годишния съдия, а държавния обвинител. По време на заседанията адвокатът открито се прозяваше. Но щом заседанието свършеше и участниците в процеса хукваха да пушат, моят защитник действаше активно. Той хващаше прокурора под ръка, поискваше му цигара и започваше обработката.

Нищо не сближава зрелите мъже така, както съвместната употреба на отрови. В началото на пролетта прокурорът, за пореден път отведен под ръка, призна пред адвоката: да, момчето няма нищо общо, това е ясно като бял ден.

Безусловно, прокурорът също прояви хитрост. Струваше му се рисковано да пуши заедно с адвокатите на министъра или на фармацевта. Запалваше само в компанията на защитника на най-безобидния от членовете на подсъдимата банда.

Това, че съм най-безобиден и че ще отнеса най-малко от всички, стана ясно някак от само себе си. Съдията проявяваше минимум интерес към мен. Двамата народни заседатели, когато се обръщаха към мен, дружески притваряха очи. Министърът ми намигаше бодро. Колкото по' наближаваше финалът, толкова по-учестено биеше сърцето ми. Дали пък няма да ме пуснат?

По това време успях да пратя писмо на жена ми. Опитах се да я подготвя психически за нови изпитания. Очаквай пет години, написах. Излежал съм три, остават още две. Ще ме осъдят и отивам в лагер. Там е по-леко, там има въздух, природа. Ще живна, ще се възстановя. И ще се върна. Непременно ще се върна. Откъдето и да е — от затвора, от лагера, от зоната, от зъбите на дявола, — но ще се върна при теб, любима.

Сигурно аз съм се нуждаел от тази бележка повече, отколкото жена ми. Тя несъмнено отдавна се беше подготвила за най-лошото. Това е нормална защитна реакция на човешката психика.

През април пледира прокурорът. Той поиска шест години за министъра и пет за фармацевта. За мен предложи освобождаване. Според мнението на обвинителя не съм имал нищо общо с присвояването на бюджетните пари. Този развой на събитията означаваше, че все пак ще бъда осъден, но само за укриване на данъци. Все пак бях създавал фирми едnodневки и реализирах незаконни сделки. Моите нарушения си оставаха мои.

И справедливото наказание се състоя.

През последните дни на април, стиснал железните пръти на клетката, чух своята присъда. Три години лишаване от свобода. Съдията на място приложи някаква дребна амнистия и ме освободи от стража директно в съдебната зала.

Бях излежал общо две години, осем месеца и тринайсет дни. От тях двеста и четирийсет денонощия в следствения изолатор „Лефортово“ и още две години в изолатора „Матроская тишина“. Пуснаха ме на 28 април 1999 година.

[1] Сериен убиец, осъден на доживотен затвор за жестоки убийства на няколко души, между които и актрисата Шарън Тейт. — Б.пр. ↑

ГЛАВА 39

1

Решетка — мощна, тежка, с гъсто разположени дебели пръти, между които минават стоманени ленти. Здрава, малко неугледна конструкция. Не толкова масивна като в Лефортовския замък и не толкова груба, колкото в „Матроская тишина“, но все пак си е съвсем истинска решетка. Устройство, което пречи да се влезе. Или да се излезе. Което, в крайна сметка, е едно и също.

Първо трябва да я направя. Да взема размерите на прозореца. После да си предпазя очите със специална прозрачна маска и да нарежа метала. Да разположа всички части върху плота за заваряване. Внимателно да измеря с рулетката. Да сменя маската с друга, с тъмно стъкло. Да заваря здраво. Да очукам с чук нагара на горещите шевове. Да изпиля стърчащите тук–там стружки. Накрая да извикам помощниците си Ахмед, Саид, Керим и с тях да изправим изделието, да го подпра на стената на сградата и да го боядисам.

Докато боята съхне, за да не губя време, грабвам алуминиевата сгъваема стълба и бормашината „Макка“, премятам през рамо няколко намотки кабел и се покатервам на прозореца.

Поръчката е за двайсет и четири решетки за двайсет и четири прозореца за първия етаж на някакъв второстепенен корпус в някаква второстепенна фабрика, която произвежда някакви загадъчни детайли, необходими за толкова тесен индустриален сектор, че си залагам главата: понякога самите индустриалци се съмняват в съществуването на въпросния сектор.

Така или иначе, новата тухлена сграда е факт. Фабриката заработи. Може би не точно по основния си профил. Но хората вече не бродят вяло, на пиянски групички из територията ѝ, а търчат с делови вид, крещат си взаимно (това е добър признак) и по всякакъв начин демонстрират активност.

Естествено, не работя в тази фабрика. Нещата са много по-сериозни. Аз съм представител на частна строителна компания за изработка и монтаж на метални конструкции. Нямам нищо общо с фабриката. Моята работа са решетките. Подпирам стълбата, покатервам се, настанявам се удобно (недей работи без опорна точка!) и пробивам с бормашината четири дупки в страничните стени на прозоречния отвор. В тях ще забием монтажните щифтове и после ще закрепим цялата конструкция.

Бургията пробива дълбоко тухлените стени, на около четирийсет сантиметра. Така трябва. В противен случай някоя тъмна нощ, в тихия час преди разсъмване, злонамерени хора ще докарат камион, ще закачат моята решетка с кука и ще я откъснат с все тухлите. Или ще изберат не толкова шумен вариант — ще я извадят с крик. Ще влязат в помещението и ще извършат взломна кражба.

Добре познавам спецификата на взлома. В общата килия на „Матроская тишина“, омагьосан от ободряващ чифир и сладка цигарка, всеки арестант е готов да сподели своя оригинален опит в кражбите.

Работата е проста и тежка. Заплащането е средно. Трийсетградусовата жега допринася за изживяването. Докато действам с електрожена, обличам дебела брезентова куртка, която ме предпазва от пръските разтопен метал. Когато трябва да се катеря по прозорците, захвърлям тази броня и оставам гол до кръста. Пот се лее по тялото ми и по мокрото ми тяло полепва тухлен прах.

Очите ме болят. При работа с електрожен е невъзможно да не си осветиш очите. После си слагаш капки за очи.

Тримата ми помощници Саид, Ахмед и Керим хващат готовата решетка и я вдигат по две стълби нагоре. Помощниците ми са трима не защото съм такъв велик, а понеже решетката може да се вдигне само от четирима души, по-малко просто не стигат.

Ако Саид, Ахмед или Керим умееха да заваряват, работата щеше да става много по-бързо. Но те са неквалифицирани бачкатори, освен това са гастарбайтери и босът им плаща мижави грошове. Докато на мен, заварчика, се полага солидно заплащане. Всеки месец босът ми разписва четиристотин и петдесет долара кеш.

Работният ден в нашата фирма е ненормиран, но в пет часа следобед аз прекратявам работа, заключвам апарата и си заминавам у

дома. Може, разбира се, да се работи и до десет вечерта и да се направят две норми. Но тогава на следващия ден ще ми треперят ръцете и няма да свърша и половината от набелязаната дейност. Трудовият героизъм, спомен от пукясалата Совдепия, днес не се търси. Освен това босът не ми дава всекидневната доза мляко, която по закон се полага за вреден труд. И това ме ядосва.

Плюс това, ако си докарам някоя травма — например разтопен метал ми съсипе окото — никой няма да ми плаща болнични. Не се плащат и пенсионни осигуровки. Получавам си парите „на ръка“, необлагаеми, точно по начина, за който знам толкова много.

Ако всеки електроженист в моята страна беше с изряден трудов договор, ако за работата му се плащаха данъци и социални осигуровки, целият бурно развиващ се строителен отрасъл моментално щеше да се срине. Да рухне безвъзвратно. Този отрасъл винаги се е крепял и ще се крепи на плащане „на ръка“, на безправни гастарбайтери и несретници като мен.

Финалът на работния ден обикновено е стихия. Четиримата дрипльовци — Саид, Ахмед, Керим и присъединилият се към тях бивш banker — бързат и нервничат. Най-сетне последната решетка с недосъхнала боя с гръмогласни псувни и крясъци „Опа!“, „Давай!“, „На три!“ се намества в прозоречния отвор. Саид мушва отдолу лост, увисва с цялото си тяло на стоманения прът, решетката се повдига, Ахмед пъха дъсчици под долния край, а Керим отърчава десетина метра назад, за да изравни на око и „хоризонтала“, „вертикала“. След което аз за стотен път повличам нагоре по стълбата тежкия чук. Набивам в дупките четири дебели железни щифта. Взимам услужливо подадения от Ахмед електрожен. Заварявам щифтовете за тялото на изделиято. Избивам с чук дървените клинове. Боядисвам заварките. Готово! Нормата е изпълнена. Можем да пием по един чай и да се преоблечем.

Ръководството на фабриката е отредило за нас, строителните работници, едно отделно мазе. Там държим вещите и инструментите си. Имаме си дори душ, освен това — маса, пейка и електрически контакт. Всички условия за работа и отдих.

Тримата другари отриват потта и прахта от лицата си, сядат край дървената маса и дълго си шепнат нещо на родния си език. Чувам бълбукане на течност и звън на стъкло.

— Хе — вика ме Керим. — Ще удариш ли с нас, шефе? Една водка?

В мазето тегне полумрак като в карцера на „Матроская тишина“. И е почти толкова влажно въпреки августовската жега. Почти същата миризма е попила в мръсните стени. И светлината е подобна — слаба, жълтеникава.

Всеки път, когато слизам в мазето, изпитвам лек пристъп на дежавю.

— Алкохол, никотин, кофеин не употребявам — отвръщам.

— Хе! Твоя си работа.

Засмивам се и скачам в ленения панталон. Елегантната дреха ми е останала от предишния живот. Купена е за луди пари още преди затвора, през деветдесет и пета година на миналия век. Тоест е на цели седем години. Хубава възраст! Гащите „от кутюр“ се държат, не са се протрили, не са се скъсали. Още спасяват тялото ми от жега и пек.

— За какъв дявол го пиете този алкохол? — питам строго и изразявам с мимика дълбоко отвращение. — Нали сте мюсюлмани?

— Хе! Далеч е Аллах — отбелязва философски Керим.

— Почти толкова далеч, колкото е и домът ми...

— А у дома сигурно щеше да пушиш хашиш, а?

Азиатците се засмиват едновременно. Отровата пак бълбука.

— Хе! — лицето на Керим става замечтано и още по-смугло. — За това в Корана нищо не е казано!

— Аз, между другото, съм прочел Корана — казвам. — Спомням си, там има следните редове: „Всеки от нас има свое определено място.“ Сура трийсет и седма, стих сто шейсет и четвърти.

— Хе! — Керим учудено вдига черните си вежди Алкохолът го хваща бързо като всички азиатци и го прави агресивен. — Да не искаш, шефе, да ми кажеш къде ми е мястото?

Таджикът Керим също е лежал в затвора. Почти половин година. Рожбата на планинското слънце е била арестувана по подозрение за съхранение на наркотици. След което са го освободили поради липса на доказателства. Лежал е, където и аз, в „Матроская тишина“. И дори по едно и също време с мен. Не е изключено да сме се засичали нейде из търбуха на пренаселения столичен изолатор. Да сме се виждали в „сборката“ на път за съда. Или „на трамвая“ да сме чакали ред за следователя. Синът на славния град Душанбе е лежал над главата ми в

килия едно-три-девет. Два етажа по-нагоре. Сега се смята за печен бандюга.

— Знаеш ли, Керим, кое е най-важното условие за правилната дейност на мозъка?

— Хе! Откъде да знам...

— Изправеният гръбнак!

Планинските чеда едновременно непроизволно си изправят гръбовете. Много е смешно.

— Няма нужда, Керим — усмихвам се, — аз да ти соча мястото. Когато ти, Керим, употребяваш тези отрови, ти сам определяш кой си и какъв си. Ти, Керим, сам си казваш къде ти е мястото. Чатна ли?

Думата „чатна“ я произнасям по пандизчийски, с ударение на втората сричка.

Таджикът е кльошав, кекав, една глава по-нисък от мен. Физически е слаб. Няма бъдеще като гастарбайтер. Виждам по очите му, че е обиден, но е принуден да преглътне думите ми, засегнали неговото самолюбие. Все пак природният азиатски оптимизъм взема връх и бързоокият южняк хитро се усмихва, намига ми и тихо казва:

— Хе! Между другото, и хашиш имам. Мога да ти подгрея. Какво ще кажеш, шефе?

— Заври си го в гъза — отвърщам културно. — Трови си се сам, брато. Аз вече излязох от този затвор.

— Хе! — продължава мазно таджикът. — Такъв пластилин не можеш да намериш никъде, мен слушай. Афганистански, ти казвам. Разправят, че бил от хората на Осама... Две дърпация и си заминал...

Керим не е никакъв гастарбайтер, осъзнавам, докато си сресвам мократа от душа коса. Той е пласъор. Работата в строителството е временно прикритие. Веднага щом си набере клиента и започне да изкарва от рискования си бизнес поне петстотин долара, той ще забрави за тежкото бачкане по строежите. Ще си наеме самостоятелен апартамент. Ще започне да праща всеки месец пари за издръжка на семейството си. Чрез междубанковата система „Анелик“ за валутни преводи. А засега се движи със скъсан панталон и кретенско яке, което в Совдепия се наричаше „шушляк“. Прави се на бедняк. А го чака бляскаво бъдеще. Хашишът му е супер. Таджикът черпи с ценния наркотик дори директора на нашата фирма. Директорът е негов основен потенциален клиент. Хашишът доста се търси в Москва.

— Не ми пука за твоя Осама — отговарям. А после гръмогласно виквам и на тримата: — Тръгвам. Пийте водка, азиатци! И ще сте екстра.

Тровете се, диваци азиатци! Лесно ви е на вас, вие прекарвате целия си живот в Азия. А пък аз се опитвам да живея в Европа.

— Пийте алкохол — казвам. — Пушете перка. Тя затова се нарича „перка“. Пушиш я и си поредния изперкал. А в Русия ѝ викат и „план“. Пушиш и седиш, обмисляш планове. Пушете перка! Пълнете с парите си джобовете на Осама. Довършвайте се с никотин. Ваш си е животът. Аз пък се прибирам вкъщи. Утре в осем да сте на линия. И задължително във вменяемо състояние. Ясен ли съм?

— Хе! — лукаво върти кафявите си очни ябълки Керим.

— Всичко хубаво, шефе. До утре!

Стискам тесните длани на чернокосите бачкатори, вече направили главите, излизам от мазето, посрещам удара на топлия въздух в лицето си, мятam се в колата и заминавам.

Между другото, утре няма да идвам. Тримата другари са ме видели за последен път. Постигнах целта си. Напускам. Повече няма да заварявам метални конструкции. Стига толкова. Край. Измъкнах се от ямата. Отработих си дълговете. Сега съм свободен човек. Моите затвори издъхнаха, всички до един. Победих ги.

Прегледах целия комикс. Внимателно проучих картинките и надписите. Напълно споделям идеята на творбата. Свободата е относително понятие. Затворът — също. Затворът може да бъде интересен, весел, полезен; свободата да е тежък труд, проблеми, стрес, семейни кавги, заробващи дългове. Има на този свят тъпащи, които живеят на свобода, все едно са в килия.

Лично аз гледам да не съм от тях.

2

Около моя град минава път. Така се и нарича — околоръстен. Навремето се беше прочул като страшно и опасно трасе: тясно, зле осветено, с безброй дупки по асфалта. Докато съм търкал наровете в два затвора, пътят бил ремонтиран, разширен, направили му

„детелини“, набучили са модерно улично осветление, изобщо транспортното съоръжение вече има съвсем европейски вид.

Лятото е много горещо — като онова лято през деветдесет и шеста година, когато ме прибраха. Пътувам през столицата, отворил всички прозорци в колата, нося ленен панталон и тениска. На краката — кожени сандали.

За разлика от мен, живото човешко същество, автомобилът не понася високата температура. По-точно казано, този агрегат изобщо не е пригоден за експлоатация в горещо време. Моторът му е склонен към прегряване като рецидивист към бягство. За да избягна повреди, включвам отоплението — то дърпа ненужната топлина от радиатора и хвърля горещия въздух в купето. Жегата лумва в краката ми, пари голите ми пръсти. Предното стъкло функционира като леща, пречупва слънчевите лъчи и пържи горната част на тялото ми.

Не плувам в смрадлива пот само защото избягвам да пия, докато шофирам. Онези мои събратя, които надигат бутилките с минерална вода, непрекъснато бършат солената пот от челата си и създават предпоставки за аварийни ситуации.

Всяка година през най-горещите летни седмици, особено след порой, когато нагорещеният асфалт пуши, когато можеш да хванеш въздуха с ръце и да го изстискаш като пране, си припомням общата килия на „Матроская тишина“. Това ми помага да осъзнавам кое всъщност е затвор, а кое — свобода.

В такива дни под сводовете на Общата Бърлога тегне непоносим задух. Хората с клюмнали глави клечат неподвижно на пода. Долу, на самото дъно, въздушният слой не е толкова опустошен от жегата. На втория етаж изобщо не се диша.

Цигарите не щат да горят. Всеки опит да помръднеш ръка или крак предизвиква обилно потене. Никой не яде нито хляб, нито баланда. Опитните арестанти, натрупали пандизчийски стаж, обучават съседите за подсилване да разбъркват захар в малко вода и да гълтат тази течност. Водата излиза от тялото през порите, а полезната глюкоза остава в организма...

Свирката на пътния инспектор ме вади от тежките спомени. Спирам и слизам от колата.

— Здраве желая, другарю старши лейтенант!

Не, наистина, страшно ме умиляват тези чички с големи търбуси и малки звездички по пагоните.

— Какво ви е толкова смешно? — мнително пита стражът на реда.

— Просто имах хубав ден!

Инспекторът поглежда към челото ми. Но характерният надпис отдавна е изчезнал, знам го. Блюстителят се отпуска. Внезапно се навежда рязко към мен, поема въздуха с ноздри и вирва изгорели от слънцето вежди.

— Алкохол?

Подпирам се с достойнство на вратата на колата.

— Алкохол, кофеин, никотин не употребявам!

— А миризмата откъде е тогава?

— Ацетон — обяснявам. — Аз съм електроженист. Решетки, огради, паравани, врати, порти... Завариш — боядисаш! Днес съм боядисвал цял ден. А боята я разреждам с ацетон. Разреждането е чиста печалба...

Възрастният лейтенант кима с разбиране.

— То си е така... А документите?

— Моля! Книжка. Талон. Технически паспорт. Застраховка. Колата е в пълен ред...

Пътуването с пълен комплект документи ми доставя истинска наслада. Пет години нямах свидетелство за правоуправление. Изкарах го чак сега, след като излязох от затвора и изведнъж осъзнах, че повече не желая да си плащам според тарифата. Един ден от чисто любопитство пресметнах (не като бизнесмен с калкулатор, а като всички простосмъртни — с пръсти), че за пет години при средно веднъж седмично спиране за проверка съм платил според тарифата близо седем хиляди долара. Сумата ми се стори толкова внушителна, че отидох в съответното учреждение, попълних някакви книжа, внесох някакви копейки и накрая държавата се прояви достатъчно ларж да ми издаде разрешително.

Висях с часове да чакам на необходимите гишета. Търпях. Четях с безучастна физиономия „Хелтър-скелтър“^[1]. Изгубих общо три дни, но затова пък през следващите пет години ще спестя седем хилядарки!

Много е гот да минаваш край униформената фигура със „слънчогледа“ и да не изпитваш паника, да не си тровиш нервите, да

не пресмяташ трескаво наум дали ще ти стигнат парите за подкупа.

Стражът на реда оглежда ламинираните картони, връща ми ги, оглежда още веднъж ухилената ми физиономия и не издържа, разсмива се.

— Значи не употребяваш?

— Зарязах ги.

— А стига бе! — стражът е изумен. — Колко време пи?

— Три години.

— Нищо работа! А как го отказа?

— Мога да разкажа.

— Давай. Само, такова, чакай една секунда...

Старши лейтенантът се оказва истински спец. Завърта се кръгом и същевременно за части от секундата нацелва със „слънчогледа“ най-съмнителната кола в гъстия транспортен поток — мръсна, ръждясала, очукана, но с тъмни стъкла и лепенки със заплашителни надписи; свирката влиза в действие и поредното превозно средство е спряно за проверка. Бързо, решително и без нито едно излишно движение.

— Какъв е проблемът, командир? — жално апелира през отворения прозорец явно напрегнатият шофьор с голям нос, произхождащ от високопланинските имперски райони.

— Стой и чакай — небрежно нарежда стражът, обръща се към мен, мърмори: — Командир... Командирите са в армията! А аз съм на кръстовището... Разправяй как заряза пиенето, ама бързо.

— Отидох в аптеката — описвам накратко. — Купих си една книжка „Как да победим пиянството“. Там всичко е казано.

— Така и баба знае — разочарован е инспекторът. — Хайде, бягай. Ама че начин...

На раздяла с лейтенанта се усмихвам още по-широко.

Все пак праметнах лекичко червендалестия магистър на слънчогледа. Не много. За дреболия, но го излъгах. Колата ми не е в пълен ред: не й работи клаксонът.

Един ден просто спря да работи. Скъсала се е някаква незнайна жица. Някъде не прави връзка, изгоряла клема или нещо от този сорт. И аз не го поправих. Оставих го така. Вече не бибиткам. Изобщо. Никога.

„Между другото, отново лъжеш — казвам си — и пак се кефиш! Време е вече да изоставиш това детско увлечение, както се изоставя

мастурбирането! Просветленият мъж никого не мами. Той няма тази необходимост. Той минава през действителността като вода по руслото на реката и лесно избягва преградите. Просто не ти трябва да лъжеш никого. И на първо място себе си. Нито да се тъпчеш с отрови. Не лъжи, не се наливай с водка — какво му е трудното?“

Натискам педала и ускорявам, но в този момент някакво луксозно юпи ми святка отзад с нетърпими дълги светлини. Намеква, че му преча. Завъртам кормилото и културно му правя път. Исполинската маслиненочерна кола се стрелка покрай мен.

През отвореното стъкло съглеждам в мощния джип съвсем млад, добре подстриган юноша с тесни рамене надеждно защитен от затъмнените прозорци, от сигнализации, от удостоверения, от специални пропуски, както и от пачките в джоба на скъпарското сако. Моят собствен клонинг образец деветдесет и шеста година на миналия век.

Яхнал коженото седло на джипа, небрежно стиснал волана, сякаш е юзда на породист кон, препуска с кеф не някой друг, а чутовният комплексар Андрюха новобогаташа. Банкерчето от далечното ми минало. Усмиввам се снизходително.

Момчето бърза за офиса, знам аз. Московско време — осемнайсет часа и петнайсет минути. Край на работния ден. Трафик. Почтените граждани се разотиват по домовете си. Но бизнесменът млад все още е на бойното поле. След серия делови срещи той лети към офиса. Всички бързат към къщи, той се движи обратно. Отива да работи.

Той сам, лично ще заключи офиса. Ще си тръгне последен, след всички. Ще измъкне от чантичката си връзка ключове и ще започне да действа. Като надзирател на самия себе си, той ще заключи сейфа и кабинета, и втория кабинет, и първата входна врата, и втората врата, и решетката между тях. Няма да пропусне да затвори железните кепенци на прозорците, да включи СОТ-а. Дълго ще дрънчи с ключовете, ще върти из пръстите си отделните връзки и ще ругае. Бърза човекът. Има проблем — тоталният недостиг на време. Но скоро — и това е видно — той ще си проправи път към ново, по-високо положение. Ще си има шофьор. И охрана. Шофьорът ще го вози, а пазвантинът ще дежури нощем в кантората и ще помни кой ключ коя ключалка отваря.

Но дори след като се увери, че всичко е заключено, че решетките са здрави, а сейфовете херметични, Андрюха няма да заспи спокойно през нощта. Вечерта жена му ще вдигне скандал. Ще упрекне съпруга си, че отделя прекалено малко време на семейството. Това е стрес и Андрюха ще си пийне здравата. И ще потъне в съня, яден и нажален, че и в семейството се чувства като затворник, и в работата също.

Къде ми е свободата? Как и кога я изгубих? Озадачен и пиан, Андрюха ще се тормози с такива тези въпроси и накрая ще заспи.

А в шест сутринта ще се разпищи специалният будилник пейджър. На изумрудения му екран ще се изпише: „Парите не спят.“ Това е любимият лаф на Андрюха. Цитат от холивудския филм „Уолстрийт“. Мрачният новобогаташ Андрюха ще се събуди с натезала глава, ще наплиска лицето си с вода, ще употреби силна доза кофеин (две чаши една след друга прясно смляно турско с минерална вода, с щипка сол и таблетка аспирин). Това ще зареди Андрюха ако не с бодрост и тонус, то поне с необходимото напрежение. И той ще се втурне да прави пари.

... Настъпил газта до ламарините, Андрюха новобогаташът прелетя край мен, без дори да ме погледне. И точно така трябва да бъде — той е човек от миналото.

2

Интересното е, че аз също не пътувам към къщи, а към офиса. Там ме чака сегашният ми бос. Той няма семейство и обича да остава до късно на работа.

Кабинетът на боса е облицован със зелени пластмасови ламперии, приблизително същите като в приемното отделение на Лефортовския изолатор. Усещам лек пристъп на дежа вю.

Подкожният слой на боса внушава крайна степен на уважение. Сланината се е налепила по раменете, хълбоците, задника и бедрата му — навсякъде, където може и където не може. Пръстите му са като наденички. Бузите по форма и размер наподобяват хилки за пинг-понг. Гигантското кресло жално скърца от тежестта на огромното тяло.

Вдясно от креслото на една ръка разстояние е сейфът — обемист яркосин сандък с никелирани ръчки. Отляво, също наблизко, е

хладилникът. При необходимост Демби може да се извърти или надясно, към парите, или наляво, към провизиите.

Мълчаливо се приближавам, вадя от джоба пари и ги оставям на масата пред боса.

— Какво е това? — пита той мнително.

— Петстотин долара. Квит сме.

Демби е с мораво и подпухнало лице на стар клиент на алкохолния затвор. Той недоверчиво ме гледа.

— Не може да бъде!

— Десет месеца — произнасям с наслада — по триста и петдесет долара месечно — прави три хиляди и петстотин. Ето още петстотин. Общо четири. Квит сме, Вадим! Квит!

Демби взима зелените банкноти, сгъва ги прецизно, прибира ги в джоба на ризата.

— И откъде се нагуши така? — пита ме той мнително. — Крадеше боя, нали?

Изчаквам няколко секунди и задавам насрещен въпрос:

— Нали си имаш счетоводство?

— Естествено.

— И как е? Връзват ли се приходите и разходите?

— Май да.

— Следователно, Вадим, никой нищо не ти е откраднал.

— Логично... Значи си изплати дълга?

— Точно така.

— Четири бона?

— Аха. — Въздишам.

— Какво има — пита добродушно бившият ми съкилийник.

— Едно време тези пари ги изкарвах за ден.

Демби вяло махва с ръка.

— Минало бешело...

Кимам смирено; няма какво да възразя, от времето, когато правех по четири хиляди дневно, са минали седем години. Онези лесни и големи пари ме бяха покварили. Точно това намеква моят събеседник.

— Така — продължава той полугласно, — затвори вратата, ако обичаш...

Послушно изпълнявам молбата. Днес погасих дълга си и възнамерявам да напусна фирмата на Демби, по дяволите. Вече не

може да ми дава нареждания, а само да ме моли.

Той се обръща към хладилника, вади бутилка отрова, после бърка в сейфа и слага пред мен няколко листа.

— Подпиши ето тук — моли ме още по-тихо босът. — Само че не с твоето име...

Без много приказки вземам подадената ми химикалка и изрисувам на квитанцията към приходния ордер нечетлива заврънкулка.

— Майстор си — казва Демби.

Правя гримаса.

— Така или иначе, документацията ти е подписана все с една и съща ръка. Личи си с невъоръжено око.

— Абе кой ще ми гледа документацията с въоръжено око? — Вадим ми набутва друга квитанция. — Драсни и тука нещо. С друг почерк.

— Не става — възразявам авторитетно. — Не можеш да си промениш почерка. Нали го тренирах три години. Без ефект.

— Виждаш ли — усмихва се снизходително Демби. — А тогава, в килията, ние — двама души! — не можахме да те убедим, че заниманията ти са безполезни...

— Не всички — отвръщам и се изправям пред бюрото на Демби.

Той седи точно пред мен.

Вторачен във възела на вратовръзката на строителния магнат, соча с пръст книжата по бюрото.

— Това... е заявка за кредит... от местния филиал на Спестовна банка — чета. — С вчерашна дата. Това... е писмо... от съдебен изпълнител. Това...

— Достатъчно, разбрах — прекъсва ме Демби. — Тоест си го развил туй твоє периферно зрение?

— Седем месеца съм тренирал, всеки ден по час и половина. Прочетох много интересни неща от бумагите по бюрото на следователя.

— Вярвам ти — Демби угрижено прибира документите в папка. — Значи напускаш?

— Да.

— И къде ще ходиш?

— Не знам. Ръце — крака имам, глава също — няма да се затрия.

— Добре. По едно малко?

— Алкохол, кофеин, никотин не употребявам.

— Аз пък ще ударя... Нали си спомняш Фрол?

— Естествено.

— Почина.

— Откъде знаеш?

Демби пак наднича в хладилника, но там виждам само салами. Три или четири вида. Варено-пушени. Магнатът им хвърля поглед, криви уста и затваря бялата врата на съкровищницата си за провизии.

— Оня ден се напих — съобщава той. — И ми домъчня. Дай да звънна, викам си — и ето, научих. Майка му ми каза. Язык за човека...

— Аха.

Босът прави пауза.

— Остани на работа при мен.

— Изключено.

— Ама не като електроженист — бърза с обяснението Демби. — Нещо по-добро. Ще идваш два-три пъти седмично за по два-три часа да пишеш фалшиви фактури. Както си го можеш...

— Стига ми толкова. По-добре да напиша роман. От дете си мечтая.

— Както кажеш.

Моят някогашен съкафезник, а днешен работодател гаврътва доза молдавски коняк „Квинт“ и подушва за мезе тампона за печати „Тродат“.

— Замези със салам — предлагам.

— Не мога да го гледам...

— Съчувствам ти.

Демби млъква за минута.

— Знам — казва той бавно, — ядосан си ми.

— За кое?

— Задето те накарах да си отработиш дълга.

— Не си ме карал — възразявам учтиво. — Ако си спомняш, аз самият ти предложих този вариант.

— И все пак си ми ядосан! — упорито повтаря магнатът. — Жив и здрав, ядосвай се! Ако искаш, хвърли камък по мен.

— За нищо на света — казвам искрено.

Демби сумти.

— Защо изобщо се хвана при мен, а? Ти си умен, опитен. Можеше да се уредиш в някоя банка, там плащат пет пъти повече, чиста работа. Щяхме да си оправим сметките за три месеца...

— Не, в банка няма да ида. Един мой приятел, юрист, адвокат по наказателни дела, веднъж се хвана в банка. Срещу голяма заплата.

— И какво?

— Още лежи. Онази банка отдавна не съществува в природата, а на юриста му лепнаха четири години. Общ режим.

— Значи е тъпак този твой юрист.

— Не е по-тъп от мен.

— Мислиш се за умен?

— По принцип, да.

— Ти си същият глупак като всички други. Само че си голям късметлия. Щастливец.

Босът всеки ден си пийва. От сто и петдесет грама отрова става сантиментален.

— Това пък от къде на къде? — учудвам се.

— Защото си млад.

— Но осъждан.

— И аз съм осъждан.

— Ама си богат.

— Затова пък лежах пет години, а ти само три.

— Но сега си цял директор на фирма, а аз съм голтак.

— Обаче си на трийсет, а аз на петдесет.

— На трийсет и три съм.

— Но не си на петдесет и една.

— Затова пък ти спаси парите! А аз не.

— Глупако! Ти си спаси семейството! — Демби си сипва още. — Твоята жена те дочака, а моята избяга. Продаде четири от къщите ми. Повярвай ми, синко: жена, която те е дочакала, струва всичките пари на света. Абе върви, напускай. Впрочем аз самият бих те уволнил.

— Защо?

— Калпаво работиш. Бавно.

Ухилвам се. Ясно ми е, че Демби хитрува. Моите решетки са много добри. Заварени са здраво, с тънък прав шев. Грундираны са както трябва. Минати са с две ръце боя. Закрепени са яко. Изпитвам чувствено удоволствие да работя с ръцете си. Харесвам самия акт на

производство на материални предмети — когато от куп части, метал, парчета и ленти сив метал се ражда премислена и необходима на обществото стока.

— Хайде, чао, Вадим. Потеглям. Жена ми ме чака.

— Чака, а? — пиянски пита Демби. — Направо ти е провървяло, брато...

Оставям го сам в неговия затвор от подкожен слой и излизам.

Днес имам хубав ден. Празник. Изплатих си дълговете. Изпълзях от дупката.

От затвора се излиза лесно. Лежиш и броиш дните. Месеците. Годишите. Накрая идва денят, в който те пускат. По-трудно е да изпълзиш от дупката. Но аз успях.

А сега — към къщи.

4

Обичам да говоря по мобилния, докато шофирам. Основните ми събеседници са жената и синът.

През деветдесет и пета година банкерчето плати пет хиляди долара за клетъчен телефон. Крачеше по улиците, притиснал черното апаратче до ухото си, и всички се обръщаха да го гледат. Днес, осем години по-късно, всеки ученик ходи с вълшебното телефонче.

Но всяко добро за зло. Мобилната телефонна връзка е ужасна. Хората не се виждат на живо, не долавят вълните на тялото и разума, не усещат мириса на вълнение, тревога, възбуда или неприязън. Моменталната дистанционна връзка унищожи хилядолетната култура на общуване. Сега телефонните събеседници общуват с изразителни модуляции на гласа, интонациите и силата му, но лицата им се вкаменяват от умственото напрежение, очите им се цъклят в нищото, устите им се деформират, с други думи, губи се красотата, емоцията, особената магия на разговора. Сега са възможни диалози, при които единият от събеседниците шепти нежно, а другият напруга слуха си и притиснал телефона на ухото си, крещи наред цеха или изкопа:

— А? Какво? Да, и аз те обичам! Къде я турихте на пичка си лелина, на стената я подпрете, на стената! Не, не говоря на теб!

Обичам те, разбира се. А? Саид! Керим! Ахмед! На стената, бе, да го еба, на стената!...

От време на време се обаждат най-неочаквани хора. Току-що например се обади старият ми приятел Слава Кпсс. Пак е в „Матроская тишина“. За въоръжено нападение.

Мобилната телефонна революция стигна и до обитателите на затвора. През новото хилядолетие всеки достоен пичага има апаратче в джоба.

— Здравсти — глухо рече Слава. — Как си, братче?

— Като шоколадче! — отговарям.

Гласът ми звучи бодро, ведро. Всеки човек отвън, всеки свободен юнак е длъжен да говори жизнерадостно. Защото той се радва на живота, на чистия въздух, на аромата на дамски парфюми, на вкуса на пържено месо. Той се кефи яко и максимално. Наслаждава се.

Точно така от гледна точка на арестанта протича животът извън стените на следствения изолатор: безкраен празник, разноцветно сладострастие, жени, плюскане, цигари с филтър, чай със захар.

— Как си там — интересува се Слава, — навън?

— Както винаги. А как е в панделата?

— Все същото.

— Бог да ти е на помощ, братко!

Неочаквано радиовълната пренася през пространството горчива въздишка.

— Стига. Бог няма, братко! Няма Бог. Ако Го имаше, щеше ли да допусне да стане такова нещо с човек, който вярва в Него, а?

— Не се вкисвай — успокоявам приятеля си. — Ще те измъкнат.

— Сам ще се измъкна. Късмет, приятелю.

— Не вярвам в късмета...

5

— Защо закъсня толкова? — пита Ирма, когато влизам вкъщи.

Това е дежурното начало на жена ми.

— Работих — рапортувам. — Имам оправдателни документи.

— Да видя.

Вадя две банкноти. Изглаждам едната и я подавам на жена си. Погледът ми фиксира моментална поведенческа картинка: тънка женска ръка с дълги лакирани нокти здраво стисва цветната хартийка.

Жена ми се усмихва, после сочи другата банкнота, останала в ръката ми.

— А това за кого е?

— За черни дни. Ще трупам подкожен слой.

— Лъжеш — не вярва жена ми. — Ще ги изпиеш.

— Алкохол, кофеин, никотин не употребявам — огласявам тихо.

Жена ми пак се усмихва.

Тя много напредна с материала напоследък. Нейните приходи отдавна надминават моите. Срещу четиристотин на месец е коафьорка в една от столичните телевизии и получава още два пъти по толкова от личната си клиентела. Дамите, които желаят да си оправят фризурата, да си боядисат косата, да изслушат на чаша кафе лекция за добре поддържаната кожа на главата, всеки ден пристигат у дома и ѝ връчват стотарки и хилядарки. При най-богатите дами жена ми отива на крака със собствения си автомобил.

Понякога тя издържа и себе си, и мен, и сина ни. Облича се като кинозвезда, но плаща за лъскавата си фасада, като щрака с ножиците по десет часа на ден.

— Добре де — казвам след секунда размисъл. — Вземи и тези. — И ѝ подавам втората банкнота.

Извънредно доволна, Ирма с точно движение прибира двете хартийки в своето портмоне.

Тя ми роди син, тя ме дочака от затвора — защо да не ѝ дам всички пари, които имам по джобовете?

Лично аз не се нуждая от пари. По-точно: нуждая се, но не чак толкова. Или дори: трябват ми, но не чак до степен да им треперя.

За мен днешния най-добрият начин за харчене на пари е купуването на книги. Художествената литература е единствената стока на света, която заслужава моите пари. И всички други пари.

Несъмнено човечеството е измислило шумолящите хартийки с водни знаци само за да се плаща писането на книги, създаването на нови и нови произведения на изкуството. В момента, когато парите престанат да влизат в джобовете на писатели и поети, актьори и

художници, музиканти и скулптори, светът тутакси ще се сгромоляса, цивилизацията ще се изроди.

Едно време правех много пари, но ги прахосвах за купуване на дрехи, алкохоли и метални сандъци за препускане по асфалтови пътища. През трите години в банковия бизнес не бях прочел и една страница проза.

Казват, че бизнесмените нямали време. Че били прекалено заети, за да четат. Това са глупости. Всеки човек е длъжен да чете книги, както арестантът от Общата Бърлога е длъжен да жертва кутия кибрит за Пътя — в противен случай ще престане да е достоен арестант. И човекът ще престане да е достоен човек.

Докаран като достоен арестант — чорапи и чехли на краката, фланелката в шортите, в ластика е втъкната сгъната носна кърпа — ходя из апартамента. Усещам лек пристъп на дежа вю, щом зърна отражението си в огледалото.

Всичко у дома е в ред. Жена ми си леви изкуствени нокти. Синът си играе. Нищо не изисква моята намеса. Излизам на балкона. Жадно поемам през носа вечерния московски въздух, безвкусен, но съвсем свеж. Тук си имам скривалище: отворена бутилка уиски и половин пакет цигари.

Когато ми става мъчно; или си спомням за бившия бос Михаил, изчезнал с парите ми; или си спомням само за парите без Михаил; или си спомням нещо друго, несвързано нито с Михаил, нито с парите — някоя ярка подробност от моята богата, но толкова бездарно разпиляна за глупости младост, — ръката ми сама посяга към отровите. Те ми помагат да забравя.

Но днес ще мина без тях. Не че ми се ще алкохол или никотин. Не че ми се ще да забравя нещо. По-скоро не ми се ще да лъжа себе си.

Аз — банкерът? Електроженистът? Алкохоликът? Трезвеникът? Писателят? Фалшификаторът на търговски книжа? — гледам от своя балкон настрани и надолу.

И виждам — Европа? Азия? Затвора? Свободата? Мъртвата Совдепия? Живата Русия? И аз не знам.

Книгата свърши, господа.

Свободно.

[1] Книга на Винсънт Булиози и Кърт Джентри, по която е направен едноименният филм (1976) за Чарлс Менсън. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.